

T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

HÜR DAVA PARTİSİ: PARTİLEŞME SÜRECİ, İDEOLOJİ VE PROGRAMI
ÇERÇEVESİNDE BİR İNCELEME

YÜKSEK LİSANS

Gökhan SARAL

MAYIS-2025
GÜMÜŞHANE

**T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

**HÜR DAVA PARTİSİ: PARTİLEŞME SÜRECİ, İDEOLOJİ VE PROGRAMI
ÇERÇEVESİNDE BİR İNCELEME**

**FREE CAUSE PARTY: AN ANALYSIS WITHIN THE FRAMEWORK OF THE
PARTY FORMATION PROCESS, IDEOLOGY AND PROGRAM**

YÜKSEK LİSANS

Gökhan SARAL

**MAYIS-2025
GÜMÜŞHANE**

**T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

**HÜR DAVA PARTİSİ: PARTİLEŞME SÜRECİ, İDEOLOJİ VE PROGRAMI
ÇERÇEVESİNDE BİR İNCELEME**

**FREE CAUSE PARTY: AN ANALYSIS WITHIN THE FRAMEWORK OF THE
PARTY FORMATION PROCESS, IDEOLOGY AND PROGRAM**

YÜKSEK LİSANS

Gökhan SARAL

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Bülent BAL

**MAYIS-2025
GÜMÜŞHANE**

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlamış olduğum “**Hür Dava Partisi: Partileşme Süreci, İdeoloji ve Programı Çerçevesinde Bir İnceleme**” isimli bu tezimin, tamamen kendi çalışmam olduğunu, her alıntıya kaynak gösterdiğimi, alıntı yaptığım tüm çalışmaları kaynakçada belirttiğimi ve Gümüşhane Üniversitesi’nin lisanslı kullanıcısı olduğum intihal yazılım programı ile Lisansüstü Eğitim Enstitüsü’nün belirlediği kısıtlara uygun olarak raporladığımı taahhüt ederim. Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Gümüşhane Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü arşivinde saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

27/05/2025

.....
Gökhan SARAL

TEŞEKKÜR

Öncelikle tez çalışmamın sadece bir bilimsellik anlamında değil kişisel anlamda da kendimi geliştirmemde bana yardımcı olduğunu belirtmek isterim. Bu gelişimde en önemli katkı şüphesiz, tez çalışma konumun belirlenmesinden bitimine kadar bütün aşamalarda beni yönlendiren değerli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Bülent BAL'a aittir. Hocama katkıları için teşekkür ediyorum. Yönlendirmeleri ile tezime katkı sağlayan tez savunma jürisi hocalarım Prof. Dr. Ali ÇİFTÇİ ve Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Cemal ŞAHİNOĞLU'na ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

Tez çalışmam sırasında yüz yüze görüşme yaptığım HÜDA PAR Eğitim İşlerinden Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı Yahya OĞRAŞ beye ve HÜDA PAR ile ilgili sorularımıza cevap verme konusunda gerekli hassasiyeti gösteren HÜDA PAR Genel Başkan Yardımcısı, Sözcücüsü ve Medya Başkanı Yunus EMİROĞLU beye teşekkürlerimi sunarım.

Çalışma hayatımın yoğunluğu ile birlikte tezimi hazırlarken kendilerine kısıtlı zaman ayırabildiğim çocuklarım Erva, Esmâ ve Alperen'e ve çalışmamı bitirmem konusunda her zaman desteğini dile getiren eşim Kübra SARAL'a teşekkür ediyorum.

Gökhan SARAL
GÜMÜŞHANE - 2025

ÖZET

Hür Dava Partisi, resmi olarak kurulduğu 2012 yılından itibaren siyasette büyük bir başarı elde edememiş olmasına rağmen, özellikle son dönemde yaptığı ittifaklar neticesinde gündemde önemli bir yer tutmuştur. Hür Dava Partisi, geçmişte yapmış olduğu infazlarla gündeme gelen Hizbullah terör örgütünün devamı olduğu yönünde birçok kesimden eleştiriler almıştır. Bu görüşlerin temelinde yatan sebepler bağlamında Hizbullah'ın kuruluşu, eylemleri ve tasfiye sürecinin incelenmesi gerekmektedir.

Hizbullah'ın tasfiyesi sonrası, Hizbullah'a yakın kişilerden oluşan Mustazaflar Derneği'nin faaliyetleri ile derneğin kapatılmasından sonra kurulan Hür Dava Partisi'nin eylem bakımından Hizbullah'tan ayrıldığı, ancak parti yöneticilerinin bir kısmının geçmişteki Hizbullah bağlantıları ve yapılan açıklamalarda Hizbullah'ın terör örgütü olarak görülmediğinin belirtilmesi, en büyük eleştiri kaynaklarından.

Partinin kuruluşundan günümüze kadar yaptığı faaliyetler, açıklamalar ve eylemlerden, partinin yeni söylemler geliştirdiği, ancak bu söylemlerin yanında geçmiş söylemlerini de kullanmaya devam ettiği anlaşılmaktadır. Parti özellikle Kürt ve İslami söylemleri ile öne çıkmaktadır..

Anahtar Kelimeler: Hizbullah, HÜDA PAR, Hüseyin Velioğlu, Mustazaflar, Zekeriya Yapıcıoğlu

SUMMARY

Although the Free Cause Party, has not achieved significant success in politics since its official establishment in 2012, it has recently gained considerable attention due to the alliances it has formed. The Free Cause Party has been criticized by many groups for being the continuation of the Hizbullah terrorist organization, which was known for carrying out executions in the past. To understand the basis of these views, it is necessary to examine Hizbullah's founding, its activities, and the process of its dismantling.

After the dismantling of Hizbullah, the Mustazaflar Association, composed of individuals close to Hizbullah, became active. Following the closure of this association, the Free Cause Party was founded. While the party's actions have diverged from Hizbullah's, some of the party leaders' past connections to Hizbullah and statements denying that Hizbullah is a terrorist organization remain the main sources of criticism.

From the activities, statements, and actions of the party since its foundation to the present, it is understood that the party has developed new rhetoric but continues to use its past rhetoric as well. The party is especially prominent with its Kurdish and Islamic discourse.

Keywords: Hizbullah, HÜDA PAR, Hüseyin Velioğlu, Mustazaflar, Zekeriya Yapıcıoğlu

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	III
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI.....	IV
TEŞEKKÜR.....	V
ÖZET	VI
SUMMARY	VII
İÇİNDEKİLER	VIII
TABLolar DİZİNİ	X
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	XI
1.GİRİŞ	1
2.HİZBULLAH.....	4
2.1.Hizbullah'ın Kuruluşunda Etkili Temel Kaynaklar	4
2.1.1.Dış Kaynaklar	5
2.1.1.1.İhvan-ı Müslimin Hareketi.....	6
2.1.1.2.İran İslam Devrimi	9
2.1.1.3.Ebu'l Ala El-Mevdudi.....	11
2.1.1.4.Muhammed İkbal	12
2.1.2.İç Kaynaklar	12
2.1.2.1.Şeyh Said.....	12
2.1.2.2.Said Nursi.....	15
2.2.Hizbullah'ın Kuruluş Amacı.....	19
2.3.Cemaat Dönemi (1979-1991 Yılları Arası).....	21
2.3.1.Cami Çalışmaları.....	25
2.3.2.Okul Çalışmaları	26
2.3.3.Cemaat'ın Köyleri İhya Çalışmaları	27
2.3.4.Toplumsal Sorunlara Çözüm Çalışmaları	27
2.4.Cemaatten Örgüte Dönüşüm (1991-2000 Yılları Arası).....	28
2.5.Örgütün Çöküşü (17 Ocak 2000)	37
3.ÖRGÜTTEN PARTİYE GEÇİŞ DÖNEMİ: MUSTAZAFLARLA İLE DAYANIŞMA DERNEĞİ	46
4.HÜR DAVA PARTİSİ.....	50
4.1.Hür Dava Partisi Kuruluşu.....	50
4.2.Hür Dava Partisi İdeolojisi.....	54

4.2.1.Hür Dava Partisi’nin Politik Temeli: İslamcılık	56
4.2.1.1.İktisat Sistemi.....	56
4.2.1.2.Sosyal Devlet Anlayışı.....	62
4.2.1.3.Adalet ve Özgürlük Anlayışı.....	64
4.2.1.4.Aile ve Kadın Anlayışı.....	67
4.2.1.5.Eğitim Anlayışı	70
4.2.1.6.Dış Politika ve İslam Ülkeleriyle İlişkiler.....	71
4.2.2.Hür Dava Partisi ve Kürt Meselesi	88
4.2.2.1.Kürt Kimliği	92
4.2.2.2.Kürtlerin Sorunları ile İlgili Çözüm Önerileri	94
4.2.2.2.1.Vatandaşlık.....	95
4.2.2.2.2.Resmi Dil	96
4.2.2.2.3.Kültürel Asimilasyon	97
4.2.2.2.4.Devletin Geçmişle Yüzleşmesi	98
4.2.2.2.5.Yerel Yönetimler, Eyalet Sistemi ve Özerklik.....	98
4.2.2.2.6.Ekonomi	99
4.2.2.2.7.Yeni Anayasa	100
4.2.2.3.Hür Dava Partisi ve Çözüm Süreci	101
4.3.Hür Dava Partisinin Toplumsal Karşılığı: Seçim Sonuçları ve Mecliste Temsili ..	110
5.SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	132
KAYNAKÇA.....	135
EKLER.....	143
ÖZGEÇMİŞ	172

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. 30 Mart 2014 seçim sonuçları.....	112
Tablo 2. 7 Haziran 2015 seçim sonuçları.....	114

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

a.g.e	: Adı geçen eser
AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AK Parti	: Adalet ve Kalkınma Partisi
BBP	: Büyük Birlik Partisi
BDP	: Barış ve Demokrasi Partisi
BM	: Birleşmiş Milletler
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
DAEŞ	: Irak Şam İslam Devleti (İŞİD)
DAP	: Doğu Anadolu Projesi
DEP	: Demokrasi Partisi
DGM	: Devlet Güvenlik Mahkemesi
DP	: Demokrat Parti
DSP	: Demokratik Sol Parti
DTK	: Demokratik Toplum Kongresi
DTÖ	: Dünya Ticaret Örgütü
EMEP	: Emek Partisi
EHP	: Emekçi Hareket Partisi
FETÖ	: Fetullahçı Terör Örgütü
FP	: Fazilet Partisi
GAP	: Güneydoğu Anadolu Projesi
GİK	: Genel İdare Kurulu
HDP	: Halkların Demokratik Partisi
HÜDA PAR	: Hür Dava Partisi
IDF	: İsrail Savunma Kuvvetleri
IMF	: Uluslararası Para Fonu
İYİ Parti	: İYİ Parti
KCK	: Koma Civakên Kurdistanê (Kürdistan Topluluklar Birliği)
KDP	: Kürdistan Demokrat Partisi
MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi
MİT	: Milli İstihbarat Teşkilatı
MTTB	: Milli Türk Talebe Birliği

NATO	: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
PAK	: Kürdistan Özgürlük Partisi
PKK	: Partiya Karkerên Kurdistanê (Kürdistan İşçi Partisi)
PYD	: Demokratik Birlik Partisi
PSK	: Kürdistan Sosyalist Partisi
SİHA	: Silahlı İnsansız Hava Aracı
SMF	: Sosyalist Meclisler Federasyonu
SP	: Saadet Partisi
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TİP	: Türkiye İşçi Partisi
TSK	: Türk Silahlı Kuvvetleri
TÖP	: Toplumsal Özgürlük Partisi
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu
YRP	: Yeniden Refah Partisi
YSK	: Yüksek Seçim Kurulu
İİT	: İslam İşbirliği Teşkilatı

1. GİRİŞ

Türk siyasal hayatında, Cumhuriyet'ten önce başlayan parti kurma girişimleri, Cumhuriyet'in ilanından sonra da devam etmiştir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında kurulan partiler, çeşitli ideolojilerin merkezi hâline geldikleri, rejime tehdit oluşturdukları gerekçesiyle kapatılmış veya kendilerini feshetmek zorunda kalmışlardır. Bu durumun neticesinde, Türkiye uzun yıllar boyunca yarı otoriter, yarı totaliter nitelikte olan bir parti iktidarı tarafından yönetilmiştir. Bu dönemde alınan kararlara karşı sorgulama gücünün zayıf olması, zaman zaman keyfi uygulamaların da önünü açmıştır.

1945'te başlayan çok partili hayata geçiş süreci, 1950'de meyvesini vermiş; Demokrat Parti(DP) iktidara gelmiş, Cumhuriyet Halk Partisi'nin(CHP) tek parti iktidarı sona ermiştir. İktidar değişikliğiyle beraber, özellikle muhafazakâr kesime yönelik baskıların azaltılmasına yönelik politikalar ön plana çıkmıştır. 1950 yılından sonra baskı politikaları terk edilmeye başlanmış, ancak bu süreç darbelerle zaman zaman kesintiye uğramıştır. 1960'lı yıllardan 1980'li yıllara kadar muhafazakâr kesim, bazı siyasi partiler yanında özellikle Millî Türk Talebe Birliği(MTTB) etrafında toparlanmaya çalışmıştır.

1980'li yıllara gelindiğinde, muhafazakâr kesime yönelik baskıların yanında Kürtlere de cumhuriyet döneminde baskılar ve asimilasyon politikalarının uygulandığı yönündeki söylemler daha çok yaygınlık kazanmıştır. Bu söylemlerin neticesinde hem Kürt milliyetçiliği politikaları hem de bazı terör örgütlerinin eylemleri hız kazanmıştır. 1980'li yıllarda başlayan terör eylemleri, özellikle 1990'lı yıllarda zirveye ulaşarak yeni bir boyut kazanmıştır. Terör olayları neticesinde devlet enerjisinin büyük bir kısmı bu alana harcamaya başlamış; bu durum, demokrasi yönünde atılması gereken adımların da gecikmesine neden olmuştur. Hem terörle mücadele etmek hem de darbe süreçleri, askerî vesayetin daha çok ön plana çıkmasına neden olmuştur.

Türkiye'de, özellikle 2000'li yıllara kadar, askeri vesayetin gölgesinde şekillenen siyasi partilerle yol alınmaya çalışılmıştır. 28 Şubat 1997 tarihindeki post modern darbe girişimiyle hükümet devrilmiş ve 1998 yılında Refah Partisi kapatılmıştı. Partinin kapatılmasının ardından getirilen siyasi yasaklar çerçevesinde kurulan Adalet ve Kalkınma Partisi'nin(AK Parti)¹ iktidara gelmesiyle Türk siyasal hayatında belli başlı kalıplar yıkılmış; uzun bir aradan sonra koalisyonlar dönemi sona ermiştir. Bu

¹ Adalet ve Kalkınma Partisi'nin resmi kısaltması AK Parti şeklindedir. “AK Parti Tüzük”, erişim 01 Temmuz, 2025, https://www.akparti.org.tr/media/asbklfdx/ak-parti-tuzuk_2025.pdf

sürecinbaşlamasıyla, özellikle muhafazakâr kesim cesaretlenmiş, her alanda bu kesime hitap eden yeni oluşumlar ortaya çıkmaya başlamıştır.

AK Parti iktidarıyla oluşan siyasi zeminin yumuşamasıyla birlikte, tüm dünyada ve Türkiye’de artan milliyetçilik eğilimleri neticesinde uzun soluklu bir geçmişe sahip olan Türk milliyetçiliğinin yanında, Kürt milliyetçiliği de önemli bir ivme kazanmış; Kürt milliyetçileri de Türkiye Büyük Millet Meclisine bir parti olarak girecek oy oranına ulaşmayı başarmıştır.

Bu süreçte, Kürtleri temsil ettiğini iddia ederek Meclis’e giren partilerin, uzun süre terör örgütü PKK’nın uzantısı gibi hareket etmesi ve İslami kesime uzak durması sebebiyle, muhafazakâr Kürt seçmenin Meclis’teki asıl temsilcisi Hür Dava Partisi (HÜDA PAR)² kurulana kadar AK Parti olmaya devam etmiştir. 2012 yılında kurulan HÜDA PAR seküler Kürt milliyetçisi çizgisiyle yol alan partiler ile AK Parti arasında kendine alan açmaya çalışarak, Kürt kimliği ve İslami söylemleriyle öne çıkmaya çalışmıştır.

Literatürde HÜDA PAR’la sosyolojik ve tarihsel bağları olan Hizbullah ile ilgili 2000 yılına kadar çok sayıda yazı kaleme alınmış olsa da, bu yazıların çoğunda Hizbullah daha çok medyatik yönüyle ele alınmış, düşünce yapısı ise yeterince ortaya konulamamıştır. Ancak 2000 yılından sonra yapılan operasyonlar neticesinde hem ortaya çıkan belgeler hem de örgütün kendisini anlatmaya başlamasıyla, yapısı daha ayrıntılı şekilde çözümlenmeye başlanmıştır.

HÜDA PAR’ın ideolojisi konusunda ise derinlemesine araştırmalar yapılmadan, genellikle yüzeysel medya söylemleri üzerinden fikir yürütülmektedir. Yapılan akademik çalışmalar oldukça sınırlı bir düzeydedir.³ Bu çalışmada sosyolojik ve tarihsel arka plan eşliğinde, HÜDA PAR’ın partileşme süreci, ideolojisi ve toplumsal karşılığı analiz edilecektir.

Tezin birinci bölümünde, Hizbullah’ın sivil bir yapıdan şiddet örgütüne dönüşmesi ele alınmıştır. Bu bölümün birinci alt başlığında, Hizbullah’ın kuruluşunda etkilenilen kaynaklar; örgüt kurucusu ve yöneticilerinin ifadeleri doğrultusunda dış ve iç kaynaklar olarak ikiye ayrılmıştır. Dış kaynaklar dört alt başlıkta, iç kaynaklar ise iki alt başlıkta açıklanmıştır. İkinci alt başlıkta, Hizbullah’ın kuruluş amacı değerlendirilmiştir. Üçüncü alt başlıkta; Hizbullah’ın cemaat dönemi, kurucusu Hüseyin Velioğlu’nun

² Hür Dava Partisi’nin resmi kısaltması HÜDA PAR şeklindedir. . “Hür Dava Partisi Tüzüğü”, erişim 01 Temmuz, 2025, <https://files.hudapar.org/media/StatikIcerikGorselleri/Yayinlar/PdfDosyaları/tuzuk.pdf>

³ Tuğba Yaşaroğlu, “Kür İslamcılığının Dönüşümü; Hür Dava Partisi Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Şehir Üniversitesi, 2015

Muhittin Işık, “Kürt Muhalefet Partisi Olarak Hür Dava Partisi’nin (Hüda Par) Kürt Meselesine Yaklaşımı, Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 14, Sayı 28, 2024, s. 1098-1124.

hayatı, diğer cemaatlerle ilişkileri ve faaliyetleri dört başlık altında incelenmiştir. Dördüncü alt başlıkta; cemaatin örgüte dönüşüm süreci, Hizbullah'ın diğer cemaatler ve PKK terör örgütü ile olan çatışmaları, adam kaçırma, öldürme ve benzeri eylemler ele alınmıştır. Beşinci alt başlıkta ise Hüseyin Velioğlu'nun bir operasyon sonucu öldürülmesi ve örgütün çöküş süreci anlatılmıştır.

Tezin ikinci bölümünde, Hizbullah'ın çöküşünden sonra, örgütle bir şekilde yolları kesişen kişilerce kurulan Mustazaflar ile Dayanışma Derneği'nin kuruluşu, faaliyetleri ve kapatılma süreci ele alınmıştır.

Tezin üçüncü bölümünde ise HÜDA PAR incelenmiştir. Bu bölümün birinci alt başlığında, Mustazaflar ile Dayanışma Derneği'nin kapatılması ile HÜDA PAR'ın kurulması arasındaki süreç ve Hizbullah'ın parti kurmaya dair bakış açısı üzerinde durulmuştur. İkinci alt başlıkta, HÜDA PAR'ın ideolojisi; İslamcılık ve Kürt politikası olmak üzere iki ana başlıkta değerlendirilmiştir. İslamcılık başlığı altında HÜDA PAR'ın iktisat, sosyal devlet, adalet, aile, eğitim ve dış politika anlayışı ve bu konulardaki faaliyetleri ile söylemleri analiz edilmiştir. Kürt politikası başlığı altında ise; Kürt meselesi, Kürt sorununa ilişkin çözüm önerileri başlıklar halinde ele alınmış ayrıca çözüm süreciyle birlikte yaşanan gelişmeler ve bu konudaki açıklamalar incelenmiştir. Dördüncü alt başlıkta ise HÜDA PAR'ın seçim sonuçları ve Meclis'teki temsili ele alınmış; partinin kuruluşundan günümüze kadar katıldığı seçimler, siyasi faaliyetleri, başarıları ve başarısızlıkları ile birlikte 2023 yılı itibarıyla Meclis'e girmesinin ardından yaşanan gelişmeler değerlendirilmiştir.

Tezin konusu olan HÜDA PAR hakkında yeterli akademik kaynak bulunmadığından, çalışmada genel olarak parti programı, partinin yayımladığı belgeler, TBMM zabıtları, gazete ve internet yayınları, parti yetkililerinin açıklamaları ve yüz yüze yapılan röportajlara dayalı bilgiler kullanılmıştır. Hizbullah konusunda ise kitaplar, makaleler, dergiler ve çeşitli internet kaynaklardan yararlanılmıştır.

2. HİZBULLAH

2000 yılına gelene kadar geçen süreçte, Hizbullah faaliyetlerini gizlilik içerisinde yürüttüğü için, yapı hakkında sağlıklı ve detaylı yorum yapılamamış, cemaat-örgüt sarmalında bir yapıdan oluşmuştur.⁴ 2000 yılından itibaren Hizbullah'ın kendisini anlatmaya ve dönüşüm sürecine girmeye başlamasıyla birlikte bazı olayların birinci ağızdan açıklanması, kuruluşundan dağılma sürecine kadar yaşanan olaylara dair doğru bilgilere ulaşmayı kolaylaştırmıştır.

Bu çalışmada bahsi geçen Hizbullah, Türkiye'ye özgü bir yapı olmakla birlikte, Lübnan Hizbullahı ile doğrudan bir bağlantısı olduğuna dair bilgiye rastlanmamıştır.⁵ Lübnan Hizbullahı Şii mezhebine mensup, Türkiye Hizbullahı ise Sünni mezhebine mensup yapılar olmasıyla da birbirinden farklılık göstermektedir. Türkiye Hizbullahı, kendine özgü bir yapı olmasına karşın, yolculuğuna ilham aldığı olaylar ve kişiler üzerinden bir fikrîsel temel oluşturarak başlamıştır. Ancak bu durum, taklitten ziyade belirlenen hedefe ulaşmak için izlenecek yolun şekillendirilmesi olarak değerlendirilmektedir.

2.1.Hizbullah'ın Kuruluşunda Etkili Temel Kaynaklar

Hizbullah'ın internet üzerindeki yayın organlarından Hüseyini Sevdam sitesinde, Hüseyin Velioğlu'nun hayatının anlatıldığı bölümde, Hizbullah'ın kurucusu Velioğlu'nun istifade ettiği kaynaklar şu şekilde ifade edilmiştir:

Şehid Rehber, asrımız veya geçmiş asırlardaki alimlerden her birinin öne çıkan ve Müslümanların onlardan istifade edebilecekleri güzel vasıflarını zikrederdi. Örneğin; Ş. Hasan El-Benna'dan teşkilatçılık ve örgütlü mücadele yönünü, İmam Humeyni'den bahsedince, önderlik ettiği inkılap ve emperyalizme karşı verdiği mücadelesini, Üstad Bediüzzaman'dan bahsedince, fikri ve akidevi yönü ile Kemalist rejime karşı verdiği kararlı ve uzun soluklu mücadelesini örnek gösterirdi. Diğer İslam alimlerinden de bahsedince, aynı şekilde saygıyla bahseder, İslam'a hizmet ettiklerinden dolayı onlara minnettarız derdi. Tabi bu özelliği, Cemaatin diğer mensuplarına da sirayet ederdi. Çünkü bu tür sohbetlerinin

⁴ Mehmet Kurt, Din Şiddet ve Aidiyet Türkiye'de Hizbullah, İstanbul: İletişim Yayınları, 2. Baskı, 2018, ISBN-13: 978-975-05-1726-6, s. 11.

⁵ Lübnan Hizbullah'ı, resmî olarak 1985 yılında kurulmuştur. Kuruluş yıllarında, İsrail'in Lübnan'ı işgaline karşı verdiği mücadele ile ön plana çıkmıştır. Bu mücadelenin başarıya ulaşması ve İsrail'in geri çekilmesiyle birlikte, örgütün ünü artmıştır. Şii mezhebine bağlı bir yapı olarak bilinen Lübnan Hizbullah'ı, ülke siyasetinde etkili aktörlerden biri hâline gelmiştir. Aynı zamanda İran ile olan güçlü ilişkileriyle dikkat çeken Hizbullah, dönem dönem İsrail ile yaşadığı şiddetli çatışmalarla da gündeme gelmektedir. Bkz. Özlem Acar, "Kuruluşundan Bugüne Lübnan Hizbullah'ı: Lübnan'a Verdikleri ve Lübnan'dan Aldıkları", Güvenlik Çalışmaları Dergisi, Cilt 25, Sayı 1, 2023, s.66-88.

tesiri olduğu gibi, mensupların eğitimiyle ilgili verdiği talimatlarda da bu görüşlerinin yansımaları vardı.⁶

Yine örgüt yöneticilerinden Cemal Tutar, Hizbullah Ana Davası Savunmalar adlı kitapta, örnek alınan şahsiyetleri ve hareketleri şöyle ifade etmektedir:

Hizbullah Cemaati, çok uzaklara gitmeden, evvela kendi toprakları üzerinde mücadele vermiş olan iki Said'i örnek almış ve kendilerinden çokça istifade etmiştir. Bu iki Said'ten biri; 47 arkadaşıyla Diyarbakır Ulu Camii önünde darağacında asılarak şehid edilen Şehid Şeyh Said Hazretleridir.⁷

İkinci Said ise, zamanın Bedii Üstad Said Nursi Hazretleridir.⁸

Bunlar dışında Hizbullah Cemaati, gerek çağdaşımız olan ve gerekse bizden önce mücadele etmiş olan tüm İslami hareketleri mercek altına almış, incelemiş, tatbiki mümkün ve faydalı olan yönlerini almıştır. Mısır'da İhvan-ı Müslimin, İran'da İslam İnkılabı öncesinde ortaya konan mücadele yöntemleri, Pakistan'ın kuruluşunda büyük emekleri geçen Ebu'l Ala El-Mevdudi ve Muhammed İkbal gibi kendi ülkelerinde İslam'ı hakim kılmayı ve evrensel İslam adaletini yaymayı hedefleyen bütün mücadele sahibi Müslüman önder ve alimlerin mücadeleleri, Cemaat için esin kaynağı olmuştur. Bunların mücadele yöntemleri, İslam'ı yorumlama tarzları ve zamanın meselelerine getirdikleri çözümler incelenmiş lüzumlu görülen tüm yönleri, zaman ve zemin gözetilerek örnek alınmıştır.⁹

Hizbullah'ın hem iç hem de dış kaynaklardan ilham aldığı ifade edilse de, kendisini bu kaynakların doğrudan bir uzantısı veya sürümü olarak tanımlamaktan ziyade, onların doğru gördüğü yönlerini birleştirerek daha üstün bir model sunduğunu iddia etmektedir.¹⁰ Bu yaklaşımın arkasında, örgütün lideri Hüseyin Velioğlu'nun çevresi tarafından atfedilen kutsiyet algısının büyük bir etkisi bulunmaktadır. Bu bağlamda, örgütün beslendiği kaynakları iç ve dış olmak üzere iki temel başlık altında incelemek, konunun anlaşılması açısından daha yararlı olacaktır.

2.1.1. Dış Kaynaklar

Hizbullah genel olarak kendi ideolojik çerçevesine yakın bulduğu, temel olarak İslami izleri baskın olan oluşumları ve olayları kendine referans almayı benimsemiştir. Referans alınan kaynaklar çoğunlukla geleneksel İslami mücadelenin dışına çıkarak farklı mücadele tarzlarıyla, kendi adından söz ettirmeyi başaran modern İslami hareketlerden oluşmuştur:

⁶ “Hüseyin Velioğlu'nun Hayatı ve Mücadelesi”, erişim 20 Eylül, 2023, <https://huseyni-sevdam.tr.gg/Huseyin-Velioğlu'nun-hayati-ve-mucadelesi-28.htm>

⁷ Mehmet Hüseyin Yılmaz, Cemal Tutar ve Mehmet Varol, Hizbullah Ana Davası: Savunmalar, İstanbul: Dua Yayıncılık, 2011, s. 159-160.

⁸ Yılmaz, Tutar ve Varol, Hizbullah Ana Davası, s. 162.

⁹ Yılmaz, Tutar ve Varol, Hizbullah Ana Davası, s. 163.

¹⁰ “Cemaat Hiçbir Hareketin Devamı ve Uzantısı Değildir”, erişim 20 Eylül, 2023, <https://huseyni-sevdam.tr.gg/cemaat-hicbir-hareketin-devami-degildir.htm>

Yaptıkları ilk işlerden bir diğeri ise; o dönemde gerek yerel ve gerekse ümmet bazında, ulaşabildikleri İslami yapıları incelemek oldu. Bu işe girişirken, sahip oldukları inanç ve bakış açısı yanında, diğer hareketlerden elde edecekleri bilgilerden de istifade etmek istiyorlardı. Bu amaçla, ulaşabildikleri grup, hareket ve Cemaatler hakkında mümkün olduğu ve imkanları elverdiği kadarıyla bilgi topladılar, bunları bir araya getirdiler, birlikte değerlendirip üzerinde çıkarımlarda bulundular.

Bu çalışma; ufuklarının genişlemesine, atacakları adımlar konusunda önlerini daha da iyi görmelerine ve savundukları düşünceler konusunda kendilerine daha da güven duymalarına vesile olmuştu.¹¹

2.1.1.1.İhvan-ı Müslimin Hareketi

Hizbullah'ın etkilendiği İslami hareketlerin başında İhvan-ı Müslimin gelmektedir. Bunun en önemli nedeni; hareketin uzun soluklu bir yapıya sahip olması, gücünü genel olarak muhafaza edebilmesi ve hatta zaman zaman ülke siyasetine yön verebilecek seviyede gücünü artırmış olması olarak değerlendirilebilir. Bu nedenle, kısmen de olsa başarıya ulaşmış bir referansın en önemli yol göstericilerden biri olduğu ileri sürülebilir.

Hizbullah'ın kurucularından olup daha sonra itirafçı olan Abdülaziz Tunç, İhvan'ın örnek alınan yönünü şu şekilde ifade etmektedir: “Ta 1990'lara kadar İhvan'ın örgütlenme şekli ve metodu katı bir şekilde tarafımızdan uygulanıyordu; özellikle de Suriye İhvanı.”¹²

Hizbullah'ın yayın organı olarak kullandığı internet sitesinde, Hizbullah militanlarının açıklamalarında, Hizbullah kurucusu Hüseyin Velioğlu'nun istifade ettiğini ve edilmesi gerektiğini belirttiği üç âlimin, Hasan el-Benna, Üstad Bediüzzaman Hazretleri ve İmam Humeyni olduğu ifade edilmektedir.¹³

İhvan-ı Müslimin'in kurucusu olan Hasan el-Benna, 1906 yılında İngiliz işgali altındaki Mısır'da doğdu.¹⁴ Ülkesi 1922 yılında bağımsızlığını kazansa da İngiliz işgalinin bıraktığı maddi ve manevi etkilerin sürdüğünü gözlemledi. 1927 yılında, Mısır'ın İslami değerlere dönmelerini ve Kur'an ve sünnet eksenli bir devlet kurulmasını amaçlayarak, ülkenin önde gelen âlimlerini bir araya getirmek için çaba sarf etti ve bunda başarılı oldu. Öğretmenlik mesleğinin yanı sıra çeşitli toplantılar düzenleyerek fikirlerini halka anlattı. Bu çalışmalar sonucunda, 1928 yılında İsmailiye şehrinde altı arkadaşıyla birlikte, İslam davasını yeryüzüne hâkim kılmak, onun için ölmek ve İslam davasının ordusu olmak üzere Müslüman Kardeşler hareketini kurdu. Hasan el-Benna, Hatıralarım adlı kitabında, ilk olarak İslami bir eğitim programı uygulanmasına karar

¹¹ “Hüseyin Velioğlunun Hayatı ve Mücadelesi”, erişim 21 Kasım, 2023, <https://huseyni-sevdam.tr.gg/Huseyin-Velioglunun-hayati-ve-mucadelesi-6.htm>

¹² Ruşen Çakır, Derin Hizbullah İslamcı Şiddetin Geleceği, İstanbul: Metis Yayınları, 1. Baskı, 2001, ISBN 975-342-307-1, s. 145.

¹³ “Hüseyin Velioğlunun Hayatı ve Mücadelesi”, erişim 14 Nisan, 2025, <https://huseyni-sevdam.tr.gg/Huseyin-Velioglunun-hayati-ve-mucadelesi-28.htm>

¹⁴ “Hasan el-Bennâ” erişim 22 Aralık, 2024, <https://islamansiklopedisi.org.tr/hasan-el-benna>

verildiğini ve uygulamaya konulduğunu; İsmailiye şehrinden sonra tüm Mısır'da teşkilatlanma çalışmaları yapıldığını ve bu çalışmalarda başarılı olunduğunu ifade etmektedir.¹⁵ 1932 yılına kadar İsmailiye'de faaliyetlerini sürdüren hareket, bu tarihten sonra Kahire merkezli olarak çalışmalarına devam etti. Müslüman Kardeşler hareketi, Mısır dışında Bahreyn, Suriye, Irak, İran, Ürdün ve Filistin gibi ülkelerde de yankı bulmuştur.

Müslüman Kardeşler, sosyal ve kültürel faaliyetlerinin yanı sıra teşkilatlanmaya da önem verdi ve “Gizli Aygıt” adıyla silahlı eğitim alan bir yapı oluşturdu.¹⁶ Bu yapı, ülkedeki bazı suikastlardan sorumlu tutuldu.¹⁷ Bu suikastlarla Müslüman Kardeşler, faaliyetlerinin daha görünür hale geldiği bir döneme geçti. Ancak bu durum, Hasan el-Benna'nın da hedef haline gelmesine yol açtı ve 1949 yılında düzenlenen bir suikast sonucu hayatını kaybetti.¹⁸ Hasan el-Benna'nın ölümü, hareketi sarsmış olsa da Müslüman Kardeşler'in örgütlenme modeli ve eylemleri, Hizbullah gibi oluşumlara ilham kaynağı olmaya devam etmiştir.

Müslüman Kardeşler kendine çizdiği yol haritasını, İslam birliğinin sağlanması, hilâfetin yeniden hayata geçirilmesi için gerekli çalışmanın yapılması, İslam devletlerinin İslami hassasiyetleri dikkate alarak şekillenmesinin sağlanması, bireylerin ve ailelerin korunması ve güçlendirilmesi, eğitim sisteminde gerekli düzenleme ve çalışmaların yapılması, faizin yasaklanması, tarım, sanayi, ücretler ve zekât konularında çeşitli çalışmaların yapılmasını olarak belirlemiştir.¹⁹

Müslüman Kardeşler'in etkilediği önemli isimlerden biri de Hasan el-Benna ile aynı dönemde Mısır'da doğan ve "Fî Zilâl'il-Kur'ân" adlı tefsiriyle tanınan edebiyatçı Seyyid Kutub'dur. Müslüman Kardeşler ile Hür Subaylar²⁰ arasında arabuluculuk yapmaya çalışan Kutub, Hür Subaylar Hareketi'nin yapmış olduğu, 1952 Mısır Devrimi sonrası, oluşturulan Heyetül-Tahrir'e Müslüman Kardeşler'in de katılması yönünde tavsiyelerde bulundu. Ancak Müslüman Kardeşler bu teklifi reddetti ve Kutub da hareketin tarafında yer alarak Müslüman Kardeşler teşkilatına katıldı.

¹⁵ Hasan el-Benna, Hatıralarım (Müslüman Kardeşler), çev., M. Beşir Eryarsoy ve Osman Arpaçukuru, İstanbul: Beka Yayıncılık, 2014, s.132-133.

¹⁶ Muhammed Hüseyin Mercan, “İslami Hareketin Kurumsallaşma Sorunu Işığında Müslüman Kardeşler”, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2017, s. 59.

¹⁷ Çakır, a.g.e., s. 20.

¹⁸ “Hasan el-Bennâ” erişim 12 Ocak, 2025, <https://islamansiklopedisi.org.tr/hasan-el-benna>

¹⁹ el-Benna, Hatıralarım (Müslüman Kardeşler), s.384-391.

²⁰ Hür Subaylar: Mısır'da 1949 yılında Albay Cemal Abdül Nasır tarafından kurulan subaylar örgütü. Bkz. Özgür Bayraktar, “Mısır'daki Hür Subaylar Darbesi ve Türkiye'deki 27 Mayıs Darbesi'nin Karşılaştırılması”, Kesit Akademi Dergisi, Cilt 6, Sayı 25, 2020, s.608-621.

1954 yılında Başbakan Cemal Abdünnasır'a yönelik bir suikast girişiminden sorumlu tutularak 15 yıl hapis cezasına çarptırıldı.²¹ Hapis yıllarında Fî Zilâl'il-Kur'ân tefsirini yazmaya devam etti. Kutub, özellikle Yoldaki İşaretler adlı eseriyle fikirlerini Müslüman dünyasına yaydı. Bu eserinde, İslam dışındaki toplumları "cahiliye" düzeni içinde olmakla eleştiriyordu:

...Ancak "cahili toplumu" nedir? Ona karşı çıkarken nasıl bir yöntem kullanılacak? Müslüman toplumun dışında kalan her toplum, cahili toplumdur. Kısaca tanımlamak istersek şöyle diyebiliriz: İbadeti yalnızca Allah'a özgü kılmayan toplumdur. Bu, ibadet itikat ve kanunlarda tevhidi olmayan bir görüntüye sahip olmalıdır. Bugün yeryüzünde bulunan bütün toplumlar fiilen bu "cahili toplum" tanımına girmektedir.²²

Seyyid Kutub, toplumların cehalet içinde olduğuna inanıyor ve bu cehaleti ortadan kaldırmak için eğitimin hayati bir önem taşıdığını savunuyordu. Ona göre, eğitimin temelinde tebliğ olmalıydı. Bu düşünceden ilham alan Hizbullah, önce tebliğ ve davet yoluyla bir cemaat oluşturdu. Oluşturulan bu cemaat, eğitime özel bir önem verdi ve camilerle medreselerde sürekli eğitim faaliyetleri düzenledi.

Seyyid Kutub ayrıca, cahiliye olarak nitelediği toplumların kurduğu devletleri meşru görmez ve yalnızca İslam'ın esaslarına uygun olan Darü'l-İslamı kabul ederdi. Ona göre, bunun dışındaki tüm devletler Darü'l-harp kapsamındaydı:

Üzerinde İslam devletinin kurulu bulunduğu, Allah'ın şariatının egemen olduğu, hadlerinin uygulandığı müslümanların birbirlerinin velileri olduğu tek bir dâr (ülke) vardır. O da dar-ül İslâm'dır. Onun dışındakiler dar-ül harp'tir. Müslümanın onunla ilişkisi ya savaştır, ya da ahd-i eman yapmaktır. O dar-ül İslâm değildir. Oranın halkıyla Müslümanlar arasında bir velayet (dostluk) da yoktur.²³

1965 yılında darbe girişimine katıldığı iddiasıyla yargılanan Seyyid Kutub, 1966 yılında idam edilmiştir. Görüşleri, özellikle İslami çizgideki hareketler için büyük bir ilham kaynağıdır. Kutub'un "Darü'l-İslam" ve "Darü'l-harp" konusundaki düşünceleri, Hizbullah tarafından benimsenmiş olmakla birlikte, daha çok bir dönem Hizbullah ile aynı çizgide hareket eden Menzil Cemaati'nin ana fikir yapısına temel oluşturmuştur.²⁴

Türkiye Hizbullah'ı, Sünni mezhepli bir yapı olması nedeniyle genel anlamda Seyyid Kutub'un fikirleriyle paralel bir çizgide yer almaktadır. Bu durum, Hizbullah'ın ideolojik yaklaşımında Kutub'un eserlerinin ve görüşlerinin önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir.

²¹ Cihangir B. Aksakal, "Seyyid Kutub ve Müslüman Kardeşler", Akademik Hassasiyetler Dergisi, Cilt 2, Sayı 3, 2015, s. 69-70.

²² Seyyid Kutub, Yoldaki İşaretler, çev., Mustafa Özel, İstanbul: Özgün Yayıncılık, 1997, s. 103-104.

²³ Kutub, Yoldaki İşaretler, s. 153.

²⁴ Adı geçen Menzil Cemaati, günümüzde faaliyet gösteren Adıyaman merkezli Menzil Cemaati'nden farklı bir yapıdır. Söz konusu cemaat hakkında ilerleyen bölümlerde bilgi verilecektir.

2.1.1.2. İran İslam Devrimi

Türkiye'nin İran'a sınır komşusu olması ve İran'ın bölgesel etkisini artırma stratejileri, Türkiye Hizbullah'ının oluşum sürecinde önemli bir rol oynamıştır. İran, 1979 İslam Devrimi'nin ardından İslam dünyasında liderlik iddiasıyla hareket ederken, bu ideolojik ve politik hedeflerini komşu ülkelerdeki İslami hareketler üzerinden genişletmeye çalışmıştır. İmam Humeyni öncülüğünde gerçekleşen İran İslam Devrimi, o dönemde çeşitli ülkelerde faaliyet gösteren İslami hareketlerde olduğu gibi Türkiye'deki Hizbullah'ı da etkilemiştir. Örgüt, İran Devrimi'ni "bir diriliş modeli" olarak görmüş ve kendi ideolojik çizgisini şekillendirirken bu devrimden ilham aldığını ifade etmiştir.²⁵

Hizbullah, İran İslam Devrimi'nin "hak ve adalet mücadelesi" vurgusunu benimseyerek, bu mücadeleyi kendi siyasi ve dini misyonuyla birleştirdiğini belirtmiştir. Ancak Türkiye'nin yerel dinamikleri ve mezhepsel farklılıkları nedeniyle İran modelini birebir kopyalamaktan ziyade, bu devrimden esinlenerek özgün bir yol geliştirdiği görülmektedir. Bu etki, örgütün ideolojik referanslarında ve faaliyetlerinde açıkça gözlemlenmektedir. İran ile olan bu bağın, özellikle 1980'ler ve 1990'larda Hizbullah'ın yapılanmasında kritik bir rol oynadığı söylenebilir.

1925 ile 1979 yılları arasında İran, Pehlevi Hanedanı tarafından yönetilmiş ve bu dönemde modernleşme çabaları ön planda olmuştur. 1925 yılında Rıza Şah Pehlevi, İngilizlerin ve ülkedeki dini otoritelerin baskısı nedeniyle Cumhuriyet rejimini ilan edememiş; ancak eğitim reformları, şapka ve kıyafet kanunu, toprak reformu, demiryolu projeleri gibi adımlarla İran'ı modern bir yapıya kavuşturmaya çalışmıştır. 1941 yılında ülkenin kuzeyinden Sovyetler, güneyinden İngilizler tarafından işgal edilmesi sonucu tahtı oğlu Muhammed Rıza Pehlevi'ye bırakmıştır.

Muhammed Rıza Pehlevi, "Beyaz Devrim" adını verdiği programla ülkesini modernleştirme çalışmalarına devam etmiştir. Bu program, kadınlara oy hakkı tanıma ve eğitim alanında reformlar gibi yenilikler içermektedir. Ancak bu reformlar, Ruhullah Musavi Humeyni'nin öncülüğündeki bir kesimin sert tepkisiyle karşılaşmıştır. Ayetullah Humeyni, Batı karşıtı söylemleri ve İslami kuralların devlet yönetiminde hâkim olması gerektiği yönündeki görüşleriyle öne çıkmıştır. 1964'te Türkiye'ye sürgün edilen Humeyni, daha sonra Irak'a sürgün edilmiştir.²⁶ Irak'taki sürgün yıllarında İran'daki etkisini artırarak Şii hareketinin güçlenmesine ön ayak olmuştur.

²⁵ "Hüseyin Velioğlunun Hayatı ve Mücadelesi", erişim 21 Kasım, 2023, <https://huseyni-sevdam.tr.gg/Huseyin-Velioğlunun-hayati-ve-mucadelesi-6.htm>

²⁶ Hasan Onat, "İran İslam Devrimi ve Şiilik", e-makâlât Mezhep Araştırmaları Dergisi, Cilt 6, Sayı 2, 2013, s. 228-229.

Muhammed Rıza Pehlevi'nin yönetimine yönelik yolsuzluk, adaletsizlik ve Batı yanlısı politikalar eleştirileri nedeniyle 1979 yılında devrim gerçekleşti ve Humeyni liderliğinde İran İslam Cumhuriyeti kurulmuştur. Aynı dönemde Türkiye'de de Hizbullah'ın kuruluşunun adımları atılmaktaydı.

Humeyni, devrimden sonra İran'ı İslam dünyasında bir merkez hâline getirmek amacıyla diğer Müslüman ülkelerle ilişkiler geliştirmeye çalıştı. Bu kapsamda, Türkiye'de özellikle Menzil Cemaati ile dirsek temasında bulunmuş; daha sonra bu temas Menzil'in şiiileştiği iddialarını gündeme getirmiştir. Aynı zamanda, Hizbullah ile de ilk yıllarda çeşitli ortak eğitimler ve görüşmeler yapılmıştır.

Abdülaziz Tunç itiraflarında bu durumu şöyle ifade etmektedir: “1988 yılı içerisinde cemaat liderimiz olan Hüseyin Velioğlu ile görüşmem sırasında bana komşu bir ülkede bir grup cemaat mensubuna askeri ve siyasi eğitim verileceğini, bu eğitimi alacak grubun içinde benim de olacağımı söyledi.”²⁷ Tunç, itiraflarının başka bir kısmında ise şunları söylemiştir:

...İran yetkilileri tarafından bizlere siyasi yönden anlatmış oldukları cemaat, cemaatleşme, cemaatleşmede dikkat edilecek hususlar, cemaat içerisinde sır gizleme, itaat, düşman tarafından takip, karşı takip gibi konuları detaylı olarak İran yetkilileri Farsça anlatmakta, burada liderimiz olan Hüseyin Velioğlu da bizlere Türkçe tercüme ettikten sonra aktarmakta idi. Biz burada İran yetkilileri tarafından bir ay boyunca askeri ve siyasi eğitim aldık.²⁸

Hizbullah lideri Hüseyin Velioğlu, cemaatin ilk dönemlerinde İran'a eleman göndererek askeri ve ideolojik eğitimler aldırma yönüne yönelik bir strateji izlemiştir. Ancak zamanla, kendisinin ya da cemaatin başka bir güç ya da devletin taşeronu olmadığı düşüncesini pekiştirmek adına, İran ile olan bağlarını kesme kararı almıştır. Bu karar, yalnızca bağımsız bir kimlik oluşturma çabasının değil, aynı zamanda mezhepsel farklılıkların da bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

Hizbullah, Sünni bir yapılanma olması nedeniyle, Şii eksenli bir ideolojiye sahip olan İran ile birçok konuda görüş ayrılığı yaşamıştır. Bu farklılıklar, özellikle ideolojik temeller ve dini yaklaşım açısından belirgin hâle gelmiştir. İran'ın İslam Devrimi sonrası Şii mezhebinin merkez alan politikaları ile Türkiye Hizbullah'ının Sünni temeller üzerine kurulu stratejileri arasında bir uyumsuzluk ortaya çıkmıştır.

İran'ın Şii mezhepli politikaları doğrultusunda, Müslüman Kardeşler'in Suriye koluna Hafız Esad yönetimi tarafından gerçekleştirilen Hama Katliamı'nda destek

²⁷ Çakır, a.g.e., s. 190.

²⁸ Çakır, a.g.e., s. 191.

vermesi, Hizbullah ile İran yönetiminin arasının açılmasında büyük rol oynamıştır.²⁹ Bu durum, İran'ın Şiileştirme politikasını belirgin şekilde ortaya çıkarmıştır. Sonuç olarak, iki tarafın birlikte hareket etmesini zorlaşmış; neticesinde Türkiye Hizbullahı bağımsız bir yol izleme kararı almıştır.

Bu kopuş, aynı zamanda Velioğlu'nun cemaati geçmişteki tüm İslami hareketlerden daha üstün bir yapı olarak konumlandırma iddiasını destekleyen bir adım olarak da görülebilir. Velioğlu'nun liderliği altında Hizbullah, İran'ın etkisinden sıyrılarak kendi ideolojisini ve hedeflerini oluşturma yoluna gitmiştir. Bu durum, örgütün kendi kimliğini güçlendirmesi açısından önemli bir dönüm noktası olarak değerlendirilebilir.

2.1.1.3.Ebu'l Ala El-Mevdudi

25 Eylül 1903 yılında Hindistan'da doğan Mevdudi, özellikle Müslümanların durumunu ele alan yazılar yazması ve yazılarında Hindistan'daki İngiliz sömürge yönetimini eleştirmesiyle adını duyurmuştur.³⁰ 25 Ağustos 1941'de Cemaat-i İslami teşkilatını kurmuştur. 1947'de Pakistan'ın kuruluşu ile Cemaat-i İslami'nin Pakistan teşkilatının başına geçmiştir.

Mevdudi'ye göre, İslam toplumunun kültürel ve siyasal emperyalizmden kurtulabilmesi için Kur'an ve Sünnet'e dayalı, fertten topluma uzanan bir tecdid ve ihya hareketini gerçekleştirmesi gerekir.³¹ Ayrıca, Mevdudi, ırka, dile ve coğrafyaya bağlı milliyetçiliğe karşıdır.³²

Mevdudi'nin Kur'an ve Sünnet'e dayalı yönetim isteği, Hizbullah'ın da ana fikriyatını oluşturmaktadır. Milliyetçiliğe karşı olma konusunda cemaatin ilk kuruluş yıllarında Mevdudi'nin söylemine yakın bir dil kullanılırken, daha sonraları sahadaki gücün artırılabilmesi için Kürt vurgusu daha etkin şekilde kullanılmıştır.

Hüseyin Velioğlu'nun, 1978 yılında Ankara'da İngilizce yayın yapan, “An Independent Monthly Muslim Critique” (Aylık Bağımsız Müslüman Eleştiri) alt başlığını taşıyan “The Ummah”(Ümmet) adlı derginin sahibi ve yazı işleri müdürü olarak görev yaptığı söylenmektedir. Derginin arka plandaki ismin ise, Muhammed Han Kayani olduğu, Kayani'nin Mevdudi'nin kurduğu Cemaat-i İslami örgütü çizgisinde olduğu belirtilmektedir.³³

²⁹ Kurt, a.g.e., s. 122-123.

³⁰ Yeni Asya Neşriyat; Bediüzzaman Said Nursi, İstanbul: YAN Yay. No.1155 2013, s. 1172-1173.

³¹ “Mevdûdî”, erişim 21 Ekim, 2023, <https://islamansiklopedisi.org.tr/mevdudi>

³² “Mevdûdî”, erişim 21 Ekim, 2023, <https://islamansiklopedisi.org.tr/mevdudi>

³³ Çakır, a.g.e., s. 51.

2.1.1.4.Muhammed İkbāl

Muhammed İkbāl, 8 Kasım 1877’de Hindistan’ın Sialkot kentinde dünyaya gelmiş ve hayatını İslam dünyasının düşünsel ve siyasal yeniden inşasına adanmış bir lider, şair ve din adamıdır. Bağımsız Pakistan devletinin kuruluşunda önemli bir rol oynayan İkbāl, Müslüman toplumlarının bireyden topluma ve teorik düşünceden pratik hayata kadar birçok alanda köklü bir yenilenme sürecine girmesini savunmuştur. Ona göre bu yeniden kuruluş, İslam dünyasının kendi manevi değerlerinden kopmadan modern çağın gerekliliklerine adapte olmasıyla mümkündür.

İkbāl, sömürgecilik döneminde bağımsızlığını koruyabilen tek Müslüman millet olarak gördüğü Türkleri, İslam dünyasında bir rönesans gerçekleştirme potansiyeline sahip bir toplum olarak değerlendirmiştir. Ancak Türklerin Milli Mücadele sonrası gerçekleştirdiği bazı yeniliklere eleştiriler getirmiş ve bu yeniliklerin Batı’nın etkisiyle şekillenen taklitçi bir anlayıştan kaynaklandığını dile getirmiştir. İkbāl’e göre bu, Müslüman toplumların kendi kimliklerinden uzaklaşması anlamına gelmektedir.³⁴

Bu eleştiriler, Hizbullah gibi yapıların kendi mücadelelerini daha üstün bir yere konumlandırma anlayışına referans olabilir. Hizbullah’ın, kendisinden önceki İslami hareketlere kıyasla kendisini daha bağımsız ve etkili bir mücadele odağı olarak tanımlaması, İkbāl’in Türk toplumuna atfettiği dönüşüm potansiyeline bir atıf olarak değerlendirilebilir. Ancak Hizbullah cemaati, ırkçı bir yaklaşımı reddetmiş ve bu tür değerlendirmelerin bir ırkı değil, toplumsal bir misyonu hedef aldığını savunmuştur. Burada, İkbāl’in “Türk” kavramını bir toplumun ahlaki, siyasi ve kültürel temsilcisi olarak ele aldığı yorumu, bu perspektifi destekler niteliktedir.

2.1.2. İç Kaynaklar

2.1.2.1.Şeyh Said

1865 yılında Elazığ’ın Palu ilçesinde doğmuştur. Doğu Anadolu’da genel olarak Kadiri tarikatı yaygın olmasına rağmen, ailesi Nakşibendilik tarikatına bağlıdır. Bu tarikatta şeyhlik babadan oğula geçtiği için, Şeyh Said bölgede önemli bir nüfuz kazanmıştır. Şeyh Said küçük yaşta babası Erzurum Hınıs’a yerleşmiştir. Birinci Dünya Savaşı sırasında Rusların Erzurum’u işgal etmesi üzerine, ailesi ve akrabalarıyla Diyarbakır Ergani’ye bağlı Piran köyüne yerleşmiştir.³⁵

Şeyh Said, Birinci Dünya Savaşı sırasında Ermeni Tehciri karşıtı fetvalar yayımlamıştır. Piran’a taşındıktan sonra eşi ölmüş, bunun üzerine Hamidiye Alayları

³⁴ “İkbāl, Muhammed”, erişim 21 Ekim, 2023, <https://islamansiklopedisi.org.tr/ikbal-muhammed>

³⁵ “Şeyh Said”, erişim 12 Ocak, 2025, <https://islamansiklopedisi.org.tr/seyh-said>

komutanlarından Cıbranlı Halit Bey'in kız kardeşi ile evlenmiştir. Savaşın bitmesiyle tekrar Hınıs'a dönmüş; ancak ailesinin bir kısmı burada yaşamaya devam etmiştir.

Cumhuriyet'in ilan edilmesiyle birlikte, Mustafa Kemal Atatürk'ün getirdiği inkılaplara karşı bazı kesimlerce tepkiler oluşmaya başlamıştır. Bu tepkilerin nedenleri genel olarak, dinsel, etnik ve aşıret temelli üçlü sarmalının sonucu olarak değerlendirilebilir. Bu sarmalın bazı halkaları; medreselerin kapatılmasıyla şeyhlik makamının gücünün azalması, yeni vergi sistemiyle ağaların otoritesinin zayıflaması, Hamidiye Alayları komutanlarının yeni sisteme karşı olması gibi maddeler şeklinde uzayıp gitmektedir. Ayrıca bazı kesimlerin Kürt devleti kurma fikri taşıması gibi nedenlerle, zaten bölgede iten içe oluşan gergin bir ortam mevcuttu. Rejimden rahatsız olan bu kesimler, Azadi Örgütü adı altında birleşti. Liderliğine de şeyh Said'in kayınbiraderi Cıbranlı Halit getirildi. Azadi Örgütü, devlete karşı yapacağı isyan için hazırlıklarına başladı. Bu sırada, 13 Eylül 1924'te Erzurum'un Pasinler ilçesinde deprem meydana geldi. Depremdeki hasarı yerinde görmek için bölgeye gelen Mustafa Kemal, isyanı haber almış ve Azadi lideri Cıbranlı Halit ve arkadaşlarını 20 Aralık'ta tutuklatmıştır. Bunun zerine örgütte en etkili kişilerden olan şeyh Said, liderliği üstlenir.

şeyh Said'in Piran'da bulunduğu sırada, kendilerine sığınan kaçakları jandarmaya teslim etmemesi ve bunun yanında bazı askerlerin yaralanması, bazılarının esir alınması üzerine, isyan 13 şubat 1925 günü aniden başlamış oldu. İsyanın gücünün artırılması amacıyla şeyh Said, dini duyguların ön plana çıkarıldığı şu fetvayı yayınlamıştır:

... Kurulduğu günden beri Din-i Mübin-i Ahmedî'nin temellerini yıkmaya alışan Türkiye Cumhuriyeti Reisi Mustafa Kemal ile arkadaşlarının ahkâmına aykırı hareket ederek Allah ve Peygamberi inkâr ettikleri ve Halife-i İslâmı sürdükleri için gayr-i meşru olan bu idarenin yıkılmasının bütün İslâmlar zerine farz olduğu, Cumhuriyetin başında olanların mal ve canlarının şeriat-i Garrâ-i Muhammediyye'ye göre helal olduğu ilan olunur³⁶

şeyh Said, isyanın amacının şeriat düzeninin yeniden sağlanması, Osmanlı saltanatının ve halifeliğin tekrar geri getirilmesi olduğunu beyan etmiştir. İsyanın temelinde dini duyguların olduğu belirtilse de aynı zamanda etnik duygular da taşıdığı, bu konuda yapılan çalışmalardan anlaşılmaktadır.³⁷

şeyh Said İsyanı, kısa sürede doğudaki birçok ile yayılmış, Diyarbakır'daki kuşatmayı şeyh Said bizzat kendisi yönetmiştir. İsyanın bastırılması için Takrir-i Skn Kanunu çıkarılmış, ardından Ankara ve Diyarbakır'da İstiklal Mahkemeleri

³⁶ Yaşar Kalafat, şark Meselesi Işığında şeyh Said Olayı, Karakteri, Dönemindeki İ ve Dış Olayalar, Ankara: Boğaziçi Yayınları, 1. Baskı, 1992, ISBN 975-451-083-0, s. 204.

³⁷ Ali ifti, "Kazım Karabekir'in Siyasal Hayatı", Doktora Tezi, Ankara niversitesi, 2005, s.254.

kurulmuştur. 15 Nisan 1925'te Şeyh Said yakalanmış, ardından İstiklal Mahkemelerinde yargılanarak 46 arkadaşıyla birlikte idam edilmiştir.³⁸

Şeyh Said isyanı nedeniyle Musul konusunda eli zayıflayan Türkiye, Musul konusunun Milletler Cemiyetine götürülmesine razı gelmiş; daha sonra da Musul, İngiltere mandası altına bırakılmıştır.

Yaşanan tüm bu olaylardan sonra bir kesim, Şeyh Said'i büyük bir din adamı olarak kabul ederken; bir kesim ise onu vatan haini olarak görmüştür. Bu noktada, Hizbullah'ın Şeyh Said İsyanı'na dair görüşleri şöyledir:

Kemalist zulüm rejiminin iddialarının aksine Müslüman Kürt halkı, kendi ulusal çıkarları için Emperyalist işgalcilerle işbirliğine yanaşmamış ve beraber yaşadıkları diğer Müslüman kavimlere hiçbir zaman ihanet etmemiştir. Özellikle, TC'nin sürekli olarak dış destekli olmakla itham ettiği, yalan ve iftiralarla karaladığı Kuzey Kürdistan'da Şeyh Said ile Güney Kürdistan'da Şeyh Mahmut Berzenci'nin İslam-i ve insani hak taleplerine dayalı kıyımları, Emperyalist güçler tarafından hiçbir şekilde desteklenmemiştir. Bu kıyam önderleri, maddi ve siyasi çıkarlarını değil, İslami inanç ve düşüncelerini esas aldıklarından Emperyalistlerle işbirliğine girmemişlerdir. Eğer bunlar Emperyalistlerle işbirliği içine girselerdi, bu kıyımların siyasi sonuçlarının çok daha farklı olacağı bilinen bir gerçektir. Birinci dünya savaşı sonrasında dünyanın ve özellikle Ümmet coğrafyasının yeniden şekillendiği, Emperyalist işgalciler tarafından masa başında haritaların çizildiği ve paylaşımın yapıldığı o dönemde, Emperyalistlerle işbirliği sonucu bir ulusun içinden bir çok devlet meydana getirilirken veya toplam nüfusları birkaç yüzünü veya bir milyonu geçmeyen bir çok devletçik oluşturulurken, çok açıktır ki eğer Müslüman Kürt halkı işgalci Emperyalistlerle işbirliğine girseydi, bu büyük nüfusu ve stratejik ehemmiyeti olan coğrafyasıyla devletsiz kalmayacak, bugünkü dağınıklık ve parçalanmışlık içinde olmayacaktı. Bu bir hakikat olup hiç kimse tarafından inkar edilemeyecek kadar açık ve ortadır.³⁹

Hizbullah'ın yayımladığı ifadelerde, Şeyh Said'in gerçekleştirdiği isyanın meşruiyetini savunulmakta; bu eylemlerin din adına yapıldığını vurgulanmakta ve emperyalizmin herhangi bir desteğinin olmadığına dair bir görüş ortaya konulmaktadır. Hizbullah ve HÜDA PAR'a yakınlığı bilinen Abdulkadir Turan'a göre batılılaşma projelerine kaşı ilk kurşunu Şeyh Said ve arkadaşları atmıştır. Batı, bütün imkânlarıyla Kemalist hükümeti desteklemiş ve her türlü desteği vermiştir. Bu kıyamda kurşun sıkın yerli; kurşun veren ise Rus veya Batılıydı.⁴⁰

Hizbullah'ın yaptığı açıklamada yer alan "Bu büyük nüfusu ve stratejik ehemmiyeti olan coğrafyasıyla devletsiz kalmayacak, bugünkü dağınıklık ve parçalanmışlık içinde olmayacaktı" ifadesi, aynı zamanda bir tür tarihsel yakarışı da yansıtmaktadır. Bu yakarış, bir anlamda arzu edilen bir geleceğe de işaret etmektedir.

³⁸ Eyüp Ertüren, "Şark İstiklal Mahkemesi: Şeyh Said İsyanı", Yüksek Lisans Tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, 2018, s. 145-146.

³⁹ "Kürtlerin Ve Kürdistan'ın Tarihine Kısa Bir Bakış", erişim 25 Ekim, 2023, <https://huseyni-sevdam.tr.gg/kurdlerin-ve-kurdistanin-tarihine-bakis.htm> Erişim Tarihi: 25.10.2023

⁴⁰ Abdulkadir Turan, Kürtlerde İslami Kimliğin Gelişmesi, İstanbul: Dua Yayıncılık, 2011, ISBN 978-605-4024-57-5, s. 276.

Zira, Şeyh Said isyanının başarılı olması durumunda, bu arzu edilenin muhtemelen bağımsız bir Kürdistan devleti olacağına dair bir hedef taşıdığı söylenebilir. Bu durum, Hizbullah'ın kendi tarihsel bakış açısını ve geleceğe yönelik beklentilerini dile getirdiği önemli bir ifade biçimidir.

2.1.2.2.Said Nursi

Said Nursi, 1878 yılında Bitlis'in Hizan ilçesinde doğmuştur. Özellikle Hadis alanında kendisini geliştiren Said Nursi, dini bilgisi ve etkileyici konuşmalarıyla çevresinin ilgisini çekmiş ve bölgede ün kazanmıştır. İlmi konulardaki başarısı, kolayca ezber yapabilmesi ve kendini sürekli geliştirmesi sebebiyle çevresi tarafından kendisine, "çağın güzelliği, eşi benzeri olmayan, zamanın harikası" anlamlarına gelen Bediüzzaman unvanı verilmiştir.

Mısır'daki Camiü'l-Ezher benzeri bir Dârü'l-Fünun inşa etmek istediğini belirterek bunun için Van Valisi Tahir Paşa'dan yardım talep eder. Tahir Paşa ise bu yardımın ancak padişah tarafından karşılanabileceğini belirterek, Said Nursi'ye İstanbul'a gitmesi ve padişahla görüşmesi yönünde tavsiyede bulunur ve ona referans olur.

İstanbul'da çeşitli faaliyetlerde bulunan Said Nursi, yaptığı çalışmaların hükümet için tehlikeli olabileceği gerekçesiyle ve istibdat rejimini eleştirmesi sebebiyle tutuklanır. Daha sonra akıl hastanesine sevk edilir; ancak bir süre sonra serbest bırakılır. İstanbul'da siyasete olan ilgisi devam eder ve adem-i merkeziyet fikrine karşı çıkar.

Tarihe 31 Mart Vakası olarak geçen isyanın ardından Sultan II. Abdülhamid tahttan indirilmiş, yerine V. Mehmed Reşad geçmiştir. Said Nursi ise isyana destek vermek suçlamasıyla tutuklanmıştır.⁴¹

31 Mart hadisesinde Hareket Ordusunun Başkumandanı Mahmud Şevket Paşa bana karşı fazla hiddetli iken ve Divan-ı Harb-i Örfide beni muhakeme ettikleri gün, on beş adam karşımda darağacında asılı bir vaziyette Divan-ı Harb-i Örfî Reisi Hurşid Paşa benden sordu: 'Sen şeriatı istedin mi? İşte şeriatı isteyenler böyle asılırlar. Ben de 'Şeriatın bir meselesine bin ruhum olsa feda ederim'...⁴²

Said Nursi, yargılama sonucunda isyanla bir ilgisinin olmadığı belirlenerek beraat eder. Serbest kaldıktan sonra tekrar Van'a döner ve hacca gitmeye karar verir. Hac yolculuğu sırasında uğradığı Şam'da, Emevi Camii'ni ziyaret etmiş ve burada âlimlere

⁴¹ Yeni Asya Neşriyat, a.g.e., s. 9.

⁴² "İlk Dönem Eserleri Takdim", erişim 30 Ekim, 2023, <http://www.erasale.com/#content.tr.15.371>

hitap etmiştir. Bu onun saygın bir konuma sahip olduğunu göstermektedir. Bu konuşması, Hutbe-i Şamiye adıyla anılır.

Gittiği her yerde etkili konuşmalarıyla saygınlığını artıran Said Nursi, Şam'dan Beyrut'a, oradan da gemiyle İstanbul'a döner. İstanbul'da döndükten sonra, Sultan Reşad'ın Rumeli seyahat heyetine katılır.⁴³ Seyahat sırasında Padişah'tan, Kosova'ya kurulması planlanan üniversiteye ayrılan ödeneğin, Van'da kurulmasını istediği üniversite için harcanmasını talep eder. İlk etapta bu isteği kabul görmese de, Balkan Savaşı'nın çıkması ve Kosova'nın işgal edilmesiyle birlikte Kosova'daki üniversite projesi iptal edilir. Böylece Said Nursi'nin önerisi doğrultusunda yaklaşık 20 bin altın değerindeki üniversite bütçesi Van'daki üniversite projesine aktarılır. Paranın bulunmasıyla birlikte Van Edremit sınırları içerisinde üniversite inşaatı başlanarak temeli atılır. Ancak bu sırada başlayan Birinci Dünya Savaşı nedeniyle bu fikir sadece temel aşamasında kalır.⁴⁴

Birinci Dünya Savaşı'nda Rus cephesinde savaşan Said Nursi, 1916 yılında yaralanır ve esir düşer. Yaklaşık iki yıl boyunca Sibirya'da esir olarak kalır. Rusya'da çıkan ihtilal sırasında buradan kaçarak İstanbul'a döner. Devlet tarafından kendisine gazilik madalyası verilerek maaş bağlanır ama maaş almaya yanaşmadığı belirtilir.⁴⁵ Ardından, Şeyhülislamlığa bağlı İslam Akademisi üyeliğine seçilir ve 5 Mart 1920 tarihinde kurulan Hilal-i Ahdar (Yeşilay) Cemiyeti'nin kurucuları arasında yer alır.

Kuva-yı Milliye'ye yönelik olarak, Şeyhülislam'ın isyan olduğuna dair fetvasına karşı çıkar ve buna karşı bir fetva yayınlar. Kuva-yı Milliye'yi ve Kurtuluş Savaşı'nı destekler. Bu nedenle Mustafa Kemal Paşa tarafından Ankara'ya davet edilir.⁴⁶ 1922 yılında Ankara'ya gider.

Said Nursi, halifeliğin kaldırılmasının uygun olmayacağını, bu makamın Meclis tarafından temsil edilmesi gerektiğini, yapılan yeniliklerin Kur'an referans alınarak gerçekleştirilmesi gerektiğini ve milletvekillerinin namaz kılma konusunda hassasiyet göstermesi gerektiğini savunur. Ancak bu düşüncelerinin dikkate alınmaması üzerine, kendi değerlerinden taviz vermeyeceğini belirterek Ankara'dan ayrılma kararı alır⁴⁷ ve inzivaya çekilmek üzere Van'ın Ereğ Dağı'na gider.

⁴³ Mehmet Ali Kaya, Asırların Rehberleri Mücedditler ve Kıyamet Alâmetleri, Deccal-Mehdi, İstanbul: Yeni Asya Yayıncılık, 2. Baskı, 2012, ISBN 978-975-525-597-2, s. 182-183.

⁴⁴ Yeni Asya Neşriyat, a.g.e., s. 168-169.

⁴⁵ “Tahiri Mutlu (1900-1977)”, erişim 4 Nisan, 2025, https://www.yeniasya.com.tr/enstitu/tahiri-mutlu-1900-1977_103949

⁴⁶ Yeni Asya Neşriyat, a.g.e., s. 10.

⁴⁷ Yeni Asya Neşriyat, a.g.e., s. 220-226.

Kendi ifadeleriyle siyaseti bırakışını şu sözlerle dile getirir: “Şeytan’dan ve siyasetten Allah’a sığınırım.”⁴⁸

Aslında Ankara’da kendisine büyük bir hürmet gösterilmiştir.⁴⁹ Örneğin, Van’da kurulmasını istediği üniversite için, “Ankara’da mevcut iki yüz meb’ustan yüz altmış üç meb’usun imzası ile yüz elli bin lira, o zaman paranın kıymetli vaktinde, aynı o üniversite için vermeyi kabul ve imza ettiler. Mustafa Kemal de içinde idi.”⁵⁰ Bunun yanı sıra, Mustafa Kemal, Said Nursi’yi bizzat uğurlamaya gidecek kadar yakın bir ilişki içindedir. Ancak Said Nursi siyaseti bırakmayı tercih eder.

Erek Dağı’nda öğrencileriyle zaman zaman dersler yapan Said Nursi, cuma günleri kentteki Nurşin Camii’nde vaaz vermeye devam eder. Bu sırada Doğu Anadolu’da çıkarılmak istenen Kürt milliyetçiliğine dair ayaklanmalara zaman zaman desteği istenir, ancak bu çağrılara olumlu yanıt vermez.

Son olarak, 1925 yılında Şeyh Said isyanı öncesinde, Şeyh Said ona bir mektup yazarak destek ister. Said Nursi ise cevabında şunları söyler:

Türk milleti asırlardan beri İslâmiyetin bayraktarlığını yapmıştır. Çok veliler yetiştirmiş ve şehitler vermiştir. Böyle bir milletin torunlarına kılıç çekilmez. Biz Müslümanız, onlarla kardaşız, kardaşı kardaşa çarptıramayız. Bu şer’an caiz değildir. Kılıç harici düşmana karşı çekilir. Dahilde kılıç kullanılmaz. Bu zamanda yegâne kurtuluş çaremiz, Kur’an ve iman hakikatlarıyla, tenvir ve irşad etmektir. En büyük düşmanımız olan cehli izale etmektir. Teşebbüsünüzden vazgeçiniz. Zira akim kalır. Bir kaç canı yüzünden binlerce masum kadın ve erkekler telef olabilirler.⁵¹

Said Nursi’nin isyanı desteklememesi, ne isyanı durdurur ne de onun tutuklanmasını engeller. İsyana doğrudan destek verip vermediği tam olarak belirlenmese de, dini temelli bu isyanla bağlantılı olabileceği gerekçesi ile tutuklanarak, yargılanmak üzere İstanbul’a, oradan da sürgün edilerek önce Burdur’a ardından Isparta’nın Barla beldesine gönderilir.

Kastamonu’da on bir ay mecburi ikamet cezasına çarptırıldıktan sonra, toplam 7 yıl burada kalır. 1943 yılında yeniden tutuklanır ve Denizli’de yargılanır. Beraat etmesine rağmen, Afyon’un Emirdağ ilçesine zorunlu ikamete gönderilir. 1948 yılında tekrar tutuklanarak Afyon’da 20 ay hapis yatar. 1949 yılında hapisten çıkar ve yeniden Emirdağ’a gönderilir. İki ay sonra, temyiz mahkemesinin kararı bozmasıyla tekrar yargılanmaya başlanır.

⁴⁸ “Sünuhât Rüyada bir Hitabe”, erişim 30 Ekim, 2023, <http://www.erisale.com/#content.tr.15.334>

⁴⁹ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, 1. Devre, 24. Cilt, 135. İçtima, 9 Aralık 1338, s.39

⁵⁰ “Emirdağ Lahikası-II(246/272)/120.~139.Mektuplar(28/29)”, erişim 30 Ekim, 2023, <http://www.erisale.com/#content.tr.10.612>

⁵¹ Necmeddin Şahiner, Bilinmeyen Taraflarıyla Bediüzzaman Said Nursi, İstanbul: Yeni Asya Yayınları, 1974, s. 232-233.

14 Mayıs 1950’de Demokrat Parti’nin iktidara gelmesiyle genel aften yararlanarak serbest kalır. Bu dönemde Nurculuk akımı daha da yaygınlaşır. Demokrat Parti’nin iktidara gelmesine sevinir ve bu sevincini göstermek için Celal Bayar’a tebrik telgrafı çeker. Demokrat Parti ile iyi ilişkiler kurar.⁵² Siyasi amacı, siyasetin içine girmek değil, siyaseti yönlendirmek olur.⁵³ Öğrencilerine, Demokrat Parti’den siyasete girmeleri yönünde tavsiyelerde bulunur. Eski öğrencisi Dr. Tahsin Tola, Isparta milletvekili seçilir. Kendisi de Van’da kurulmasını arzuladığı üniversite için tekrar girişimlerde bulunur. Dr. Tahsin Tola’nın girişimleriyle Risale-i Nur’un basımı yapılarak ülke genelinde yayılması sağlanır.⁵⁴

Said Nursi, Demokrat Parti’yi 1957 seçimlerinde açıkça destekler. Ancak bu durum CHP’nin hoşuna gitmez ve zaman zaman, DP’nin irtica ve laiklik konularındaki tutumları üzerinden eleştirilir. 1960 yılına gelindiğinde, ülkedeki siyasi ortam iyice gerginleşir. Bu sırada Urfa’yı ziyaret eden Said Nursi, 23 Mart 1960’ta vefat eder. 27 Mayıs 1960 tarihinde gerçekleşen askeri darbe sonrasında, ilk olarak Urfa’da defnedilen Said Nursi’nin naaşı, darbe yönetiminin emriyle mezarından çıkarılarak Isparta’da bilinmeyen bir yere defnedilir.⁵⁵ Muhtemelen yaşasaydı, darbe yönetimi tarafından tutuklanacak isimler arasında olacaktı.

Said Nursi, ilk etapta rejimi savunucu bir tutum sergilemiş ve cumhuriyetin millet için ideal bir yönetim biçimi olduğunu ifade etmiştir. Ancak zamanla uygulamalardan duyduğu rahatsızlık artmış; özellikle laiklik konusundaki yaklaşımı, hem dinsizlere hem de dindarlara müdahale edilmemesi gerektiği yönünde şekillenmiştir. Nursi, dinin siyaset üstü bir makamda olması gerektiğini savunmuş ve ırkçılık yerine din etrafında birleşilmesini önermiştir. Hilafetin kaldırılmasına ise karşı çıkmıştır.

Cemaat kaynakları, Hizbullah lideri Hüseyin Velioğlu’nun hayatında Risale-i Nur külliyyatına özel bir önem verdiği ve ona vakıf olduğunu belirtir.⁵⁶ Velioğlu’nun “Risale-i Nur ruhumdur, Üstad benim müşşidimdir”, diyerek Said Nursi’yi ve görüşlerini sahiplendiğini aktarmaktadır.⁵⁷ Hüseyin Velioğlu, Said Nursi’nin eserlerinin hayatında önemli bir yeri olduğunu şu ifadelerle anlattığı belirtilmektedir:

⁵² Yeni Asya Neşriyat, a.g.e., s. 975-978.

⁵³ Bülent Bal, “Aydın Siyaset İlişkisi Bağlamında Hürriyet Partisi”, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, 2017, s. 219-220.

⁵⁴ Sait Akdağ, “Said Nursî ve Siyasî Düşünceleri”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2009, s. 135.

⁵⁵ Kaya, a.g.e., s. 193-194.

⁵⁶ “Kültürlüydü”, erişim 30 Mart, 2024, <https://huseyni-sevdam.tr.gg/Huseyin-Velioğlunun-hayati-ve-mucadelesi-16.htm>

⁵⁷ “Hizbullah lideri: Risale-i Nur ruhumdur”, erişim 21 Ocak, 2025, <https://hurseda.net/gundem/164231-hizbullah-lideri-risale-i-nur-ruhumdur.html>

Risale-i Nur Külliyyatını alıp köye gittim. Bir yıl boyunca köyün çevresindeki dağlarda risale okudum. Hatta kitaplarımı alıp köyün dışına çıktığımda köylüler: “Disa kurê Mala Veli rahışte kitaben xwe û derket çiya’ (Yine Veliogulları ailesinin oğlu kitaplarını aldı ve dağlara çıktı) diyorlardı.⁵⁸

Hizbullah, Said Nursi’nin görüşlerini benimsemekle birlikte, kurulduğu ilk yıllarda onun tutumundan daha katı bir yol izlemiştir. Hizbullah, kendi anlayışı doğrultusunda dünyevi işlerden uzak durmayı tercih etmiş, faaliyetlerini gizlilik içinde yürütmüş ve daha çok cemaat yönüyle ilgilenmiştir. Topluma kendisini siyasi oluşumlar aracılığıyla değil, dini söylemler üzerinden anlatmaya çalışmıştır.

2.2.Hizbullah’ın Kuruluş Amacı

Hizb: Sözlükte “kısım, parça, bölüm; silah” gibi anlamlara gelen hizb (çoğulu ahzâb) maddi ve manevi birtakım maksatların gerçekleşmesi için tertiplenmiş, sufiler ve tarikat ehli, bazan da tarikat mensubu olmayan dindar kişiler tarafından okunan duaların adıdır.⁵⁹

Hizbullah: “Allah’ın partisi”, “Allah’tan yana olanlar”, “Allah’ın tarafında olup onun için savaşanlar” anlamında kullanılmaktadır.

Hizbullah’a göre:

Bu kavram Maide Suresinin 56. Ayetinde; “Kim Allah’ı, Resülünü ve inananları dost(veli) edinirse, hiç şüphe yok, galip gelecek olanlar Hizbullah’tır.” şeklinde geçmekte ve Mücadele Suresinin.22.Ayetinde de; “Allah’a ve ahiret gününe iman eden hiçbir (topluluk) bulamazsın ki, Allah’a ve elçisine başkaldıran kimselerle bir sevgi (ve dostluk) bağı kurmuş olsunlar; bunlar, ister babaları, ister çocukları, ister kardeşleri, isterse kendi aşiretleri (soyları) olsun. Onlar, öyle kimselerdir ki,(Allah) kalplerine imanı yazmış ve onları kendinden bir ruh ile desteklemiştir. Onları, altlarından ırmaklar akan cennetlere sokacaktır; orda süresiz olarak kalacaklardır. Allah onlardan razı olmuş, onlar da O’ndan razı olmuşlardır. İşte onlar, Hizbullah’tır. Dikkat edin; şüphesiz Hizbullah olanlar, felah (umutlarını gerçekleştirip kurtuluş) bulanların ta kendileridir.⁶⁰

Hizbullah kaynaklarının yaptığı bu tefsirde, özellikle “Hizbullah” kelimesine vurgu yapılmıştır. Birçok meâlde “Hizbullah” yerine “Allah’ın taraftarları” ifadesi kullanılırken, Hizbullah kendi kaynaklarında bu kelimeyi özellikle muhafaza etmiş ve Kur’an-ı Kerim’de adı geçen topluluğun kendileri olduğunu isim olarak da vurgulamak istemiştir.

Aynı zamanda, Mâide Suresi’nin meâlinde vurgulanan “veli” kelimesiyle bağlantılı olarak, Türkiye Hizbullahı’nın kurucusu Hüseyin Durmaz’ın, örgütü

⁵⁸ “Okul Hayatı”, erişim 30 Mart, 2024, <https://huseyni-sevdam.tr.gg/Huseyin-Veliogulun-hayati-ve-mucadelesi-3.htm>

⁵⁹ “Hizb”, erişim 28 Mart, 2024, <https://islamansiklopedisi.org.tr/hizb--tasavvuf> Erişim Tarihi: 28.03.2024

⁶⁰ Yılmaz, Tutar ve Varol, Hizbullah Ana Davası, s. 139.

kurduktan sonra soyadını “Velioğlu” olarak değiştirmesi, kendisinin de tefsirde adı geçen soydan geldiğinin vurgulanması açısından önem arz etmektedir.

Hüseyin Velioğlu, hem kendisinin hem de örgütün temel dayanağının ayetlerde geçen kişi ve gruplar olduğunu savunmuştur. Müslümanların kutsal kitabı Kur’an-ı Kerim’de bu şekilde bir referansın bulunmasının, İşlami bir cemaatin oluşum sürecine meşruiyet ve ivme kazandıracağı düşüncesiyle hareket ettiği anlaşılmaktadır. Cemaatin amacı ve yöntemi ise, Hizbullah’ın kurucuları ile yöneticilerinin ifadeleriyle şu şekilde anlatılmaktadır:

İşlami inancımız ve bu inancımızın mücadeleye yansması olan cemaatsel ilkelerimiz gereği, faaliyetlere başladığımız ilk günden şimdiye kadar her zaman kendimize düşman olarak tağuti zulüm rejimlerini görmüşüzdür. Varlık sebebimiz, gayr-ı İşlami Laik Kemalist zulüm rejimine karşı mücadeledir.⁶¹

Cumhuriyetin kurulduğu günden bu yana, bilhassa ilk yıllarında neredeyse yapılan her icraat; İşlam ve Müslümanlar aleyhine yapılyordu. İlk yıllardan beri İşlam ve dindar Müslümanlar; yeni kurulan cumhuriyet rejimi ve bu yeni rejimin bekası için çok ciddi bir tehlike olarak görülmüş, yapılan her devrimde söz konusu bu tehlikenin bertaraf edilmesi amaçlanmıştır. Vicdanlı ve tarafsız bakabilen herkesin rahatlıkla kabul edeceği gibi o yıllardan ta günümüze kadar yapılan bütün devrimler, inkılaplar, kanun ve anayasa değişikliklerinin neredeyse tamamı; toplumu köklerinden uzaklaştırıp halkın dini inançlarını yaşamasına yasak getirmeyi veya inançlı bir şekilde yaşamayı olabildiğince zorlaştırmayı hedeflemiştir.⁶²

Yapılan bu değerlendirmelerden, Cumhuriyetin getirdiği yeniliklerine karşı bir tutum sergilendiği; bu yeniliklerin, İşlâmî kesimi baskılamak amacıyla gerçekleştirildiği ve toplumu köklerinden yani İşlâm’dan uzaklaştırmaya çalışıldığı düşüncesinin hâkim olduğu anlaşılmaktadır.

Bu düşünce yapısının, doğal olarak mücadele hedefi laik Kemalist rejim, Cumhuriyet ve onun getirdiği inkılaplar olacağı aşıkârdır. Hedef bunlar olduğuna göre, çözüm de bunların ortadan kaldırılması veya dönüştürölmesi olarak görülmüştür.

Hedefe giden yolda mücadelenin ne şekilde olacağı şöyle ifade edilmektedir: “‘Müslümanlara ve İşlâm’a savaş açan zihniyet karşısında münferit bir mücadelenin hiçbir şansı yoktur. Mutlak suretle örgütlenme, teşkilatlanma yani İşlami terminolojide cemaatleşme şarttır.’”⁶³

Cemaatin mücadele sahnesine çıktığı dönem ve o dönemde İşlami kesimin yaşadığı sorunlarla ilgili kısaca şunu söyleyebiliriz; O dönemde İşlami mücadele diye nitelendirilen faaliyetler içerisinde yer alan Müslümanlar, o güne kadar legal yollarla, rejimin kontrolünde ve rejimin tayin ettiği sınırlar içerisinde kalınarak verilen mücadele ile İşlami hedeflere ulaşamayacaklarını, o zamana kadar mücadelede takip edilen yol ve yöntemlerin yanlış ve

⁶¹ “‘Cemaat Ve Gruplara Yaklaşımımızda Ve İlişkilerimizde Önceliklerimiz’”, erişim 28 Mart, 2023, <https://huseyni-sevdam.tr.gg/cemaat-ve-gruplara-iliskilerimizde-önceliklerimiz.htm>

⁶² Yılmaz, Tutar ve Varol, Hizbullah Ana Davası, s. 115-116.

⁶³ Yılmaz, Tutar ve Varol, Hizbullah Ana Davası, s. 128.

gayr-ı İslami olduğu sonucuna varmışlardı. İslami mücadelede takip edilecek yol ve yöntemlerin İslami olması gerektiğini, gayr-ı İslami yol ve yöntemlerle verilecek bir mücadelenin İslami mücadele olamayacağı gibi, bu yol ve yöntemlerle İslami hedeflere ulaşamayacağına inanmışlardı.⁶⁴

Yapılan bu değerlendirmelerde, aslında Hizbullah'ın kuruluş amacı, hedefi ve yol haritası özetlenmiştir. Kendisini “Allah'ın Partisi” olarak görenlerin, Cumhuriyet ve inkılaplara karşı, İslâmî hedefler doğrultusunda; örgütlü, kendi anlayışlarına göre İslâmî yöntemlerle ve rejimin denetimi dışında bir yol izleyecekleri belirtilmiştir.

Bu durum, aynı zamanda Hizbullah'ın kuruluşuna kadar izlenen yol ve yöntemlerin reddedildiğini ve kendisini hepsinden üstün gören bir anlayış benimsendiğini göstermektedir. Rejimin belirlediği sınırların aşılacağına vurgulanmasıyla, bir anlamda devlete karşı fiilî eylemlerin gerçekleştirileceği mesajı da verilmektedir.

2.3. Cemaat Dönemi (1979-1991 Yılları Arası)

Hizbullah, kendi sitesinde yaptığı açıklamalara göre, 1979 yılında kurulmuştur. Cemaat; Hüseyin Velioğlu, İsmail Altsoy ve üç seyda tarafından kurulmuştur. İlk olarak “Mollalar Birliği” ve “Âlimler Birliği” gibi daha geleneksel isimlerle anılsa da, daha sonra “Hizbullah” adı verilmiş veya verilmesi benimsenmiştir:

Şehid Rehber[Hüseyin Velioğlu] ta baştan beri isim üzerinde durmadı, şahıs ve isimleri ön plana çıkarmayı uygun görmedi, Cemaate herhangi bir isim takmadı, Cemaat kavramını özellikle ön plana çıkardı. HİZBULLAH ismi, Cemaatin kuruluşunda belirlenen bir isim olmaktan ziyade daha sonraki yıllarda cemaat faaliyetlerinin halkın teveccühüne mazhar olduktan sonra, halkın cemaat için kullandığı bir isim olup bu ismin güzelliğinden dolayı cemaat de bu ismi kabullendi. Şehid Rehber bu konuda: “Bize ne kadar güzel bir isim vermişler. İnşallah bu isme layık olmaya çalışacağız” demiş ve bu ismi kabul ettiğini, benimsediğini ve hatta sevdiğini ifade etmişti.⁶⁵

Hizbullah cemaatinin kurucusu Hüseyin Velioğlu, 1 Ocak 1952 tarihinde Mardin'in Gerçüş ilçesinde doğmuştur. Cemaat yayınlarından, yukarıda belirtildiği üzere Hüseyin Velioğlu'nun asıl soyadının Durmaz olduğu, daha sonra Velioğlu olarak değiştirildiği anlaşılmaktadır:

Resmi kayıtlarda soy isimleri DURMAZ olan Şehid Rehber Velioğlu'nun mensubu olduğu aileye, “Veligiller”-”Velioğulları” anlamına gelen “Mala Weli” deniyordu ve bu şekilde tanınıyorlardı. Yani bu ailenin halk arasındaki maruf ismi ve lakabı buydu. Bunun sebebi ise; ismi Veli olan dedesinin (babasının babası) 1916 tarihinde, Rus cephesinde Şehid olmasıdır. Resmi kayıtlara ölüm tarihi 20. 07. 1916 olarak geçen Veli, 39 yaşında iken

⁶⁴ “Cemaatin Mücadele Sahnesine Çıkışı ve O Döneme Kısa Bir Bakış”, erişim 30 Mart, 2024, <https://huseyni-sevdam.tr.gg/cemaati-mucadele-sahnesine-cikisi.htm>

⁶⁵ “Cemaatin Kuruluşu”, erişim 30 Mart, 2024, <https://huseyni-sevdam.tr.gg/Huseyin-Velioğlunun-hayati-ve-mucadelesi-6.htm>

Şehid olmuş ve kendisinden geriye iki oğlu yetim olarak kalmıştır. Yetim olarak büyüyen Osman ve Ahmet adlı kardeşlere, bu hadiseden dolayı Velioğulları anlamında Mala Weli denildi ve bunlardan sonra gelen nesil bu adla tanındı. Rus cephesinde genç yaşta iken Şehid düşen birinin torunları olmaları ve aynı zamanda O'nun adıyla anılmaları nedeniyle, Şehid Rehber Hüseyin Velioğlu'nun ağabeyleri kendi aralarında konuşup anlaştılar ve DURMAZ olan soyadlarını VELİOĞLU olarak değiştirmeye karar verdiler.⁶⁶

Cemaat kaynaklarına göre, 1978 yılında yapılan bu soyadı değişikliğinin, cemaatin kuruluşundan hemen önce gerçekleşmesi ve aynı zamanda Mâide Sûresi'nde anılan “dost (veli)” kelimesinin vurgulanması açısından önemli olduğu söylenebilir. Muhtemeldir ki, Hüseyin Velioğlu Cemaat liderliği sürecinde soyadının da gücünü ve hikâyesini kullanmak istemiştir.

Eğitim hayatına 1961 yılında Batman'da başlayan Velioğlu, 1972 yılında Mardin Yatılı Lisesi'nden mezun olmuştur. Aynı yıl, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Maliye Bölümü'nü kazanmıştır. Ancak, okulu kazandığı yıl, eğitime bir yıl ara vererek, doğduğu köy olan Bağözü'ne geri döner. Köye döndükten sonra, son peygamber ve daha sonra gelen büyük din âlimlerinin hayatlarında yaşadıkları inzivâ süreçlerine benzer bir süreç yaşadığı aktarılmaktadır.⁶⁷ Burada da bir hikâye gücü kullanılmak istendiğine dair yorum yapılabilir.

Üniversite yıllarında, çeşitli mecralarda yer almaya çalışan Velioğlu'nun İngilizce dergi çıkartma faaliyetinde bulunduğu belirtilmektedir.⁶⁸ Velioğlu, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Maliye Bölümünden 1980 yılında mezun olmuştur. Velioğlu üniversiteyi bitirdikten sonra kaymakamlık sınavına girer ama kazanamaz. Velioğlu 1980 Mayıs ayında, Batman Petrol-İş sendikası seçimlerinde sol bloğa karşı muhafazakâr kesim tarafından başkanlığına aday gösterilir. Sendika seçimlerini kazanamaz; fakat bu, onun çevresi tarafından tanınmış ve etkili biri olarak görüldüğünün bir delilidir.

Kamudaki başarısız denemeler, Velioğlu'nu daha çok cemaatleşmeye ve gücünü burada hissettirmeye yöneltmiştir. Etkili olduğu bir diğer kuruluş ise Millî Türk Talebe Birliği olmuştur. Özellikle Batman'daki MTTB derneğine sürekli gitmesinden dolayı, burada kendisine iyi bir çevre edinir.

12 Eylül 1980 darbesiyle birlikte MTTB'nin faaliyetleri sona erer. Bu durum, Velioğlu ve cemaatinin de önünün açılması için avantaj olur. Yaklaşık iki yıllık kuruluş

⁶⁶“Kısaca Özgeçmişi”, erişim 30 Mart, 2024, <https://huseyni-sevdam.tr.gg/Huseyin-Velioglunun-hayati-ve-mucadelesi-2.htm> Erişim Tarihi: 30.03.2024

⁶⁷“Okul Hayatı”, erişim 30 Mart, 2024, <https://huseyni-sevdam.tr.gg/Huseyin-Velioglunun-hayati-ve-mucadelesi-3.htm>

⁶⁸ Çakır, a.g.e., s. 51.

süreci olan ve kendine İslâmî kulvarda yer bulmaya çalışan cemaat için 12 Eylül darbesi fırsata dönüşmüş olur.

Daha önce üyesi olduğu ve sık sık toplantılarına katıldığı MTTB'nin kapatılmasıyla, özellikle buradaki üyeler boşa kalmıştır. Bu durum, Velioğlu'nun kendisi ve cemaati açısından fırsata dönüşmüş, dağılan MTTB'nin kendi cemaati etrafında yeniden toparlanması için çalışma zemini oluşmuştur.

Hizbullah Cemaati, yeni bir oluşum olması ve çok ön planda olmamasının getirdiği avantajın da etkisiyle, 12 Eylül 1980 darbesinden etkilenmeyerek, faaliyetlerini tamamen gizli bir yapılanmayla yürütmeye devam etmiştir:

Cemaat faaliyetlere başlamasının üzerinden henüz iki yıl geçmemişti ki, 12 Eylül askeri darbesi gerçekleşti. Askeri cunta, Türkiye'deki legal ve illegal bütün siyasi hareketlere ve örgütlere ağır darbeler vuruldu. Aldıkları darbeler neticesinde birçok hareket dağılma sürecine girdi. Özellikle İslami kesim, illegal düzeyde örgütlü ve güçlü bir harekete sahip olmadığından, İslami faaliyetleri devam ettirmede ciddi sorunlar yaşadı. Cemaat, faaliyetlerini tamamen gizli yürüttüğünden ve bu iki yıllık mücadele süresi boyunca faaliyetleri deşifre olmadığından, bu dönemi en az zararla atlattı. Ayrıca darbe sonrasında zorlu döneminde de süregelen gizli cemaatleşmesi sayesinde faaliyetlerini sürdürebildi.⁶⁹

Cemaat, üye halkasını genişletmek için “hücre tipi örgütlenme” modelini seçmiştir.⁷⁰ Her cemaat mensubu kendisine beş üye, bu beş üye de kendilerine beşer üye kazandırmaya çalışmış; bu çalışmalar, hücresel yöntem sayesinde gizlilik içinde sürdürülmüştür.⁷¹

Nitekim bu hücresel çalışma şeklinin başarısı, cemaatin sahada aktif olarak faaliyetlerine başladığı 1991 yılına kadar fark edilmemesi veya fark edilse dahi büyüklüğünün anlaşılmamasını beraberinde getirmiştir. Hatta, örgüt lideri Hüseyin Velioğlu'nun öldürüldüğü 2000 yılına kadar devletin elinde dahi örgütle ilgili belge ve bilgilerin kısıtlı kalmasına neden olmuştur.

Örgütlenme yöntemi olarak hücresel örgütlenmeyi seçen cemaatin çalışmaları iki döneme ayrılmaktadır. Cemaat, ilk dönem daha çok eğitim, tebliğ ve davete, ikinci dönem ise silahlı çatışmalara odaklanmıştır.

Cemaat, özellikle ilk zamanlarda tebliğ ve davet çalışmalarına ağırlık vermiş, bu doğrultuda, kendisiyle aynı dili konuşan, ortak paydada buluşabileceği cemaatleri, mollaları, kanaat önderlerini, imamları ve öğretmenleri kendi cemaatinin şemsiyesi altında toplamaya çalışmıştır:

⁶⁹ “Cemaatin Mücadele Tarihine Kısa Bir Bakış” erişim 15 Aralık, 2024, <https://huseyni-sevdam.tr.gg/cemaatin-mucadele-tarihi.htm>

⁷⁰ “Gizli Hücre Sistemi”, erişim 15 Aralık, 2024, https://tr.wikipedia.org/wiki/Gizli_h%C3%BCcre_sistemi

⁷¹ “İtirafçılarla Hizbullah Gerçeği”, erişim 12 Aralık, 2024, <https://www.youtube.com/watch?v=JWc5fhRzGE4>

Cemaatin kurulduğu dönemde, Kürdistan’da toplumu kültürel ve ideolojik olarak etkileyen kesimlerden biri İslami ilim merkezi olan medreselerde okuyanlar, diğeri de sistemin eğitim kurumlarında okumuş kesimdir. Bu iki kesim akidevi, kültürel ve fikri açıdan toplumu etkileyen kesimler olagelmışlerdir. Dolayısıyla Şehid Rehber bu iki kesime çok önem veriyordu. Bunların davada yerlerini almalarını ve davanın öncülüğünü yapmalarını arzuluyordu. Memleketteki medreselerin ve ilmi havzaların tarihi süreç içerisinde İslam’a olan hizmetlerine karşılık, yakın tarihte gördükleri kötü muamele ve içine düştükleri geri kalmışlık nedeniyle, medrese ve ehline özellikle önem veriyor, bunların üzerinde ehemmiyetle duruyordu. Bu sebeple Şehid Rehber ve beraberindekiler, harekete öncülük edecek olan bu iki kesimi, diğer bir tabirle Medreseliler ile Mektepliler olan iki kesimi özel muhatap aldılar ve öncelikle bunlara tebliğ götürüp davaya aktif olarak katılmalarını istediler.⁷²

Aslında Velioğlu, cemaat yapılanmasını nasıl şekillendireceğinden, hedef kişi ve grupların nasıl ikna edileceğine kadar tüm yol haritasını ayrıntılı şekilde belirlemişti.

Hizbullah cemaati, ilk olarak Batman merkezli olarak kurulmuştur. Batman’da kendini tanıtmayı başaran ve belli bir güç elde eden cemaat, yeni bir açılım yaparak yönünü Diyarbakır’a çevirmiştir:

Diyarbakır hepimizin arzusuydu. Daha Cemaatin ilk zamanlarında tüm arkadaşların kalbi Diyarbakır üzerine atıyordu. Diyarbakır’da mutlaka faaliyetler yoğunlaşmalı, Müslümanlar orada çalışmalı kanaati hakimdi. Diyarbakır’da kim etkin olursa bölgede de etkin olur gerçeği ilk günden beri burayı hedef haline getirmişti. Diyarbakır; bürokrasinin, hastanelerin, ticaretin, üniversitenin de merkezi idi. Dolayısıyla oradan hem ulaşım hem iletişim hem sosyal ve siyasi olarak etkileşim çok daha fazla idi. Şehid Rehber’in ‘Kelha Amed’ şiiri bu hasretin ifadesidir.⁷³

1980 yılında Hizbullah Cemaati merkezini Diyarbakır’a taşıdı. Bu yıllarda Diyarbakır merkezli Menzil Grubu adıyla faaliyet gösteren bir cemaat, aynı alanda ve benzer görüşlerle çalışmalar yürütüyordu. Menzil Cemaati, 1978 yılında kurulan Menzil Kitabevi’ni merkez edinen bir yapıydı ve lideri Fidan Güngör’dü. Diyarbakır’da yüksek bir potansiyele ve geniş bir taraftar kitlesine sahip olan Menzil Cemaati’nin, aynı zamanda İran ile de ilişkileri iyiydi. Menzil Cemaati lideri yakından tanıyan Mehmet Metiner bu ilişkilerin boyutunu şöyle tanımlar: “...Ama o arkadaşlarımızın bize İran’dan ötürü itirazları vardı. Onlar İran İslam Cumhuriyeti’ni “Müslümanların Medinesi”, Humeyni’yi de tüm Müslümanların bağlanması farz olan “imamı” olarak kabul ederlerdi....”⁷⁴

Hizbullah Cemaati, kendisiyle benzer görüşlere sahip olan Menzil Cemaati ile ilk zamanlar iyi ilişkiler kurdu ve ortak çalışmalar gerçekleştirdi. Sürecin başında, benzer düşüncelere sahip olmaları nedeniyle iletişim açısından herhangi bir sıkıntı yaşanmadı.

⁷²“Batman Süreci”, erişim 1 Nisan, 2024, <https://huseyni-sevdam.tr.gg/Huseyin-Velioqlunun-hayati-ve-mucadelesi-7.htm>

⁷³“Diyarbakır’a Yerleşme”, erişim 1 Nisan, 2024, <https://huseyni-sevdam.tr.gg/Huseyin-Velioqlunun-hayati-ve-mucadelesi-8.htm>

⁷⁴ Mehmet Metiner, Yemyeşil Şeriat Bembeyaz Demokrasi, İstanbul: Karakutu Yayınları, 1. Baskı, 2008, ISBN 978-9944-714-66-2, s. 332.

Nitekim, bu etkileşim sayesinde Hizbullah, Menzil Cemaati'nin potansiyelini ve gücünü fark etti, kendisi de 1982 yılında İlim Kitabevi'ni kurdu. 1983 yılı itibarıyla, Hizbullah Cemaati de artık İlim Kitabevi çevresinde toplanmaya başladı:

İlim kitabevinin açılmasına gelince; bizim legal hiçbir alanımız yoktu. Bize hem adres olsun, hem görüşme ve iletişim yeri olsun diye buna ihtiyacımız vardı. Bizim en büyük silahımız kitaptır, bu mücadelenin temelinde kitaptan daha etkin silah yoktur. Kitapevi çok amaçlıydı; hem adres, hem kitap ihtiyacını karşılama, hem okumayı yaygınlaştırma ve hem de bölgenin birçok yerindeki diğer kitabevlerinin kitap ihtiyaçlarını karşılamada dağıtım merkezi görevini görme gibi pek çok fonksiyon üstlenmişti.⁷⁵

1982 yılına kadar iş ve askerlik nedeniyle Hizbullah'ı daha çok uzaktan yöneten Hüseyin Velioğlu, 1983 yılında İlim Kitabevi'nin açılmasıyla birlikte tamamen cemaatin başına geçerek faaliyetlerini Diyarbakır merkezli yürütmeye başladı. Bu durum, aynı zamanda Menzil Cemaati ve Hizbullah Cemaati'nin yollarının ayrılmasına neden oldu. Bu ayrılma, daha önce iyi ilişkiler içinde olan iki cemaatin çatışma sürecine girmesinin ilk adımıydı. Fikri düzeyde başlayan bu çatışma, zamanla adam öldürme olaylarına ve Menzil Cemaati'nin tamamen yok edilmesine kadar varan bir süreçle sonuçlanmıştır. Bu ayrılığın en önemli nedenlerinden birinin bu iki cemaatin İran ile olan ilişkilerinde birbirini çekememe boyutuna ulaşması olduğu dillendirilmektedir.⁷⁶

Cemaat, bir yandan örgütsel eğitim süreçlerini sürdürürken, diğer yandan çatışma ortamında mevcut taraftarlarını elde tutmak ve yeni üyeler kazanmak için toplumsal alanlarda faaliyetlerde bulunur. Toplumsal faaliyet alanları cemaatin anlattığı şekilde kategorize edilerek şöyle açıklanabilir:

2.3.1. Cami Çalışmaları

Hizbullah, Laik Kemalist rejimin İslam'a düşmanlık yaptığını bunun da insanların camiden uzaklaşmasına neden olduğunu, camilerin yapılan çalışmalar ile yeniden toplanma ve ibadet yapılan kutsal mekânlar haline getirildiğini savunur:

...İşte böyle bir ortamda, Hizbullah Cemaati, camilere el atıp tekrar İslam'ın camilere verdiği, ama birilerinin icraatlarıyla çiğnenmiş olan kutsiyetini yeniden kazandırmak için camilere yönelik özel bir program uyguladı. Bu programı uygularken, yegane amacımız; bakımsızlıktan harap, cemaatsizlikten virane düşmüş bu kutsal mekanları yeniden ihya edip huzur ve sükunetin elde edildiği Allah'ın evleri fonksiyonunu yeniden kazandırmaktı. Allah'ın izni ve Hizbullah Cemaatinin özverili çalışmalarıyla camilerimiz, yeniden ibadet edilen nezih mekanlara dönüştü.⁷⁷

⁷⁵ “Diyarbakır’a Yerleşme”.

⁷⁶ Metiner, a.g.e., s. 333.

⁷⁷ Yılmaz, Tutar ve Varol, Hizbullah Ana Davası, s. 188.

İslamiyet'in ilk dönemlerinde Hz. Muhammed'in Darül Erkam⁷⁸ modeliyle İslam'ı yayma çalışmalarına benzer şekilde, cemaatin örgütlenmesinde camiler merkezi bir rol üstlenmiştir. Örgütün bu çalışma yöntemini, “Darül Erkam modeliyle hücrel çalışma” olarak adlandırmaktadır.⁷⁹ Örgütün faaliyet gösterdiği her bölgede bir cami sorumlusunun bulunduğu, Hizbullah itirafçısı Abdülaziz Tunç'un ifadelerinde de açıkça belirtilmiştir.⁸⁰

2.3.2. Okul Çalışmaları

Hizbullah, Cumhuriyet rejiminin getirdiği inkılaplardan özellikle Tevhid-i Tedrisat Kanunu'yla medreselerin kapatılıp karma eğitim sistemine geçilmesine muhalefet etmiştir. Bu kanunla birlikte eğitim sisteminin çöktüğünü, medreselerin kapatılmasıyla çocukların dinlerinden uzak yetiştirildiğini ve karma eğitimin sapkınlığa yol açtığını savunur. Bu nedenle okulların ahlaksızlığın yapılp öğrenildiği mekânlar haline geldiğine atıfta bulunur.

Cemaat, her konuda olduğu gibi bu konuda da üzerine düşen görevi yapmış ve işi başkalarına havale etmeyip, elini çekinmeden taşın altına koymuştur. Çünkü Cemaat'e göre okullar, bir toplumun şekillenmesine öncülük eden kurumlardır. Toplumun nasıl şekillenmesi isteniyorsa, okullardaki öğrencilerin o doğrultuda şekillenmesi gerekmektedir. İşte bu anlayışla Cemaat, öğrenci çalışmalarına büyük önem ve ağırlık verdi.⁸¹

Cemaat, okullarda çalışmalar yaptığını; yapılan çalışmalar sonucunda okullardaki kızlı-erkekli buluşmaların azaldığını, okul önlerinde uyuşturucu vb. maddelerin satılmasının engellendiğini, okul öğrenci ve idarecilerine korku salan PKK'nın tehditlerinin bertaraf edildiğini, karma eğitim sistemi devam etse de kız-erkek ayrı oturma düzenine geçildiğini iddia etmektedir.⁸²

Cemaat kaynakları, Hüseyin Velioğlu'nun eğitime önem verdiğini fakat şartlardan dolayı kendi çocuklarını okutmadığını, ev ortamında öğretmen tarafından çocuklara okuma-yazma ve basit fen konularıyla birlikte, Kur'an'ı Kerim, akaid, ilmihal ve yaşlarına uygun düşen İslami ilimler dersleri verildiğini, okuldaki gibi onlara karne

⁷⁸ “Dârülerkam”, erişim 16 Aralık, 2024, <https://islamansiklopedisi.org.tr/darulerkam>

⁷⁹ “Cemaatin Kuruluşu”, erişim 22 Aralık, 2024, <https://huseyni-sevdam.tr.gg/Huseyin-Velioqlunun-hayati-ve-mucadelesi-6.htm>

⁸⁰ “İtirafçılarla Hizbullah Gerçeği”.

⁸¹ Yılmaz, Tutar ve Varol, Hizbullah Ana Davası, s. 194.

⁸² Yılmaz, Tutar ve Varol, Hizbullah Ana Davası, s. 195.

hazırladığını aktarmaktadır. Bununla birlikte, Velioğlu'nun cemaat mensuplarına çocukların eğitimine önem vermelerini tavsiye ettiği belirtilmektedir.⁸³

2.3.3. Cemaat'in Köyleri İhya Çalışmaları

Hizbullah'a göre bölge köylerinin tamamı maddi ve manevi geri kalmıştı. Geri kalmışlığının nedeni olarak devletin bilinçli ve planlı terbiye politikaları olduğu belirtilmektedir. Ekonomik ve kültürel olarak Kürtlerin yaşadığı bölgelerin geride olduğu, tarımdan sanayiye, okullaşmadan sağlık hizmetlerine kadar birçok alanda diğer bölgelerle kıyaslanmayacak şekilde geri kalmışlık ve cehalet olduğu belirtilmektedir. Bunun sonucunda hurafelerin arttığı, batıl inançların yaygınlaştığı, ahlaki değerlerin yozlaştığı, köylerde ilkel bir yaşam tarzı görüldüğü, tarım ve hayvancılıkta geri kalma nedeniyle yoksulluğun arttığı, cahillik nedeniyle insanların ağaların kölesi durumuna düştüğü belirtilmektedir. Bunun yanında cehalet nedeniyle kan davalarının arttığı, toprak ve su gibi konularda sorunlar yaşandığı, bunu fırsat bilen din adamları ve şeyhlerin dini istismar alanı olarak kullandığı ifade edilmektedir.

Sorunların bertaraf edilmesi için köylerin cehaletten kurtarılması ve yeniden kalkınması için okuma-yazma kursları açıldığı, kültürel faaliyetler yapıldığı, medreselere yeniden önem verildiği, ahlaki yozlaşmaya karşı faaliyetler bilinçlendirme faaliyetleri yapıldığı, köylerin su ve tuvalet altyapısı gibi eksiklerinin büyük oranda giderildiği, ihtilaf konularının çözüme kavuşturulduğu bunun sonucunda ise halkın cemaate büyük teveccüh gösterdiği aktarılmaktadır.⁸⁴

2.3.4. Toplumsal Sorunlara Çözüm Çalışmaları

Hizbullah, özellikle bölge halkının sürekli karşı karşıya kaldığı kan davaları, arazi anlaşmazlıkları, namus meseleleri, su kullanımına dair ihtilaflar, kız kaçırma ve aile içi anlaşmazlıklar gibi konularda arabuluculuk yaptığını belirtir. İnsanların artık sorunlarını çözmek için kendilerine başvurduğunu şu sözlerle ifade eder:

...İslam'ın hakikatine susayan bölge halkı, İslam davetçilerinin davetlerine fazla kayıtsız kalamıyorlar ve kendilerini Cemaat'in programlarına teslim ediyorlardı. Bu programlarda İslam'ın özünü yakalayan ve aralarında husumet ve kan davası bulunan insanlar, aileleri ve aşiretleri yaşadıkları bu düşmanlığa pişman oluyorlar ve Cemaat'in arabulucu olmasını istiyorlardı.⁸⁵

⁸³ “Cemaatin Kuruluşu”, erişim 22 Aralık, 2024, <https://huseyni-sevdam.tr.gg/Huseyin-Velioglunun-hayati-ve-mucadelesi-4.htm>

⁸⁴ Yılmaz, Tutar ve Varol, Hizbullah Ana Davası, s. 197.

⁸⁵ Yılmaz, Tutar ve Varol, Hizbullah Ana Davası, s. 205.

Cemaat, toplumsal faaliyetlerin yaygınlaşması için camilere, okullara ve üniversitelere özel ilgi gösterir. Kimi zaman imamlar, kimi zaman ise öğretmenler aracılığıyla taraftar sayısını artırır. Özellikle kırsal bölgelerde, camilerde imamlar vasıtasıyla yürüttüğü propaganda, aynı kaynaktan eleman temin etmeye çalışan PKK'nın başarısının sekteye uğramasına neden olur. Kırsalda hedef kitlenin aynı olması nedeniyle, Hizbullah-PKK çatışması bu bölgelerde daha belirgin hale gelir.

Hizbullah Cemaati, 1991 yılına kadar sahada güç kazanmak ve eleman temin etmek amacıyla çatışmalardan olabildiğince uzak durmaya çalışır. Cemaat biliyordu ki; çatışma başladıktan sonra taraftar kazanma yavaşlayacağı gibi, süreç mevcut taraftarların da elde tutulmasını zorlaştıracaktı. Nitekim 1991 yılına gelindiğinde artık sıcak çatışma gün yüzüne çıkmaya başlar.

2.4.Cemaatten Örgüte Dönüşüm (1991-2000 Yılları Arası)

Hizbullah Cemaati, 1983 yılı itibarıyla Menzil Cemaati ile yollarını tamamen ayırmasıyla, kendisine yeni bir yol haritası çizmiştir. Bu yol haritası artık uzlaşmadan değil, çatışmadan yana olmuştur. Menzil ve bölgede etkili cemaatlerin yanı sıra, PKK terör örgütü en çok çatışma yaşanan örgüt olmuştur. Önceleri fikri düzeyde başlayan çatışmalar ilerleyen yıllarda fiili çatışmaya dönüşmüştür.

Asıl hedefi laik Kemalist rejim olan ama yerelde, laik Kemalist rejime gelene kadar çatışması gereken Menzil, PKK gibi yapılarla karşılaşan Hizbullah'ın bu çatışmada işi hiç de kolay olmadı. Bu süreçte cemaatin taraftar sayısının hızla artması ve silahlı çatışma ortamının getirdiği olguyla, silahlı eğitim almış militan yetiştirme ihtiyacı olacağından cemaat güvendiği isimleri İran'a eğitim almak üzere göndermiştir.

Hizbullah yöneticilerinden olup daha sonra itirafçı olan Abdülaziz Tunç, cemaat mensuplarının İran'da örgütlenme, adam kazanma, polis takibinden kurtulma, takip yöntemleri ve çeşitli silah eğitimleri aldıklarını, bu eğitimlerin sonunda da sınava tabi tutulduklarını aktarmaktadır.⁸⁶

İlk olarak 1980 öncesinde faaliyetlerine başlayan ve 1984 yılındaki Eruh ve Şemdinli baskınları ile adını duyuran PKK, Hizbullah'ın en çok çatıştığı örgütlerden biri oldu. Marksist-Leninist bir çizgide konumlanan PKK ile Hizbullah arasında inanç yönüyle taban tabana zıt bir söylem olmasına karşın, Kürt halkına yönelik söylemler açısından benzer özellikler taşır. Hizbullah, kurulduğu yıllarda daha çok etnik kimlik üzerinden değil, dini kimlik üzerinden hareket ettiği için ivme kazandı. Bunun

⁸⁶ “İtirafçılarla Hizbullah Gerçeği”.

sonucunda PKK'nın militan devşirmede zorlanması, PKK-Hizbullah çatışma ortamını güçlendirdi.

1991 yılına kadar sahada kendisine rakip olarak görülen cemaat ve örgütlerle çatışmadan uzak durmaya çalışan ve bu sayede bölgede etkinliğini artıran Hizbullah, aynı zamanda PKK terör örgütünün de hedefi haline geldi. PKK, kendisinin etki alanını başka bir örgüte bırakmak istemediği gibi, tüm bölgedeki oluşumların kendine biat etmesini; etmeyenlerin ise bölgeyi terk etmesini, terk etmeyenlerin ise yok edilmesini amaçlayan bir politika izlemiştir.

Hizbullah'ın "Bizim faaliyetlerimize karışmayın" şeklindeki mesajının, PKK gibi kendini bölgenin tek hâkimi kılma mücadelesi veren bir örgütte bu çağrının karşılık bulması mümkün değildi. Yine de Hizbullah, çatışma istemediğini ispat etmek için arabulucularla, PKK'ya "İslam'a ve Müslümanlara düşmanlık yapmayın. İslam'a ve Müslümanlara düşmanlık yapmak, hiç kimseye fayda getirmemiştir. Düşmanlığınıza devam ederseniz, düşmanlığınız size fayda getirmez" mesajı göndermiş olduğunu iddia etmesine karşı bu çağrılarına olumlu bir dönüş alınamadığı belirtilir.⁸⁷

Bu çağrının karşılık bulamamasının en büyük nedenlerinden biri, hiç şüphesiz PKK'nın Hizbullah'la yaşayacağı bir çatışmanın kendisine ağır bir maliyeti olacağını düşünmemesi olmuştur. Nitekim Hizbullah, çatışma çıkaran taraf olmamak, taraftar kitlesine çatışmaya neden girildiğini daha iyi anlatabilmek ve kendisinin kamuoyuna verdiği mesajlara tezat oluşturmamak için ilk saldırının karşı taraftan gelmesini bekledi ve öyle de oldu. Hatta kendi kaynaklarına göre ilk ölümlü vaka "Nusaybin'deki bir taziyeden köyüne gitmek için otagara giden Vahdettin, PKK tarafından şehit edilmiştir."⁸⁸ Şeklinde ifade edilmektedir. Bununla birlikte, bu saldırıya karşılık verilmişse de çok gündem olmadı.

Ardından 17 Mayıs 1991 yılında, Hizbullah yöneticilerinden Şefik Karaaslan'ın İdil'deki evine PKK tarafından yapılan baskında annesi Hayriye ve babası Sabri Karaaslan'ın öldürülmesiyle çatışmanın fitili tam anlamıyla ateşlenmiş oldu.⁸⁹ Bu saldırıyla Hizbullah artık kendisinin meşru müdafaa hakkının doğduğunu iddia ederek karşı saldırı için harekete geçti:

Netice olarak gerek bölgede, gerekse de bölge dışında, Cemaat mensuplarına saldırı yapılmadan, PKK'ya karşılık verilmemiştir. Ancak saldırıların olduğu yerde de meşru müdafaa hakkımız kullanarak kardeşlerimizin kanını yerde bırakmadık. Kardeşlerimiz

⁸⁷ Yılmaz, Tutar ve Varol, Hizbullah Ana Davası, s. 226.

⁸⁸ Yılmaz, Tutar ve Varol, Hizbullah Ana Davası, s. 227.

⁸⁹ Yılmaz, Tutar ve Varol, Hizbullah Ana Davası, s. 227.

hunharca şehid edilecekti de biz sadece arkalarından ağlayıp sızlayacak ve onları sahipsiz mi bırakacaktık?⁹⁰

Hizbullah için istenen veya istenmeyen ilk adım karşı taraftan atılmış oldu. Bu adıma karşılık PKK, hiç beklemediği derecede üst düzey bir karşılık buldu. 3 Aralık 1991 tarihinde, PKK'nın üst düzey bölge sorumlusu olarak kabul edilen Mihail Bayro, Hizbullah tarafından öldürüldü. Mihail Bayro'nun Süryani, üst düzey yönetici olması aslında hem PKK'ya hem de tüm kamuoyuna verilmiş bir mesaj niteliğindedir.

Bu saldırıyla Hizbullah, PKK ile çatışma yaşanması durumunda hedeflerinin ne denli büyük olabileceğini gösterirken, aynı zamanda özellikle bölge halkına "PKK'nın Müslüman Kürt halkının temsilcisi olamayacağı, PKK'nın İslami kesimin dışında insanlardan oluştuğu" mesajını vermek istemiştir. PKK, bu saldırı ile birlikte Hizbullah'ın kendisinin küçümsediği kadar küçük bir yapılanma olmadığını anlamış oldu.

Bu saldırı, aynı zamanda devletin de dikkatini çekmiş oldu. PKK-Hizbullah çatışmasının başlaması, o yıllarda PKK ile mücadele eden devlet için de bir fırsata dönüşmüş oldu. Devlet ile çatışan PKK terör örgütünü, kendisi gibi örgüt yapılanması olan başka bir örgütle kırdırılmak istemiş olacak bazı olaylara müdahil olunmayarak inisiyatif alındığı; hatta Hizbullah'ın kimilerine göre derin devlet tarafından kurulduğu dillendirilmektedir.⁹¹ Buna karşı, Hizbullah bu iddiaları reddetmektedir.⁹²

Bu durumu Hizbullah kabul etmemekle birlikte, PKK ve bazı çevreler Hizbullah'ı devlet ile işbirliği yaptığını iddia etmektedir. Hatta o dönemde "Hizbullah Çevik Kuvvet Merkezinde Eğitiliyor" manşeti ile yayına çıkan 2000'e Doğru dergisinin Diyarbakır temsilcisi Halit Güngen, yayından iki gün sonra Hizbullah üyeleri tarafından öldürülmüştür.⁹³

Aynı dönemde TBMM'de Hizbullah'ın eylemleri konuşulmaya başlanmış, Diyarbakır Milletvekili Sedat Yurtdaş hükümeti Hizbullah'ın yaptığı eylemlere sessiz kalmakla eleştirmiştir.⁹⁴ Yine bir başka TBMM oturumunda, İstanbul Milletvekili Algan Hacaloğlu, İçişleri Bakanı İsmet Sezgin'e Hizbullah terör örgütünü sormuştur.⁹⁵ İçişleri Bakanı İsmet Sezgin örgütün takip edildiğini belirtmiştir.⁹⁶ Devlet Bakanı

⁹⁰ Yılmaz, Tutar ve Varol, Hizbullah Ana Davası, s. 228-229.

⁹¹ "Hizbul-Kontra'yı Kuran Da Benim", erişim 20 Nisan, 2025, <https://arsiv.turkiyegazetesi.com.tr/gundem/hizbul-kontray-kuran-da-benim-39255>

⁹² Yılmaz, Tutar ve Varol, Hizbullah Ana Davası, s. 286-336.

⁹³ "Öldürülen Gazeteciler ve Cezasızlık Halit Güngen Cinayeti", erişim 8 Ocak, 2025, <https://bianet.org/haber/halit-gungen-cinayeti-141915>

⁹⁴ TBMM Tutanak Dergisi, 19. Dönem 17. Cilt, 5. Birleşim, 22 Eylül 1992, s. 239.

⁹⁵ TBMM Tutanak Dergisi, 19. Dönem 25. Cilt 44. Birleşim, 16 Aralık 1992, s. 63.

⁹⁶ TBMM Tutanak Dergisi, 19. Dönem 25. Cilt 44. Birleşim, 16 Aralık 1992, s. 69.

Mehmet Batallı ise PKK'nın PKK-Hizbullah çatışmasında ölenlerin devlet eliyle öldürüldüğü algısını yayarak kamuoyu oluşturma çabasında olduğunu söylemiştir.⁹⁷

1993 yılındaki Meclis oturumlarında yine Hizbullah zaman zaman gündeme gelmiş Batman Milletvekili Nizamettin Toğuç TBMM'de yaptığı konuşmada devleti Hizbullah eylemlerine destek vermekle suçlamıştır:

... Sayın Başbakan, "Çözülmemiş faili meçhul, sadece 3 cinayet vardır" diyor. Demek ki, Sayın Başbakanın söylediklerine göre, yüzlerce cinayet, faili memçhul sayılamamaktadır! Doğrudur; bu cinayetler faili meçhul değildir; çünkü, bu yüzlerce cinayeti işleyenleri Hükümet bilmektedir ve açıkça destek vermektedir. Bununla da kalmıyor, giderek artan Hizbulkontra eylemlerinin destekçileri, bizzat devletin kendisidir. Batman Baro Başkanı Zeki Ekmen, Hizbullah'ın devlet tarafından kurdurulduğunu açıkça söylüyor. Batman DYP İlçe Kurucu Başkanlığını yapmış ve İçişleri Bakanı Sayın İsmet Sezgin'e yakınlığıyla bilinen -ki, Sayın Sezgin'e "İsmet" diye hitap edebilen- Rıfat Demir, Hizbullahçıların çoğunluğunun Habizbin Aşiretine mensup olduklarını ve özel timin koruduğunu açıkça söylüyor; ancak Demir, özel tim desteğinin yeterli olmadığından da yakınabiliyor. Demir, bununla da kalmayıp, "İsmet'e söyledim, çocukların önünü aç" dediğini de ekliyor. Nitekim, Hizbullahların önü açılmış, cinayetler de alabildiğine artmıştır... Batman'da Faik Ükez'i öldürenlerin, olay yerinden kaçmak için kullandıkları otomobilin de -ilginçtir- Batman emniyetinde kullanıldığı bildiriliyor. Hizbullah tetikçisi olarak bilinen Cevdet Soysal'ın, bir arama sırasında 14 silahla yakalandıktan sonra, hakkında hiçbir işlem yapılmadan bırakılması ise daha da ilginçtir, örnekleri çoğaltmak mümkündür....⁹⁸

Yaşanan bu süreçte örgütün yaptığı eylemlerin büyüklüğü ve olayların sonucunda faillerin tam olarak ortaya çıkarılamaması nedeniyle kamuoyunda devletin Hizbullah'ı desteklediği algısı yaygınlaşmış, bu durumu TBMM'de dile getiren Kırklareli Milletvekili İrfan Gürpınar, söz konusu algının bölgede hâkim olduğunu, buna inanmak istemediklerini fakat Hizbullah'ın kimler tarafından kurulduğunun, amacının ne olduğunun, faili meçhul cinayetlerdeki rolünün ve dış desteklerinin ortaya konulması gerektiğini belirtmiştir.⁹⁹

Hizbullah-PKK çatışmasında, 1991-1993 arasında Hizbullah tarafından yaklaşık 500 PKK militanının öldürülmüş olması ve öldürülenlerin bir kısmının da PKK'nın üst düzey yöneticisi konumunda olması, elbette devletin doğal olarak işine gelmiştir.

1991 yılında başlayan karşılıklı adam öldürme olayları, 1992 yılında hız kesmeden devam etmiştir. Bunların en önemlilerinden biri, 26 Haziran 1992'de

⁹⁷ TBMM Tutanak Dergisi, 19. Dönem 27. Cilt 54. Birleşim, 13 Ocak 1993, s. 180.

⁹⁸ TBMM Tutanak Dergisi, 19. Dönem 30. Cilt 73. Birleşim, 24 Şubat 1993, s. 219.

⁹⁹ TBMM Tutanak Dergisi, 19. Dönem 29. Cilt 65. Birleşim, 9 Şubat 1993, s. 128-129.

Diyarbakır'ın Silvan ilçesine bağlı Susa (Yolaç) köyünde, PKK tarafından gerçekleştirilen cami baskını sonucu 10 kişinin yaşamını yitirmesidir.¹⁰⁰

Hizbullah tarafından yapılan en önemli eylem ise PKK yanlısı, DEP Mardin Milletvekili Mehmet Sincar'ın öldürülmesidir.¹⁰¹ Üç yıl içinde karşılıklı saldırılar neticesinde, her iki taraftan 700'e yakın sempatizan ve militan öldürülmüştür. Bu ölümlerin 200 kadarı yasadışı Hizbullah/İlim örgütü, 500 kadarının ise PKK terör örgütü taraftarlarından olduğu değerlendirilmektedir.¹⁰²

İki taraf da sayıca büyük kayıp vermiştir. Özellikle Hizbullah, saldırılara iki ya da üç katına karşılık gelecek şekilde misilleme yapmayı ve daha çok üst düzey yönetici konumundaki kişileri öldürmeyi kendine strateji edinmiş, süreç boyunca PKK'yı baskı altına almayı başarmıştır.

Yaşanan süreç her iki taraf için yıpratıcı olmakla birlikte, özellikle PKK kaybettiği mevzileri geri kazanmak için yeni açılımlar yapmaya çalışmıştır. İlk olarak, arabulucular vasıtasıyla Hizbullah-PKK çatışmasını sonlandırmaya çalışmış; ardından PKK İslam açılımı yaparak, kendisine yakın kuruluşlar vasıtasıyla Berlin'de "Kürdistan Sorunu ve İslami Çözüm" adı altında toplantı düzenlemiştir. Toplantıya PKK'nın üst düzey sorumlularından Mustafa Karasu da katılmıştır.¹⁰³

Hizbullah-PKK çatışmasının yavaşlaması, bir anlamda PKK'nın Hizbullah gerçeğini kabul edilişiyle sonuçlanmıştır. PKK, Hizbullah'ı sahadan tasfiye edemeyeceğini anlayınca geri adım atarak saldırılarını durdurmak zorunda kalmıştır:

1992 sonrası dönemde Cemaatin bölgede etkinlik sağlamasıyla PKK, eskisi gibi İslami kesime ve İslami Şahsiyetlere baskı yapamaz bir duruma geldi. Böylece bölgede yaşayan bütün İslami fert ve gruplar, PKK'nın baskı ve korkusunun kırılmasıyla İslami inanç ve düşünceleri doğrultusunda daha rahat bir şekilde faaliyetlerini yürütme fırsatı elde ettiler.¹⁰⁴

Hizbullah'ın, başta kendisine savaş açtığı için karşılık verdiğini belirttiği PKK'nın saldırılarını durdurmasıyla birlikte, çatışmanın sona ermesi için bir zemin oluşmuş oldu. Çatışmanın uzaması, hem PKK için hem de Hizbullah için hiç şüphesiz istenmeyen bir duruma dönüşmekle birlikte, devleti hedef alan örgütlerin gücünü devlete değil de, birbirine harcaması, enerjilerini boşa tüketmekten başka bir şey değildi.

¹⁰⁰ "Camide PKK Katliamı", erişim 8 Ocak, 2025, <https://gazetearsivi.milliyet.com.tr/liste?tarih=1992.06.27>

¹⁰¹ "Milletvekili Öldürüldü", erişim 8 Ocak, 2025, <https://gazetearsivi.milliyet.com.tr/liste?tarih=1993.09.05>

¹⁰² Çakır, a.g.e., s. 58.

¹⁰³ Çakır, a.g.e., s. 59-60.

¹⁰⁴ "Hizbullah-PKK Çatışması Sonrasında İslami Kesimin Büyük Oranda Baskılardan Kurtulması", erişim 10 Nisan, 2024 <https://huseyni-sevdam.tr.gg/hizbullah-pkk-catismasi-sonrasinda-islami-kesimin-buyuk-oranda-baskilardan-kurtulmasi.htm>

Hizbullah'ın 1991 yılına kadar çatışmadan uzak durmasının ardından, PKK gibi bölgede etkili ve devletle savaşan bir örgüte karşı başarı kazanmış olması, kendisini cesaretlendirmiş olacak, bölgede kendisine rakip olarak gördüğü, kendisiyle aynı çizgiden gelen ve bir dönem yol arkadaşlığı yaptığı Menzil Cemaati'ni hedefe oturtmasına neden olmuştur.

Menzil Cemaati, İran'la iyi ilişkiler içerisinde olan bir yapıydı. Hizbullah, Batman'dan Diyarbakır'a ilk geldiğinde, Menzil Cemaati'nin İran desteğinden yararlanmak için bu cemaatle iletişim halinde oldu.¹⁰⁵ Süreç içerisinde birbiriyle bütünleşmek için görüşmeler yaptığı Menzil Cemaati'ni, ilerleyen yıllarda mezhepçi, münafık ve bozgunculukla suçlayarak kendisine yeni bir düşman cephesi açmıştır.

Hizbullah, Menzil Cemaati ile çatışmasının gerekçesini şu ifadelerle açıklamaktadır:

... Böylece, bu insanların başlatılan vahdet ve bütünleşme sürecine vefa göstermeyip ihanet ettikleri, İslami kardeşlik ve dürüstlikle bağdaşmayan bir şekilde süreç boyunca Cemaat tabanını teşkil eden ve faaliyetler içinde olan bir çok Müslüman'a münafıkça yaklaşarak, Cemaati karalayıp, faaliyetlerini engellemek ve etkisizleştirmek için bozgunculuk yaptıkları ve ileriye dönük şeytani hesaplar peşinde oldukları Cemaat tarafından anlaşıldı.¹⁰⁶

Hizbullah, kendi ifadesiyle münafıklık ve bozgunculukla suçladığı Menzil Cemaati'nin dini lideri kabul edilen Molla Mansur Güzelsoy'a mesajlarını iletmek için bir aracı gönderir. Ancak bu görüşmeden herhangi bir sonuç çıkmaz ve çatışmalar devam eder. Bu çatışmalar, özellikle cami çıkışlarında satırlı, taşlı ve sopalı eylemler haline dönüşür.

Hizbullah, PKK ile çatışmalarında olduğu gibi, olayları başlatan tarafın kendisi olmadığını, savunma yapanın kendisi olduğunu iddia ettiği bir olayda Menzil Cemaati'nden Cengiz Oruç'u öldürür:

Sonraki dönemde sürekli propaganda malzemesi yaptıkları, İslami kamuoyunu etkilemek ve Cemaati kötü göstermek için duygu sömürsü yaparak sık sık fotoğraflarını yayınladıkları ve kendi arkadaşlarının ölümüyle neticelenen çatışma da, aynı şekilde Cemaat mensuplarına yönelik başlattıkları ve aralıksız devam ettirdikleri fiili saldırılarının neticesinde meydana gelen bir olaydı. Ölümle neticelenen bu ilk olay, nifak grubu mensuplarının camiden çıkan Cemaat mensuplarına saldırı sonucu meydana gelmişti. Çıkan bıçaklı ve sopalı bu kavga neticesinde kendilerinden bir kişi ölmüş, Cemaat mensuplarından da birkaç kişi ağır şekilde yaralanmıştı.¹⁰⁷

¹⁰⁵ Kurt, a.g.e., s. 49.

¹⁰⁶ “Birliktelik Süresince Bu Grubun Art Niyetli ve Münafıkça Hareketleri”, erişim 10 Nisan, 2024, <https://huseyni-sevdam.tr.gg/birliktelik-suresinde-bu-grubun-art-niyetli-ve-munafikca-hareketleri.htm>

¹⁰⁷ “Çatışmaları Menzil Grubu Başlattı”, erişim 10 Nisan, 2024, <https://huseyni-sevdam.tr.gg/catismalari-menzil-grubu-baslatti.htm>

Hizbullah, savaşı başlatanın kendisi olmadığını söylüyor olmasına rağmen, sonuç almak isteyen kendisi olduğu, bu sonucun da Menzil Cemaati'ni tamamen bitirmeye yönelik olduğu, gelişen olaylardan anlaşılmaktadır.

Eylemlerin ilk hedefi, cemaatin üst kadrosunu çökertmek olarak belirlenmiştir. İlk olarak Menzil Cemaati lideri Fidan Güngör hedef haline gelir. Bu doğrultuda, Fidan Güngör'e ait iş yerlerine düzenlenen saldırılarda üç kişi öldürülür, Fidan Güngör, o sırada iş yerlerinde olmadığı için saldırılardan kurtulur.

Ardından, 1994 yılında Menzil Cemaati Fecr grubu lideri İhsan Yeşilirmak öldürülür. Diyarbakır'da köşeye sıkıştığını ve sıranın kendisine geldiğini anlayan Fidan Güngör, İstanbul'a gider.

Hizbullah, bu süreçte yaptığı saldırılarda, kendisinin haklılığını daha da pekiştirmek ve Menzil Cemaati üyelerini kendi tarafına çekmek amacıyla, Menzil Cemaati'ni PKK ile işbirliği yapmakla suçlar:

Bunun üzerine hem nifak grubundan PKK ile görüşmeye giden şahıs ve hem de PKK ile görüşmede arabuluculuk yapan şahıs Cemaat tarafından yakalanıp sorgulandılar. Böylece bu olay ve görüşmenin detayları hakkında önemli bilgiler elde edildi. Kısaca, yaptıkları bu görüşme ve anlaşma gereği münafıklar, PKK kendilerine yanlışlıkla saldırıda bulunmasın diye kendi elemanlarının isim listesini PKK'ye vermiş, PKK'ya karşı düşmanlık yapmayacaklarını ve Hizbullah'ı desteklemeyeceklerini taahhüt etmiş, bildikleri Cemaat mensuplarının bilgilerini PKK'ye vermiş ve buna karşılık olarak PKK'da kendilerine saldırmayacağını ve Cemaate karşı kendilerine destek vereceğini kabul etmiş.¹⁰⁸

Yapılan açıklamalardan anlaşılabacağı üzere, Hizbullah tarafından Menzil Cemaat liderlerinin yok edilmesine giden yolun taşları döşenmiş oldu. Nitekim de böyle olur:

Cemaat, bir yandan İstanbul'a kaçan Fidan Güngör'e barış talebi iletti, diğer yandan kendilerini Menzilci olarak tanıtan kişiler aracılığıyla tuzak kurdu. Onu İstanbul'daki hücre evine davet etti. 11 Eylül 1994'te eve gelen Güngör ile koruması Sabahattin Talayhan kaçırıldı. Talayhan, sorgulanıp infaz edildikten sonra, cesedi Kocaeli Servetiye köyünde, ormanlık bir araziye gömüldü. Fidan Güngör'ün de aynı şekilde öldürüldüğü bilinmekle beraber, cesedi hala bulunamadı.¹⁰⁹

Fidan Güngör'ün öldürülmesi ile Menzil Cemaati dağılma sürecine girmiş oldu. Menzil Cemaati, 1996 yılında lider kadrosundan Mansur Güzelsoy'un kanser tedavisi gördüğü İran'da ölümüyle tamamen dağıldı.¹¹⁰

Fidan Güngör'ün ölümü, Hizbullah için ikinci bir zafer olarak görülebilir. İlk olarak PKK'ya karşı başarı elde ederek bir anlamda siyasi rakibini sindirmeyi başaran

¹⁰⁸ “Nifak Grubunun PKK ile Görüşüp Anlaşması”, erişim 11 Nisan, 2024, <https://huseyni-sevdam.tr.gg/nifak-grubunun-pkk-ile-gorusup-anlasmasi.htm>

¹⁰⁹ Çakır, a.g.e., s. 64.

¹¹⁰ Kurt, a.g.e., s. 55.

Hizbullah, ikinci olarak da Menzil Cemaati liderlerini yok ederek dini alandaki rakiplerinden birini tasfiye etmiş oldu. Böylece Hizbullah, özellikle Güneydoğu Anadolu'da etkisini daha da pekiştirdi.

Hizbullah, 1991 yılından sonra PKK ile yaşadığı çatışma neticesinde tecrübe ve eylem gücünü artırarak çevresine korku salmayı başarmış, kendisine muhalif olduğunu düşündüğü veya rakip olarak gördüğü cemaat liderleri veya önder şahsiyetlerle ilk olarak kendisine bağlanması konusunda görüşmeler yapmış, istediği sonuç gerçekleşmediğinde ise hedefindeki kişi ve cemaatleri yok etme yolunu seçmiştir.

Menzil Cemaati liderlerinin başına gelenler sadece onunla sınırlı kalmamış, devamında bölgenin etkili din adamlarından Molla Ubeydullah Dalar da 21 Aralık 1992 tarihinde, görev yaptığı Diyarbakır Şehitlik Camisi'nde sabah namazı çıkışında taşlı sopalı saldırıya uğrayarak öldürülmüştür. Ubeydullah Dalar, Hizbullah cemaatinin yaptığı faaliyetlere sıcak bakmayan ve bölgede önemli bir şahsiyetti. Öldürülüş şekli yine bir mesaj niteliğindedir.

16 Temmuz 1998 tarihine gelindiğinde bu sefer hedefte bir kadın vardı: Hedef Gonca Kuriş'ti. Bir dönem Hizbullah'ın faaliyetlerine katılan Kuriş, daha sonra cemaatten ayrılmış ve özellikle kadın hakları konusunda cemaatin istemediği şekilde yazılar yazmaya başlamıştı. Gonca Kuriş, evinin önünden kaçırıldı.¹¹¹ Akıbetinin ne olduğu uzun süre öğrenilemedi. Bu dönemde TBMM'de dahi gündeme geldi. İstanbul Milletvekili Bülent Akarcalı, İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'a kaçırılma olayını ve bulunması için yapılan çalışmaları sordu.¹¹² İçişleri Bakanı Sadettin Tantan, kaçırılma olayın aydınlatılması ve failerin yakalanması için çalışmaların devam ettiğini belirtmiştir.¹¹³ Tüm çalışmalara rağmen Gonca Kuriş bulunamamış, Hizbullah'a karşı 17 Ocak 2000'de başlatılan operasyonlar sonucu Kuriş'in cesedi Konya'daki bir mezar evde bulunmuştur.¹¹⁴

17 Ocak 2000 tarihinde yapılan operasyon sırasında, Hizbullah'ın elinde yine kaçırılan bir başka isim sağ olarak tutuluyordu. Bu kişi, söylemleriyle bölgede etkisini artırmaya başlayan Nur Cemaati'nin etkili isimlerinden Zehra Vakfı Başkanı İzzettin Yıldırım'dı.¹¹⁵ Yıldırım, Said Nursi'nin Van'da açmayı istediği, Mısır'daki Cami'u'l

¹¹¹ “16 Temmuz 1998: Müslüman Feminist Konca Kuriş Hizbullah Tarafından Kaçırıldı”, erişim 19 Aralık, 2024, <https://catlakzemin.com/16-temmuz-1998-musluman-feminist-konca-kuris-hizbullah-tarafindan-kacirildi/>

¹¹² TBMM Tutanak Dergisi, 21. Dönem 11. Cilt 56. Birleşim, 24 Ağustos 1999, s. 460.

¹¹³ TBMM Tutanak Dergisi, 21. Dönem 11. Cilt 56. Birleşim, 24 Ağustos 1999, s. 461.

¹¹⁴ “Kuriş'in Cesedi Teşhis Edildi”, erişim 19 Aralık, 2024, <https://www.evrensel.net/haber/119921/kuris-in-cesedi-teshis-edildi>

¹¹⁵ “Bir Alim ve Aydın Olarak İzzeddin Yıldırım”, erişim 19 Aralık, 2024, <https://www.indyturk.com/node/309526/t%C3%BCrki%C3%87yeden-sesler/bir-alim-ve-ayd%C4%B1n-olarak-i%C3%87zeddin-y%C4%B1ld%C4%B1r%C4%B1m>

Ezher tarzında medrese kurulması yolunda yaptığı çalışmalar ve özellikle Kürt kimliğini ön plana çıkaran İslami çalışmalarıyla öne çıkan bir isimdi.

Önce Yıldırım'ın adamlarından İbrahim Sarıaltun yakalanıp sorgulandı. Sorgular neticesinde, İzzettin Yıldırım'ın cemaati ve Türkiye Cumhuriyeti istihbaratı arasında bir ilişki olduğu ve amacın Hizbullah'ı bitirmek olduğuna dair itiraflar alındığı iddia edildi. Daha sonra Yıldırım kaçırılarak sorgulanmaya başlandı. Yıldırım'ın öldürülmesi, Hizbullah tarafından kabul edilmese de, 17 Ocak 2000'de başlayan operasyonlar sırasında Hizbullah'ın elinde olduğu itiraf edilmektedir:

İzzetin Hoca Cemaatin yanında olduğu sırada TC, 17 Ocak 2000 tarihinde Cemaate yönelik büyük bir operasyon gerçekleştirdi. İzzettin Hoca'nın bulunduğu ev, Beykoz'da basılan evle irtibatlı olduğundan, operasyon başlar başlamaz bu evinde basılacağı korkusuyla evde bulunan Cemaat mensupları İzzettin Hoca'yı evde bırakıp evi terk ediyorlar.¹¹⁶

Hücre evine yapılan operasyon sonucunda, İzzettin Yıldırım ölü olarak bulunmuştur. Cemaat, Yıldırım'ı kaçırdığını kabul etmekle birlikte, onun ölümünden sorumlu olduklarını reddetmektedir. Örgütün iddialarının aksine İçişleri Bakanı Saadetdin Tantan yazılı soru önergesine verdiği cevapta İzzettin Yıldırım olayıyla ilgili şu sözleri söylemiştir:

20.05.2000 günü İstanbul İlinde yakalanan Hacı İNAN isimli örgüt mensubu ifadesinde; İstanbul İli Kartal İlçesi Çavuşoğlu mahallesi Samanyolu caddesi Görkemli sokak no: 12 sayılı yerde, İzzettin YILDIRIM'ında aralarında bulunduğu bir çok kişinin, başlarında Hüseyin VELİOĞLU olmak üzere bir sorgu grubu tarafından sorgulandığını ve bu şahıslardan bazılarının burada infaz edilerek gömüldüklerini beyan etmiştir. Adı geçen şahsın cesedi 28.01.2000 günü İstanbul İli Kartal İlçesinde bulunan hücre evinde yapılan kazılarda bulunmuş ve ailesine teşhis ettirilmiştir.¹¹⁷

Emniyet güçleri tarafından gerçekleştirilen operasyonlar sonucunda ele geçirilen bilgi ve belgeler arasında, İzzettin Yıldırım'a ait sorgu kaseti ele geçirilmiştir. Kasetlerin yaklaşık 13 dakikalık bir bölümünde, Yıldırım'a aynı metin defalarca okutularak şu sözleri söylediği görülmektedir:

Bismillahirrahmanirrahim. Ben İzzet Yıldırım 1946 Ağrı Patnos doğumluyum. Nurcuların Zehra Vakfı Başkanıyım ve şu anda Hizbullah Cemaati'nin elinde tutukluyum. Ben bir cümleyle Müslümanlara ve Kürtlere seslenmek istiyorum. 1961'den beridir Nurcu Cemaat'te Nurcu olarak çalışıyorum. 1980'li yıllarda, Nurcuların Yeni Asya Cemaati'nden ayrılarak müstakil bir cemaat oluşturdum. Ben Hizbullah Cemaati tarafından yakalandıktan

¹¹⁶ “İzzettin Yıldırım Olayı İle İlgili Zaruri Bir Açıklama”, erişim 11 Nisan, 2024, <https://huseyni-sevdam.tr/gg/izzettin-yildirim-olayi-ile-ilgili-zaruri-bir-aciklama.htm>

¹¹⁷ TBMM Tutanak Dergisi, 21. Dönem 54. Cilt 54. Birleşim, 6 Şubat 2001, s. 271.

sonra, MİT ile çalıştığımı itiraf ettim. Yaklaşık 30 yıldır, MİT ile çalışıyorum. Bu zaman zarfında tanıdığım, bildiğim tüm MİT mensuplarını isimleriyle, adresleriyle Hizbullah'a söyledim. Ayrıca son zamanlarda Devletin Kürt sorununu halletmek için devreye soktuğu İslamcı Kürtçü ve solcu Kürtçü, aydın geçinen ne varsa, MİT ajanlarının isim, adres ve bilgilerini Hizbullah Cemaati'ne verdim. İslam ve Kürtler aleyhinde çalışan bu ajanlara tavsiyem Hizbullah tarafından yakalanmadan kendileri gelip ifade versinler ve kendilerine cehennem azabı getirecek bu işten vazgeçerek Dünya ve Ahiretlerini kurtarsınlar. Vesselam.¹¹⁸

Hizbullah, baskı altındaki İzzettin Yıldırım'a bu itirafı tekrarlatarak, her eyleminde olduğu gibi bunda da haklı olduğunu ispat etme amacı taşıdığı ve özellikle kendi içine sızdığını düşündüğü ajanları ortaya çıkarmayı hedeflediği görülmektedir.

Cemaatin yaptığı bu son eylem, zamanında kendisinin referans aldığı Nur Cemaati'nin ileri gelenlerinden birini öldürmesiyle, kendi kendini zehirleyen bir yapıya dönüştüğünü göstermesi açısından önemli bir gelişmedir. Aslında, cemaatin hedefindeki dini liderlerden birçoğunun Hüseyin Velioğlu'nun ya eski arkadaşı ya da tanıdığı kişilerden oluşması önemli bir durumdur.

Hizbullah'ın yaptığı eylemler, kendisine göre haklı olsa da, hedefindeki cemaatler ve dışarıdan bakanlar açısından, rakiplerini tasfiye etmek için bahane aramaktan başka bir amaç taşımadığı şeklinde yorumlamak yerinde olacaktır. Cemaat daha sonra yaptığı açıklamalarda, özellikle diğer cemaatlerle yaşanan çatışmalardan pişmanlık duyduğunu belirtmişse de, bu konuda yapılan açıklamaların çok da insanları tatmin edici olmadığı görülmektedir. Yapılan eylemlerin büyüklüğü, öldürülen kişilerin çoğunlukla üst düzey isimler olması ve suikastların genellikle enseden tek kurşunla, aynı tip silahlarla gerçekleştirilmesi, Hizbullah'ın imzasını taşıyan önemli bir saldırı yöntemi olmuştur. Bu durum, Hizbullah'ın 1991-2000 yılları arasında bölgede gücünü son derece ileri seviyeye taşıdığının da açık bir göstergesidir.

2.5.Örgütün Çöküşü (17 Ocak 2000)

Hizbullah terör örgütü operasyonu öncesi devlet terör örgütlerini bitirmeye yönelik ilk adımı atmış, PKK elebaşı Abdullah Öcalan'ın Şubat 1999'da yakalanmasıyla PKK baskılanmış, devlet ikinci bir adım atarak, PKK'nın boşalttığı alanı doldurması muhtemel olan ve yaptığı eylemlerle artık çok ön plana çıkmaya başlayan Hizbullah'ı bitirmek için gerekli operasyon safhasına geçmiştir.

Hizbullah lideri Hüseyin Velioğlu, Batman'da başladığı faaliyetlerini daha sonra Diyarbakır'a, ardından sırasıyla Mardin, Adana ve Konya'ya taşıyarak sürdürmüş, son

¹¹⁸ “Hizbullah Tarafından Öldürülen Zehra Vakfı Başkanı İzzettin Yıldırım'ın Sorgu Videosu”, erişim 12 Nisan, 2024, https://www.reddit.com/r/Turkey/comments/1330e7g/hizbullah_taraf%C4%B1ndan_%C3%B6ld%C3%BCr%C3%BClen_zehra_vakf%C4%B1/

olarak İstanbul'a yerleşerek burayı cemaatin merkezi hâline getirmişti. Başta Güneydoğu ve Doğu Anadolu olmak üzere, farklı bölgelerde ve bazı büyükşehirlerde etkili olmayı başarmıştı. Son olarak merkez seçtiği İstanbul'da, takvimler 17 Ocak 2000'i gösterdiğinde Hüseyin Velioğlu için yolun sonuna gelinmişti. İstanbul Beykoz'da cemaate ait bir evde bulunan Hizbullah lideri Hüseyin Velioğlu ve lider kadrodan Edip Gümüş ile Cemal Tutar'a polis tarafından operasyon düzenlenmiştir:

17 Ocak 2000 tarihinde, öğle saatlerinde Beykoz'daki eve biri kameralı üç kişilik bir polis ekibi, arabaları ile evin önüne kadar gelip evin zilini çalıyor. Perdenin kenarından dışarı bakan arkadaşlar, gelenlerin polis olduğunu ve birisinin elinde de kamera olduğunu fark ediyorlar. Israrla zile basmaya ve kapıya vurmaya devam ediyorlar. İçeriden kimse cevap vermeyince duvardan atlayıp bahçeye giriyorlar. Kendisi de içeride olup, bütün bu olanları gören şehit rehber, " Bunlar polistir ve eve girmeye çalışıyorlar" diyerek eline keleş alıp polise ateş ediyor ve böylece çatışma başlıyor.¹¹⁹

Yaklaşık dört saat süren çatışma sonucunda, Hüseyin Velioğlu ölü ele geçirilirken, Edip Gümüş ve Cemal Tutar sağ olarak ele geçirildi. Yapılan operasyonun ilginç yanlarından biri ise, "Örgüt lideri Velioğlu 32 kurşun ve 5 şarapnel yarası ile hayatını kaybederken diğer iki kişinin burnu bile kanamamıştı."¹²⁰

Hüseyin Velioğlu'nun, 2000 yılına kadar cemaat açısından gösterdiği başarılar ve örgüt yapısının gücü nedeniyle, taraftarları tarafından "bütün dünyayı idare edebilecek" bir lider olarak görülmüştür.¹²¹ Velioğlu'nun polisin muhtemelen istihbarat amaçlı yapmış olduğu bir soruşturma sonucu, girmiş olduğu çatışma sırasında öldürülmesi cemaat açısından şok etkisi yarattı.

Aynı zamanda, hücre evinde bulunan ve yaklaşık 20 bin sayfadan oluşan cemaat arşivinin polisin eline geçmesi, bu arşivde birçok cemaat mensubunun kendi el yazısıyla yazmış olduğu özgeçmişinin bulunması cemaatin çökertilmesi açısından büyük bir rol oynadı.¹²²

İlk olarak çatışma yaşanan evin bahçesinde yapılan aramalarda, işkence yapılarak öldürülen kişilere ait cesetler bulundu. Örgüte ait hücre evlerine düzenlenen baskınlar sonucunda, İstanbul ve çeşitli illerde işkence edilerek öldürülmüş yaklaşık 200 kişinin cesedine ulaşıldı. Toprak altından çıkarılan bu cesetlerin genellikle "domuz bağı" denilen yöntemle bağlanarak infaz edildiği bilgisi, toplumda büyük bir infial yarattı. Kamuoyunda "mezar evler" olarak adlandırılan bu hücre evlerinin, bahçe ve

¹¹⁹ "17 Ocak 2000 Operasyonunun Değerlendirilmesi", erişim 12 Nisan, 2024, <https://huseyni-sevdam.tr.gg/17-ocak-2000-operasyonunun-degerlendirilmesi.htm>

¹²⁰ Hulusi Şentürk, Türkiye'de İslâmî Oluşumlar ve Siyaset İslamcılık, İstanbul: Çıra Yayınları, 2. Baskı, 2019, s. 590.

¹²¹ "Hizbullah lideri: Risale-i Nur ruhumdur".

¹²² "İtirafçılarla Hizbullah Gerçeği".

zeminlerinden çıkarılan bu cesetler, uzun süre Hizbullah örgütünün tartışılmasına neden oldu.¹²³ Hücre evlerinde yapılan kazılarda bulunan cesetlerle sonunun ne olduğu belirlenen isimler (İzzettin Yıldırım, Gonca Kuriş..) olduğu gibi, Fidan Güngör gibi cesedi bulunamayarak, akıbetinin ne olduğu belli olmayan isimler de bulunmaktadır.

2000 yılındaki operasyon sırasında İçişleri Bakanı olan Saadettin Tantan, örgütün çalışma yönteminin başarısını bir röportajda şöyle ifade etmektedir:

...Örgütün en büyük özelliği, teknolojik iletişim kullanmaması. Tamamen canlı iletişim kullanan bir yapı. Farklı evlerde farklı işaretler kullanarak tehlikeyi önlemeye çalışan ve birbirlerine mesaj veren bir örgüt.

Örgüt, son derece güzel planlanmış, kurgulanmış ve son derece gizlilik içerisinde eleman kazanan farklı bir örgüt. Camilerde birebir eleman kazanan ama iki kişinin birbirini tanıdığı üçüncü bir kişininse bu iki kişiden haberi olmadığı “hücre tipi” örgütlenme. Kimse kimseyi tanımıyor bu yapıda. Eleman kazanmak için farklı cezalandırıcı tedbirlere girdikleri de biliniyor. Eleman yapmak istedikleri kişilerin amcasını dayısını kardeşini boğuyor ve eleman kazanıyor. Korkunç bir disiplin var.¹²⁴

Örgütün çalışma yöntemi yanında operasyon gücünün hafife alınmayacak kadar ileri seviyede olduğu da örgüte yönelik operasyonlar sırasında, 14 Şubat 2000’de 5 polisin şehit edilmesinden anlaşılmaktadır.¹²⁵

Örgüt lideri Hüseyin Velioğlu’nun öldürülmesi ve akabinde yapılan operasyonlarla beraber Hizbullah TBMM’de yeniden konuşulmaya ve sorgulanmaya başlanmıştır.¹²⁶

25 Ocak 2000 tarihinde FP Grup Başkanvekilleri İstanbul Milletvekili İsmail Kahraman, Manisa Milletvekili Bülent Arınç ve 29 milletvekilinin, terör olayları ve Hizbullah terör örgütü konusunda Meclis araştırması açılmasına ilişkin önerge vermiştir.¹²⁷ Önergede araştırma komisyonu kurularak, Hizbullah örgütün geçmişi, kimler tarafından kurulduğu ve desteklendiği, iç ve dış bağlantıları, eylemleri ve kimi kamu görevlilerinden doğrudan ya da dolaylı destek görüp görmedikleri hususlarının incelenmesi istenmiştir.¹²⁸

Konya Milletvekili Lütfi Yalman, İçişleri Bakanı Sadettin Tantan’a Hüseyin Velioğlu’nun bir dönem İran’da bulunduğu iddialarını, buradan iadesinin istenip istenmediği ve bu duruma nasıl karşılık verildiği, devletin Velioğlu ve örgütü takipte

¹²³ “Çatışmaları Menzil Grubu Başlattı”, erişim 4 Aralık, 2024, <https://huseyni-sevdam.tr.gg/catismalari-menzil-grubu-baslatti.htm>

¹²⁴ “Dönemin İçişleri Bakanı Konuştu”, erişim 4 Aralık, 2024 <https://www.pamukovahaber.com/siyaset/donemin-icisleri-bakani-konustu-h405.html>

¹²⁵ “7 Ceset Daha”, erişim 4 Aralık, 2024, <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/7-ceset-daha-39129610>

¹²⁶ TBMM Tutanak Dergisi, 21. Dönem 23. Cilt 50. Birleşim, 20 Ocak 2000, s. 401-418.

¹²⁷ TBMM Tutanak Dergisi, 21. Dönem 24. Cilt 51. Birleşim, 25 Ocak 2000, s. 2.

¹²⁸ TBMM Tutanak Dergisi, 21. Dönem 24. Cilt 51. Birleşim, 25 Ocak 2000, s. 23-25.

olup olmadığı, takipte ise bu kadar cinayetlerin nasıl işlendiğini, Devlet-Hizbullah bağlantısı olup olmadığı sorularını sormuştur.¹²⁹

İçişleri Bakanı Sadettin Tantan bu sorulara cevap olarak; Hüseyin Velioğlu'nun İran'dan istendiğine dair bir belge olmadığını, örgüte dair operasyonlarda çok sayıda mühimmat ele geçirildiğini ve 935 faili meçhul eylemin aydınlatıldığını ve operasyonların sürdüğünü, Hizbullah terör örgütünün devlet içinde bazı yetkililerle bağı olduğuna dair bir bilgiye rastlanmadığını, tam tersine örgütün en acımasız eylemlerini devlet ile bağı olduğunu düşündüğü kendi mensuplarına yaptığını belirtmiştir.¹³⁰

TBMM'de Hizbullah soruları devam etmiş İstanbul Milletvekili Ayşe Nazlı Ilıcak; Hizbullah'ın arkasındakileri, ne için kullanıldığını, neden Güneydoğu'da Hizbullah'a "Hizbulkontra" denildiğini, Hizbullah üyelerinin katıldığı Silvan Yolaç'da 1999 a kadar her yıl yapılan anma törenlerine neden ses çıkarılmadığı sorularını yöneltmiş partisinin araştırma önergesine destek verilmesini istemiştir.¹³¹ Nazlı Ilıcak'ın bu soruları aradan geçen bir yıla yakın zamana rağmen cevapsız kalmış, Nazlı Ilıcak 2 Ocak 2001 tarihinde mecliste yaptığı konuşmada Hizbullah'ın 28 Şubat sürecini meşrulaştırmak için kullanıldığını söylemiştir.¹³² Konuşmasının devamında 1999 a kadar Hizbullah'ın üzerine gidilmediğini, bu kadar büyük eylemler yapan örgütün aniden nasıl çökertildiğini, bunun arkasında kimler olduğu sorularını sormuştur.¹³³ Hizbullah demenin devlet terörü demek olduğunu, Hizbullah'ın arkasında devletin bir kesiminin olduğunu, PKK ya karşı kullanıldığını iddia etmiştir.¹³⁴ Devlet Bakanı Mehmet Keçeciler Nazlı Ilıcak'ın iddialarını reddetmiştir: "...Hiçbir şekil ve surette Türkiye Cumhuriyeti Devletinin, böyle eli kanlı bir terör örgütüyle bağlantısı yoktur, bağlantısı olamaz; bağlantısı olduğunu iddia eden varsa, belgesini getirsin, koysun bu kürsüye...."¹³⁵ Devlet Bakanı Mehmet Keçeciler'in Devlet-Hizbullah ilişkisini reddetmesine rağmen, bu iddiaların araştırılmasına yönelik FP tarafından verilen meclis araştırma önergesinin neden bekletildiği, bu iddiaların aydınlatılmasının meclisin görevi olduğu Milletvekili Bülent Arınç tarafından ifade edilmiştir.¹³⁶

Cemaat liderinin öldürülmesi, üst düzey yöneticilerinin yakalanması, en önemli arşivinin ele geçirilmesi cemaatin yok edildiği algısını oluşturduğu, TBMM'nin Hizbullah'ın araştırılıp araştırılmamasını tartıştığı sırada, 24 Ocak 2001'de Hizbullah,

¹²⁹ TBMM Tutanak Dergisi, 21. Dönem 28. Cilt 69. Birleşim, 21 Mart 2000, s. 552-553.

¹³⁰ TBMM Tutanak Dergisi, 21. Dönem 28. Cilt 69. Birleşim, 21 Mart 2000, s. 553.

¹³¹ TBMM Tutanak Dergisi, 21. Dönem 32. Cilt 92. Birleşim, 10 Mayıs 2000, s. 310.

¹³² TBMM Tutanak Dergisi, 21. Dönem 51. Cilt 38. Birleşim, 2 Ocak 2001, s. 442.

¹³³ TBMM Tutanak Dergisi, 21. Dönem 51. Cilt 38. Birleşim, 2 Ocak 2001, s. 443.

¹³⁴ TBMM Tutanak Dergisi, 21. Dönem 51. Cilt 38. Birleşim, 2 Ocak 2001, s. 443-446.

¹³⁵ TBMM Tutanak Dergisi, 21. Dönem 51. Cilt 38. Birleşim, 2 Ocak 2001, s. 446.

¹³⁶ TBMM Tutanak Dergisi, 21. Dönem 51. Cilt 38. Birleşim, 2 Ocak 2001, s. 447.

yok olmadığını yaptığı bir eylemle göstermiş oldu. Velioğlu'nun öldürülmesinden tam bir yıl gibi bir zaman geçmişken, 24 Ocak 2001'de, Diyarbakır ve tüm Türkiye bir suikast ile sarsıldı. Diyarbakır halkı tarafından sevilen ve Hizbullah'a karşı yürütülen operasyonlarda etkin rol oynayarak, Hüseyin Velioğlu'nun etkisiz hâle getirildiği operasyonda büyük katkısı olan Diyarbakır Emniyet Müdürü Ali Gaffar Okkan ve beş koruması, tuzağa düşürülerek şehit edildi.¹³⁷

Gaffar Okkan öldürülmeden önce operasyonlarda etkin rol aldığı, bu yüzden tehditler aldığı ve kendisinin hedef olduğunu bildiği ama örgütün bu denli bir eylem yapamayacağını düşünerek, kendisiyle yapılan röportajda şu ifadeleri kullanmıştı: Hizbullah operasyonu hakkında “O villaya taksiyle gittim. Kimse fark etmesin diye de arkadan sıvıştım.”¹³⁸ Kendisine yönelik suikast konusunda ise “Yapmayı çok isterler, ama yapamazlar, çünkü kontrolümüz altındalar.”¹³⁹ Gaffar Okkan dâhil devletin tüm birimleri, Hizbullah'ın bu çapta bir suikast gerçekleştirebileceği ihtimalini atlamış olmalı.

Hüseyin Velioğlu'nun ölmeden önce cemaat mensubu Cemal Uçar'ın kaçırılması ve emniyetteki sorgusu sırasında ölmesinden sorumlu tuttuğu, Diyarbakır Emniyet Müdürü Gaffar Okkan'nın öldürülmesini emrettiğini Hizbullah üyesi İskender Tutar, örgüt mensubu Cemal Uçar için yazdığı Cemal'im kitabında şu ifadelerle anlatmaktadır.

... Ben de Emniyet Müdürünü sana kurban etmezsem... Dedi. Ardından odadakilere dönerek ağır ağır ve üzerine basa basa konuşmaya başladı: Belki siz benden uzun yaşarsınız, vasiyetimdir; Bu Emniyet Müdürünü Cemal'ime kurban edeceksiniz! Emniyet Müdürü, Cemal'in tırnağı bile etmez ama bu işin sorumlusu odur ve karşılığını canıyla ödeyecek, dedi. O köpekleşen iki itirafçıyı saymıyorum bile....¹⁴⁰

Hizbullah lideri Hüseyin Velioğlu'nun Cemal Uçar'ı çok sevdiği ve onun için bu durumdan çok etkilendiğini, Hizbullah'ın internet sitesinde cemaat mensupları şu ifadelerle anlatmaktadır:

1999 yılında polisler tarafından Şehid Cemal Uçar kaçırılmıştı. Şehid Rehber bunun haberini alır almaz derin bir üzüntüye kapılmış, iki haftaya yakın doğru düzgün konuşmamıştı. Tabiri caiz ise ağzını bıçak açmıyordu. Çok etkilendiği her halinden belli

¹³⁷“Diyarbakır Emniyet Müdürü Gaffar Okkan ve 5 Polis Memurunun Şehit Edilmesi hk’’, erişim 18 Aralık, 2024, <https://tccb.gov.tr/basin-aciklamalari-ahmet-necdet-sezer/1720/4489/diyarbakir-emniyet-muduru-gaffar-okkan-ve-5-polis-memurunun-sehit-edilmesi-hk.html>

¹³⁸ Çakır, a.g.e., s. 182.

¹³⁹ Çakır, a.g.e., s. 182.

¹⁴⁰ İskender Tutar, Cemal'im, İstanbul: Dua Yayıncılık, 2017, ISBN 978-605-4024-52-0, s. 214-215.

oluyordu. Belki defalarca; “Keşke öz oğlumu götürselerdi de onun başına böyle bir şey gelmeseydi. Bana çok ağır geliyor¹⁴¹

Hüseyin Velioğlu’nun en yakınındaki isimlerden Cemal Tutar, 9 Mayıs 2002 tarihli celsede mahkeme heyetine hitaben Gaffar Okkan suikastını savunur nitelikte tehditte bulunmuştur:

... Bugünden sonra gözaltı nedeniyle az önce sözü edilen şekilde cezaevinden sanıklar alındığı takdirde bu kararı veren mahkemenin hâkimi, polis müdürü, cezaevi müdürü, cezaevi savcısı ve yargılayan mahkemenin başkanı, üyeleri ve savcısı, kesinlikle Gaffar Okkan’ın yanına gidecektir.¹⁴²

Hizbullah’ın suikastı üstlenmediğine dair bir beyanı olmamakla birlikte, tam tersine örgüt yöneticisinin bu eylemi savunması; hem İslami kesimin üzerine gitmekle suçlanan, hem de Hüseyin Velioğlu’nun emrinin yerine getirilmesi ve Okkan’nın, Velioğlu’na düzenlenen operasyondaki katkıları düşünüldüğünde cemaatin intikam duygusuyla hareket etmesinin daha olası olduğu ve bununla da övünüldüğü görülmektedir.¹⁴³

Hizbullah, yaptığı bu eylemle hem devlete hem de kamuoyuna örgütün bitmediği mesajını vermiş oldu. Ancak, Hizbullah, bu eylemden sonra sessizliğe büründü. Yapılan operasyonlar sonucundan yüzlerce örgüt üyesi tutuklandı. Örgüt üyelerinin tutuklanmasına ve yaklaşık yirmi bin sayfalık belgeye rağmen örgütün eylemlerindeki sır perdesi tam olarak aralanamadı. Buradaki temel soru örgütün eylemlerini sıklaştırdığı dönemde Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da olağanüstü hal uygulaması varken, nasıl olmuştaki örgüt bu kadar eylem yapabilmiş ve devlet bunları fark edememiştir?

Bu eylem sonunda Meclis, Hizbullah’ı tekrar konuşmaya ve tartışmaya başladı. Özellikle FP’nin Hizbullah’ın araştırılması için Meclis komisyonu kurulması önergesi tekrar gündeme geldi.

Kahramanmaraş Milletvekili Avni Doğan, TBMM’de yaptığı konuşmada; Okkan’a yapılan suikastın basit bir örgüt işi olmadığını, bunun dış desteği olabileceğini, nedense iktidar partisinin komisyon kurulmasından kaçtığını, “Bildiklerimi var; yoksa o bildikleri şeyden mi korkuyorlar?” sözleriyle eleştirmiştir.¹⁴⁴

¹⁴¹ “Cemaat Mensuplarına Düşküdü, Onlara Çok Önem Verirdi”, erişim 3 Mayıs, 2025, <https://huseyni-sevdam.tr.gg/Huseyin-Velioğlunun-hayati-ve-mucadelesi-25.htm>

¹⁴² Yılmaz, Tutar ve Varol, Hizbullah Ana Davası, s. 49.

¹⁴³ Tutar, a.g.e. s. 145-148.

¹⁴⁴ TBMM Tutanak Dergisi, 21. Dönem 54. Cilt 51. Birleşim, 30 Ocak 2001, s. 21.

FP Milletvekili Bülent Arınç, yapılan saldırı sonucu TBMM’de özetle şu değerlendirmeyi yapmıştır:

...Fazilet Partisi Grubu adına, Türkiye Büyük Millet Meclisinin bir Meclis araştırmasıyla konuyu incelemesini 24 Ocak 2000 tarihli önergemizle talep etmiştik.... Anamuhalefet partisinden verilen bir önergenin ya Danışma Kurulu önerisiyle veya çoğunlukla kabul edilip gündemin önüne girmesi gerekiyordu; buna muvaffak olamadık. ...Ancak, maalesef, iktidar ortağı partilerin grup başkanvekilleri ve onlar bu önerimize sıcak bakmadılar ve bunun öncelikle ele alınmasını doğru bulmadılar. Biz, grup önerimiz olarak getiriyoruz.

... Değerli arkadaşlarım, şüphesiz Diyarbakır'daki ölüm timini açığa çıkarmak devletin bir namus borcudur; ama, nedense, bu suikastların, bugüne kadar, siyasi boyutu her defasında geri plana itilmiştir, belki de gerçeklerden ürkülmüştür. Cinayetin adresi Hizbullah ve failleri Hizbullahçılar olsa bile, kafalarda pek çok soru işareti bulunmaktadır.

...Değerli arkadaşlarım, Hizbullahın çıktığı ve yayıldığı bölge olarak, eğer, Diyarbakırıyla, Batmanıyla, Silvanıyla bir bölge gösteriliyorsa, bilirsiniz ki, burada, yirmi yıldan bu yana olağanüstü hal yönetimi vardır ve olağanüstü hal yönetiminde, uçan kuştan bile haberi olan güvenlik görevlileri vardır, yirmi yıldan bu yana, bu bölgede, âdeta ceset tarlasına dönmüş evleriyle, bodrumlarıyla, sığınaklarıyla bu yerler niçin bulunamamış ve bu cinayetler niçin aydınlatılamamıştır; açıklanması gereken sorulardan biri belki budur. İkincisi, o bölgede, Hizbullah yerine "hizbulkontra" sözcüğünün kullanıldığını biliyoruz. JİTEM'le işbirliği yapıldığı konusunda ileriye atılan iddialar da henüz açıklığa kavuşturulmamıştır.

...Değerli arkadaşlarım, bugüne kadar, Hizbullahın, eylemleri sırasında, güvenlik güçlerine hiçbir zaman tetik çekmedikleri de bizzat istihbarat raporlarında yazılı olarak bulunmaktadır.... Hizbullah ne zaman kurulmuştur? Ne amaçla kurulmuştur? Kimlere yönelik ve hangi amacı güderek eylem yapmıştır? Ekonomik, siyasal bağlantıları nelerdir? Bunları kim araştırarak; Türkiye Büyük Millet Meclisinin bu görevini, Meclisten başka kim üstlenecek? ...İktidar grubu partilere ne oluyor ki, bu araştırma komisyonunun kurulmasından çekiniyorlar veya istemiyorlar. Bunu takdirlerinize sunuyorum....¹⁴⁵

Fazilet Partisi Grup Başkanvekilleri İstanbul Milletvekili İsmail Kahraman, Manisa Milletvekili Bülent Arınç ve 29 milletvekilinin, terör olayları ve özellikle Hizbullah Terör Örgütü konusunda Meclis araştırması açılmasına ilişkin Meclis araştırması önergesinin görüşmelerinin TBMM Genel Kurulun 6 Şubat.2001 tarihindeki oturumda görüşülmesi teklifi kabul edilmemiştir.¹⁴⁶ Teklifin reddedilmesi üzerine söz alan Erzurum Milletvekili Lütfü Esengün şu sözlerle oylama sonucunu eleştirmiştir.

¹⁴⁵ TBMM Tutanak Dergisi, 21. Dönem 54. Cilt 51. Birleşim, 30 Ocak 2001, s. 31-33.

¹⁴⁶ TBMM Tutanak Dergisi, 21. Dönem 54. Cilt 51. Birleşim, 30 Ocak 2001, s. 34.

...Korktuğunuz bir şey var, araştırmaya cesaret edemediğiniz bir şeyler var demek ki. Yoksa, gelin, milletin temsilcileri olarak, bizler bu işe el atalım, el koyalım, araştıralım; içinde, arkasında ne var, ne yok, onları bir an evvel Meclisin huzuruna, milletin huzuruna getirelim. Bakın, bir köşe yazarının köşe yazısında son sözü ne: "Sahi, Hizbullah terörünün karanlık yüzü şimdi değil de ne zaman araştırılacak? Allah vermesin, yeni Diyarbakır olayları olduktan sonra mı aklınız başınıza gelecek?"¹⁴⁷

İstanbul Milletvekili Ayşe Nazlı Ilıcak, yaşanan süreç sonunda İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'a cevaplaması için şu soruları yöneltmiştir: "Hizbullah örgütü hakkında bilgi verebilir misiniz? Ne zaman kuruldu? Hangi eylemleri gerçekleştirdi? Amacı ne? Lideri kim? Bu örgütün Lübnan'daki Hizbullah ile organik bağı var mı? Hizbullah'ın devlet ile ilgisi var mı?"¹⁴⁸

Bu sorulara karşılık İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'ın cevapları şunlar olmuştur:

-Hizbullah terör örgütü, 1980 sonrası Güneydoğu Anadolu'da (Diyarbakır, Batman) başlangıçta kitap evleri etrafında toplanan radikal dini fikirlere sahip kişilerin öne çıkması ile birlikte kurulmuş ve bir takım çatışmalara bağlı olarak Hizbullah-İlirî, Hizbullah-Menzil adı altında gruplara ayrılmıştır. Gündemde olan Hizbullah terör örgütü, muhaliflerini bertaraf ederek tek başına bir güç olarak kalan 17 Ocak 2000 tarihinde İstanbul 'da yapılan bir operasyonda ölü olarak ele geçirilen Hüseyin VELİOĞLU'nun başını çektiği Hizbullah-İlim grubudur. İsa ALTSOY isimli şahsın şu anda yeniden toparlama çabalarına girdiği Hizbullah terör örgütünün amacı, mevcut anayasal düzeni yıkararak yerine şeriat esaslarına dayalı bir devlet kurmaktır. Yasadışı örgüt üst düzey sorumlularının, özellikle ilk kuruluş yıllarında İran'a gittikleri ve burada askeri ve siyasi eğitim aldıktan bilinmektedir. Ancak Hizbullah terör örgütünün Lübnan Hizbullah'ı ile direkt bir ilişkisi tespit edilememiştir. Bununla birlikte her iki örgütte, İran'ın rejim ihraç çabaları sonucu ortaya çıkmıştır. Hizbullah terör örgütü; bombalama, adam öldürme, yaralama, fidye ve haraç alma, adam kaçırma, sorgulama, infaz, molotof kokteyl atma, kundaklama, gasp, soygun , bıçaklısatırlı-silahlı saldırı, darp ve tehdit türü eylemler gerçekleştirmektedir.

-Bu güne kadar yapılan çalışmalarda elde edilen bilgi ve belgeler ile yakalanan şahısların ifadelerinden, yasadışı terör örgütünün herhangi bir devlet organıyla ilişkili olduğuna dair en ufak bir bilgi ve belgeye rastlanılmamıştır.¹⁴⁹

Devlet yetkililerinin, Hizbullah'ın devlet ile ilişkisini reddetmesine rağmen Hizbullah'ın araştırılmasını neden istemedikleri kafalardaki soru işaretlerinden biridir.

¹⁴⁷ TBMM Tutanak Dergisi, 21. Dönem 54. Cilt 51. Birleşim, 30 Ocak 2001, s. 54.

¹⁴⁸ TBMM Tutanak Dergisi, 21. Dönem 54. Cilt 54. Birleşim, 6 Şubat 2001, s. 270.

¹⁴⁹ TBMM Tutanak Dergisi, 21. Dönem 54. Cilt 54. Birleşim, 6 Şubat 2001, s. 271.

Bununla beraber yapılan operasyonlarda ele geçirilen örgüt arşivinin Hizbullah davasındaki en önemli delillerden olmasına rağmen neden mahkemeye sunulmadığı ayrı bir soru işareti oluşturmuştur.¹⁵⁰

Örgüt, aldığı darbelerle zayıfladıktan sonra birkaç yıl boyunca kendi içinde çözüm arayışına girmiştir. Bu süreçte, geçmişte aktif olarak faaliyet göstermemiş, dolayısıyla ceza almamış ya da daha hafif ceza almış; ayrıca örgütün avukatlığını üstlenen ve suçla bağlantısı olmayan "temiz" üyeler, Hizbullah'ın daha önce yer almadığı yasal bir zeminde faaliyet göstermek amacıyla bir araya gelerek Mustazaflar Derneği'ni kurma kararı almışlardır.

¹⁵⁰ Yılmaz, Tutar ve Varol, Hizbullah Ana Davası, s. 50-54.

3. ÖRGÜTTEN PARTİYE GEÇİŞ DÖNEMİ: MUSTAZAFLARLA İLE DAYANIŞMA DERNEĞİ

Mustazaf: “Kur’an-ı Kerim’de toplum içerisinde ezilen, küçük görülen veya kendilerini öyle hisseden ya da sayılarının azlığı ve güçsüzlükleri sebebiyle etkisiz kalan kimseler için kullanılan bir tabirdir.”¹⁵¹

Derneğin adının “Mustazaf” olarak seçilmesi, Hizbullah taraftarlarının kendilerini azınlık veya güçsüz olduğunu düşündüklerinden dolayı değil, özellikle daha önce Hizbullah cemaatinin çalışma alanı olan Anadolu’da, laik Kemalist rejim tarafından ezildiğini düşündükleri Müslüman Kürt halkına vurgu yapmak amacıyla. Derneğin tüzüğünün 3. maddesinde belirtilen amaçlar, bunu açık bir biçimde ortaya koymaktadır:

- a-Tabii insan haklarını, insan haysiyeti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak şekilde sınırlayan, ekonomik, sosyal, hukuki, psikolojik, kültürel, dini, ahlaki değerler ve eğitim haklarına yönelik fiili her türlü engelin kaldırılması için mücadele etmek. Mağdur, mazlum, mustazaf ve muhtaç fertler ve aileler arasında yardımlaşma ve dayanışma sağlanabilmesi yasal ve tabii hukukla kabul edilen temel hakların savunulabilmesi için her türlü mücadeleyi vermek.
- b- Ekonomik, sosyal, dini ve ahlaki temel haklar ile eğitim alanında mağdur edilmiş, toplum vicdanını rahatsız eden her türlü tecavüz ve saldırılara karşı yasal çerçeveler içerisinde mücadele etmek. Gerekğinde hukuki yardımlarda bulunmak, her türlü iletişim imkanlarını kullanarak toplumu bilgilendirmek. Toplumda meydana gelen dengesizlikler ve haksızlıkların giderilmesi için maddi hiçbir karşılık beklemezsizin mağdur ve muhtaçlara yardımda bulunmak, toplumdaki genel uzlaşma ve dayanışmayı sağlamak için her türlü çabayı sarf etmek.¹⁵²

Özellikle b bendinde yer alan “yasal çerçeveler içerisinde mücadele etmek” ifadesi, daha önce benzer faaliyetlerde bulunan Hizbullah’tan farklı olarak, derneğin eylem açısından kendisini yasal pozisyona oturtma isteğinin vurgulanması açısından önemlidir. Bu aynı zamanda, geçmişte yapılan hataların tekrarlanmaması anlamına yönünde bir irade beyanı niteliğindedir.

Dernek, resmi olarak 11 Eylül 2004 tarihinde Diyarbakır merkezli kurulmuştur. Derneğin kurucuları arasında, Hizbullah davası avukatlarından Mehmet Hüseyin Yılmaz; ilerleyen yıllarda Hizbullah üyelerinin yurtdışına çıkmasına yardımcı olduğu gerekçesiyle ceza alan Sait Şahin; Hizbullah örgütünün Türkiye sorumlusu olduğu gerekçesiyle ceza alan Mehmet Bahattin Temel ve Hizbullah’a üye olmak suçundan

¹⁵¹ “Müstaz‘af”, erişim 13 Nisan, 2024, <https://islamansiklopedisi.org.tr/mustazaf>

¹⁵² Şentürk, a.g.e., s. 610.

tutuklanan, Hizbullah ana davası avukatlarından, İshak Sağlam gibi Hizbullah'la bağlantılı isimler bulunmaktadır.

Dernek kısa sürede bölgedeki diğer il ve ilçede şubeler açmıştır. Dernek özellikle Hizbullah ile bağlantısı nedeniyle tutuklanan kişilerin ailelerine yardım etme, Hizbullah'ın faaliyetlerine benzer şekilde Kur'an dersi, okuma yazma dersi, arabuluculuk gibi çok yönlü hizmetler vermiştir. Yapılan faaliyetler Hizbullah ile büyük benzerlik gösterse de, Hizbullah'tan farklı olarak bu faaliyetler gizli değil, kamuoyunun görebileceği ve duyabileceği şekilde daha geniş kitlelere hitap edecek ve daha çok yankı uyandıracak biçime dönüştürülmüştür. Derneğin faaliyetlerini yasal zemine oturtması ve dışa açılması, özellikle aynı bölgede faaliyet yapan diğer sivil toplum kuruluşları ve partilerin de dikkatini çekmiştir. Dernek faaliyetleri konusunda, İshak Sağlam verdiği bir röportajda amaçlarını ve başka kuruluşlarla kıyaslanmalarını şu şekilde ifade etmiştir:

... Bu nedenle bizim 3 temel hedefimiz var. Bunlardan birincisi zenginlerle fakirler arasında köprü olabilmek. Biz dernek olarak zenginle yoksul insan arasında köprü görevi yaparak imkanı olanların bu imkanlarını olmayanlara da aktarmak istiyoruz. İkinci hedefimiz de eğitimi artırabilmek. Bunun için de okuma salonları açıyoruz. Şu anda Diyarbakır'da 4 okuma salonumuz var. Hedefimiz diğer şubelerimizde de bu tür salonlar açarak, sayıyı artırmak. Üçüncü hedefimiz ise, toplumsal tepkiyi geliştirebilmek için rehberlik etmek....¹⁵³

Dernek, düzenlediği Kutlu Doğum etkinlikleri ve Danimarka'da Hz. Muhammed'e karşı yapılan hakaret içerikli karikatür çizimlerinin ardından Diyarbakır'da gerçekleştirilen protesto eylemlerine 100 binin üzerinde insanın katılmasıyla dikkatleri üzerine çekmiştir.

Dernek, yaptığı bu eylemlerle hem Hizbullah'a yakın oldukları gerekçesiyle, kamuoyundaki kötü algıyı düzeltmeye çalışmış, hem de toplumla daha barışık bir eylem tarzı seçerek daha geniş kitlelere hitap etmeyi başarmıştır. Ancak Dernek, kamuoyunda imajını düzeltmeye çalışırken, yöneticilerinin zaman zaman yaptığı açıklamalar nedeniyle zor duruma düşmüştür.

Hizbullah'ın geçmişte yaptığı eylemleri açık açık onayladık demeseler de, üstü kapalı olarak bunların hep bir haklı nedeni olduğunu ima etmişlerdir. Bunun bir örneğini, dernek başkanı Mehmet Hüseyin Yılmaz'ın bir röportajında kendisine sorulan "Bu insanlar neden infaz edildi?" ve "Gonca Kuriş niye öldürüldü?" sorularına verdiği cevaplarda da görmek mümkündür:

¹⁵³ "Diyarbakır'daki Gizli Güç: Mustazaflar", erişim 15 Nisan, 2024, <https://www.haber3.com/guncel/diyarbakirdaki-gizli-guc-mustazaflar-haberi-64130>

Tamam bunlar neden edildi? İfadelerine bakıldığında bu insanlar kendi arkadaşına ihanet etmiş ki bu bütün örgütlerde örgüt mantığıyla bakıldığında -bunu örgüt mantığıyla düşünmek gerekiyor- yani kendisine ihanet eden hiçbir örgüt affetmiyor. Devlet affetmiyor. Nihayetinde vatana ihanet kanunu var yani.¹⁵⁴

Gonca Kuriş'in ifadesini mahkeme heyetiyle birlikte izledik. Şunu diyor, 28 Şubat sürecinde Yaşar Nuri, Zekeriya Beyaz, Nevval Sevindi gibi isimleri sayıyor. Şu an aklımda kalan isimler. Yani diyor biz bunlarla birlikte bizi özel harp dairesine Genelkurmay çağırdı. Orada bize brifing verdi. Dedi ki sizin vazifeniz, amacınız toplumda İslami bilgileri, İslami konuları sulandırmak. Yani sadece feminist duyguları için değil yani İslam'a İslami değerlere zarar verdiği için. Yoksa herhangi bir şeyi yok yani.¹⁵⁵

Mustazaflar Derneği, bir yandan yasal alanda faaliyetlerini sürdürmeye ve kendini topluma ifade etmeye çalışırken, diğer yandan kendisini rakip sayanlar veya bağlantıları nedeniyle Hizbullah olarak görülerek hedef olarak seçilmiştir. Mustazaf-Der kurulduktan sonra, Hizbullah-PKK çatışmasının tarafı, sahada Hizbullah olmayınca doğal olarak Mustazaf-Der oldu. 6 Mayıs 2011 tarihinde Tunceli'de öldürülen 7 PKK'lı teröristin cenazesi için Yüksekova'da yapılan gösterilerde, Mustazaf-Der Yüksekova Şube Başkan Yardımcısı Ubeydullah Durna öldürülmüştür.¹⁵⁶ Ardından Mustazaf-Der üyelerinin karşılık vermesi neticesinde olaylar büyümüş çıkan olaylarda Mustazaf-Der binası ateşe verilmiştir.

Her ne kadar Mustazaf-Der kendisinin Hizbullah'ın devamı olmadığı şeklinde beyanlarda bulunsun da, özellikle PKK'nın Hizbullah'a karşı olan öfkesinin bitmediği, bu saldırı ile bir kez daha görülmüş oldu. Bu saldırı, aynı zamanda bölgede yeniden çatışma ortamının ortaya çıkabileceğini göstermiştir.

Mustazaf-Der tarafından yapılan faaliyetler ve açıklamalar, devletin takibinde olan Dernek için, Hizbullah'ın uzantısı olup olmadığı konusunda gerekli somut delili sağlama açısından yeterli olmamıştır. Fakat devletin takibinde olan Dernek üye ve yöneticilerinin 2007 yılında Mardin'de bir gasp olayına karışması ve ardından Dernek üyelerinin kaçak sigara sattıklarının belirlenmesiyle, çoğu Dernek üyesi 45 kişi yakalanıp tutuklanmıştır. Ardından, Mustazaf-Der'in Hizbullah'ın yayın organı İnzar dergisinin dağıtımını organize ettiğinin belirlenmesi gerekçesiyle hakkında kapatma davası açılmıştır. Kapatma davası sonucunda 2010 yılında Diyarbakır 2. Asliye Hukuk Mahkemesi, Mustazaf-Der'in feshedilmesini kararlaştırmıştır:

Davalı Mustazaflarla Dayanışma Derneği'nin, dernek tüzüklerince belirtilen amaç dışında, mevcut anayasal düzeni yıkararak şer'i esaslara dayalı teokratik bir devlet kurmayı amaçlayan yasadışı Hizbullah terör örgütünün amacı doğrultusunda faaliyetlerde bulunduğu, davalı derneğin yasalarla ve uluslararası sözleşmelerle hüküm altına alınan

¹⁵⁴“Gonca Kuriş Neden Öldürüldü”, erişim 7 Nisan, 2024, <https://www.cnnturk.com/yasam/diger/gonca-kuris-neden-olduruldu-232372>

¹⁵⁵ “Gonca Kuriş Neden Öldürüldü”.

¹⁵⁶“PKK Yandaşları Mustazaf-Der Üyesini Öldürdü”, erişim 19 Aralık, 2024, <https://www.timeturk.com/tr/2011/05/05/pkk-yandaslari-ile-hizbullahcilar-catisti-1-olu.html>

dernek kurma özgürlüğünü, insan haklarına dayanan demokratik ve laik cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan faaliyetler biçiminde kullandığı, böylelikle amacın kanuna aykırı hale geldiği anlaşılmakla söz konusu derneğin Türk Medeni Kanunu’nun, 89. maddesi uyarınca feshine karar vermek gerekmiştir.¹⁵⁷

Karar, inceleme için Yargıtay’a gönderilmiştir. 2011 yılına gelindiğinde, bir yandan kapatma davasının sonucunu bekleyen Mustazaf-Der, diğer yandan bir dönem birlikte hareket ettikleri ve Hizbullah ana davasında müebbet hapis cezası alan Cemal Tutar, Edip Gümüş gibi örgütün üst düzey sorumlularının Ceza Muhakemesi Kanunu’ndaki değişikliklerle serbest kalmasıyla büyük bir sürpriz yaşamıştır.¹⁵⁸ Bu durum, hiç şüphesiz tüm Türkiye’de olduğu gibi, onlar için de şaşırtıcı olmuştur.

Tahliyelerden daha dikkat çekici olan ise, adli kontrol şartı ve yurt dışı çıkış yasağıyla serbest bırakılan sanıkların adli kontrole gitmemesi üzerine tekrar tutuklanmaları için harekete geçilmiş, haklarında yakalama kararı çıkarılmış; ancak sanıkların hiçbiri yakalanamamıştır.¹⁵⁹ Hizbullah sanıklarının yurtdışına kaçmalarına yardımcı oldukları gerekçesiyle haklarında dava açılan Mustazaf-Der İstanbul Şube Başkanı Sait Şahin, yazar M. Bahattin Temel ve gazeteci Fikret Gültekin, yargılanmaları sonucunda suçlu bulunarak bu davadan ceza almıştır.

Yargıtay, Mayıs 2012’de yaptığı inceleme sonucu Mustazaf-Der’in kapatılmasını onaylamıştır. Mustazaf-Der tarafından bu karar protesto edilmiş, Diyarbakır’da geniş katılımlı “Ahde Vefa Mitingi” düzenlenmiştir.¹⁶⁰ Bu süreçle birlikte Dernek, kendisinin meydanlarda karşılık bulduğunu görmüş, bir anlamda kendisine artık dar gelen bu kalıbın içinden çıkılması için de kapatma davası bir neden olmuştur.

Kapatma davasının sonuçlandığı Mayıs ayının üzerinden yedi aylık gibi kısa bir süre geçmişti ki, 17 Aralık 2012 tarihinde Mustazaf-Der başkanı Mehmet Hüseyin Yılmaz, “Hür Dava Partisi” adlı partinin kuruluş dilekçesinin İçişleri Bakanlığı’na verildiğini duyurdu.¹⁶¹

¹⁵⁷“Mustazaf-Der’in Kapatılmasına Yargıtay’dan Onay”, erişim 15 Nisan, 2024, <https://www.haberturk.com/gundem/haber/741601-mustazaf-derin-kapatilmasina-yargitaydan-onay>

¹⁵⁸“Hizbullah Üyeleri Tahliye Oldu”, erişim 15 Nisan, 2024, <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/hizbullah-uyeleri-tahliye-oldu-16675670>

¹⁵⁹“Hizbullahçılar İran’a mı Kaçtı”, erişim 15 Nisan, 2024, <https://www.milliyet.com.tr/siyaset/hizbullahcilar-iran-a-mi-kacti-1339488>

¹⁶⁰ “Diyarbakır’da Mustazaf-Der’e Destek Mitingi Kaynak: Diyarbakır’da Mustazaf-Der’e Destek Mitingi”, erişim 19 Aralık, 2024, <https://www.haksozhaber.net/diyarbakirda-mustazaf-dere-destek-mitingi-29912h.htm>

¹⁶¹ “Hür Dava Partisi Kuruldu”, erişim 19 Aralık, 2024, <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/hur-dava-partisi-kuruldu-22177260>

4. HÜR DAVA PARTİSİ

4.1.Hür Dava Partisi Kuruluşu

Şüphesiz ki Hizbullah'ın kurucu lideri Hüseyin Velioğlu ve yol arkadaşlarına, 1980-2001 arasında “Siyasete girilebilir mi?” sorusu sorulsaydı, kesin olarak siyasete girmek onlar için kabul edilemezdi. Velioğlu'nun kıyam olarak adlandırdığı en son başkaldırıya kadar, kesinlikle böyle bir şey olmayacağını ifade ettiği, itirafçı Abdülaziz Tunç tarafından aktarılmaktadır.¹⁶²

Fakat özellikle 17 Ocak 2000 tarihinden sonra, Hüseyin Velioğlu'nun öldürülmesiyle başlayan süreç, Hizbullah'ın tekrar ayağa kalkması için kendisini anlatmada başka araçları kullanmasının gerektiği fikrinin önünü açmış oldu.

Mustazaflar Derneği ile legal alanda faaliyet gösteren ve eskiye dair yapılan faaliyetlerden illegal olanları bir kenara bırakarak, legal olanlarla yoluna devam etmeye çalışan eski Hizbullah üyeleri, Mustazaflar ile yeniden sahalara dönmüş; derneğin faaliyetlerinin karşılık bulması, moral ve motivasyon olarak çöküntüde olan üyelerin adeta yeniden küllerinden doğmasına vesile olmuştur.

Hizbullah'tan Mustazaf'a, Mustazaf'tan HÜDA PAR'a dönüşümün öyküsünün en önemli nedeni, hiç şüphesiz 2002'de iktidara gelen AK Parti'nin anayasal ve yasal düzeyde yaptığı değişiklikler, sivilleşme, demokratikleşme ve AB ile uyum sürecinin getirdiği siyaset yapabilme ortamının genişlemesidir. Bu ortam, özellikle tüm görüşlerin yanında, İslami çizgide siyaset yapan veya yapmak isteyen partilerin önünün açılmasına ya da cesaretlenmesine neden olmuştur.

İşte bu noktada, ilk dönüşümünü Mustazaf-Der ile yaşayan Hizbullah'ın, AK Parti'nin siyasal alanda özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da bulmuş olduğu karşılık ile, Mustazaf-Der'in parti kurarak ikinci aşamaya geçmesi için önemli bir referans olduğu söylenebilir. Her ne kadar derneğin kapatılmasına binaen parti kurulmuş gözükse de, muhtemeldir ki Mustazaflar Derneği kapatılmamış olsaydı dahi, yeni yapılanma ihtiyacı ortaya çıkacak; legal alana kanalize olan yapılanmanın taraftar sayısını daha hızlı artırması için böyle bir yola başvuru yapması ihtiyacı doğacaktı.

Nitekim dernek, eski Hizbullah hüviyetinden bir anlamda kendisini yavaş yavaş sıyrarak, kendine yeni bir mecrada yer bulmaya çalışırken, eski değerlerini sahiplenmiş; fakat yasal olarak kendine sorun çıkarabilecek yönlerini reddederek veya

¹⁶² Çakır, a.g.e., s. 153.

onaylamadığını ifade ederek, parti kapatma davasına dönüşebilecek bir durumun da önüne geçmek istemiştir. Onun için bu sahiplenme, daha çok tabanların kesiştiği veya yaşanan olayların çarpıtıldığı, Hizbullah'ın eylemlerinin saldırı değil savunma amacıyla düzenlendiği şeklinde ifade edilmektedir. Bu konuda bir programda açıklama yapan HÜDA PAR Genel Başkanı Zekeriya Yapıcıoğlu şu değerlendirmelerde bulunmuştur:

Hizbullah bana göre bir terör örgütü değil. Hizbullah nerede bir saldırı olmuşsa ona savunma pozisyonunda cevap vermiştir. Ne zaman saldırılar durmuşsa onlar da durmuşlardır. Terör tanımı nedir? Terör tanımı insanları dehşete düşürmek suretiyle, kendi propagandasını yapmak ve hakimiyet alanı oluşturmak. Fakat Hizbullah'ta bunu göremiyoruz. Bir saldırı olduğunda savunmaya geçmiş saldırı bittiğinde durmuş. Bu nedenle bunun sözlük anlamında bir terör faaliyeti olduğunu söylemek çok doğru gelmiyor bana, tartışılır bu kimine göre terör bana göre değil.¹⁶³

Hizbullah Cemaati ile başlayan sürecin son halkası olan Hür Dava Partisi, 19 Aralık 2012 tarihinde Mehmet Hüseyin Yılmaz'ın Genel Başkanlığında kurulmuştur. Parti tüzüğünde yer alan bilgilere göre;

Partinin adı “HÜR DAVA PARTİSİ”dir. Genel Merkezi Ankara’da, kısa adı HÜDA PAR’dır. Amblemi ekte sunulduğu şekilde yeşil zemin üzerinde açık vaziyette beyaz renkli bir kitap ve sayfaları arasından doğmakta olan sarı renkli güneş ile altında “HÜDA PAR” yazısıdır.¹⁶⁴

Hüda, İslamiyet’e göre Allah’ın isimlerinden olup, kelime olarak “doğru yolu gösteren”, “kişiyi selamete ve hidayete erdiren” anlamları taşımaktadır.¹⁶⁵ Bir bakıma, HÜDA PAR, Hizbullah ile aynı anlama gelen ‘Allah’ın partisi’ ifadesini çağrıştırmaktadır.

HÜDA PAR’ın kurulduğu 17 Aralık 2012 tarihini biraz geri alıp zamanı tekrar ileri sarmak, HÜDA PAR’ın kuruluşuna giden yoldaki taşların döşenişini görmek için yerinde olacaktır. Tarih Mayıs 2012’yi gösterdiğinde, Mustazaflar Derneği, Yargıtay’ın onayıyla kapatılmıştı. Partinin kuruluş süreci, resmi olarak derneğin kapatılmasıyla başlıyor gibi görünse de, 17 Ocak 2012 tarihinde Hizbullah tarafından, kendi yayın organı olan “huseynisevda.biz”¹⁶⁶ internet adresinde yayınlanan “Hizbullah

¹⁶³ “HÜDA PAR Genel Başkanı Yapıcıoğlu: Hizbullah Bana Göre Bir Terör Örgütü Değil”, erişim 28 Aralık, 2024, <https://www.yenisafak.com/video-galeri/gundem/huda-par-genel-baskani-yapicioglu-hizbullah-bana-gore-bir-teror-orgutu-degil-2232408>

¹⁶⁴ “Parti Tüzüğü”, erişim 15 Nisan, 2024, <https://files.hudapar.org/media/StatikIcerikGorselleri/Yayinlar/PdfDosyaları/tuzuk.pdf>
<https://files.hudapar.org/media/StatikIcerikGorselleri/Yayinlar/PdfDosyaları/tuzuk.pdf>

¹⁶⁵ “Kur’an’da Hidayet ve Hüda”, erişim 18 Aralık, 2024, <https://iktibasdergisi.com/2019/07/23/kuranda-hidayet-ve-huda/>

¹⁶⁶ huseynisevda.biz internet sitesine 25/07/2015 tarihli ve 2015/645 sayılı Gölbaşı Sulh Ceza Hakimliği kararıyla erişim engeli getirildiği için manifesto, örgüte yakın başka bir siteden temin edilebilmektedir.

Cemaati'nin Manifestosu'' adlı bildiriyle, cemaatin paradigma değişikliğine gidilebileceğine yönelik yeni yol haritasıyla, partileşme sürecinin ipuçlarının verildiği görülmektedir.

Manifestoyu, bir zamanlar siyasete girmeyi kesin bir dille reddeden cemaatin, değişen şartlar karşısında söylem değişikliğine giderek siyasete girme konusunda verdiği içtihat niteliğinde değerlendirmek daha doğru olacaktır. Manifestonun beşinci ve dokuzuncu maddelerinin, özellikle açıklamalarıyla birlikte incelenmesi faydalı olacaktır.

Hizbullah Cemaati, kuruluşunun ilk yıllarında devletle olan ilişkilerini, kendilerine yakın, sayıları sınırlı ve çoğunluğu imamlardan oluşan memurlar aracılığıyla yürütmüştür. Doğrudan devletin yönetim merkezinde yer alan siyaset, partiler, belediyeler gibi kurumlardan uzak durmuştur. Bu uzak duruşun nedeni, sistemin İslami olmadığı düşüncesinin hâkim olmasıdır. Ancak cemaat, şartların değiştiğini ve artık günümüz koşullarına göre hareket edilmesi gerektiğini; fakat bu yol izlenirken İslami çizgiden sapılmaması gerektiğini beşinci maddede şöyle ifade etmektedir:

Hizbullah Cemaati; içinde bulunduğu ortam ve şartları gözeterek, faaliyetlerinde ihtiyaç duyduğu ve çağın gerektirdiği her türlü meşru vasıtayı kullanır. İslami hedeflere ancak meşru vasıtalarla ulaşılması gerektiğine inanır. Gayri İslami yol ve vasıtalara tevessül etmez. Hedef, yol ve yöntemlerinde nebevî çizgiyi esas alır.

Açıklama:

Müslümanların hedeflerine ulaşmalarında hangi vasıtalarından istifade edecekleri Kur'an ve Sünnette açıkça beyan edilmiştir.... Hizbullah Cemaati, hedeflerine ulaşmada Nebevî örnekliliği esas alır. Bu hususta sebat eder.

Zaman ve mekân, Mü'minlere Kur'an ve Sünnet üzere yeni vasıtalar üretme veya var olan vasıtalarından istifade zorunluluğu getirir.

Esaslar sabittir; vasıtalar zaman ve mekâna göre farklılık gösterir. Ashap, Medine'nin dışına çıkıp yeryüzüne açıldığında karşılaştığı kurum ve vasıtaları tetkik ve tahlil edip onlardan Şer'i Şerif'e mutabık olanlardan istifade etmiştir. Selef-i Salihin de böyle davranmıştır. Mesela; daha önce medreseler yok iken zamanla ders halkalarının camiye sığmaması üzerine tedrisat ihtiyacı için medreseler açılmıştır. Yine geçmişte olmayan elektronik ve teknolojik aletler bugün mevcuttur. Diğer kurum ve vasıtalar da bunun gibidir. Geçmişte bulunmayan bir kurum ve vasıta, insanlığın maddi üretimde sürekli yol almasından dolayı bugün vücut bulmuştur. Esasa intikal etmeyen, dolayısıyla güne göre değişen, maddi kurum ve vasıtaların meşruiyeti ortaya çıkış zamanlarına göre değil, kullanılmalarının meşru ve maslahata uygun olup olmamalarına göre değerlendirilir.

Hizbullah Cemaati, zaman ve mekân içinde vücut bulmuş kurum ve vasıtaları tetkik ve tahlil eder. O imkânların mevcut olanlarından istifade eder, gerektiğinde Kur'an ve Sünnete uygunluk üzere yeni imkânlar, kurum ve vasıtalar ihdas eder.

Hizbullah Cemaati, hedeflerine varmak için, gayrimeşru esas ve tutumlara bağlanmaz; hükümleri o yönde zorlamaz, imkân bulup veya ihdas edinceye kadar daima esasları üzerine sebat eder. Başka bir ifadeyle esaslarını sabit ve her şeyin önünde görür. Daima ve

her şeye rağmen korur; kurum ve vasıtalarını ise günün ve yarının ihtiyaçları doğrultusunda tecdit eder, değiştirir, yeniler.¹⁶⁷

Hizbullah, bu manifestonun beşinci maddesine ilave olarak, dokuzuncu maddede özellikle hâlihazırda mevcut olan kurum ve kuruluşlardan istifade edilebileceğini; bu kurum ve kuruluşların kendi düşünce yapısına göre şekillendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca, bu kurum ve kuruluşlarda mevcut hâliyle çalışanların günahkâr sayılmayacağı gibi, kendince hayırlı amel işleyenlerin sayısının artırılması için çaba gösterilmesi gerektiğini de dile getirmektedir.

Hizbullah Cemaati; İslam'ın hâkim olmadığı ve Kur'an'ı meşruiyetin kaynağı olarak kabul etmeyen tüm rejim ve yönetimleri gayri İslami olarak kabul eder. Gayri İslami yönetimlerde görev alan bireyleri ise özel konum ve amellerine göre değerlendirir. Tümünden tekfir anlayışını benimsemez.

Açıklama:

... Hizbullah Cemaati, dışarıya bağımlı olsun veya olmasın, bütün gayri İslami yönetim ve rejimleri reddeder. Ancak Ümmetin maziden bu yana yaklaşımını esas alarak farklı sebeplerle bu rejimlerde memurluk veya amirlik vazifesi üstlenmiş fertleri, tekfir etmez, onları amelleriyle değerlendirir. Rejimin yaptıklarından bütün memur ve amirleri sorumlu tutmaz. Rejimlerde görev alan memur ve amirleri, kendi amellerine göre değerlendirir. Rejimlere rağmen, gerçekleştirilmesi mümkün hayırlı hizmetleri de tamamı mümkün değil diye mümkün kısmı dışlamaz. Fertler gibi o hizmetleri de rejimin dışında değerlendirir. Bulundukları vazifelerde hayırlı hizmetlerde bulunanları takdir ettiği gibi kısıtlamalara rağmen hayırlı hizmetlerin icrasını önemser, o yündeki imkânları artırmak için gayret gösterir.¹⁶⁸

Hizbullah, bu şekilde siyasete girme fikrinde olan eski yol arkadaşlarına gerekli fetvayı vermiş olup, istikametini sistemi İslami çizgide meşru alana oturtacak pozisyona gelmesinin sağlanması şeklinde belirlemektedir. Bu manifesto, daha önce sistemin dışında kalarak sistemi düzeltmek isteyen Hizbullah örgütünün, bunu başarmanın sistem dışından mümkün olmayacağını anlayarak sistemin içine girilmesi gerektiğini kavraması açısından büyük bir adım olmuştur.

Bir bakıma cemaatten onayı alan Mustazaf-Der, 2012 Mayıs ayında Yargıtay tarafından kesin olarak kapatılmış; 17 Aralık 2012 tarihinde İçişleri Bakanlığı'na vermiş olduğu parti kurma dilekçesinin onaylanması ile parti kurmak için ilk adımı atmıştır. Parti, toplam 45 kurucu üyeden oluşmakta olup, bu üyelerin 8'inin kadın olması, Hizbullah'ın kadınların toplumsal hayattaki yeri konusundaki katı tutumunun, HÜDA PAR'da değişime uğramaya başladığını göstermektedir.

Kurucuların en önemli ismi muhakkak ki Kurucu Genel Başkan Mehmet Hüseyin Yılmaz'dır. Yılmaz, daha önce Hizbullah'ın avukatlığını yapmış bir isim olmakla birlikte, genel olarak Hizbullah ile bağları ve söylemleriyle HÜDA PAR içindeki etkili isimlerden biridir. Kurucular arasında yer alan İshak Sağlam, Sait Şahin ve Zekeriya

¹⁶⁷“Hizbullah Cemaati'nin Manifesto Şerhi Yayınlandı”, erişim 19 Nisan, 2024, <https://ilkha.com/gundem/hizbullah-cemaati-nin-manifesto-serhi-yayimlandi-195545>

¹⁶⁸ “Hizbullah Cemaati'nin Manifesto Şerhi Yayınlandı”.

Yapıcıoğlu gibi isimlerin, Hizbullah üyelerine yardım ve avukatlık gibi Hizbullah ile çeşitli ilişkileri olduğu bilinmektedir.

17 Aralık 2012'den sonraki süreçte partinin öne çıkan görüş ve önerilerini analiz etmek için parti tüzüğü, parti programı, kongre konuşmaları ve medyada HÜDA PAR yöneticileri ile yapılan röportajlar, basın açıklamaları gibi çok yönlü bir inceleme uygun olacaktır. Tüm bunların yanında, partinin genel olarak uyguladığı politik yaklaşımlarla Hizbullah ile HÜDA PAR arasındaki benzerliklerin ve farklılıkların daha net görülmesi sağlanmaya çalışılacaktır.

4.2.Hür Dava Partisi İdeolojisi

HÜDA PAR'ın temel ideolojisini anlamak için, parti politikaları ve söylemleri incelendiğinde iki temel referans noktasından hareket ettiği görülmektedir. Bunlardan ilki; genel seçmene hitap etmeyi amaçlayan İslami söylemler olurken; diğeri daha çok bölgesel bir perspektifle Kürt seçmene yönelik Kürt kimliği söylemi üzerine inşa edildiği söylenebilir. Bu çerçevede, partinin temel politikalarını “İslamcılık” ve “Kürt kimliği” olmak üzere iki ana başlıkta ele almak mümkündür.

Bu incelemeye geçmeden önce partinin genel politik yaklaşımı konusunda parti tüzüğüne bakılacak olunursa; Parti tüzüğüne göre Hür Dava Partisi'nin amacı şu şekilde belirtilmiştir:

- Bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde içi boşaltılmış olan ve aslında bizi biz yapan insanî ve İslami değerleri yeniden ihya etmek ve yaşanılır kılmak,
- Toplumu sisteme değil, sistemi toplumun inanç değerleriyle uyumlu hale getirmek,
- İnanç ve ibadet hürriyetinin önündeki engelleri kaldırmak,
- İnsani temel hak ve hürriyetlerin gerçek anlamda tanınmasını sağlamak,
- Kürt meselesinin adalet temelinde çözümünü sağlamak,
- Adil, bağımsız ve tarafsız bir yargının oluşumunu sağlamak,
- Can, mal, din, akıl ve nesil emniyetini sağlamak,
- Ahlaki yozlaşmaya dur demek,
- Toplumun temel değerlerini siyasete taşımak ve hâkim kılmak,
- Toplumun huzur ve barışını sağlamak,
- Sosyal adaleti sağlamak,
- Dış ilişkilerin mihverine adaleti yerleştirmek, mazlum ve mustazaf halklarla dayanışmayı sağlamak¹⁶⁹

Parti tüzüğü, partinin politikalarının genel hatlarıyla ortaya koyması açısından önemli bir göstergedir. Parti tüzüğüne genel olarak bakıldığında, sıralanan 12 maddenin birçoğunda maddi değil, daha çok manevi yönden güçlendirilmeye yönelik fikirlerin beyan edildiği görülmektedir. Bu maddelerde daha çok inanç temelli bir yaklaşım benimsenirken, Kürt sorununun çözümü konusu ayrı bir madde olarak ele alınmaktadır.

¹⁶⁹ “Parti Tüzüğü”.

HÜDA PAR'ın ortaya koyduğu hedeflere bakıldığında, benzer hedeflerin geçmişte de siyasi partilerin söylemlerinde yer aldığı görülmektedir. Türk siyasal hayatında İslami çizgide siyaset yapan birçok parti olmuş ve bunların birçoğu aynı kökenden gelmiş ya da birbirine benzer görüşleri dile getirmiştir. HÜDA PAR ise, özellikle İslami kesimin hassasiyetleri ve Kürtler konusundaki sorunların çözülemediği ve bu kesimlerin tam olarak temsil edildiği bir parti olmadığı iddiasıyla yola çıkarak kurulduğunu iddia etmektedir:

Yeni Bir Partiye İhtiyaç Var mı? Neden Hür Dava Partisi?

Türkiye'deki siyasi parti ve iktidarların sorunlarla yüzleşmedikleri, çözüm üretmedikleri, hak ve özgürlüklerin kullanımını koşullara bağladıkları, inancın yaşanmasının önündeki engelleri kaldırmada ve Kürt sorununun çözümünde samimi olmadıkları, bu sorunları siyasi rant aracı olarak kullandıkları, siyasi partiler ve seçim kanunlarını değiştirmedikleri, verdikleri sözleri unuttukları, sosyal adaleti sağlayamadıkları, mahkemelerin kararlarının vicdanları rahatsız ettiği ve toplumun siyasi çıkarlar uğruna etnik çatışmalara sürüklendiği, zulme taraf olunduğu ya da seyirci kalındığı, sistemin halkın değerleriyle barışık olmadığı, iktidara geldikten sonra sisteme uyum sağlandığı ve siyasi yozlaşmanın arttığı bir ortamda, en önemlisi halkın değer yargılarının aşındırılması ve toplumun kimliksizleştirilme çabalarının yoğunlaştığı, bu çabaların sonuç vermeye başlamasına rağmen yeterli tepki gösterilmediği bir durumda, yeni bir siyasi hareketin gerekliliği düşüncesi bizde oluşmuştur.¹⁷⁰

HÜDA PAR, tıpkı Hizbullah'ın kendisinden önceki cemaat ve tarikatları başarısız bularak reddetmesi ve onlara benzemediğine dair yaptığı çıkış gibi, kendisinden önceki siyasi parti ve iktidarların başarısız olduğunu öne süren bir söylem geliştirmiştir. HÜDA PAR, özellikle İslami çizgiyi daha vurgulu şekilde referans almış, başka bir partinin içinden doğmamış; cemaat, örgüt, dernek, parti silsilesinden gelerek siyaset arenasında kendisine farklı bir kimlik oluşturmaya çalışmaktadır. Bunu yaparken, bir yandan kendisine ayak bağı olması muhtemel Hizbullah bağlantısını reddetmeye çalışmakta, diğer yandan ise Hizbullah ile olan bağlarını açıklamakta zorluk çekmektedir.

Hizbullah'tan HÜDA PAR'a dönüşüm konusunda bir televizyon programında kendisine sorulan soruya cevap veren HÜDA PAR sözcüsü Said Şahin şu ifadeleri kullanmıştır:

Bir defa şuna dikkat çekmek lazım. Partileşen Hizbullah değil, partileşme süresi olarak, parti kurma girişimimiz Hizbullah'ın yapısal olarak partileşmesi değildir. Hizbullah cemaati parti kurmuyor. Parti kuranlar, belki şu denilebilir; geçmişte Hizbullah Cemaati'nden suçlanıp ceza alanların da içinde olduğu, fakat bunun dışında da 2000 sürecinden sonra özellikle dernek faaliyetleriyle alakalı beraber olduğumuz pek çok insanın aynı düşünce etrafında, aynı çalışma gayeleri doğrultusunda beraber olduğumuz pek çok

insanın ve Hizbullah'tan suçlanmamış ve Hizbullah'la ilişkisi olmamış geçmişte, insanların çoğunlukta olduğu ihtiyaç üzerine görülen bir partileşme süreci yaşanıyor.¹⁷¹

HÜDA PAR her ne kadar Hizbullah etiketini çıkarmaya çalışsa da, söylem tarzı büyük ölçüde Hizbullah'tan çok farklı görünmemektedir. Bunun en önemli nedenleri, partinin tıpkı Hizbullah gibi İslami ölçüyü kırmızı çizgisi olarak belirlemesi ve siyasetini bu temel üzerinden şekillendirmesi ve partinin, özelde asıl hedef kitlesini oluşturan muhafazakâr Kürt seçmene yönelik söylemlerinin Hizbullah'ın söylemleriyle örtüşmesi olarak söylenebilir.

4.2.1. Hür Dava Partisi'nin Politik Temeli: İslamcılık

HÜDA PAR, kuruluş felsefesini İslamcılık üzerine inşa etmiş olmakla birlikte, siyasi yelpazede İslamcı çizgide yer alan diğer partilerden daha belirgin bir ayrışma göstermektedir. Bunun en önemli sebebi, İslamcılık fikrinin, parti ideolojisinden önce bir cemaatin ideolojisinin devamı olarak kabul edilmesidir. Bu bağlamda, cemaat ideolojisinin zamanla ve koşullara bağlı olarak yumuşayıp değişim göstermesi ve yeni konjonktüre uyum sağlayarak sisteme adapte olması esas alınmıştır. Sisteme uyum sağlayan parti, zaman zaman farklı fikirleriyle gündeme gelse de genel olarak yasal çerçevede siyasi faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu, değişim ve dönüşüm sürecinin en önemli unsurlarından biridir. Ayrıca, Türkiye'de bazı çevreler Hür Dava Partisi'ni İslami talepleri üzerinden “Kürt İslam Devleti istiyor” şeklinde eleştirse de genel olarak toplum nezdinde böyle bir tehdit algısı oluşmamıştır.¹⁷²

HÜDA PAR, başta Kürt sorunu olmak üzere, ekonomi, toplumsal sorunlar ve dış ilişkiler gibi birçok konuda çözümün İslami referansla olabileceğini belirtmektedir. Bu nedenle İslamcılık konusunu incelerken, Ekonomi, Sosyal Devlet, Adalet ve Özgürlük, Aile ve Kadın, Eğitim, Dış Politika ve Kürt Meselesi başlıkları altında inceleme yapabiliriz.

4.2.1.1. İktisat Sistemi

İslami bir sistemin oluşturulmasında öncelikli hedeflerden biri, ekonomik yapının İslami prensiplere dayanmasını sağlamaktır. Ekonomik alanda İslami bir yaklaşımı benimsemeyen bir yapının, diğer alanlarda İslami değerlerle yönetilmesi büyük bir çelişki oluşturacaktır. Bu doğrultuda HÜDA PAR, ülkenin içinde bulunduğu kötü

¹⁷¹ “Said Şahin Habertürk'te Türkiye'nin Nabzı'nda Soruları Cevapladı”, erişim 1 Mayıs, 2024, <https://www.youtube.com/watch?v=pkIuXGjH8X4>

¹⁷² “İşte Hizbullahçı HÜDA PAR'ın Sicili”, erişim 18 Aralık, 2024, <https://halktv.com.tr/siyaset/iste-hizbullahci-huda-parin-sicili-723960h>

ekonomik şartların düzeltilebilmesi için İslami referanslara dayalı bir ekonomik model geliştirilmesi gerektiğini düşünmektedir:

Ülkenin ekonomik bağımsızlığının sağlanması, yoksulluk ve mahrumiyetin kökten kazanması ve insanın ihtiyaçlarının, hürriyeti de korunarak giderilmesi için fitrata ve insani değerlere ters düşen iktisadî sistemlerin terk edilmesi zorunludur. Bu değerlere ters düşen komünizm düşüncesi, felsefesi ve sistemi iflas etmiştir. Kapitalist sistem ise yakın bir zamanda iflas edecektir. Bu bakımdan insanlığa huzur ve refah getirmeyen bu sistemlerin, temelden değiştirilerek yerine İslam iktisat nizamının getirilmesi gerekmektedir.¹⁷³

İslami bir iktisat sisteminin temel taşı, faizden arındırılmış bir ekonomi modelidir. Bu nedenle HÜDA PAR, faize dayalı ekonomik sistemin tamamen kaldırılması gerektiğini savunmaktadır.¹⁷⁴ Faiz sisteminin kamu ve özel sektör fark etmeksizin kaldırılmasını istemek, aynı zamanda buna alternatif bir sistemin nasıl sağlanacağı sorusunu akla getirmektedir. Bu sorunun cevabı ise, “Kamunun borçlanma ihtiyacı ve dolayısıyla faiz yükünün ortadan kaldırılması için havuz sistemi mutlaka hayata geçirilmesi, yapılan bütçelerde gelir ve giderlerin denkleştirilmesi, gelecek nesillerin hayatını ipotek altına almak olan borçlanmaya son verilmesi” şeklinde verilmektedir.¹⁷⁵

HÜDA PAR tarafından önerilen havuz sistemi, bir dönem Necmettin Erbakan öncülüğündeki REFAHYOL Hükûmeti tarafından uygulanmış ve başarılı olmuş; faizler önemli ölçüde düşmüştür.¹⁷⁶

Ekonomik sistemlerde faiz, önemli bir yük teşkil etmektedir. Bu yükün en ağır bedelini ise alt gelir grubu çekmektedir. Bu nedenle, HÜDA PAR’ın alt gelir grubunun kalkındırılmasına yönelik olarak parti programında ortaya koyduğu ideoloji ve program şu şekildedir:

- Devlet asgari ücretliden vergi almamalı, temel ihtiyaç maddeleri de vergiden arındırılmalıdır. Halen yürürlükte bulunan 25540 sayılı Asgari Ücret Yönetmeliği’nde asgari ücretin "işçilere normal bir çalışma günü karşılığı ödenen ve işçinin gıda, konut, giyim, sağlık, ulaşım ve kültür gibi zorunlu ihtiyaçlarını günün fiyatları üzerinden asgari düzeyde karşılamaya yetecek ücrettir." şeklindeki tanımı değiştirilmeli ve tanıma, işçinin ailesi de dâhil edilmelidir.
- Eğitim ve sağlık herkes için ücretsiz olmalı, barınma ve beslenme ihtiyaçlarını karşılayamayan fakirlerin bu zaruri ihtiyaçları da devlet tarafından karşılanmalıdır. Evlilik çağına gelmiş insanlar için evlenmek de zaruri ihtiyaçlardır. Bu nedenle maddi imkânsızlıklar nedeniyle evlenemeyenlere imkân sağlanmalıdır.
- En alt gelir diliminde bulunan yoksul insanlar için, ailedeki fert başına kanunla belirlenecek oranda su, elektrik ve gaz ücretsiz olmalıdır.¹⁷⁷

¹⁷³ “Parti Programı”.

¹⁷⁴ “Faize Dayalı Ekonomik Sistem Terk Edilmeli, İslami Ekonomik Sistem Uygulanmalıdır”, erişim 19 Aralık, 2024, <https://x.com/HurDavaPartisi/status/1458732012567678981>

¹⁷⁵ “Parti Programı”.

¹⁷⁶ “Necmettin Erbakan’ın Ekonomi Vizyonu ve Havuz Sistemi”, erişim 24 Nisan, 2025, <https://www.milligazete.com.tr/haber/1524386/necmettin-erbakanin-ekonomi-vizyonu-ve-havuz-sistemi>

¹⁷⁷ “Parti Programı”.

HÜDA PAR'ın alt gelir grubu için sunduğu ekonomik önerilerin “Asgari Ücretten Vergi Alınmaması”¹⁷⁸, “Yoksul İnsanlar İçin Elektriğin Bedava Olması”¹⁷⁹, gibi maddeleri, kısmen de olsa zaman içerisinde AK Parti Hükümeti tarafından hayata geçirilmiştir.

HÜDA PAR'ın bir önceki durağı olan Mustazaflar, kelime olarak “ezilen” anlamı taşımaktadır. HÜDA PAR, özellikle günümüz kapitalist sisteminin karşısında, ezilenlerin yanında olduğunu sıklıkla vurgulayarak, üst gelir grubuyla alt gelir grubu arasındaki ekonomik uçurumu eleştirmektedir.

Ülke gelirin yaklaşık yarısını, toplumun en üst gelir grubunda bulunan % 20'lik bir kesimi almaktadır. Bu üst gelir grubu her dönem en yüksek payı alan kesimdir. Geriye kalan % 80'lik kesim, gelirin diğer yarısını almaktadır. En alttaki % 20'lik kesim açlık, ikinci % 20'lik kesim ise yoksulluk içerisinde. Yoksulluk ve açlık sınırının altında bir gelire sahip kişilerin oransal olarak belli bölgelerde kümelenmiş olması da hesaba katıldığında, adaletsizliğin boyutları daha da büyümektedir.¹⁸⁰

Bu vurgunun en önemli nedeni, İslami kimlik üzerine inşa edilmeye çalışılan parti politikalarının, İslami görüş doğrultusunda ezilenden ve sömürülenden yana olması gerektiğine dair inançtır. Yine bu minval üzerine “Haberleşme ve kültür harcamalarındaki vergi oranları makul seviyeye indirilmesi ve kişinin oturduğu konutundan emlak vergisi alınmaması” önerilmektedir.¹⁸¹

Devletin en önemli gelir kaynağı olan vergilerde genel olarak adaletin sağlanmasına yönelik söylemler ön plana çıkmaktadır. Üst gelir grubunun servetine orantılı olarak devlete vergi ödemediği, tam tersine alt gelir grubunun vergi yükünü daha çok hissettiği saptaması yapılmıştır. Adil bir vergi sistemi sağlanması için tüm kesimleri ve özellikle alt gelir grubunu ilgilendiren şu çözüm önerileri sunulmuştur: “Vergi mevzuatı yeniden düzenlenerek basitleştirilmeli, vergi oranları düşürülerek tabana yayılmalıdır.”, “Hiçbir üretim faaliyetine katılmadan ve risk de almadan sadece paradan para kazananlara tanınan vergi muafiyetlerine son verilmeli, mevcut vergi oranları artırılmalıdır.”¹⁸²

HÜDA PAR'ın ekonomi ile ilgili söylemleri, sadece para ve düşük gelir gruplara yönelik değil, tüm ülke için sürdürülebilir bir kalkınma programı içinde hareket

¹⁷⁸“Yürürlüğe Girdi: Asgari Ücrete Vergi Muafiyeti Resmi Gazete'de”, erişim 18 Aralık, 2024, <https://www.birgun.net/haber/yururluge-girdi-asgari-ucrete-vergi-muafiyeti-resmi-gazete-de-370656> Erişim Tarihi:19.11.2024

¹⁷⁹“HÜDA PAR Programında Yer Alan Bir Madde Daha Kısmen Hayata Geçirildi”, erişim 18 Aralık, 2024, <https://dogruhaber.com.tr/mobil/haber/323966-huda-par-programinda-yer-olan-bir-madde-daha-kismen-hayata-gecirildi/> Erişim Tarihi: 19.11.2024

¹⁸⁰ “Parti Programı”.

¹⁸¹ “Parti Programı”.

¹⁸² “Parti Programı”.

edilmesine yönelik politikaların uygulanmasını içermektedir. Bu nedenle yapılan öneriler, teknolojik gelişimden sanayiye, tarıma, hayvancılığa, bölgesel kalkınma projelerine kadar birçok alanda farklı fikirler içermektedir. Buna ilave olarak, ithalat-ihracat dengesinin sağlanması için gerekli tedbirlerin alınması önerilmektedir. Tüm bu önerilerin aynı zamanda içerik olarak da içi doldurulmaya çalışılmıştır. Örneğin, ithalat-ihracat dengesizliğinin ortadan kaldırılması için üretimin artırılması ve buna bağlı olarak ihracatın artırılması doğal bir taleptir. Yerli üretimin artırılması içinse sanayideki maliyetlerin düşürülmesi ve üretim teşviki olmazsa olmazlardandır. Bu kapsamda HÜDA PAR maliyetlerin düşürülmesi için enerji yatırımlarına ağırlık verilmesi gerektiği belirtilmektedir:

Yeni hidroelektrik santralleri inşa edilmeli, nükleer enerji santralleri kurulmalıdır. Rüzgâr ve güneş enerjisinden azami derecede istifade edilmesini sağlayacak projeler geliştirilmelidir. Enerji kayıp ve israfının önlenmesi için altyapı, uluslararası standartlar seviyesine getirilmelidir. Petrol ve doğalgaz arama çalışmaları arttırılmalı, bunun için daha fazla kaynak ayrılmalıdır. Bulunan petrol rezervlerinin değerlendirilmesi sağlanmalıdır.¹⁸³

Yapılan önerilere bakıldığında zaman, taleplerin makul ve mantıklı olduğu; bu nedenle yine zaman içinde hükümet tarafından birçoğunun hayata geçirildiği görülmektedir. Yusufeli Hidroelektrik Santrali, Akkuyu Nükleer Güç Santrali, Karadeniz Doğal Gazı gibi birçok enerji yatırımı dışa bağımlılığı ve ithalatı düşürmek için hayata geçirilmiştir.

Türkiye, tarım ve hayvancılık faaliyetlerinde çok çeşitli üretim yapabilen ender ülkelerden biri konumundadır. Bu faaliyetler, HÜDA PAR tarafından şu şekilde değerlendirilmektedir: “Bir milletin kendi kendine yetebilirliği açısından tarım, stratejik bir öneme sahiptir. Tarımsal ürünlerde dışa bağımlılığın önlenmesi hayati önem taşımaktadır. Bu nedenle çiftçiler birer hazine gibi kıymetli görülerek korunmalıdır.”¹⁸⁴ Bu nedenle, önerilen tüm ekonomi politikalarında tarım ve hayvancılık önemli bir yer tutmaktadır. Bunun başlıca nedeni ise hem ülkenin kendi kendine yetmesinin önemi hem de gıda güvenliğinin sağlanması olmuştur.

Özellikle kriz dönemlerinde gıda maddesi ithalatın da yaşanacak dalgalanmaların, tüketicilerin mal ve hizmet alımını doğrudan olumsuz yönde etkileyeceği bir gerçektir. Bu nedenle üretimin artırılmasının yanında, üretici sayısının da artırılarak işsizlik oranının düşürülmesi; özellikle ağır sanayi hamlesinin yapılamayacağı bölgelerin, tarım ve hayvancılık bölgesi olarak kalkındırılmasına yönelik faaliyetler yapılması bu

¹⁸³ “Parti Programı”.

¹⁸⁴ “Parti Programı”.

projelerin başında gelmektedir. Ayrıca gıda güvenliğinin sağlanması için yerli tohum teşviki önem verilen başka bir konu olmaktadır. Bu konunun önemi, 2023 seçim vizyon belgesinde “Tarıma dayalı sanayinin teşvik edilmesi, çiftçinin ürününe "değerinde alım" garantisi verilmesi, yerli SİHA kadar önemli olan yerli tohum ve gübre üretmek”¹⁸⁵ şeklinde belirtilmiştir.

HÜDA PAR’ın tarım ve hayvancılığa yönelik projelerini bir bütün olarak incelediğimiz zaman şu öneriler öne çıkmaktadır:

- Boşaltılmış veya terk edilmiş köylere dönüşlerin sağlanması ve bu köylerin de üretime katılabilmesi için mevcut teşvikler artırılmalıdır.
- Topraksız ya da az toprak sahibi çiftçi ailelerinin geçimini sağlayacak kapsamlı bir toprak reformu kanunu çıkarılıp topraksız ya da az toprak sahibi çiftçilerin topraklandırılmaları sağlanmalıdır.
- Ülkenin her tarafında toprak analizleri yapılarak hangi arazide en iyi ürün veya ürünlerin yetiştirilebileceği tespit edilip bu üretimin yapılması için çiftçiler bilinçlendirilmeli ve teşvik edilmelidir.
- Tarımsal üretimde kullanılan makine ve ekipmanların tamamen yerli üretim olması ve bu şekilde maliyetleri düşürülerek yaygınlaştırılması sağlanmalıdır.
- Yarım kalmış sulama tesisleri süratle tamamlanmalı, sulanabilir tarım arazilerinin miktarı artırılmalı ve toprak bir an önce su ile buluşturulmalıdır.
- Bilinçli sulama için çiftçi aydınlatılmalı, salma sulama gibi yöntemlerle aşırı sulama sonucu toprağın çoraklaşması önlenmelidir.
- Zirai üretimin artırılması ve kalitesinin yükseltilmesi için her köye ziraat mühendisi veya hayvancılıkla uğraşıyorsa veteriner atanmalıdır.
- Çiftçinin mahsulünün elinde kalmaması ve maliyetinin altında satılmaması için tarıma dayalı sanayi teşvik edilmeli, ihtiyaç fazlası gıda ürünlerinin işlenerek ihracına yönelik teşebbüsler desteklenmelidir.
- Verimli alanlar tarımsal amaç dışı kullanımlarla heba edilmektedir. Tarım arazilerinin şehirleşme ve sanayileşme gibi amaç dışı kullanılması önlenmelidir.
- Hayvancılığın gelişmesi desteklenmeli, et-balık kurumları ile süt ve yem sanayiinin bütün bölgelerde işler duruma getirilmesi sağlanmalıdır.
- Tarım ve hayvancılıkla uğraşan üreticilerin kooperatifleşmeleri özendirilmeli, alın teri üretimlerini aracısız olarak tüketicilere ulaştırmaları için gerekli şartlar sağlanmalıdır.
- Üretimin artırılması ve tohumda dışa bağımlı hale gelmemek için tohum ıslahına yeterli ehemmiyet gösterilmeli, gerekli yasal düzenlemeler yapılarak bu işle uğraşanlar desteklenmelidir.
- Hayvancılığın geliştirilmesine özel önem verilmeli, denizlerden ve iç su kaynaklarından elde edilen su ürünleri üretiminin artırılması ve pazarlanması için üreticilere her türlü destek sağlanmalıdır.
- Doğu Anadolu’da hayvancılığın, Güneydoğu Anadolu’da ziraatın, Karadeniz Bölgesi’nde ormancılık ve balıkçılığın geliştirilmesi için özel projeler hazırlanmalı, açık deniz balıkçılığı ve baraj göletlerinde balık çiftlikleri özendirilmelidir.¹⁸⁶

Parti programındaki bu önerilerin yanında, HÜDA PAR Genel Başkanı Mehmet Yavuz, 24 Haziran 2018 seçimlerine yönelik TRT’de yaptığı propaganda

¹⁸⁵ “2023 Seçim Vizyon Belgesi”, erişim 21 Aralık, 2024, <https://hudapar.org/yayin-detay/4660qva3tcdtj0vvbjr5ac2n5t-2023Se%C3%A7imVizyonBelgesi>

¹⁸⁶ “Parti Programı”.

konusmasında, HÜDA PAR'ın iktidar olması durumunda çiftçinin kullanacağı mazottan vergi alınmayacağını vaat etmiştir.¹⁸⁷

Tarımla ilgili bir diğer konu ise, mevsimlik tarım işçilerinin hayat standartlarının yükseltilmesi için alınması gereken tedbirler olmuştur. Bu konuya ayrı bir önem veren parti tarafından, HÜDA PAR Şanlıurfa İl Başkanlığı Mevsimlik Tarım İşçileri İzleme Raporu¹⁸⁸ adı altında bir rapor hazırlanmış; bu konudaki sorunları ve çözümleri detaylı olarak anlatılmaya çalışılmıştır.

HÜDA PAR, özellikle her defasında işsizlik oranının en yüksek olduğu bölge söylemiyle vurgu yaptığı Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinin kalkınması için, GAP ve DAP projelerinin bir an önce bitirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca, sınır bölgelerinde serbest ticaret bölgeleri oluşturulması fikri de; kara sınırlarımızın en uzun olduğu ülkelerin Suriye, Irak ve İran olduğu düşünüldüğünde, özellikle Kürt halkının yoğun yaşadığı Doğu ve Güneydoğu bölgelerini kapsayacağı anlaşılmaktadır. Zaten HÜDA PAR'ın özel politika alanına giren bölge için ekonomik yönden de bu bölgelere yönelik uygulamalar yapılması fikirleri doğal karşılanmalıdır. Bu kapsamda şu öneriler sunulur:

- Sınır bölgelerindeki mayınlı araziler de mayından temizlendikten sonra aynı şekilde intifa hakları, toprağı bulunmayan köylülere verilmelidir.
- Sınır bölgelerinde serbest ticaret bölgeleri oluşturulmalı, bu yolla komşu ülkelerle ticaret hacmi arttırılmalıdır. Ayrıca daha çok ihraç edilen ürünlerin sınır bölgelerine yakın yerlerde üretimi teşvik edilmelidir.
- Sınır ticaretinin gelişmesi için komşu ülkelere pasaportsuz seyahatin altyapısı hazırlanmalıdır.
- Sınır komşusu ülkeler ile ulaşımın daha ucuz ve güvenli yapılabilmesi için deniz ve demiryolu ulaşımına ilişkin ortak projeler geliştirilmelidir. Bu projelerin hızlı bir şekilde tamamlanarak hizmete alınması sağlanmalı ve mevcut karayollarının kalitesi arttırılmalıdır.
- Başta Doğu ve Güneydoğu olmak üzere geri kalmış bölgelere özel bölgesel kalkınma planları uygulanmalıdır.
- Dicle ve Fırat Nehirleri üzerinde kurulu baraj göllerinde balık üretimi teşvik edilmelidir.¹⁸⁹

Tüm bu ekonomik tedbirler tasarruflarla desteklenmesi gerektiği belirtilerek, İslam dininde emredilen “Ey Âdemoğulları! Her namaz kılacağınızda güzelce giyinin, yiyin için fakat israf etmeyin. Çünkü Allah israf edenleri sevmez”¹⁹⁰ ayeti esas alınarak, israfın önlenmesine vurgu yapılır.

¹⁸⁷“HÜDA PAR NE DİYOR 2016 - 2018”, erişim 25 Aralık, 2024, <https://hudapar.org/yayin-detay/431p98ezkxctb4categvmjwzd1-H%C3%9CDAPARNED%C4%B0YOR2016-2018>

¹⁸⁸“Mevsimlik Tarım İşçileri İzleme Raporu”, erişim 27 Aralık, 2024, <https://tafsilat.hudapar.org/media/StatikIcerikGorselleri/Yayinlar/PdfDosyalar/mevsimlik-isci.pdf>

¹⁸⁹ “Parti Programı”.

¹⁹⁰ “Kur'an-ı Kerim”, erişim 22 Aralık, 2024, <https://kuran.diyanet.gov.tr/tefsir/A'r%C3%A2f-suresi/985/31-ayet-tefsiri>

Ekonomik kaynakların heba edilmesi, hem İslami inançlara aykırı bir davranış hem de ekonomilerde önemli bir gider kalemi olarak görülmektedir. Bunun, sadece ekonomik bir tedbir olarak değil, çocukluktan itibaren kazandırılması gereken ahlaki bir değer olarak ele alınması gerektiği vurgulanır.

Bu nedenle alınması gereken tedbirler şöyle ifade edilir:

İsraf iktisadi bir hastalıktır. Nimetlerin zevaline sebeptir ve mutlaka önlenmelidir. Özellikle kamu kaynaklarının israfı endişe verici boyutlardadır. Kamu kaynaklarının israf edilmesinin nedenlerinin başında yolsuzluk gelmektedir. Yolsuzluğun sebepleri pek çoktur. Ancak en başta geleni ahlak ve maneviyat yoksunluğudur. Rüşvet ve yolsuzluğu önleyici en köklü tedbir, çocuklarımıza daha ilköğretimden itibaren ahlaki ve dini değerlerimiz aşılanarak onları bu tür gayr-ı ahlaki, haksız kazançlardan sakındırmaktır.¹⁹¹

HÜDA PAR, uluslararası kuruluşlar olan IMF, Dünya Bankası ve DTÖ'yü Siyonist emperyalizmin sömürü araçları olarak görmekte ve bu sebeple IMF'ye borçlanmaktan ve politikalarını uygulamaktan kesinlikle uzak durulması gerektiğini savunmaktadır.¹⁹²

4.2.1.2. Sosyal Devlet Anlayışı

Sosyal devlet, toplumun refah seviyesinin artmasına yönelik çalışmalar yapan devlet modelidir.¹⁹³ Sosyal devlet; temel hak ve hürriyetler, adalet, eğitim, ekonomi gibi birçok alt unsurun gelişmesiyle oluşur. HÜDA PAR'ın toplumsal hayata bakışı, insanı merkeze alan, insanın ihtiyaç ve beklentilerine yanıt verecek şekilde devletin ve mevcut sistemin, İslami çerçevede yeniden yapılandırılmasıyla birlikte, devletin daha geri planda kalmasını ve bireyin öne çıkmasını esas alan bir yaklaşımı içerir.

Bu nedenle HÜDA PAR, devlet için şu ifadeleri kullanır:

Devlet, halka herhangi bir ideoloji dayatamaz. Devlet, halka ihtiyaç duyduğu hizmetleri sunmalı, bunun dışında varlık amacının dışına çıkmamalıdır. Anlayışımıza göre devlet, bir arada yaşamak amacıyla olan insanların hür ve güven içinde yaşayabilmek, maddi ve manevi yönden kendilerini ve toplumu geliştirebilmek için "insanlar" tarafından oluşturulmuş hukuki ve siyasi bir teşekküldür. İnsanlar tarafından oluşturulmuş bir siyasi teşekkül olması nedeniyle de hiçbir kutsallığı yoktur.¹⁹⁴

Devleti kutsal bir yapı olarak görmeyen HÜDA PAR, vatandaşın devlet için bedelsiz bir şey yapmasını tasvip etmez. HÜDA PAR'ın bakışına göre devlet için vatandaş değil, vatandaş için devlet var olmalıdır. Bu nedenle vatandaşın ücretsiz olarak

¹⁹¹ "Parti Programı".

¹⁹² "Parti Programı".

¹⁹³ Serdar Yay, "Tarihsel Süreçte Türkiye'de Sosyal Devlet, 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Dergisi, Cilt 3, Sayı 9, 2014, s. 147-161.

¹⁹⁴ "Parti Programı".

devletin hizmetinde olmasını angarya olarak görmektedir. Bu bağlamda, zorunlu askerlik sisteminden vazgeçilmesi ve yerine profesyonel askerliğe geçilmesi önerilmektedir.

Kutsal devlet anlayışının bir sonucu olarak, gençlerimiz en verimli çağında vatan borcu adı altında silâh altına alınmaktadır. Kötü şartlarda ve çoğunlukla gereksiz birçok geri hizmette zamanı ziyan edilen gençlerimizin emeği sömürülmektedir. Ülke ekonomisinin elverişliliği de gözetilerek Profesyonel ordu oluşturulmalı ve askerlik hizmeti zorunlu olmaktan çıkarılmalıdır.¹⁹⁵

HÜDA PAR, vatandaşın devlet için ücretsiz bir şey yapmasının tam aksine devletin vatandaşı için birçok konuda ücretsiz hizmet sunmasını istemektedir. Bunlardan bazıları şöyle sıralanmıştır:

- Devlet, fakir ve muhtaçların hayatlarını idame ettirebilmeleri için gerekli temel ihtiyaçlarını karşılamalıdır.
- Evlenme çağına geldiği ve evlenmek istediği halde maddi imkânsızlıklar nedeniyle evlenemeyen vatandaşların evlenebilmesi için gerekli imkân ve şartların oluşturulmalıdır.
- Eşi olmayan (eşi ölmüş veya boşanmış) dul kadınlar ile eşi çalışamayacak durumda (engelli, tutuklu, hükümlü veya kayıp) olan kadınlardan çalışmak istemeyenlerin nafakaları devlet tarafından karşılanmalıdır.
- Çalışamayacak derecede engelli olan vatandaşların, bakımı ve geçimi devlet tarafından karşılanmalıdır.
- Sağlık hizmetleri devletin temel görevlerindendir. Vatandaşlar bu hizmete kolay ve ücretsiz ulaşabilmelidir.¹⁹⁶

Belirtilen taleplerin hepsi, devletin vatandaşına karşı yükümlülüğü olarak düşünülmektedir. Devlet, tüm bunları yaparken insanlar arasındaki eşitliği, toplumsal ilişkileri, adaleti ve temel insan haklarına yönelik tüm düzenlemeleri yaparak, bunların sağlıklı bir şekilde işlenmesini sağlamakla görevli olduğuna inanılmaktadır.

Bizim anlayışımıza göre her şey insan içindir. Dünya, güneş, ay bütün kainat insan içindir. Din de devlet de insan içindir. İnsanı öncelememiz ve adaleti önceliğimiz haline getirmemizin nedeni budur. Nasıl ki Cenab-ı Allah, hiçbir ayırım gözetmeden güneşi bütün canlıların üzerine doğuruyorsa, adalet güneşinin de ayırım gözetilmeden bütün insanların üzerine doğması sağlanmalıdır. Bu, bir ideal ve gayedir. Haddi zatında yeryüzünde fitne ve zulüm kaldırılıp onun yerine Rabbimizin emrettiği adaletin ikame edilmesi bir Müslümanın bu dünyadaki en önemli görevidir.¹⁹⁷

İnsanı önceleyen yaklaşımın bir sonucu olarak, insanî temel haklar olan hayat ve emniyet hakkı, düşünce ve ifade özgürlüğü, inanç ve ibadet hürriyeti, eğitim hakkı, mülkiyet ve miras hakkı, yargı bağımsızlığı, evlenme hakkı, dezavantajlı kesimlerin

¹⁹⁵ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı; HÜDA PAR Ne Diyor 2012 - 2015, İstanbul, İstanbul Matbaacılık, 2016, s. 156.

¹⁹⁶ “Parti Programı”.

¹⁹⁷ “HÜDA PAR Ne Diyor 2016 - 2018”.

hakları, seçme ve seçilme hakkı, seyahat hakkı, çalışma hakkı, sağlık ve beslenme hakkı gibi pek çok alanda devletin gerekli düzenlemeleri yapması gerektiği belirtilmektedir.

4.2.1.3. Adalet ve Özgürlük Anlayışı

HÜDA PAR, insanların temel haklarını güvence altına alabilmesi için, öncelikli olarak adaleti tesis etmesi ve adaletle birlikte özgürlüklerin önündeki engellerin kaldırılması gerektiğini ifade etmektedir. Bu nedenle, HÜDA PAR Genel Başkanı Zekeriya Yapıcıoğlu 1. Olağan Kongre’de yaptığı konuşma ile adalet sistemiyle ilgili şu talepleri dile getirmiştir.

- Yargıda çok hukuklu bir sisteme geçilmesi
- Nizalı tarafların yargılama usul ve hukukunu kendi aralarında anlaşılarak belirleyebilmesi
- Özel Yetkili Mahkeme’lerin kaldırılması
- Usul ve infaz yasalarındaki adaletsizliklerin giderilmesi
- Terörle Mücadele Yasası’nın kaldırılması
- Cezaevlerindeki insanlık onuruyla bağdaşmayan uygulamaların sonlandırılması¹⁹⁸

Yapılan taleplere bakıldığında, nizalı tarafların bir nevi arabulucu vasıtasıyla anlaşmazlıklarının çözülmesi talebi, Hizbullah ve Mustazaflar Derneği’nin faaliyetlerinde belirtilen arabuluculuk faaliyetlerinin yasal boyuta taşınması isteğini akıllara getirmektedir. Bunun yanında, özel yetkili mahkemeler tarafından terörle mücadele yasaları çerçevesinde yargılamaları yapılan ve HÜDA PAR tarafından dini inançları gerekçesiyle mağdur edildikleri belirtilen mazlumların, cezaevlerinde gördükleri kötü muamelelerin son bulması için bu taleplerin dillendirildiği anlaşılmaktadır. HÜDA PAR, özellikle 28 Şubat 1997 sonrası irtica tehdidi gerekçesiyle, İslâmî kimlikleri dolayısıyla birçok kişinin mağdur edildiğini ve haksız yargılamalar yapılarak insanların mahkûm edildiğini; bu gerekçeyle yapılan yargılamaların tekrarlanması ve yargılananların haklarının iade edilmesi gerektiği belirtmektedir.

28 Şubat 1997 tarihinden bugüne kadar devlet aleyhine işlenen siyasi suçlara ilişkin olarak müteedeyin kişilere verilen tüm hapis cezaları geçersiz sayılmalı veya yeniden yargılamanın önü açılmalıdır. Süreç nedeniyle meslek, iş ve eğitim hayatı elinden alınan mağdurlara tazminat ödenmelidir. Mağdur edildikleri süreler memuriyetten sayılmalıdır.¹⁹⁹

Bu talepten anlaşılmaktadır ki, HÜDA PAR sadece 28 Şubat mağdurlarına yönelik değil, bu tarihten sonra özellikle Hizbullah operasyonları sonucu ceza alan kişileri içine alan bir yargılamadan bahsetmektedir. HÜDA PAR, yargı sisteminin kararlarından

¹⁹⁸ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 37.

¹⁹⁹ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 170.

muzdarip olduğunu sürekli dile getirmektedir. Bu kararların başında, HÜDA PAR'ın kurucularının da aralarında bulunduğu birçok kişiye Hizbullah terör örgütü bağlantısı gerekçesiyle ceza verilmesi, ardından Mustazaflar ile Dayanışma Derneği'nin mahkeme kararıyla kapatılması gelmektedir.

Özellikle, partinin kuruluşundan kısa bir süre sonra, Mayıs 2013 tarihinde İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen İslami STK'lar davasında, Hizbullah Cemaati yöneticiliği gerekçesiyle HÜDA PAR Genel Başkan Yardımcıları M. Bahattin Temel ve Sait Şahin'e 12 yıl 6 ay, İstanbul İl Başkanı M. Ali Gönül, Bağcılar İlçe Başkanı Burhanettin Manas ve Kartal İlçe Başkanı Ramazan Suna'ya 6 yıl 3 ay hapis cezası verilmiştir.²⁰⁰

Bu karar, HÜDA PAR açısından hem şok bir karar olmuş hem de parti tarafından şu şekilde değerlendirilmiştir: “...hukuk dışı cezalandırma ile partimizin tasfiye edilmek istendiği aşikârdır. Egemen güçlerin, muhalifleri sindirmek için İstiklal Mahkemelerinden beri yargıyı silah olarak kullanma alışkanlığının devam ettiği ayan beyan ortadadır.”²⁰¹

HÜDA PAR, yargı kararlarından memnun olmadığını ve bu yanlış kararlar neticesinde mahkûm edilen, özellikle Hizbullah hükümlülerine yönelik işkence ve kötü muameleleri her fırsatta dile getirmektedir.²⁰² Bu nedenle, cezaevi koşullarının iyileştirilmesi gerektiği ifade edilmekte; tutuklu ve hükümlülerin, serbest kaldıktan sonra sosyal, ekonomik ve kültürel hayata uyum sağlamaları için bilimsel ve mesleki eğitim almalarının önemine vurgu yapılmaktadır.

Ayrıca, tutuklu hükümlülerin ayda en az bir gün aileleri ile birlikte geçirebilmeleri için imkan tanınması; geçim sıkıntısı çeken tutuklu ve hükümlülerin ailelerine maddi yardım yapılması; tutuklu ve hükümlülerden iase ve elektrik bedeli alınmaması; tutuklu ve hükümlülerin ikametgâhlarına yakın yerlerde hapiste kalmalarının sağlanması ve ağırlaştırılmış müebbede son verilmesi talep edilmektedir.²⁰³

Bu talepler, HÜDA PAR'ın 2023 Seçim Vizyon Belgesinde “Cezaevlerinde bulunan tutuklu ve hükümlülerin ıslahını öncelemek, genç evlilik mağdurları ve hasta mahkûmlar ayıbından kurtulmak”,²⁰⁴ olarak vatandaşa vaat edilmiştir.

²⁰⁰“Mahkeme, İslami STK Temsilcileri ve Gazetecilere Ceza Yağdırdı”, erişim 7 Mayıs, 2024, <https://dogruhaber.com.tr/haber/81136-mahkeme-islami-stk-temsilcileri-ve-gazetecilere-ceza-yagdirdi-guncellendi/>

²⁰¹“Cezalar HÜDA PAR'ı Siyasetten Tasfiye Girişimidir”, erişim 7 Mayıs, 2024 <https://www.cinarinresi.com/cezalar-huda-pari-siyasetten-tasfiye-girisimidir-30566h.htm>

²⁰² HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 46.

²⁰³ “Parti Programı”.

²⁰⁴ “2023 Seçim Vizyon Belgesi”.

HÜDA PAR'ın adalet ile ilgili talepleri sadece yargılama konusunda olmayıp, özgürlüklerin yaşanması önündeki engellerin kaldırılması ve ekonomik, siyasi ve insani yönleriyle her alanda adaletin sağlanması gerektiği, bunun da tüm inanç kesimlerinin, özellikle İslami kesimin inanç değerlerine saygı duyularak sağlanabileceği vurgulanmaktadır. Saygı duyulmasının istemediği durumlar ise, İslam dininde sapık inanç olarak bildirilen durumlar ile yine İslamiyet'te kullanılmasına karşı olunan alkol, uyuşturucu gibi maddelerin kullanılmasıdır.

Parti, programında adaletin sağlanabilmesi ve özgürlüklerin önündeki engellerin kaldırılması için şu talepler dikkati çekmektedir:

- Anayasa mahkemesine bireysel başvuru harca tabi olmamalıdır.
- Herkes hakkını arama amacı ile adli ve idari mercilere başvurulabilmelidir.
- Devlet vatandaşların kanun karşısında eşitliğini sağlamalı, yargının bağımsızlığını ve tarafsızlığını teminat altına almalıdır.
- Kanun önünde herkes eşittir.' ilkesine aykırılık teşkil eden, DGM ve ÖYM'lerin devamı niteliğindeki Bölge Ağır Ceza Mahkemeleri kaldırılmalı, usul ve infaz yasalarında 'adalet prensibi' gözetilmelidir.
- Hâkimlerin kendi ideolojileri ve siyasi görüşlerinden de bağımsızlığını sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır.
- Yargılanan kişinin etnik, dini veya ideolojik aidiyetine veya sosyal statüsüne göre farklı kararlar veren, tarafsızlığını kaybetmiş olduğu verdiği kararlarla anlaşılan hâkimlerin, sebep oldukları zararlar tazmin ettirilerek meslek ile ilişkileri kesilmelidir. Ayrımcılık ağır yaptırımlara bağlanmalıdır.
- Suç işlenmesinin önlenmesi, kamu güvenliği veya genel sağlık ve ahlakın korunması gibi gerekçelerle ve mahkeme kararıyla dahi olsa ortam dinleme suretiyle hiç kimsenin meskeni ve iş yeri içerisindeki konuşmaları dinlenemez
- Devlet eliyle yaşam hakkına müdahale, sıradan bir vatandaşın bir diğerinin yaşam hakkına tecavüzünden daha ağır sonuçlara bağlanmalıdır.
- İnsan aklını geçici bir süreyle de olsa dumura uğratan, tatil eden alkol ile mücadele edilmesini, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin yasaklanması
- Eşik altı mesajlar yoluyla insanları farkına varmadan etkileyen, ahlaksızlığı tabii bir şeymiş gibi gösteren yayın ve çalışmaların önlenmesini de akıl emniyetinin sağlanması ve düşünce özgürlüğünün önündeki engellerin kaldırılması olarak görüyoruz.
- İnsan fitratına ve yaratılışa aykırı sapık inançlar dışında herkes kendi dininde ve dininin gerektirdiği ibadetleri yapmakta serbest olmalıdır. Bu hürriyet, anayasa ve yasalarla garanti altına alınmalıdır.
- Kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanların rahatça ibadetlerini yapabilmeleri için uygun ortam oluşturulmalı, çalışanlar inançlarına uygun kıyafetle mesleklerini icra edebilmelidirler.
- Devlet kurumlarına personel alımlarında, adalet üzerine bir sistem oturtulmalı, adam kayırmaların önüne geçilmeli, ölçü; ehliyet ve liyakat olmalıdır.
- Devlet, dinleri şekillendirme yetkisini kendinde görmemeli, cumhuriyetin ilk yıllarında bu amaçla teşkil edilmiş Diyanet İşleri Başkanlığı özerkleştirilmelidir.²⁰⁵

HÜDA PAR, toplum ile birlikte siyaset kurumunun da adalet ilkesi doğrultusunda şekillenmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu kapsamda, özellikle farklı kesimlerin temsili ve milletin iradesinin parlamentoya tam olarak yansması gibi konularda çeşitli

²⁰⁵ “Parti Programı”.

öneriler sunmaktadır. 1. Olağan Kongre’de Genel Başkan Zekeriya Yapıcıoğlu yaptığı konuşmada bu önerileri şöyle sıralamıştır:

- Her türlü siyasi fikir, özgürce ifade edilebilmeli ve bu fikri savunan partiler kapatma tehdidi ile karşılaşmamalıdır.
- Partiler, tüzük ve programlarını özgürce hazırlayabilmeli ve bununla seçimlere girebilmelidir.
- Partileri sınırlayıcı sığ ideolojik çerçeveler terk edilmelidir.
- Seçim barajı kaldırılmalı veya farklı kesimlerinin mecliste temsilini sağlayacak makul bir orana indirilmelidir.
- Ülke vatandaşı azınlıklara nüfusları oranında belli bir milletvekili kontenjanı ayrılmalıdır.
- Mecliste milletvekili yemin şekli ve içeriği değiştirilmelidir Resmi ideolojiye bağlılık içeren bir yemin şekli olmamalıdır²⁰⁶

Kongredeki konuşmada yapılan önerilerin yanında, parti programında bunlara ilave olarak şu öneriler yer almaktadır:

- Ordu ve emniyet mensupları ile hâkim ve savcılar haricindeki memurların siyasi partilere üye olmalarının önündeki engeller kaldırılmalıdır.
- Siyasi nitelikli suçlardan mahkûm olmuş olanların, cezalarının infazı tamamlandıktan sonra siyasi partilere üye olabilmeleri ve seçilebilmelerinin önündeki engeller kaldırılmalıdır.
- On beş yaşını ikmâl etmiş ve akıl sağlığı yerinde olan her vatandaş, seçme hakkına sahip olmalıdır. Yaş ve akıl sağlığı dışındaki sınırlandırmaların tamamı kaldırılmalıdır.
- Hükümlülere, er ve erbaşlara seçme hakkı tanınmalıdır.
- Seçilme yaşı on sekize indirilmelidir.²⁰⁷

4.2.1.4. Aile ve Kadın Anlayışı

HÜDA PAR, toplumsal hayatın temel kurumu olan ailenin korunmasına yönelik olarak çeşitli öneriler sunmaktadır. Bu öneriler, neslin yapısının korunmasından, ailenin oluşturulmasına kadar çeşitli yönlerde önerileri içerir.

HÜDA PAR, neslin yapısının bozulmaması için anne sütü bankası gibi uygulamalara karşı çıkar.²⁰⁸ Ailenin temellerinin evlilikle atıldığına ve evliliğin toplumsal bir kurum olarak Allah’ın emir ve rızasına uygun şekilde şekillenmesi gerektiğine inanır. Aile kurumunun oluşması için devletin gerekli desteği sağlaması gerektiği savunulmaktadır. “Evlenme çağına geldiği ve evlenmek istediği halde maddi imkânsızlıklar nedeniyle evlenemeyen vatandaşların evlenebilmesi için gerekli imkân ve şartların oluşturulması gerekir. Bunun için genel bütçeden fon ayrılmalı, mirasçı bırakmadan vefat eden kimselerin mirasları da bu fona aktarılarak gençler evlendirilmelidir.”²⁰⁹

²⁰⁶ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 33.

²⁰⁷ “Parti Programı”.

²⁰⁸ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 55-56.

²⁰⁹ “Parti Programı”.

HÜDA PAR, meşru olan evlilik kurumunun karşısında bazı kesimler tarafından alternatif olarak gösterilen genelevlerin kapatılmasını²¹⁰, İslami yönden gayrimeşru olan eşcinsel ilişkiler, zina ve nikâhsız ilişkilerin yasaklanması konusunda gerekli düzenlemelerin yapılmasını talep eder.

Toplumun ve neslin selameti için seküler anlayışın dayatmalarının sonucu suç olmaktan çıkarılan zina, yeniden suç olarak tanımlanmalıdır. Çünkü zinanın yasaklanması kişinin nesil emniyetini korumaya yönelik bir insan hakkıdır. Diğer taraftan nesli ifsat ettiği için tüm insanlığı tehdit eden cinsel sapıklıkların yasaklanması ve suç kapsamına alınması da bütün toplumu ilgilendiren bir insan hakkı olarak bu kapsamdadır.²¹¹

Ayrıca, İslami usullere göre yapılan dini nikâhın da resmi statüde kabul edilmesini talep eder. “Toplumda yerleşik olan ve ayrıca toplumun inancı ile de esastan ilişkili olup dini bağlayıcılığı olan imam nikâhı suç olmaktan çıkarılmalı, bu nikâh şekline resmi statü kazandırılmalıdır.”²¹² Evlilik yaşı konusunda aykırı fikirleri ile zaman zaman gündem olan HÜDA PAR, özellikle evlilik yaşının kanunlarda 18 yaş olarak düzenlenmesine muhalefet ettiği gibi, reşit olmayan kişiyle gayri resmi evlenen kişiler için verilen cezaların affedilmesini istemektedir:

Anne-baba ve evlenen çiftlerin rızası ile gerçekleşen 18 yaş altı her evliliğin çocuk gelinler denilerek ajite edilmesi, diğer taraftan evlilik dışı ilişkilerin en düşük yaş gruplarında dahi teşvik edilmesi kabul edilmemesi gereken bir husustur. Sayıları binlerle ifade edilen bu tür evliliklerin suç kapsamına alınması ve artık çoluk-çocuk sahibi babaların suçlanarak cezaevine atılması bir zulümdür ve bu zulmün müsebbibi de bu sorunu çözmeye yönelik bir kanuni düzenleme yapmayan hükümetin kendisidir.²¹³

Yine bu konuyu bir açıklamasında Zekeriya Yapıcıoğlu şu sözlerle değerlendirmiştir: “Erken yaşta evlilik toplumumuzun bir gerçeğidir. Kanun nazarında bu suç olsa mahkemeler o yaşta evlenen kişileri cinsel istismarcı olarak değerlendirip veya ailelerle birlikte onlara ceza verse bile toplumun nazarında, örfünde, kültüründe bu meşru bir şeydir.”²¹⁴

HÜDA PAR yetkilileri ile yaptığım görüşmede evlilik yaşı ile ilgili dikkat çekici şu açıklama yapılmıştır:

Evlilik yaşı, şu veya bu olsun şeklinde bir beyanımız yoktur. Mevcut yasalara göre 18 yaş, evlilik için uygun bir sınır olarak kabul edilmektedir. Ancak biz, bu konuda esnekliklerin de olabileceği kanaatindeyiz; zira bazı bölgelerimizde ve toplum

²¹⁰ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 40-41.

²¹¹ “Parti Programı”.

²¹² “Parti Programı”.

²¹³ “HÜDA PAR Ne Diyor 2016 - 2018”.

²¹⁴ “HÜDA PAR Genel Başkanı: Erken Yaşta Evlilik Toplumun Gerçeği”, erişim 21 Aralık, 2024, <https://www.hurriyet.com.tr/yerel-haberler/antalya/hudapar-genel-baskani-erken-yasta-evlilik-topl-40290748>

kesimlerimizde gençlerin daha erken yaşta aile sorumluluklarını üstlenebilecek olgunluğa eriştiği görülmektedir. Dolayısıyla evlilik yaşı tespit edilirken gençlerin fiziksel, ruhsal ve ahlakî olgunlukları mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır. Gençler, biyolojik ve psikolojik olarak kendilerini evliliğe hazır hissediyorlarsa ebeveynleri de bunu uygun görüyorsa 15 yaşından sonra evlenebilmelidirler.²¹⁵

HÜDA PAR evlilik kurumunu oluşturan erkek ve kadın konusunda, erkeğin evin geçimini yüklenmesini, kadınların çalışmasına karşı çıkılmamakla beraber fitratına uygun işlerde çalışmasını ama kadın için önceliğin ailesi olması gerektiğini savunmaktadır. Bu nedenle parti programında “Kadınların çalışma şartları cinsiyetlerinin gereklerine uygun hale getirilmelidir. Eğitim ve sağlık başta olmak üzere, kadınlara hizmet veren kurum ve kuruluşlarda sadece kadınlar istihdam edilmelidir”²¹⁶ denilmektedir.

HÜDA PAR’ı Hizbullah yapılanmasından ayıran en dikkat çekici unsurlardan biri, kadına yönelik tutumdur. Hizbullah’ın, özellikle haremlik-selamlık uygulamasını katı şekilde savunması doğal olarak kadınların eğitim ve çalışma şartlarında kısıtlama meydana getirmiştir.²¹⁷

HÜDA PAR bu konuda daha farklı bir yaklaşım benimseyerek, Hizbullah’tan farklı bir yol izlemiştir. Partinin kuruluşunda sekiz kadın üyenin yer alması, bu yönde atılan ilk adımlardan biri olmuştur. Ayrıca 28 Mayıs 2023 seçimleri öncesinde yapılan bir açıklamada, kadınların eğitim almasına ve çalışmasına karşı olmadıkları net bir şekilde ifade edilmiş, bu açıklama eski İstanbul İl Kadın Kolları Başkanı’nın videolu mesajıyla desteklenmiştir.²¹⁸

Partideki bu değişimi yansıtan bir diğer önemli örnek ise, Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Hüseyin Yılmaz’ın eşi Meryem Yılmaz ile birlikte verdiği röportajda, HÜDA PAR’ın kadınların eğitime ve çalışma hayatına karşı olmadığını vurgulamasıdır.²¹⁹ Son olarak HÜDA PAR tarafından 28 Mayıs 2023 seçimlerine yönelik hazırlanan 2023 Seçim Vizyon Belgesinde ailenin korunması için “6284 sayılı

²¹⁵ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, Yazılı Görüşme, 2025

²¹⁶ “Parti Programı”.

²¹⁷ “Aile Hayatı”, erişim 12 Mayıs, 2025, <https://huseyni-sevdam.tr.gg/Huseyin-Velioglunun-hayati-ve-mucadelesi-4.htm>

²¹⁸ “Aktaş: HÜDA PAR Kadının Çalışmasına Karşı Değil, Aksine Kadının Gelişimine Çokça Katkı Sunuyor”, erişim 23 Aralık, 2024, <https://www.youtube.com/watch?v=y3DOGp1nc2Y&t=7s>

²¹⁹ “HÜDA PAR Genel Başkan Yardımcısı Yılmaz ve Ailesinden CHP’ye Tepki”, erişim 23 Aralık, 2024, <https://www.youtube.com/watch?v=cfukOfbb19o>

kanunun değiştirilmesi ve süresiz nafaka uygulamasına son verilmesi ve evlilikte 25 yılını tamamlayan kadınlara emeklilik maaşı bağlanması’’ vaatlerinde bulunulmuştur.²²⁰

HÜDA PAR tüm bu söylemlerin yanında eylem olarak da, Nisan 2025’de TBMM’ye, ailenin korunması ve sapkınlığın suç sayılması için kanun teklifi vermiştir.

4.2.1.5. Eğitim Anlayışı

HÜDA PAR, genel olarak kız ve erkeğin eğitim almasından yana olduğunu belirtmektedir. Özellikle kadınların eğitimine karşı olmaması şu anki eğitim sistemini kabul ettiği anlamı taşımamaktadır. Eğitim konusunda İşlami esaslar üzerine bir yol belirlenmesi ve eğitimin, başta din eğitimi olmak üzere tüm yönleriyle ele alınması gerektiği belirtilmektedir:

Dün olduğu gibi bugün de bilgisini ve inancını kendisine rehber edinen, İşlam’ı tam olarak özümseyip yaşama zevkini Allah sevgisiyle bütünleştiren, sosyal hayata aktif ve olumlu biçimde katılıp öncülük eden iyi yetişmiş bir nesle ihtiyaç vardır. Kuşkusuz bu ihtiyaç, bilgi ile hikmeti bütünleştiren, insanı aktif ve verimli kılan ideal bir eğitimle karşılanabilecektir.²²¹

HÜDA PAR, özellikle dini eğitime önemini vurgulamaktadır. Bu önem, Zekeriya Yapıcıoğlu tarafından ‘‘Çocukların dini eğitimi, ebeveynlerinin istediği şekilde verilmelidir. Hiçbir çocuğa ebeveyninin istemediği bir dini eğitim verilmemelidir. Hiçbir ebeveynin kendi çocuğuna dini eğitim vermesi de engellenmemelidir’’²²² şeklinde belirtilmiştir. HÜDA PAR’ın eğitim sistemi ile ilgili çok yönlü talepleri mevcuttur. Bunlar genel olarak şu şekilde sıralanabilir:

- Devlet okullarının eğitim kalitelerinin arttırılması, teknolojik olanaklarının geliştirilmesi ve müfredatın yeniden gözden geçirilmesi
- Öğretmen yetiştiren okullar yeniden yapılandırılarak, ahlak ve toplum değerlerine bağlı öğretmenlerin yetiştirilmesi
- Mesleki eğitim yeniden yapılandırılması, ülke ekonomisine katkı sağlayacak, kalifiye eleman ihtiyacını karşılayacak hale getirilmesi
- Kur’an-ı Kerim, Arapça, hadis, ilmihal ve siyer dersleri ilköğretim birinci sınıftan itibaren ders olarak okutulması
- Eski medreselerimiz restore edilip onarılması, medrese eğitiminde geçen süre zorunlu eğitim süresinden sayılması. Buralardan mezun olan öğrencilere belli sınavlardan geçtikten sonra denklik diploması verilmesi
- Devleti oluşturan halkların dilleri resmi olarak tanınması. Herkesin kendi ana diliyle eğitim yapması için gerekli düzenlemeler yapılması
- Zorunlu karma eğitimden vazgeçilmesi, isteyen aileler çocuklarını yüksek öğrenim dâhil eğitimin her kademesinde erkek veya kız okullarında okutabilmesi
- Yükseköğretim öğrencilerinin ihtiyaçları dikkate alınarak yeteri kadar kız-erkek ve evli yurtları oluşturulmalıdır.

²²⁰ ‘‘2023 Seçim Vizyon Belgesi’’.

²²¹ ‘‘Parti Programı’’.

²²² HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 35.

- YÖK kaldırılarak üniversiteler, akademik, idari ve mali yönden özerk bir yapıya kavuşturulması, yükseköğretim kurumları arasında koordinasyonu sağlayan yatay bir organizasyon oluşturulması.²²³

HÜDA PAR, eğitim sisteminin bugününü ve yarınını anlamak için İslami değerlere ve Müslümanların kabul görmüş tarihi tecrübelerine dayanarak düzenlenmesi gerektiğini, ezberci bir yaklaşım yerine insan yetiştiren, talim eden ve terbiye eden bir anlayışla ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır. İslami değerlerin eğitim sistemine yeniden kazandırılması, Batı taklidinden kurtulmak ve çağın gereksinimlerine uygun bir eğitim hedeflenmesi gerektiği ifade edilmektedir. Ayrıca, eğitim ve öğretim müfredatının ideolojik unsurlardan arındırılması, bütçeden eğitime en yüksek payın ayrılması gerektiği, şehirlerdeki öğrenci servislerinin ve kırtasiye malzemelerinin de içinde olduğu eğitim harcamalarının devlet tarafından karşılanması gerektiği savunulmaktadır.

4.2.1.6. Dış Politika ve İslam Ülkeleriyle İlişkiler

HÜDA PAR'ın dış politikada önceliği, İslam ülkeleriyle olan ilişkilerin geliştirilmesi, özellikle Siyonist İsrail ile ilişkilerin kesilmesi, ABD ve Batı ile olan ilişkilerin ölçülü bir şekilde yapılmasıdır. Dış politikada, dünyanın neresinde olursa olsun, Bangladeş'te, Çeçenistan'da, Myanmar'da, Mali'de, Doğu Türkistan'da, Afrika'da, Ortadoğu'da kısacası nerede sorun yaşayan Müslüman varsa bunun takip edildiği ve bu konu ile ilgili açıklama yapıldığı; dünyadaki çeşitli İslam devletleri ile ilişkiler kurulmaya çalışıldığı ve bununda kısmi olarak sağlandığı görülmektedir.²²⁴ Ayrıca, dış politikada özellikle Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı Irak'ın kuzeyi ve Suriye'nin kuzeyi ile özellikle ilgilenildiği, Irak'ın kuzeyindeki bölgesel yönetim ile ilişkilerin üst seviyede tutulduğu görülmektedir.

HÜDA PAR, BM, NATO gibi kuruluşları emperyalistlerin amacına hizmet eden yapılar olarak görmekte; bununla birlikte ABD'nin, NATO şemsiyesi altında emperyalist faaliyetlerini yürüttüğünü savunmaktadır.²²⁵ HÜDA PAR'ın dış politikaya bakış açısına göre, dünyadaki egemen güçler özgürlük adı altında özellikle mazlum ve Müslüman halklara zulüm ve sömürü getirdiği, bununda Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi ve NATO aracılığıyla gerçekleştirildiği ifade edilmektedir. Birleşmiş Milletler'in mevcut yapısının yetersiz olduğu, daimi üyelik statüsünün kaldırılması, on beş üyeli konseyin tüm üyelerinin belirli bir süre için seçilmesi, her kıtanın ve inancın

²²³ “Parti Programı”.

²²⁴ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e. s. 7-434.

²²⁵ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 18.

nüfus yoğunluğuna göre temsil edilmesi ve hiçbir üyenin veto yetkisine sahip olmaması gerektiği görüşü savunulmaktadır. Kararların çoğunlukla alınmasının daha uygun olacağı vurgulanmaktadır.

Türkiye'nin çıkar yerine haklıdan yana bir politika geliştirilmesi gerektiği, sömürülen ve ezilen halkların göç etmek zorunda kaldığı, bunun da insani dramlar yaratarak boğulma gibi trajedilere yol açtığı belirtilmektedir. Emperyalist güçlerle işbirliği yapılmaması gerektiği, dış politikanın adalet, hakkaniyet, kardeşlik ve dayanışma gibi insani temellere dayanması gerektiği savunulmaktadır. “Milli veya ulusal çıkar” gibi ifadelerin arkasına saklanmadan zulmün karşısında durulması gerektiği vurgulanmaktadır.²²⁶

Türkiye'nin dış politikasında, Avrupa Birliği'ne üye olunmasının gerçekçi bir hedef olmadığı; bunun yerine İslam âlemine yönelerek ortak ticaret, ortak para birimi ve sınırların kaldırılmasıyla uzun vadede birleşmeyi hedefleyen bir birliktelik kurmak gerektiği belirtilmektedir. İslam İşbirliği Teşkilatı çatısı altında veya yeni bir çatı oluşturarak askeri gücü de olan güçlü bir siyasi yapının kurulması ve İslami âlemin iç sorunlarının bu yapı ile çözülmesi gerektiği fikri savunulmaktadır. Ayrıca, komşu ülkelerle olan ihracat ve ithalatın önündeki tüm engellerin kaldırılması gerektiği belirtilmektedir.²²⁷

Türkiye Batı yerine 2 milyara yaklaşan nüfusuyla İslam ülkeleriyle bir birlik oluşturmali. Bu İslam ülkeleri kardeşçe kazan kazan formülüyle bir araya gelmeli ve birliği sağlamalı. Arzu ettiğimiz birliktelik budur. Mesela D8 bunun güzel bir örneğiydi ama akim kaldı ve tam işletilemedi. Ortadoğu'da özellikle İslam ülkelerin oluşturduğu devletlerin bir araya gelebilirse dünyaya her alanda yön verecek bir sistem oluşturabilirler. Bu mümkündür. Geçmişte bunun alt yapıları da oluşturuldu. Mesela devrimden önce 1978 yılında Türkiye, İran ve Pakistan 'İzmir Anlaşması' adında bir anlaşma yaptılar. Bu AB'nin ortaya koyduğu sistemi öngören ve o tarz bir sistem oluşturma düşüncesi idi. O zaman daha AB yoktu. Çok büyük bir projeydi ama o emperyalist güçler buna müsaade etmediler. İran'da devrim ve Türkiye'de de 12 Eylül müdahalesi olunca akim kaldı. Bu bir başlangıç olabilirdi. Her halükârda Türkiye'nin Avrupa'ya endeksli bu dış siyasetinden vazgeçmesi lazım. Bunun bize faydası yok. Bizim yönümüzü İslam ülkelerine, İslam toplumuna yönlendirmemiz gerekir.²²⁸

HÜDA PAR, kendisinin savunduğu siyasi birlikteliğin sağlanması konusunda ilk adımı atmış, ‘Uluslararası İslami Partiler Birliği’ adıyla bir girişimde bulunduğunu, bunun için de Filistin’de, Lübnan’da, Mısır’da, Kürdistan’da bulunan bazı İslami

²²⁶ “Parti Programı”.

²²⁷ “Parti Programı”.

²²⁸ “HÜDA PAR Genel Başkanı Sağlam: Hiçbir Şekilde Cumhur İttifakı'na Destek Vermedik; Milliyetçilik Bölücülüktür, Yıkıcılıktır”, erişim 2 Aralık, 2024, <https://www.indyturk.com/node/275046/r%C3%B6portaj/h%C3%BCda-par-genel-ba%C5%9Fkan%C4%B1-sa%C4%9Flam-hi%C3%A7bir-%C5%9Fekilde-cumhur-i%C5%9Fttifak%C4%B1na-destek-vermedik>

partilerle görüşüldüğünü duyurmuştur.²²⁹ HÜDA PAR tarafından yapılan açıklama ile “İslam Âlimler Birliği” adı altında uluslararası ölçekte faaliyet gösterecek bir yapı kurulduğu duyurulmuştur.²³⁰ Birliğin Genel Başkanı ise Hizbullah’ın eski İran sorumlusu ve Hizbullah Ana Davasından 7 yıl 6 ay ceza alan ve 5 yıl hapis yatan Enver Kılıçaslan olmuştur.²³¹ Enver Kılıçaslan, Hizbullah ile olan bağlarını gizlemekten sakınmayan, Hizbullah lideri Hüseyin Velioğlu’nun mücadelesinden ve insan ilişkilerinden övgüyle bahseden bir isimdir.²³²

2014 yılında yapılan açıklamayla İslam Âlimler Birliği’nin adının Âlimler ve Medreseler Birliği (İTTİHAD) olarak değiştirildiği²³³ duyurulmuştur. Şu anda kullanılan tam adı ise Âlimler ve Medreseler Birliği (İttihadul Ulema) şeklindedir.²³⁴

Âlimler ve Medreseler Birliği (İttihadul Ulema) tarafından 18 Nisan 2015 yılında 1’inci Kürdistan Âlimler Buluşması altında bir organizasyon gerçekleştirilmiştir.²³⁵ Organizasyona, başta Türkiye olmak üzere Irak, İran ve Suriye olmak üzere birçok ülkeden katılım sağlanmakta; Müslümanların ve Kürtlerin sorunlarının çözümü konusunda görüş alışverişinde bulunduğu belirtilmektedir.²³⁶ Buluşmalarda yapılan konuşmalarda, Kürtlerin kurtuluşu için Şeyh Said, Şeyh Mahmut Berzenci gibi âlimlerin bir çağır açtıkları savunulmaktadır.²³⁷ Toplantılar, zaman zaman laiklik karşıtı açıklamaları ile gündeme gelmektedir.²³⁸

Toplantılara HÜDA PAR üst düzey katılım sağlamak ve HÜDA PAR temsilcisi konuşma yapmaktadır.²³⁹ Toplantıya katılan ülkelerin temsilcileri ile birebir görüşmeler gerçekleştiren HÜDA PAR’ın en dikkat çekici görüşmelerinden biri, 7. Âlimler Buluşması için Diyarbakır’a gelen Afganistan İslam Emirliği Sözcüsü Zabihullah Mücahid ile olmuştur.²⁴⁰ 2021 yılında Afganistan yönetimini ele geçiren Taliban

²²⁹ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 21.

²³⁰ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 89.

²³¹ “Hizbullah Davasında Ölümüne Karar”, erişim 25 Aralık, 2024, <https://www.milliyet.com.tr/gundem/hizbullah-davasinda-olumune-karar-1504630>

²³² “Hizbullah lideri: Risale-i Nur ruhumdur”

²³³ “İttihad’ın Amacı İslami Hayatı Yeniden Canlandırmak”, erişim 25 Aralık, 2024, <https://www.ilkha.com/gundem/ittihadin-amaci-islami-hayati-yeniden-canlandirmak-1991>

²³⁴ “İttihadul Ulema Âlimler ve Medreseler Birliği”, erişim 25 Aralık, 2024, <https://ittihadululema.org/>

²³⁵ “Âlimler Birliği Sonuç Bildirgesi Açıklandı”, erişim 26 Aralık, 2024, <https://ilkha.com/gundem/limler-birligi-sonuc-bildirgesi-aciklandi-11635>

²³⁶ “8’inci Âlimler Buluşması Sonuç Bildirgesi”, erişim 26 Aralık, 2024, <https://ittihadululema.org/detay/haberler-aciklamalar-etkinlik/8inci-limler-bulusmasi-sonuc-bildirgesi-429>

²³⁷ “2’nci Kürdistan Âlimleri Buluşması Sona Erdi”, erişim 26 Aralık, 2024, <https://www.ilkha.com/gundem/2nci-kurdistan-limleri-bulusmasi-sona-erdi-42768>

²³⁸ “Âlimler ve Medreseler Buluşması: Laiklik En Zararlı Şeydir”, erişim 26 Aralık, 2024, <https://www.sozcu.com.tr/alimler-ve-medreseler-bulusmasi-laiklik-en-zararli-seydir-wp7422372>

²³⁹ “HÜDA PAR Genel Başkanı Yapıcıoğlu: Ulemanın İttihadı Ümmetin Birliğine Giden Yolun Anahtarıdır”, erişim 26 Aralık, 2024, <https://www.yeniakit.com.tr/haber/huda-par-genel-baskani-yapicioglu-ulemanin-ittihadi-ummetin-birligine-giden-yolun-anahtaridir-1699758.html>

²⁴⁰ “Afganistan İslam Emirliği Sözcüsü Mücahid, Hüda Par Genel Başkanı Yapıcıoğlu’nu ziyaret etti”, erişim 21 Aralık, 2024, <https://dogruhaber.com.tr/haber/870219-afganistan-islam-emirligi-sozcusu-mucahid-huda-par-genel-baskani-yapicioglunu-ziyaret-etti/> Erişim Tarihi:26.12.2024

yönetiminin²⁴¹ sözcüsü Zabihullah Mücahid, Alimler Buluşması öncesi yaptığı açıklamada, Kürdistan konusunun İslam devletlerinin sorunlarından biri olduğunu ve Kürdistan'ı tanıdıklarını belirtmiştir.²⁴²

HÜDA PAR, İslam ülkeleri ile olan ilişkiler konusunda 2018 milletvekili genel seçimleri seçim beyannamesinde, “Dış politika itibarı ile genel anlamda komşularımızla iyi geçinme ve yönümüzü İslam Âlemi’ne çevirerek İslam İşbirliği Teşkilatı ve D-8’lere işlevlik kazandırmayı ana hedefimiz olarak belirlemeliyiz. Hükümet, AB’ye üyelik başvurumuzu rafa kaldırarak NATO üyeliğimizi gözden geçirmeyi ve acilen bir İslam Ülkeleri Bakanlığı’nı kurmayı programına almalıdır” önerilerinde bulunmuştur.²⁴³

HÜDA PAR, Türkiye’nin dış politikasında ırka dayalı politikalardan ziyade İslam inanç ekseninde politikalar geliştirmesinden yana olduğunu belirtmektedir. Örneğin, Türk Dünyası Ortak Ordusu fikrini ırka dayandığı için benimsememektedir. Bunun yerine İslam ülkelerinin kendi arasında bir askeri teşekkül kurması fikrini savunmaktadır.²⁴⁴

Fakat HÜDA PAR, özellikle Irak ve Suriye’de yaşayan Kürtlerle ilişkilerini sıkı tutmaya çalışmaktadır. HÜDA PAR’ın dış politika yaklaşımında Kürtlerin özel bir yeri vardır. Parti, Türkiye’de özerklik veya federasyon gibi modellerin tartışılabileceğini ifade ederken, Suriye ve Irak’taki Kürtlerin bağımsızlık dâhil, kendi kaderleriyle ilgili kararlarına saygı duyulması gerektiğini vurgulamaktadır. Kürtlerin kararına saygı duyulması gerektiği, ilk olarak Suriye iç savaşında 2013 yılında dile getirilmiştir.²⁴⁵ Daha sonra benzer bir açıklama, Irak Kürdistanı Bölgesel Yönetimi’nin bağımsızlık konusunda aldığı referandum kararına yönelik olmuştur:

Ancak birlikte yaşama şartları ortadan kalkmışsa, kaynakların bölüşülmesi ve idari sistemde adalet hâkim değilse; iç savaşlarla birbirini bitiren bir ülke olmaksızın barış içerisinde komşu devletler olmak da bir çıkar yol olarak görülebilmelidir. Birleşmiş Milletlere üye iki yüze yakın devlet için devlet olma ölçüsü ne ise, Irak Kürdistan Yönetimi’ne de bu ölçü ve kıstaslar uygulanmalıdır. “Kürtler asla devlet kuramazlar” veya “Kürtlerin devlet kurmalarına asla izin verilmemeli” ya da “Ulus devlet sadece Kürtlere haramdır” anlamına gelen yaklaşımlar doğru değildir. Herkesin Irak Kürdistan halkının iradesine saygı göstermesi gerekir.²⁴⁶

²⁴¹ “Afganistan İslam Emirliği Sözcüsü Mücahid, Hüda Par Genel Başkanı Yapıcıoğlu’nu Ziyaret Etti”, erişim 26 Aralık, 2024, <https://www.youtube.com/watch?v=RqRb4Te30IE>

²⁴² “Zabihullah Mücahid'den Rûdaw’a: Kürdistan konusu İslam Devletlerinin Sorunlarından Birisidir”, erişim 26 Aralık, 2024, <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/turkey/1510202217>

²⁴³ “HÜDA PAR Ne Diyor 2016 - 2018”.

²⁴⁴ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 42.

²⁴⁵ “HÜDA PAR’dan Gündem Değerlendirmesi”, erişim 2 Aralık, 2024, <https://dogruhaber.com.tr/haber/92181-huda-pardan-gundem-degerlendirmesi/>

²⁴⁶ “HÜDA PAR Ne Diyor 2016 - 2018”.

Türkiye, İran ve Irak hükümetlerinin tepkilerine rağmen Kuzey Irak'ta gerçekleştirilen referandum²⁴⁷ sonucunda, Türkiye'nin bölgeye ekonomik ambargo uygulamaya başlamıştır.²⁴⁸ HÜDA PAR bu duruma karşı çıkmıştır.²⁴⁹ Ayrıca, Kürtler arasındaki yapay sınırların kaldırılmasının önemine dikkat çekerek, sınırların kaldırılması düşüncesinin hayata geçirilmesi için, Irak Kürdistanı'nda faaliyet gösteren, İslam'ı referans alan siyasi partilere zaman zaman ziyaretlerde bulunduğu; bu ziyaretlerin amacının parti programında yer alan Müslüman Kürtler arasındaki bölünmeleri ortadan kaldırmak olduğu ifade edilmiştir.²⁵⁰

HÜDA PAR, genel olarak Irak Bölgesel Kürt yönetimi ile ikili ilişkilerini oldukça üst seviyede tutmaktadır. HÜDA PAR, ilk yurt dışı temsilciliğini Erbil'de açmıştır.²⁵¹ Açılış sırasında röportaj veren dönemin Genel Başkanı İshak Sağlam, Kürdistan'ın ümmetin ortasında bir yer olduğu için özel bir önemi olduğunu, Kürt sorununun çözümü ile bölgede sorunların önemli bir kısmının çözüleceğini, Kürtlerin sorunlarının çözümü konusunda katkıları olabileceğini, Barzani ile görüştüklerini bölgedeki sorunların çözümü ve partilerin kaynaşması konusunda görüş alışverişinde bulunduklarını belirtmiştir.²⁵²

Özellikle Kürdistan Demokrat Partisi lideri Mesud Barzani ve bölgedeki diğer partiler ile sıkı ilişkiler içerisinde.²⁵³ Partinin kuruluşunda kısa bir süre sonra 20 Mayıs 2013'te Genel Başkan Sn. M. Hüseyin Yılmaz, Genel Başkan Yardımcıları Sn. M. Bahattin Temel ve Sn. İsa Aydın'dan oluşan heyet tarafından bir takım temas ve ziyaretlerde bulunmak üzere Kuzey Irak'a bir ziyaret gerçekleştirilmiştir.²⁵⁴

2015'de Mesut Barzani, Ankara'da kaldığı otelde HÜDA PAR Genel Başkanı Zekeriya Yapıcıoğlu ile²⁵⁵ 2019'da Erbil'de HÜDA PAR Genel Başkanı İshak Sağlam ile²⁵⁶ görüşme gerçekleştirmiştir. HÜDA PAR'ın bölgesel yönetim konusundaki hassasiyetleri devam etmiş, 2021'de HÜDA PAR Genel Başkanı Zekeriya Yapıcıoğlu,

²⁴⁷ “Kuzey Irak'ta Bağımsızlık Referandumu”, erişim 24 Aralık, 2024, <https://tr.euronews.com/2017/09/25/kuzey-irakta-bagimsizlik-referandumu>

²⁴⁸ “Erdoğan'dan Iraklı Kürtlere: Tır'lar Gitmeyince Yiyecek, Giyecek Bulamazsınız”, erişim 24 Aralık, 2024, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-41396969>

²⁴⁹ “HÜDA PAR Ne Diyor 2016 - 2018”.

²⁵⁰ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 267-268.

²⁵¹ “HÜDA PAR Erbil'de Temsilcilik Açtı”, erişim 9 Aralık, 2024, <https://www.gazeteduvar.com.tr/politika/2019/05/01/huda-par-erbilde-temsilcilik-acti>

²⁵² “HÜDA PAR Erbil'de Temsilcilik Açtı”, erişim 25 Aralık, 2024, <https://www.youtube.com/watch?v=pQotTQJRONE>

²⁵³ “HÜDA PAR Lideri, Barzani ile Görüşmesinin Perde Arkasını Anlattı”, erişim 9 Aralık, 2024, <https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=AwkhlfvSR7I>

²⁵⁴ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 99-100.

²⁵⁵ “Barzani, HÜDA PAR Heyeti İle Görüştü”, erişim 24 Aralık, 2024, <https://hurseda.net/gundem/160757-barzani-huda-par-heyeti-ile-gorustu.html>

²⁵⁶ “HÜDA PAR Başkanı İshak Sağlam, Mesut Barzani ile Görüştü”, erişim 24 Aralık, 2024, <https://www.milligazete.com.tr/haber/2486152/huda-par-baskani-ishak-saglam-mesut-barzani-ile-gorustu>

DEAŞ saldırısında ölen Peşmergeler için Mesud Barzani'ye taziye dileklerini iletmiştir.²⁵⁷

Son yıllarda yüz yüze görüşmeler sıklaşmış, 2022 Ocak ayında HÜDA PAR Genel Başkanı Zekeriya Yapıcıoğlu, Erbil'de KDP Genel Başkanı Mesud Barzani ile bir görüşme gerçekleştirmiş, yapılan açıklamaya göre görüşmede, Türkiye'de ve Irak'ta mevcut siyasi durum üzerinde karşılıklı fikir alışverişinde bulunulmuş, ilişkilerin geliştirilmesi konusunda ortak görüşe varılmıştır.²⁵⁸ En dikkat çekici ziyaretlerden biri, 14 Mayıs 2023 tarihinde yapılacak seçimlere kısa bir süre kala, 26 Nisan 2023'de HÜDA PAR Genel Başkanı Zekeriya Yapıcıoğlu, Irak'ın kuzeyindeki bölgesel yönetim liderlerinden KDP Genel Başkanı Mesud Barzani'yi ziyaret etmesi oldu.²⁵⁹ Görüşme sonrası HÜDA PAR'dan yapılan açıklamayla, gündemdeki konuların değerlendirildiği belirtilmiştir.²⁶⁰ HÜDA PAR Kürt kimliği nezdinde ikili ilişkilerini iyi tutarken, diğer yandan Müslüman ülkelerle de İslami çizgide buluşmak için politika yürütmektedir.

HÜDA PAR dış politikada eksenini belirleyen İslami çizginin en önemli ülkeleri, İslam inancının en yaygın olduğu Ortadoğu coğrafyasındaki ülkeler olmuştur. Bunun en önemli nedeni, bu ülkelerin bir kısmı ile Türkiye'nin sınır komşusu olması diğer nedenleri ise hem etnik hem de geçmişten gelen bağların bulunması hem de İslamiyet'in kutsal mekânlarının içinde bulunduğu Mekke, Medine, Kudüs gibi yerlerin bu coğrafyada yer almasıdır.

HÜDA PAR'ın ülkeler bazlı politik yaklaşımını ele almadan, İslamiyet'in kutsal mekânlarıyla ilgili yaklaşımını ele alırsak, HÜDA PAR parti programında, İslamiyet'in ortak değerlerini bir ülkenin yetki alanında değil, Müslümanların ortak değeri olarak görmekte ve bu mekânların ortak bir yönetim tarafından yönetilmesi gerektiğini savunmaktadır.

İslam dünyasının ortak değerleri olan HARAMEYN (Mekke- Medine)'in idaresinin özerk ya da tamamen bağımsız bir yapıya kavuşturulması gerekir. Oluşacak yapının idaresi de bütün dünya Müslümanlarından müteşekkil bir meclis tarafından yürütülmelidir. Bu değerlere yapılacak herhangi bir saldırının tüm İslam ümmetine yapılmış gibi kabul edilerek müsterek savunma hattı oluşturulmalıdır.²⁶¹

²⁵⁷ “HÜDA PAR Liderinden Başkan Barzani'ye Başsağlığı Mesajı”, erişim 24 Aralık, 2024, <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/091220219>

²⁵⁸ “HÜDA PAR Genel Başkanı Yapıcıoğlu Mesud Barzani ile Görüştü”, erişim 24 Aralık, 2024, <https://ilkha.com/dunya/huda-par-genel-baskani-yapicioglu-mesud-barzani-ile-gorustu-180565>

²⁵⁹ “HÜDA PAR Genel Başkanı Yapıcıoğlu Barzani'yi Ziyaret Etti”, erişim 25 Aralık, 2024, <https://www.sozcu.com.tr/son-dakika-huda-par-genel-baskani-yapicioglu-barzaniyi-ziyaret-etti-wp7666040>

²⁶⁰ “Genel Başkanımız Sayın Zekeriya Yapıcıoğlu ve KDP Başkanı Sayın Mesud Barzani Erbil'de Sayın Barzani'nin Ofisinde Görüştü”, erişim 25 Aralık, 2024, https://x.com/HurDavaPartisi/status/1651174275934564352?ref_src=twsrc%5Etfw

²⁶¹ “Parti Programı”

HÜDA PAR'ın kurulduğu 2012 yılından yaklaşık iki yıl önce başlayan Arap Baharı ile Tunus, Libya, Mısır, Yemen, Suriye ile başlayıp Bahreyn, Fas, Irak, Cezayir, Lübnan, Ürdün, Kuveyt, Umman ve Sudan ile devam eden hükümet karşıtı protesto ve gösteriler ile bazı liderler devrilmiş, bazı ülkelerde protestolar sonuçsuz kalmıştır.²⁶²

HÜDA PAR kurulduğu dönemde, Mısır'da devrim başarılı olmuş; Suriye'de ise muhalifler henüz başarı sağlayamamıştı. Mısır'ın HÜDA PAR için ayrı bir önemi olduğu aşikârdır. Bunun nedeni, özellikle HÜDA PAR'ın temelini oluşturan Hizbullah'ın etkilendiği dış kaynakların başında Mısır'daki İhvan, yani Müslüman Kardeşler gelmişti.

Tam da HÜDA PAR'ın istediği gibi, Mısır'da gösteriler başarılı olmuş; iktidara 2012 yılındaki seçimler sonucunda Müslüman Kardeşler'in adayı Muhammed Mursi seçilmiştir.²⁶³ Muhammed Mursi, göreve geldikten kısa bir süre sonra yapmak istediği reformlara karşı yine gösteriler başlamıştır.²⁶⁴

Karşı gösterilerin devam etmesiyle HÜDA PAR, Muhammed Mursi ve İhvan'a desteğini açıklamış, “Mısır'da diktatörlerin devrilmesiyle eski konumlarını kaybeden köle ruhlu yerli işbirlikçilerin Mısır'ın özgürlüğünü istemediklerini” iddia etmiştir.²⁶⁵

3 Temmuz 2013'te Muhammed Mursi, askeri darbe sonucu devrilmiştir.²⁶⁶ HÜDA PAR, darbenin emperyalistler, siyonistler ve yerli işbirlikçileri tarafından yapıldığını; darbecilerin ilk icraatlarının da Gazze'ye açılan Refah sınır kapısını kapatmak olduğunu açıklamıştır.²⁶⁷

Yapılan darbe sonrası Mısır'daki gelişmeleri takip eden ve bu konuda açıklamalar yapan HÜDA PAR, “Darbecilerin, Mısır Anayasası'ndan şeriat tanımını düzenleyen maddesinin iptali, darbenin kime ve neye karşı yapıldığının en büyük delilidir” açıklamasında bulunmuştur.²⁶⁸

Mısır'da darbeci Abdülfettah Said Hüseyin Halil es-Sisi yönetimi tarafından yapılan yargılamalar sonucunda Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi ve 106 İhvan

²⁶² “Arap Baharı”, erişim 23 Aralık, 2024, https://tr.wikipedia.org/wiki/Arap_Bahar%C4%B1

²⁶³ “Mısır'da Seçim Zaferi Müslüman Kardeşler'in”, erişim 23 Aralık, 2024, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2012/06/120624_egypt_mursi

²⁶⁴ “Mısır'da Mursi'ye Karşı Eylem Çağrısı”, erişim 23 Aralık, 2024, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2012/11/121122_mursi_decree

²⁶⁵ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 41.

²⁶⁶ “Mısır'da Ordu Mursi'yi Devirdi”, erişim 23 Aralık, 2024, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2013/07/130703_misir_iktidardegisikligi

²⁶⁷ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 135-136.

²⁶⁸ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 183.

yöneticisine verilen idam cezasına sert tepki gösterilmiş; Türkiye'nin Mısır hükümeti ile diplomatik, siyasi ve ticari her türlü ilişkiyi kesmesi istenmiştir.²⁶⁹

HÜDA PAR tarafından darbe karşıtı gösteriler ve Muhammed Mursi'ye destek mitingleri uzun bir süre devam etmiştir.

Suriye'de ise baştan itibaren işler yolunda gitmemiş; Arap Baharı muhalifler için tam anlamıyla Esad yönetiminin kıyımına dönüşmüş, ülkede iç savaş ve kaos hâkim olmuştur. HÜDA PAR, Suriye'de ABD ve Rusya gibi emperyalist güçlerin birbiriyle çıkar çatışması yaşadığı, bu nedenle bu çıkar çatışmasına Türkiye ve İran gibi İslam ülkelerinin de taraf olmaması gerektiği, bu savaşın kaybedeninin sonuç olarak Müslümanlar olacağı belirtmiştir.²⁷⁰

HÜDA PAR'ın Esad yönetimi konusundaki yaklaşımında, Baas Partisi'nin Kürtlerin yoğun yaşadığı Suriye'nin kuzeyinde uyguladığı Araplaştırma politikalarının etkisi büyüktür.²⁷¹ Bu nedenle parti, Baas rejimi ve Esad yönetimine sıcak bakmamış, devrim konusunda yapılan açıklamalarda Esad rejiminin dış müdahalelerle değil, Suriyeli muhalifler tarafından devrilmesini savundukları ve Esad'ın zulmünün er ya da geç mazlum Müslümanların zaferiyle son bulacağına inandıkları ifade edilmiştir.²⁷²

Suriye iç savaşında kendi iç dinamiklerinin karar vermesinden yana olduğunu belirten HÜDA PAR, Kürtlerin kendileriyle ilgili kararlarına saygı duyulması gerektiği yönünde açıklamada bulunmuştur.

Temelde Suriye'nin bütünlüğünden yana olmakla birlikte, milli veya mezhebi farklılıklar sebebiyle barış ve huzurun daha iyi sağlanacağı düşünülüyorsa, Suriye'de yaşayan halkların özerklik, konfederasyon, federasyon gibi talep ve tercihlerine saygı duyulmalı hatta bu konuda destekleyici rol üstlenilmelidir. Esas olanın halkların kendi tercihleri olduğu unutulmamalıdır. Bu bağlamda PYD'nin, BAAS'la olan işbirliği ile içeride ve dışarda diğer gruplara karşı takındığı baskıcı ve saldırgan tavrı mahkûm etmekle birlikte, Suriye Kürdistan'ındaki Kürtlerin yönetim tercihlerine, başta Türkiye olmak üzere bölge devletlerinin destek olunmasa bile en azından saygı duyması gerektiğine inanıyoruz. Kim olursa olsun bir halkın meşru ve haklı taleplerinin bir veya birkaç örgüt karşıtlığına indirgenerek yok sayılması İslami ve insani hiçbir gerekçeyle açıklanamaz.²⁷³

HÜDA PAR, Suriye iç savaşının devam etmesiyle ilk zamanlar karşı karşıya gelmeyen PYD ve El Nusra örgütlerinin birbirine karşı savaşmasını yanlış bulmuş;

²⁶⁹ “HÜDA PAR'dan Mısır'daki İdam Kararına Tepki: "T.C. Hükümeti Mısır'ın Cunta Yönetimini Gayr-ı Meşru İlan Etmeli", erişim 24 Aralık, 2024, <https://islamianaliz.com/haber/7446571/huda-pardan-misirdaki-idam-kararina-tepki-tc-hukumeti-misirin-cunta-yonetimini-gayr-i-mesru-ilan-etmeli>

²⁷⁰ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 19-20.

²⁷¹ Özkan Gökcan, “Suriye'nin Kürt Meselesinin Tarihsel Seyri (1946-2011), Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi, Cilt 5, Sayı 2, 2018, s. 159-189.

²⁷² HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 76.

²⁷³ “HÜDA PAR'dan Gündem Değerlendirmesi”, erişim 2 Aralık, 2024, <https://dogruhaber.com.tr/haber/92181-huda-pardan-gundem-degerlendirmesi/>

çatışmanın durması için arabuluculuk dahil her türlü inisiyatifi almaya hazır olduğunu açıklamıştır.²⁷⁴

Fakat çatışmalar şiddetlenerek devam etmiş; çatışmalardan kaçmak isteyen Suriye halkı, komşu ülkelere sığınmıştır. HÜDA PAR, savaş nedeniyle ülkelerinden kaçan ve çoğunluğu Kürt olan mültecilerin, Türkiye'ye geçişine izin verilmesi gerektiğini belirtmiştir.²⁷⁵

Suriye iç savaşında, PYD'nin ABD desteği sonucu kendisini bölgedeki Kürtlerin tek temsilcisi olarak görmesi üzerine, Irak'ın Kuzeyindeki Bölgesel yönetime yakın Kürt oluşumlarına karşı baskı artmış, HÜDA PAR bu durum karşısında PYD'nin tavrını eleştirmiştir.²⁷⁶ HÜDA PAR, PYD'yi Batı için Kürtleri İslam'dan uzaklaştırma aracı olarak tanımlamıştır.²⁷⁷ PYD'nin silahlı kolu YPG'yi²⁷⁸ ise ABD'nin taşeron örgütü olarak görmüştür.²⁷⁹ “Muhafif siyasetçileri gözaltına alarak, sürgün ederek ve katlederek mazlum coğrafyamızın kanla, kinle ve zulümle anılmasına sebebiyet veren PKK-PYD geleneği, Kürdistan'daki huzursuzlukların ve karışıklıkların baş kaynağıdır.”²⁸⁰

Bu nedenle HÜDA PAR, yaptığı açıklamalarla Türkiye'nin Suriye'de sınır güvenliği çerçevesinde gerçekleştirdiği Zeytin Dalı ve Barış Pınarı harekâtına destek vermiştir.²⁸¹

PYD'nin Amerika ile sınırsız bir işbirliğine girmesi, başta Kürtler olmak üzere bölgedeki tüm ülkeler ve milletler için ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Önceleri rejim, daha sonra ABD adına hakimiyeti altına aldığı yerlerde ilk günden beri kendisi dışında hiç kimseye hayat hakkı tanımayan, farklı düşünen Kürtleri de katleden, örgütlenmelerine izin vermeyen ve bölgeden tamamen süren PYD, halkın değerlerine uzak fikriyatı ve dayatmacı üslubu ile Kürtleri temsil etmekten çok uzaktır. Hal ve hakikat böyle iken özellikle son zamanlarda tüm Kürtleri PKK/PYD ile aynı gören anlayışını besleyecek beyan ve uygulamaların ağır sonuçlar doğuracağı unutulmamalıdır. Yine bilinmelidir ki orada kalıcı olan, ne Amerika, ne Rusya, ne İran ne Esad rejimi ne de halkın değerlerine ve inancına savaş açmış PYD/YPG'dir. Orada devamlı kalacak olan, oranın asıl sahipleri olan yerli halktır.²⁸²

²⁷⁴ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 172-173.

²⁷⁵ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 292.

²⁷⁶ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 295-296.

²⁷⁷ “Yapıcıoğlu: PYD, Kürtleri İslam'dan Uzaklaştırma Aracı”, erişim 23 Aralık, 2024, <https://www.yeniakit.com.tr/haber/yapicioglu-pyd-kurtleri-islamdan-uzaklastirma-araci-136231.html>

²⁷⁸ “PKK/KCK Terör Örgütünün Suriye Kolu: PYD-YPG”, erişim 23 Aralık, 2024, https://www.icisleri.gov.tr/kurumlar/icisleri.gov.tr/IcSite/strateji/deneme/YAYINLAR/%C4%B0%C3%87ER%C4%B0K/pyd_arapca.pdf

²⁷⁹ “HÜDA PAR Genel Başkanı Yapıcıoğlu: YPG ile PKK Amerika'nın Askerleridir”, erişim 23 Aralık, 2024, <https://www.aa.com.tr/tr/politika/huda-par-genel-baskani-yapicioglu-ypg-ile-pkk-amerikanin-askerleridir/1061565>

²⁸⁰ “HÜDA PAR Ne Diyor 2016 - 2018”.

²⁸¹ “Barış Pınarı Harekâtı'na Kürt partileri ne dedi?”, erişim 23 Aralık, 2024, <https://www.indyturk.com/node/79351/haber/bar%C4%B1%C5%9F-p%C4%B1nar%C4%B1-harekat%C4%B1%E2%80%99na-k%C3%BCrt-partileri-ne-dedi>

²⁸² “HÜDA PAR Ne Diyor 2016 - 2018”.

HÜDA PAR, Suriye'de siyasi çözümün sağlanabilmesi için; Türkiye, Rusya ve İran'ın öncülüğünde tüm tarafların katılımıyla yeni bir anayasa hazırlanmasını, kalıcı bir ateşkesin ilan edilmesini, siyasi tutukluların serbest bırakılmasını, silahların bırakılmasını, Suriye'nin yeniden inşa edilmesini ve mültecilerin geri dönüşünün güvence altına alınmasını önermiştir.²⁸³

Ancak Suriye'deki saldırılar, Türkiye'nin taraf ülkelerle yaptığı mutabakatlara rağmen devam etmiştir.²⁸⁴ Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı tarafından yapılan açıklamada, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Ankara ile Şam arasındaki ilişkilerin normalleştirilmesini görüşmek üzere Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad ile bir araya gelmeyi umduğu belirtilmiştir.²⁸⁵ Ancak Esad yönetimi Türkiye'nin uzattığı bu ele karşılıksız bırakmıştır.²⁸⁶

27 Kasım 2024'te muhaliflerin başlattığı operasyonlar sonucunda, 8 Aralık 2024'te Beşar Esad yönetimi ve Baas rejimi sona ermiştir.²⁸⁷ HÜDA PAR, Baas rejiminin çöküşünü memnuniyetle karşılamış, İsrail'in bu gelişmeleri fırsat bilerek Golan Tepeleri ve bazı yerleşim yerlerini işgaline karşı çıkmıştır.²⁸⁸ Suriye'nin toprak bütünlüğüne ve halkın iradesine saygı gösterilmesi gerektiğini belirtmiştir.²⁸⁹

HÜDA PAR, İsrail'in bu işgalci tutumuna, kurulduğu ilk günden itibaren karşı çıkmıştır. HÜDA PAR, İslam coğrafyasında ve dünya genelinde barışın ve huzurun önündeki en büyük engelin Siyonizm olduğunu ve Filistin'deki zulüm devam ettiği sürece huzurdan bahsedilemeyeceğini vurgulamaktadır.

HÜDA PAR'ın dış politika açıklamalarına bakıldığı zaman, özellikle İsrail en tehlikeli düşman olarak görülmektedir. Sorunun çözümü için Siyonist rejimin işgal ettiği topraklardan çekilmesi ve Filistin Devleti'nin kurulması gerektiği belirtilmektedir. Bununla beraber, Siyonist İsrail rejimiyle her türlü ilişkiyi keserek ve devlet olarak tanınmasından vazgeçmek gerektiği savunulmaktadır.²⁹⁰

²⁸³ "HÜDA PAR Ne Diyor 2016 - 2018".

²⁸⁴ "Suriye'de 2020'ye Bahar Kalkani Harekatı Damgasını Vurdu", erişim 24 Aralık, 2024, <https://www.aa.com.tr/tr/bahar-kalkani-harekatı/suriyede-2020ye-bahar-kalkani-harekatı-damgasını-vurdu/2092130>

²⁸⁵ "Erdoğan, Esad İle Görüşme Konusunda Umutlu Olduğunu İfade Etti", erişim 24 Aralık, 2024, https://www.iletisim.gov.tr/turkce/dis_basinda_turkiye/detay/erdogan-esad-ile-gorusme-konusunda-umutlu-oldugunu-ifade-etti

²⁸⁶ "Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan Suriye Açıklaması: Hiçbir Ülkenin Çakıl Taşında Dahi Gözümüz Yok", erişim 24 Aralık, 2024, <https://www.bbc.com/turkce/articles/cjwl33vz82eo>

²⁸⁷ "Suriye'de Yeni Dönem: Esad Devrildi, Muhalifler Şam'da... Esad Rusya'ya Kaçtı", erişim 24 Aralık, 2024, <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/suriyede-yeni-donem-esad-devrildi-muhalifler-samda-esad-rusyaya-kacti-42619822>

²⁸⁸ "İsrail Durdurulmazsa Golan Tepeleriyle Yetinmeyecek!", erişim 24 Aralık, 2024, <https://hudapar.org/haberler/israil-durdurulmazsa-golan-tepleriyle-yetinmeyecek>

²⁸⁹ "Suriye Açıklamamız", erişim 24 Aralık, 2024, <https://hudapar.org/haberler/suriye-aciklamamiz>

²⁹⁰ "Parti Programı".

Ayrıca HÜDA PAR, İslam ülkelerindeki birçok sorunun altında yatan temel sebebin Siyonist İsrail rejimi ve emperyalist ülkeler olduğunu dile getirmektedir:

Topraklarımızdaki huzursuzluğun asıl kaynağı, merkezinde Kudüs bulunan bu coğrafyanın büyük bir kısmını kendine zimmetli topraklar olarak gören ve bu topraklar üzerinde büyük israil devletini ilan etmeye hazırlanan siyonizmin ve onların güdümündeki emperyalizmin kendilerini efendi, geri kalanları ise köle olarak gören sapıkça anlayış ve inançlarıdır. Bu sapıkça anlayış dünyayı felakete sürüklemekte, insan neslini ve ekini yok olma tehdidi ile baş başa bırakmaktadır. Parti olarak coğrafyamızı işgal etmek isteyen siyonizm ve emperyalizm temelli saldırıların üç temel gerekçesi olduğunu düşünüyoruz:

1- Tarihin sonunun geldiğini düşünen İslam düşmanlarının, aziz İslam'ın medeniyet tasavvurunu ve küfre karşı direncini yok etme girişimi

2-Bu topraklardaki yeraltı ve yerüstü zenginliklerimiz

3-Siyonist terör rejiminin güvenliği

Soğuk savaş sonrası “Yeni Bolşevizm, İslam’dır!” diyerek İslam beldelerine vahşi saldırılar gerçekleştiren küresel siyonist ve emperyalist güçler, bu üç hedef doğrultusunda hareket etmektedirler. 11 Eylül 2001 sonrası Afganistan ve Irak’ın işgali; Lübnan, Sudan, Somali ve Libya’da yaşananlar; son tahlilde Suriye’deki iç savaş; 15 Temmuz akşamı Türkiye ve şimdi de İran’a yönelik parçalama girişimleri... Bunların hiçbirisi yine bu üç gerekçeden bağımsız değildir.²⁹¹

HÜDA PAR, kurulduğundan kısa bir süre sonra dış politikadaki kırmızı çizgisi olan İsrail’e karşı çalışmalarına başlamıştır. Yapılan açıklamayla İsrail’in meşrulaştırılması ve ekonomisine katkı sunulması anlamına geleceği gerekçesiyle, Filistin Âlimler Birliğinin, Siyonist İsrail işgali altındaki Kudüs’ün Müslümanlar tarafından ziyaret edilmesinin haram olduğu yönündeki fetvasına destek verildiği duyurulmuştur.²⁹²

Bu bağlamda, HÜDA PAR Genel Başkan Mehmet Hüseyin Yılmaz başkanlığında bir heyet, Hamas Siyasi Büro Lideri Halid Meşal’in yardımcılığına seçilen Musa Ebu Merzuk’u Kahire’de ziyaret etmiş, Uluslararası İslami Partiler Birliği fikir ve tekliflerini Hamas temsilcisine iletmıştır.²⁹³

HÜDA PAR, bir yandan Filistinli yetkililer ile görüşmeler gerçekleştirirken, diğer yandan İsrail’e karşı bir adım atarak, Türkiye ile İsrail arasında 31 Mayıs 2010 tarihinde Filistin’e yardım götüren Mavi Marmara gemisine İsrail tarafından yapılan saldırı nedeniyle, Türkiye’de İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesinde İsrail aleyhinde açılan Mavi Marmara katliamı davasının 20 Mayıs 2013 tarihindeki duruşmasına, HÜDA PAR kurucu Genel Başkanı Av. M. Hüseyin Yılmaz ve Genel Başkan Yardımcısı Av. Zekeriya Yapıcıoğlu, mağdurlara destek amacıyla duruşmaya müdahil vekili olarak katılmıştır.²⁹⁴

²⁹¹ “HÜDA PAR Ne Diyor 2016 - 2018”.

²⁹² HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 66.

²⁹³ “HÜDA PAR Heyeti Ebu Merzuk’la Görüştü”, erişim 16 Aralık, 2024, <https://dogruhaber.com.tr/haber/79926-huda-par-heyeti-ebu-merzukla-gorustu/>

²⁹⁴ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 107.

HÜDA PAR tarafından yapılan açıklamada, İsraili yöneticiler hakkında Filistin halkına yönelik soykırım ve insanlığa karşı suçlar nedeniyle, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulduğu belirtilmiştir.²⁹⁵ Bu suç duyurusunun amacı, İsrail soykırımı gerçeğini diri tutmaktır.

İsrail'e karşı yapılan eylemler sadece bunlarla sınırlı kalmayıp, İsraili bir belediyenin BDP'li belediyezi ziyaretine karşı açıklama,²⁹⁶ Mescidi Aksa ve Kudüs'ün 1967'deki işgalinin protesto edilmesine destek verilmesi,²⁹⁷ gibi çok yönlü faaliyetler içerisinde bulunmuştur.

HÜDA PAR, mağdur avukatı olarak dâhil olduğu Mavi Marmara Katliamı davasından 2016 yılında Türkiye ile İsrail arasında imzalanan anlaşma ile vazgeçilmesini kabul edilemez olarak nitelendirmiş, bu durumun “Siyonist işgalciye verilen bir ödöl” anlamı taşıdığını açıklamıştır.²⁹⁸

Mayıs 2017'de Hamas'ın yeni lideri olarak İsmail Haniye seçilmiştir.²⁹⁹ İsmail Haniye'nin lider olarak seçilmesinden kısa bir süre sonra Hamas ile görüşmelerini sıklaştıran HÜDA PAR, Hamas Dış İlişkiler Sorumlusu Usame Hamdan ve beraberindeki heyeti HÜDA PAR Diyarbakır İl Başkanlığında ağırlamıştır. Görüşmede, Genel Başkan Yardımcısı Bahattin Temel Kudüs davası için “Bize düşen ne tür gerekli adımlar varsa, onları atma konusunda kararlıyız,” mesajı vermiştir.³⁰⁰

Aralık 2017'de ABD Başkanı Donald Trump, Filistin lideri Mahmud Abbas'ı telefonla arayarak, ABD Büyükelçiliğini Tel Aviv'den Kudüs'e taşımaya niyetli olduğunu söylemiştir.³⁰¹ Bu gelişme üzerine HÜDA PAR, tarafından Diyarbakır'da “Kudüs'e Sahip Çıkıyoruz” mitingi düzenlenmiş; ABD'nin bu kararı ve İsrail protesto edilmiştir.

Mitinge HÜDA PAR Genel Başkanı Zekeriya Yapıcıoğlu ve parti yöneticileri yanı sıra, Filistin İslam Cihad Hareketi Sözcüsü Muin el Rifai, Hamas Sözcüsü Sami Ebu Zuhri katılarak mitingde konuşma yapmıştır.³⁰² ABD, tepkilere rağmen ,14 Mayıs

²⁹⁵ “HÜDA PAR'dan İsrail Hakkında Suç Duyurusu”, erişim 6 Aralık, 2024, <https://www.haberler.com/guncel/huda-par-dan-israil-hakkinda-suc-duyurusu-6342204-haberi/>

²⁹⁶ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 91.

²⁹⁷ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 119.

²⁹⁸ “HÜDA PAR Ne Diyor 2016 - 2018”.

²⁹⁹ “Hamas'ın Liderliğine İsmail Haniye Seçildi”, erişim 17 Aralık, 2024, <https://anlatilaninotesi.com.tr/20170506/hamas-yeni-lider-ismail-heniyye-1028366838.html>

³⁰⁰ “HAMAS Heyetinden HÜDA PAR'a Ziyaret”, erişim 17 Aralık, 2024, <https://ilkha.com/gundem/hamas-heyetinden-huda-para-ziyaret-53900>

³⁰¹ “Filistin Yönetimi: Trump Büyükelçiliği Tel Aviv'den Kudüs'e Taşıma Niyetini Bildirdi”, erişim 17 Aralık, 2024, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-42240416>

³⁰² “HÜDA PAR'dan Diyarbakır'da Kudüs Mitingi”, erişim 17 Aralık, 2024, <https://hurseda.net/gundem/196856-huda-par-dan-diyarbakir-da-kudus-mitingi.html>

2018’de İsrail Devleti’nin kuruluşunun 70. yıl dönümünde büyükelçiliğini Kudüs’e taşımıştır.³⁰³ ABD’nin bu kararına karşı HÜDA PAR şu açıklamayı yapmıştır:

ABD ve işgal rejiminin güdümünde olmayan tüm İslam ülkeleri acilen bir araya gelerek Kudüs Birliği adı altında yeni bir oluşuma gitmeli, askeri güç kullanma dahil olmak üzere her türlü seçenek değerlendirilmeli.” “Bu seçenekler arasında işgal rejimi ile tüm siyasi ve diplomatik ilişkileri kesme, ABD büyükelçileri ve diplomatlarını sınır dışı etme, ABD ile ilişkileri gözden geçirme ve başkenti Kudüs olan Filistin Devleti’ni tanıma ve başkentlerinde Devletin Büyükelçiliklerini açma da bulunmalıdır. ABD ve işgal rejimine ancak bu şekilde geri adım atılabilir. Makro düzeyde İslam ülkelerini, mikro düzeyde ise bütün İslami oluşumları bu amaç doğrultusunda direnen Filistinli kardeşlerimize desteğe ve Kudüs’e sahip çıkmaya davet ediyoruz. Bu vesile ile Filistinli kardeşlerimizin kahramanca direnişini tebrik ediyor ve Kudüs’ü sahiplenmek için direnen kardeşlerimizden şehit olanlara Allah’tan rahmet, yaralananlara da acil şifalar diliyoruz.”³⁰⁴

HÜDA PAR Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Yavuz’un 9 Ağustos 2019’da hayatını kaybetmesi³⁰⁵ üzerine, İslami Direniş Hareketi (Hamis) ve Filistin Dayanışma Derneği (FİDDER) yetkililerinden oluşan bir heyet, Mehmet Yavuz için HÜDA PAR’a taziye ziyaretinde bulunmuştur.³⁰⁶ Ziyaretler yıl için de devam etmiş; Eylül 2019’da İslami Direniş Hareketi (Hamis) yetkililerinden Münir Said, HÜDA PAR Genel Başkanı İshak Sağlam’ı, Partisinin Diyarbakır İl Başkanlığında ziyaret etmiştir. İshak Sağlam “Biz, Kudüs davasını; Filistinlilerin davası olarak değil, ümmetin davası dolayısıyla kendi davamız olarak görüyoruz” açıklamasında bulunmuştur.³⁰⁷

7 Haziran 2021 tarihinde yapılan açıklamayla, HÜDA PAR Dış İlişkilerden Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Eşin’in, Hamis Dış İlişkiler Sorumlusu Halid Meşal ile görüştüğü, görüşmede Kudüs’ün Kılıcı Savaşı ile ilgili değerlendirmelerde bulunulduğu açıklanmıştır.³⁰⁸ 2022 Eylül ayında ise Hamis Siyasi Büro Üyesi Dr. Fethi Hammad başkanlığındaki Hamis heyeti, HÜDA PAR’a bir ziyaret gerçekleştirmiştir.³⁰⁹

2023 yılı, HÜDA PAR için yeni bir sayfa açılması anlamı taşımaktadır. HÜDA PAR, AK Parti listelerinden girdiği genel seçimlerin sonucunda 4 milletvekilliği

³⁰³ “ABD Kudüs Büyükelçiliği’ni Törenle Açtı”, erişim 17 Aralık, 2024, <https://tr.euronews.com/2018/05/14/abd-kudus-buyukelciligi-ni-torenle-act->

³⁰⁴ “HÜDA PAR Ne Diyor 2016 - 2018”.

³⁰⁵ “HÜDA PAR Genel Başkan Yardımcısı Yavuz Hayatını Kaybetti”, erişim 17 Aralık, 2024, <https://www.aa.com.tr/tr/politika/huda-par-genel-baskan-yardimcisi-yavuz-hayatini-kaybetti/1553223>

³⁰⁶ “Hamis ve Fidder’den HÜDA PAR’a Taziye Ziyareti”, erişim 17 Aralık, 2024, <https://www.cinarinsesi.com/hamis-ve-fidderden-huda-para-taziye-ziyareti-181420h.htm>

³⁰⁷ “Sağlam: Kudüs Davasını Kendi Davamız Olarak Görüyoruz”, erişim 17 Aralık, 2024, <https://dogruhaber.com.tr/haber/614651-saglam-kudus-davasini-kendi-davamiz-olarak-goruyoruz/>

³⁰⁸ “Dış İlişkilerden Sorumlu Genel Başkan Yardımcımız Sayın Mehmet Eşin, Hamis Dış İlişkiler Sorumlusu Sayın Halid Meşal İle Görüştü.”, erişim 17 Aralık, 2024, <https://x.com/HurDavaPartisi/status/1401811874866503681> Erişim Tarihi:17.12.2024

³⁰⁹ “Hamis Heyetinden HÜDA PAR’a Ziyaret”, erişim 17 Aralık, 2024, <https://dogruhaber.com.tr/haber/864641-hamis-heyetinden-huda-para-ziyaret/>

kazanarak ilk defa Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde temsil edilmeyi başarmıştır.³¹⁰ Bu yeni sayfa ile birlikte HÜDA PAR, artık parti politikalarını Meclis çatısı altında dillendirmeye başlamıştır.

Bu politikaların en önemlilerinden biri de şüphesiz dış politikadır. Meclise girmenin üzerinden çok süre geçmeden, HÜDA PAR'ın özellikle ilgilendiği Filistin konusunda hiç beklenmedik bir gelişme yaşandı. 7 Ekim 2023 tarihinde, Filistinli direniş örgütü Hamas'ın silahlı kanadı İzzeddin Kassam Tugayları, abluka altındaki Gazze Şeridi'nden İsrail'e yönelik "Aksa Tufanı" isimli kapsamlı bir operasyon başlattıklarını açıkladı.³¹¹ İsrail bu saldırıları fırsat bilerek karşı saldırı başlatmış, İsrail Savunma Kuvvetleri (IDF), Hamas'ın Aksa Tufanı Operasyonu'na karşı "Demir Kılıçlar Operasyonu" başlatıldığını duyurmuştur.³¹²

HÜDA PAR Diyarbakır Gençlik Kolları Başkanlığı'nca, Aksa Tufanı'na destek amacıyla yapılan mitingde dualar edilmiş, HÜDA PAR Diyarbakır İl Başkanı Vedat Turgut tarafından yapılan açıklama ile HÜDA PAR olarak Filistin'in ve Mescid-i Aksa'nın özgürlüğüne giden her meşru eylemin yanındayız mesajı verilmiştir.³¹³

Gazeteci Cansu Çamlıbel ile röportaj gerçekleştiren HÜDA PAR Genel Başkan Yardımcısı ve Parti Sözcüsü Batman Milletvekili Serkan Ramanlı, İsrail'in Türkiye'deki misyon temsilciliklerinin kapatılması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca, Filistinlilerin kendi topraklarını savunmalarının meşru olduğunu, dolayısıyla İşgal Rejimine karşı Hamas'ın 7 Ekim saldırısının tümüyle meşru olduğunu, kendilerinin "Siyonistler" dedi diye Hamas'ın çocukları, ihtiyarları katlettiğini kabul ederek, bir yalan üzerinden bir kınamada bulunmayacaklarını, Hamas'ın saldırıları başlattığına dair herhangi bir işaret görmediklerini, Hükümetin İsrail politikalarını onaylamadıklarını açıklamıştır.³¹⁴

İstanbul İl Başkanlığının, "Aksa Tufanı"na destek ve Siyonist çetelerin Gazze'ye yönelik soykırımını protesto etmek amacıyla bir yürüyüş ve basın açıklaması düzenledi. Mitingde açıklama yapan Genel Başkan Yardımcısı ve Parti Sözcüsü Yunus Emiroğlu şu ifadeleri kullanmıştır:

³¹⁰ "HÜDA PAR'ın AKP Listelerinden Meclis'e Giren Dört Milletvekili Yemin Etti", erişim 19 Aralık, 2024, <https://www.bbc.com/turkce/articles/c168k9z1l2go>

³¹¹ "Hamas'ın Silahlı Kanadı İsrail'e Karşı "Aksa Tufanı" Operasyonu Başlattı", erişim 19 Aralık, 2024, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/hamasin-silahli-kanadi-israile-karsi-aksa-tufani-operasyonu-baslatti/3009914>

³¹² "İsrail Hamas'a Karşı Demir Kılıçlar Operasyonu Başlattı", erişim 19 Aralık, 2024, <https://www.trthaber.com/haber/dunya/israil-hamasa-karsi-demir-kiliclar-operasyonu-baslatti-801369.html>

³¹³ "HÜDA PAR'dan, Hamas'a Destek İçin Miting: "Siyonist, İşgalci Çete...", erişim 19 Aralık, 2024, <https://www.youtube.com/watch?v=OGwbsfTNhjk>

³¹⁴ "HÜDA PAR Genel Başkan Yardımcısı Serkan Ramanlı: İsrail'in Türkiye'deki Temsilciliklerinin Kapatılmasını İstiyoruz", erişim 22 Aralık, 2024, <https://t24.com.tr/yazarlar/cansu-camlibel/huda-par-genel-baskan-yardimcisi-serkan-ramanli-israil-in-turkiye-deki-temsilciliklerinin-kapatilmasini-istiyoruz,41968>

Biz çok zor bir süreçten geçiyoruz. Omuzlarımızda çok ağır bir mesuliyet taşıyoruz. İşte günlerdir 7 Ekim sabahından itibaren dünyanın dört bir tarafında bu sorumluluk için ayaktaız... Mescid-i Aksa bizim kırmızı çizgimizdir. Er ya da geç geri alacağız. Şimdi aziz kardeşler, kervan yola dizildi. Buradan diyoruz ki müjdeler olsun. Gidin Siyonistlere söyleyin biz Muhammed'in ordusuyuz ve geri dönüyoruz... Allah'tan korkun be! Bu savaş İsrail-Hamas savaşı mı? Öyle mi? Bu zalimle mazlumun savaşıdır. Bu hak ile batılın savaşıdır. Kendinize gelin... Aziz kardeşler, biz niye Gazze için bu kadar endişeleniyoruz, niçin bu kadar feryat ediyoruz? Çünkü Gazze düşerse İstanbul düşer. Gazze düşerse İslam ümmeti düşer. Orası 75 yıldır canları pahası direnen kardeşlerimiz sayesinde ayaktaır, bilelim ve destek olalım... Bu bir özgürlük mücadelesidir. Bu bir kurtuluş mücadelesidir. Hamas'ın, Filistinli direniş gruplarının tamamının mücadelesi meşrudur, makbuldür, haklıdır, helaldir. Bu kadar net.³¹⁵

HÜDA PAR, Türkiye'nin birçok yerinde Filistin'e destek mitingleri düzenlemeye devam etmiş; bu mitinglerin en dikkat çekenini ise Batman mitingi olmuştur. Mitinge, HÜDA PAR Genel Başkanı Zekeriya Yapıcıoğlu, Batman Milletvekili Serkan Ramanlı, Hamas Âlimler Birliği Dış Ülkeler Sorumlusu Nevvaf Tekruri katılmış, en dikkat çekici görüntü ise Genel Başkan Zekeriya Yapıcıoğlu'nun sahneye Hamas'ın askeri kanadı El Kassam Tugayları'nın üniformasını giyen, yüzü kapalı kişilerle çıkmış olmasıdır. Bu görüntü, bazı siyasi partilerin tepkisini çekmiş “Cumhuriyet Savcıları göreve” çağrısı yapılmıştır.³¹⁶

HÜDA PAR Genel Başkanı Zekeriya Yapıcıoğlu, yaptığı açıklamada özellikle İsrail ile iş birliği yaptığı tespit edilen Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının vatandaşlıktan çıkarılması, mal varlıklarının dondurularak bir “Aile Fonu”na aktarılması ve ağırlaştırılmış müebbet almalarını içeren bir kanun teklifini Meclis'e sunacaklarını açıkladı.³¹⁷ 28 Aralıkta 2023'te TBMM Başkanlığına Kanun Teklifi sunulmuştur.

HÜDA PAR tarafından Gazze ve Filistin konusunda bir yandan destek açıklamaları ve mitingler yapılmaya devam ederken, diğer taraftan Hamas'lı yöneticilerle görüşmelere devam edilmiştir. HÜDA PAR tarafından yapılan açıklamada, Genel Başkanı Zekeriya Yapıcıoğlu ve Hamas Siyasi Büro Başkanı İsmail Heniyye'nin bir araya geldiği görüşmede, işgalci İsrail'in Gazze'de uyguladığı vahşet ve soykırıma karşı atılması gereken adımlara ilişkin fikir alışverişinde bulunulduğu açıklaması yapılmıştır.³¹⁸ İsrail'in saldırıları sonucunda İsmail Haniye'nin 3 oğlu ve 4 torunu

³¹⁵ “Genel Başkan Yardımcımız Emiroğlu: Mescid-i Aksa Bizim Kırmızı Çizgimizdir, Er Ya Da Geç Geri Alacağız”, erişim 19 Aralık, 2024, <https://hudapar.org/haberler/genel-baskan-yard%C4%B1mc%C4%B1m%C4%B1z-emiroglu-mescid-i-aksa-bizim-k%C4%B1rm%C4%B1z%C4%B1-cizgimizdir-er-ya-da-gec-geri-alacag%C4%B1z>

³¹⁶ “Ümit Özdağ, HÜDA PAR'ın Batman Mitingi Hakkında Savcılara Seslendi”, erişim 20 Aralık, 2024, <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/turkey/131120232>

³¹⁷ “HÜDA PAR Genel Başkanı Yapıcıoğlu: Soykırıma Karşı Çifte Vatandaşlar Hakkında Meclis'e Kanun Teklifi Sunacağız”, erişim 20 Aralık, 2024, <https://www.ilkha.com/gundem/huda-par-genel-baskani-yapicioglu-soykirima-karisan-cifte-vatandaslar-hakkinda-meclise-kanun-teklifi-sunacagiz-368808>

³¹⁸ “Genel Başkanımız Sayın Zekeriya Yapıcıoğlu, Hamas Siyasi Büro Başkanı Sayın İsmail Heniyye İle Görüştü”, erişim 20 Aralık, 2024, <https://x.com/HurDavaPartisi/status/1754>

öldürülmüştür.³¹⁹ Bu gelişmenin üzerine Zekeriya Yapıcıoğlu, İsmail Heniyye'yi telefonla arayarak başsağlığı dilemiş ve desteklerini belirtmiştir.³²⁰ HÜDA PAR tarafından yapılan açıklamada, Genel Başkan Zekeriya Yapıcıoğlu'nun Hamas Lideri İsmail Heniyye'yi ziyaret ederek, şehit edilen üç oğlu ve dört torunu için taziye dileklerini ilettiği, samimi bir ortamda gerçekleşen ziyarette, Gazze'deki son gelişmeler de ele alındığı duyurulmuştur.³²¹

HÜDA PAR Filistin konusundaki açıklamalarına devam etmiş, hükümete çağrıda bulunarak, “Soykırımcı Siyonistlere destek verdiği tespit edilen firmaların faaliyetlerine son verilmeli, çalışma ruhsatları iptal edilmelidir. Hükümeti bu konuda derhal somut adım atmaya davet ediyoruz” açıklamasında bulunmuştur.³²²

HÜDA PAR'ın 28 Aralık 2023'te Meclis Başkanlığı'na vermiş olduğu, Türkiye vatandaşı olup da Gazze'deki soykırıma ortak olan Siyonistlerle ilgili Meclis Başkanlığı'na sunulan kanun teklifinin TBMM Genel Kurulu'nda görüşülmesi kabul edildi.³²³ HÜDA PAR yaptığı açıklamalarla, Siyonist rejimin olimpiyatlara katılmasının engellenmesi veya olimpiyatların boykot edilmesi istemiştir.³²⁴ Ayrıca Hamas lideri, İsmail Heniyye'nin TBMM'de konuşma yapmasını önermiştir.³²⁵ Bununla beraber, hava ve deniz yollarının Siyonistlere ve destekçilerine kapatılması gibi önerilerde bulunmuştur.³²⁶

31 Temmuz'da Hamas Siyasi Büro Başkanı İsmail Heniyye, İran'da Cumhurbaşkanlığı seçimini kazanan Mesud Pezeşkiyan'ın yemin törenine katılmak üzere bulunduğu Tahran'da uğradığı bombalı saldırı sonucu öldürülmüştür.³²⁷ HÜDA PAR tarafından yapılan açıklama ile Genel Başkan Zekeriya Yapıcıoğlu saldırı sonucu Şehit olan İsmail Heniyye için yayımladığı taziye mesajında şu ifadeler yer verilmiştir:

³¹⁹ “İsmail Haniye'nin 3 Oğlu Ve Torunları İsrail Saldırısında Şehit Edildi”, erişim 20 Aralık, 2024, <https://hurseda.net/dunya/259227-ismail-haniye-nin-3-oglu-ve-torunlari-israil-saldirisinda-sehit-edildi.html>

³²⁰ “HÜDA PAR Genel Başkanı Yapıcıoğlu'ndan Hamas Lideri Heniyye'ye Taziye Telefon”, erişim 20 Aralık, 2024, <https://www.youtube.com/watch?v=kZt0JCBisTQ>

³²¹ “Genel Başkanımız Sayın Zekeriya Yapıcıoğlu, Hamas Lideri Sayın İsmail Heniyye'yi Ziyaret Ederek, Geçtiğimiz Günlerde Şehit Edilen Üç Oğlu Ve Dört Torunu İçin Taziye Dileklerini İletti.”, erişim 20 Aralık, 2024, <https://x.com/HurDavaPartisi/status/1785046570108338219>

³²² “Siyonist Rejime Açıkta Destek Veren Firmaların Faaliyetlerine Devam Edebiliyor Olmaları Kabul Edilemez”, erişim 22 Aralık, 2024, <https://hudapar.org/haberler/siyonist-rejime-ac%C4%B1ktan-destek-veren-firmalar%C4%B1n-faaliyetlerine-devam-ede-biliyor-olmalar%C4%B1-kabul-edilemez>

³²³ “Kanun Teklifimizin TBMM Genel Kurulu'nda Görüşülmesi Kabul Edildi”, erişim 22 Aralık, 2024, <https://hudapar.org/haberler/kanun-teklifimizin-tbmm-genel-kurulu-nda-gorusulmesi-kabul-edildi>

³²⁴ “Siyonist Rejimin Olimpiyatlara Katılması Engellenmeli Veya Olimpiyatlar Boykot Edilmeli”, erişim 22 Aralık, 2024, <https://hudapar.org/haberler/siyonist-rejimin-olimpiyatlara-kat%C4%B1lmas%C4%B1-engellenmeli-veya-olimpiyatlar-boykot-edilmeli> Erişim Tarihi:22.12.2024

³²⁵ “İsmail Heniyye TBMM'de Konuşsun”, erişim 22 Aralık, 2024, <https://hudapar.org/haberler/ismail-heniyye-tbmm-de-konussun> Erişim Tarihi:22.12.2024

³²⁶ “Genel Başkanımız Yapıcıoğlu'ndan İsrail'in Küstahça Tehdidine Sert Tepki”, erişim 21 Aralık, 2024, <https://hudapar.org/haberler/genel-baskan%C4%B1m%C4%B1z-yap%C4%B1c%C4%B1o%C4%B1glu-ndan-israil-in-kustahca-tehdidine-sert-tepki> Erişim tarihi:22.12.2024

³²⁷ “Hamas Lideri Haniye Tahran'da Suikastla Öldürüldü”, erişim 22 Aralık, 2024, <https://www.ntv.com.tr/dunya/hamas-lideri-haniye-tahranda-suikastla-olduruldu,6RTqVmKVW02IExP807QUWg>

Siyonist rejimin gerçekleştirdiği saldırı ile yalnızca Filistin'i değil, başta bölge ülkeleri olmak üzere bütün İslam ülkelerini hatta insanlığı tehdit ettiğini ve barışın önündeki en büyük engel olduğunu bir kez daha ortaya koymuştur. Siyonist rejimin gerçekleştirdiği soykırım ve katliamlara karşı harekete geçmeyen, birlik içerisinde somut adım atmayan Müslümanlar, artık nasıl bir terör örgütü ile karşı karşıya olduklarını görmeli değil mi? Mutlak kötülük olan siyonizmin yıkılışı sadece bir zaman meselesidir. Herkes hesabını buna göre yapmalıdır. Ne yaparsa yapsın siyonist rejim yok olmaktan kurtulamayacak ve gerçekleştirdiği alçakça saldırılar Filistin Direnişini durduramayacaktır. Siyonist rejimin saldırıları karşısında bir dağ gibi sarsılmadan duran, her bir liderini/komutanını şehit verdikten sonra ancak azmi ve cesareti bilen Direnişin yiğit evlatlarını selamlıyorum. Filistinli kardeşlerimizin yanında olmaktan geri durmayacağız. Şehadete erişen kardeşim İsmail Heniyye ve diğer bütün şehitlere Allah'tan rahmet, Filistinli kardeşlerimize sabır diliyorum.³²⁸

İsmail Heniyye'nin cenazesi için Katar'da yapılan cenaze törenine, HÜDA PAR Genel Başkanı Zekeriya Yapıcıoğlu başkanlığındaki bir heyet katılmıştır.³²⁹ Hamas'ın, İsmail Heniyye'nin yerine Yahya Sinwar'ın seçildiğini duyurması üzerine HÜDA PAR Genel Başkanı yayınladığı tebrik mesajında, "Filistin İslamî Direniş Hareketi HAMAS, geçtiğimiz hafta şehid edilen İsmail Heniyye'nin yerine Yahya Sinwar'ın seçildiğini duyurdu. HAMAS'ın aldığı bu kararın hayırlara vesile olmasını diliyor, Sayın Yahya Sinwar'ı tebrik ediyorum" ifadelerine yer vermiştir.³³⁰

17 Eylül 2024'de, genellikle Hizbullah üyelerinin kullandığı çağrı cihazları patlatıldı.³³¹ Bu gelişmeyle Lübnan operasyonunu resmen başlatan İsrail, devamında saldırılarını artırmış, 28 Eylül'de İsrail ordusu, Hizbullah'ın lideri Nasrallah'ın öldürüldüğünü duyurmuştur.³³² Bu saldırı üzerine HÜDA PAR tarafından yayımlanan taziye mesajında, "Siyonist rejim, Lübnan'da gerçekleştirdiği saldırı ile yalnızca Filistin'i değil, başta bölge ülkeleri olmak üzere bütün İslam ülkelerini hatta insanlığı tehdit ettiğini bir kez daha ortaya koymuştur..." denilmektedir.³³³

Diyarbakır'da 9. Alimler Buluşması gerçekleşmiştir.³³⁴ Zekeriya Yapıcıoğlu buluşmada yaptığı konuşmada, "Yalnızca Filistin değil, Lübnan, Suriye, Irak, Yemen, İran, Mısır ve Türkiye başta olmak üzere tüm bölge ülkeleri ve esasında bütün bir

³²⁸ "Genel Başkanımız Yapıcıoğlu'ndan Heniyye İçin Taziye Mesajı: Filistin Direnişi Durdurulamayacak!", erişim 22 Aralık, 2024, <https://hudapar.org/haberler/genel-baskan%C4%B1m%C4%B1z-yap%C4%B1c%C4%B1o%C4%B1glu-ndan-heniyye-icin-taziye-mesaj%C4%B1-filistin-direnisi-durdurulamayacak>

³²⁹ "ABD Destekli Suikast Sonucu Siyonistlerce Katledilen Filistin Başbakanı ve Hamas Lideri Şehid İsmail Heniyye Bugün Katar'da Hakka Uğurlandı", erişim 22 Aralık, 2024, <https://x.com/HurDavaPartisi/status/1819428166785736717>

³³⁰ "Genel Başkanımız Yapıcıoğlu, Hamas'ın Yeni Lideri Sinwar'ı Tebrik Etti", erişim 22 Aralık, 2024, <https://hudapar.org/haberler/genel-baskan%C4%B1m%C4%B1z-yap%C4%B1c%C4%B1o%C4%B1glu-hamas-%C4%B1n-yeni-lideri-sinwar-%C4%B1-tebrik-etti>

³³¹ "İsrail'den Hizbullah'a Siber Saldırı! Beyrut'ta Çağrı Cihazları Aynı Anda Patlatıldı", erişim 22 Aralık, 2024, https://www.youtube.com/watch?v=BsJIsCYv_il

³³² "Hizbullah'ın Lideri Nasrallah Öldürüldü", erişim 22 Aralık, 2024, <https://www.bloomberght.com/israil-nasrallah-olduruldu-2361200>

³³³ "Taziye Mesajı", erişim 22 Aralık, 2024, <https://hudapar.org/haberler/taziye-mesaj%C4%B1>

³³⁴ "Diyarbakır'da Düzenlenen "9. Alimler Buluşması" Başladı", erişim 21 Aralık, 2024, <https://www.cnnturk.com/yerel-haberler/diyarbakir/diyarbakirda-duzenlenen-9-alimler-bulusmasi-basladi-2162463>

insanlık, Siyonizm'in ve Batı emperyalizminin tehdidi altındadır'' ifadelerini kullanmıştır.³³⁵

TBMM'de basın toplantısı düzenleyen HÜDA PAR basın sözcüsü Serkan Ramanlı hükümete şu sözlerle seslenmiştir:

Türkiye İhracatçıları Meclisi'nin yayınladığı 31 Mayıs 2024 tarihli 'Konsolide Ülkelere Göre Sektörel İhracat' verilerine göre 2023 yılına göre, yani 2024 yılında Filistin'e gönderilen ürünlerden yüzde 453 binlik anormal bir artış var. Peki, içeriği ne? Soykırım yaşandı diye; gıda, ilaç, yiyecek mi içeriye sokabildik? Filistin'e ihracat edilen çelikte, yüzde 51 binlik bir artış var. Demir ve demir dışı metaller kaleminde yüzde 13 binlik devasa bir artış söz konusu. Filistin'de taş üstünde taş kalmadı. Ne hastane, ne okul, ne bina hiçbir şey kalmadı. Bu demir, çelik, çimento kime gidiyor? 'Acaba biz İsrail'le ticaretimizi durdurduk bitirdik de Filistin etiketi üzerinden mi acaba siyonistlerle ticarete devam ediyoruz' sorusu akıllara geliyor. Bu işin sorumlularının kamuoyuna bir açıklama yapma mecburiyeti var.³³⁶

HÜDA PAR, genel olarak hükümet ile ortaklık yapmış olmasına rağmen, zaman zaman yaptığı açıklamalarla hükümetin İsrail politikalarına eleştiriler getirmeyi sürdürmekte olup, özellikle İsrail'in katliam ve işgal politikalarının engellenmesi konusunda daha fazla adım atılması için TBMM de ve kamuoyunda çalışmalar yürütmektedir.

4.2.2. Hür Dava Partisi ve Kürt Meselesi

HÜDA PAR, söylem olarak İslami değerler çizgisinde siyaset yaptığını vurgularken, İslami olmayan etnik kimlik üzerinden siyaseti reddettiğini belirtmekte ve bu nedenle Türk milliyetçiliğine karşı çıktığını ifade etmektedir. Ancak, kendi söylemiyle çelişir şekilde, etnik olarak daha çok Kürt kimliğini ön plana çıkaran bir çizgide siyaset yapmayı benimsediği, parti tüzüğü ve programından anlaşılmaktadır.

HÜDA PAR, bir bakıma her ne kadar milliyetçiliğe karşı çıktığını iddia etse de, Doğu ve Güneydoğu coğrafyası kökenli siyaset yapan partilerin, ortak paydası haline gelen Kürt milliyetçiliği, partinin politikalarında önemli bir yer tutmaktadır.

HÜDA PAR, özelde bakıldığı zaman tüm Türkiye'nin yanında özellikle Kürt halkına yönelik söylem ve görüşlerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Bunun temel nedenlerinden biri, partinin Hizbullah'tan gelen bir altyapıya sahip olması ve Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da kökleşmiş bir tabanı bulunmasıdır. Ayrıca, parti yöneticilerinin büyük çoğunluğunun Kürt kökenli olması da bu durumu pekiştirmektedir. Kürt söylemlerinin dozajının bu denli yüksek olmasının temel sebebi, partinin hedef

³³⁵ "Siyonizm Türkiye ve Bölge Ülkelerinde Savaş Yürütmek İstiyor!", erişim 23 Aralık, 2024, <https://hudapar.org/haberler/siyonizm-turkiye-ve-bolge-ulkelerinde-savas-yurutmek-istiyor>

³³⁶ "Bu Ticaretin Aslı Astarı Nedir!", erişim 23 Aralık, 2024, <https://hudapar.org/haberler/bu-ticaretin-asli-astari-nedir>

kitlesinde bulunan Kürtlere yönelik olarak kendisiyle benzer söylemler taşıyan özellikle BDP-DEM devamı partiler ve bölgede etkili AK Parti ile yarışabilecek bir söylem ortaya konulmasının amaçlanmasıdır. Bu nedenle özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da yıllardır çözülmemeyen Kürt meselesi konusunda yeni söylemler geliştirerek meselenin kalıcı olarak çözülmesi konusunda çalışmalar yapmaktadır. Bu konudaki söylemler birçok alanda detaylandırılarak söylenmekte ve bazı söylemler toplum ve siyasi arenada aykırı olmasıyla ön plana çıkmaktadır. Bunun en yakın zamanlı örneklerinden biri HÜDA PAR’ın TBMM’de dört milletvekili ile temsil edilmeye başlamasından sonra gerçekleşen yeni anayasa tartışmalarında yaşanmıştır.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın yeni anayasa açıklamasında bulunmuştur.³³⁷ Bunun üzerine, bir televizyon programına katılan Zekeriya Yapıcıoğlu, Anayasanın 4. maddesinin kaldırılmasını talep etmiştir.³³⁸ 4. Madde şudur: “Anayasanın 1 inci maddesindeki Devletin şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki hüküm ile, 2 nci maddesindeki Cumhuriyetin nitelikleri ve 3 üncü maddesi hükümleri değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez.”³³⁹

Zekeriya Yapıcıoğlu’nun bu açıklamaları üzerine önce Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, “Anayasa’nın ilk 4 maddesiyle ilgili bizim açımızdan herhangi bir tartışma yoktur. Özellikle Cumhur İttifakı’nın böyle bir sıkıntısı ve derdi yoktur. Partimizin bu konudaki duruşu, tutumu, yaklaşımı gayet açıktır.”³⁴⁰ Açıklamasında bulunmuş, ardından MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli yaptığı açıklamada, “MHP’ye anayasanın ilk dört maddesi kapsamında yoklama yapmak kimsenin haddi değildir. Kim olursa olsun, anayasasının ilk 4 maddesine şaibeli tavır gösterenler, şaşı bakanlar yok hükmündedir” ifadelerini kullanmıştır.³⁴¹

HÜDA PAR Genel Başkanı Zekeriya Yapıcıoğlu her ne kadar “Biz 4. maddenin kaldırılmasını talep ediyoruz, İstiklal Marşı, bayrak, başkent ve Cumhuriyet’le ilgili

³³⁷ “Erdoğan’dan Yeni Anayasa Açıklaması: Bu Konuda Kararlıyız, Diğer Siyasi Partilerin De Aynı Niyeti Sergilemesini Umuyoruz”, erişim 30 Aralık, 2024, <https://www.indyturk.com/node/744467/haber/erdo%C4%9Fandan-yeni-anayasa-a%C3%A7%C4%B1klamas%C4%B1-bu-konuda-kararlı%C4%B1y%C4%B1z-di%C4%9Fer-siyasi-partilerin-de>

³³⁸ “HÜDA PAR Lideri Yapıcıoğlu’ndan Anayasa’nın 4. Maddesi Açıklaması: Ahmağa Anlatır Gibi Söyledim”, erişim 30 Aralık, 2024, <https://www.yeniakit.com.tr/haber/huda-par-lideri-yapicioglundan-anayasanin-4-maddesi-aciklamasi-ahmaga-anlatir-gibi-soyledim-1885566.html>

³³⁹ “Türkiye Cumhuriyeti Anayasası(1)”, erişim 30 Aralık, 2024, <https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/anayasa/#:~:text=MADDE%204%2D%20Anayasan%C4%B1n%201%20inci,de%C4%9Fi%C5%9Ftirilemez%20ve%20de%C4%9Fi%C5%9Ftirilmesi%20teklif%20edilemez.>

³⁴⁰ “Erdoğan’dan HÜDA PAR’a Anayasa Yanıtı: İlk Dört Maddeyle İlgili Tartışma Yok”, erişim 21 Aralık, 2024, <https://www.sozcu.com.tr/erdogan-dan-anayasa-cikisi-p85013>

³⁴¹ “HÜDA PAR Tartışmaya Açtı, Bahçeli Son Noktayı Koydu: Şaşı Bakanlar”, erişim 30 Aralık, 2024, <https://www.gercekgundem.com/siyaset/huda-par-tartismaya-acti-bahceli-son-noktayi-koydu-sasi-bakanlar-484808>

sorunumuz yok’’³⁴² açıklamasında bulunmuşsa da Atatürk Milliyetçiliği, Laiklik ve resmi dilin Türkçe olduğuna atıfta bulunan kısımlarına muhalefet ettiği ve asıl amacın bu kısımları tartışmaya açmak olduğu düşünülmektedir.

2024 yılında MHP lideri Devlet Bahçeli’nin PKK terör örgütünün lağvedilmesi çağrısı ile başlayan süreç, Kürt meselesi ile doğrudan bağlantılı olması hasebiyle, atılacak adımlar konusunda HÜDA PAR kendisine göre bir yol çizerek, daha önce de söylediği gibi silah bırakma ile Kürt meselesinin ayrı konular olduğunu belirtmiştir.³⁴³ HÜDA PAR’a göre; ‘‘Kürt meselesi bir hak ve hukuk meselesidir. Bu nedenle meselenin çözümü şartlara bağlanmamalı ve temel haklar pazarlık konusu yapılmamalıdır.’’³⁴⁴

HÜDA PAR siyasetteki konumlanmasının önemli noktalarından biri olan Kürt meselesinin çözümünde kendisinin denklem dışında kalmaması ve özellikle Kürt halkına bu konuda çalışmalar yaptığını göstermek amacıyla 15-16 Şubat 2025 tarihleri arasında, ‘‘Kürt Meselesine İnsani Çözüm Çalıştayı’’ adı altında bir program düzenlenmiştir.³⁴⁵ Çalıştayın sonuç bildirgesinde yapılan tespitler ve çözüm önerileri şu şekilde açıklanmıştır:

1- Kürt meselesi, yüz yıldır çözüm beklemektedir. Çözumsuz kalması halinde gelecek nesillerin heba olmasına sebep olacaktır. Bir yüzyıl daha kaybedilmemeli, barış ve adalet ile yepyeni bir yüzyıl, birlikte inşa edilmelidir.

2- Kürtler, mevcut çatışmaların en büyük mağdurudur. Bu nedenle Kürdistan’da yaşayan tüm insanlar bölgede huzur istemektedirler. Ankara’nın saadeti, Diyarbakır’ın huzuruna bağlıdır.

3- Kürtlerin hak talepleri ve hassasiyetleri dikkate alınmadan yüzyılların oluşturduğu sorunları çözmek mümkün değildir. Bu hassasiyetlerin başında İslam gelir ve İslamî değerlere aykırı hiçbir çözüm modeli Kürt halkı nezdinde karşılık bulmayacaktır.

4- Kemalist resmi ideolojinin dayatmaları neticesinde ortaya çıkan ve bugüne kadar yüz binlerce insanın ölümüne ve büyük acıların yaşanmasına yol açan silahın ve şiddetin Kürt meselesi için bir çözüm enstrümanı olmadığı bilakis bu yöntemin Kürtlerin sahip olduğu beşeri ve siyasi gücü kriminalize ettiği ortaya çıkmıştır.

5- Savaş baronlarına ve askeri vesayetten yana olanlara bir daha fırsat verilmemelidir. Silahlı bir çözüm yöntemi olarak gören anlayış, başta siyaset kurumunun

³⁴² ‘‘Zekeriya Yapıcıoğlu, "4. Maddeye Karşıyız" Sözlerini Savundu, CHP'yi Hedef Aldı: Kemalizm Maskesiyle "Kenanizm" Yapıyorlar’’, erişim 30 Aralık, 2024, <https://t24.com.tr/haber/zekeriya-yapicioglu-4-maddeye-karsiyiz-sozlerini-savundu-chp-yi-hedef-aldi-kemalizm-maskesiyle-kenanizm-yapiyorlar,1184849>

³⁴³ ‘‘Yapıcıoğlu: PKK Silah Bıraksın ya da Bırakmasın Kürt Meselesi Çözülmeli’’, erişim 13 Mayıs, 2025, <https://www.hudapar.org/haberler/yap%C4%B1c%C4%B1o%C4%B1glu-pkk-silah-b%C4%B1raks%C4%B1n-ya-da-b%C4%B1rakmas%C4%B1n-kurt-meselesi-cozulmeli>

³⁴⁴ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, yazılı görüşme, 2025

³⁴⁵ ‘‘‘Kürt Meselesine İnsani Çözüm Çalıştayı’’mız başladı’’ erişim 13 Mayıs, 2025, <https://hudapar.org/haberler/kurt-meselesine-insani-cozum-cal%C4%B1stay%C4%B1-m%C4%B1z-baslad%C4%B1>

tüm bileşenleri olmak üzere toplumun tamamı tarafından mahkûm edilmelidir. Kürt meselesinin çözüm adresinin siyaset kurumu olduğu asla unutulmamalı, siyasi yollarla yürütülen çalışmalar desteklenmelidir.

6- İç cephenin güçlenebilmesi için ulusçu resmi ideolojinin inkâr ve asimilasyon politikaları tamamen terk edilmelidir. Ayrımcılığın sonlandırılması için yasal ve anayasal düzenlemeler yapılmalı, temel hak ve hürriyetler hiçbir şarta bağlanmamalı ve pazarlık konusu yapılmamalıdır.

7- Bugüne kadar edebiyatı çokça yapılan kardeşliğin artık hukuku da tahakkuk ettirilmelidir.

8- Kürtlerin büyük bir saygıyla andığı Şeyh Said-i Palevi gibi Kürt âlimlere yapılanlar başta olmak üzere bu güne kadar yapılan zulümlerden dolayı devlet adına özür dilenmeli ve mezar yerleri ivedilikle açıklanmalıdır.

9- Ülkemizde siyasal istikrarın ve birlikteliğin tahkim edilmesi için Millî Eğitim Bakanlığı çatısı altında yazılan Tarih ve Edebiyat kitaplarındaki resmi ideolojinin gerçeğe aykırı tezlerinden vazgeçilmelidir. Kürtlerin ve Türklerin Malazgirt, Çanakkale ve Kurtuluş Savaşı gibi kritik süreçlerdeki tarihsel birliktelikleri sahih bir surette yeniden yazılmalıdır.

10- Kürtçe anayasal güvenceye kavuşturulmalı, anadilde eğitimin önündeki bütün engeller kaldırılmalıdır. Anayasada Kürtlerin yokluğu değil varlığı güvence altına alınmalıdır.

11- Bir önceki çözüm sürecinde yapılan hatalar bir daha tekrar edilmemelidir. Toplum nezdinde çözüme yönelik güveni zedeleyecek her türlü söz, tavır ve davranıştan mutlaka kaçınılmalıdır.

12- Kürt meselesinin kaynağını oluşturan Kemalist zihniyetin ürünü olan darbe anayasası değiştirilmeli ve eşit vatandaşlık temelinde yeni bir anayasa hazırlanmalıdır.

13- Türkiye Cumhuriyeti devletine vatandaşlık bağıyla bağlı olan herkesin Türk olduğu tanımlamasından vazgeçilmelidir. Devlet diline hâkim olan ırkçı, dışlayıcı ve inkârcı söylem tüm mevzuattan, literatürden ve eğitim müfredatından çıkarılmalıdır.

14- Kürtleri birbirinden ayıran Skyes-Picot sınırları sembolik hale getirilmeli; insani, ekonomik, kültürel, sosyal ilişkilerin geliştirilmesi ve sılayı rahim hukukunun yerine getirilebilmesi için gerekli bütün kolaylıklar sağlanmalıdır.

15- Kürtlerin bireysel ve toplumsal haklarının tanınması, güvence altına alınması, barışın ve adaletin sağlanması ve güçlü ortak bir geleceğin inşası için tüm taraflar gecikmeksizin sorumluluk almalıdır.³⁴⁶

HÜDA PAR'ın çalıştay sonunda dile getirdiği konularda daha öncede çeşitli açıklamalar ve çözüm önerileri sunduğu bilinmektedir. Diyarbakır'daki çalıştaydan kısa bir süre sonra, 26-28 Şubat 2025 tarihlerinde bu kez Irak tarafındaki Kürt siyasiler tarafından düzenlenen ve Kürt meselesinin çözüm yollarının da konuşulduğu “Erbil Formu” düzenlenmiştir. Erbil Formu'na konuşmacı olarak katılan HÜDA PAR Genel

³⁴⁶ ““Kürt Meselesine İnsani Çözüm Çalıştayı” Sonuç Bildirgemiz”, erişim 13 Mayıs, 2025, <https://hudapar.org/haberler/kurt-meselesine-insani-cozum-cal%C4%B1stay%C4%B1-sonuc-bildirgemiz>

Başkanı Zekeriya Yapıcıoğlu; PKK'nın elindeki silahın meselinin çözümünün önündeki en büyük engellerden olduğunu, şiddet döneminin bitmesi gerektiğini, şiddetin 40 yıldır en fazla zararı Kürt'e verdiğini söyledi. Kürt meselesi çözülsün veya çözülmesin silahın devreden çıkması gerektiğini söyleyen Yapıcıoğlu, meselenin çözümünün silah bırakma şartına da endekslenmesinin doğru olmadığını vurgulamıştır.³⁴⁷

HÜDA PAR, Kürt meselesinin çözümünün de kurulduğu günden itibaren çeşitli kanallar üzerinden sorunun çözümü konusunda öneri ve açıklamalar yapmıştır. HÜDA PAR'ın sorunun çözümü konusunda yaptığı açıklama ve öneriler ayrıntılı olarak şu şekilde açıklanabilir:

4.2.2.1.Kürt Kimliği

HÜDA PAR, anti Kemalizm kaynağının Cumhuriyet rejiminin inşası sürecinde uygulanan politikalar olduğunu belirtmektedir. Bu nedenle Parti Programı'nda Kürtlerin sorunlarını tanımlarken şu ifadeleri kullanır:

Cumhuriyet ideolojisi, temel olarak iki ilke üzerine kurulmuştur. Bunlardan biri laiklik, diğeri de Türklüktür. Laiklik ile bağlantılı uygulama ve inkılâplar yüzünden Kürtler, batıdaki Müslüman Türk kardeşleri ile beraber büyük eziyet ve sıkıntılar çekmişlerdir. Ancak onların çektiği sıkıntılar bununla sınırlı değildir. Bunun dışında Kürt oldukları için Türklük/Türkleştirme politikalarının sonucu olarak büyük sıkıntılar yaşamışlardır. Bu şekilde hem laiklik hem de Türklük dayatmalarına tepki olarak vuku bulan Şeyh Said Kiyamı, Dersim ve Ağrı Ayaklanmaları büyük bir şiddetle ve katliamlarla bastırılmış, bunlar ve Zilan'daki katliamlarla beraber yüz binlercesi öldürülmüş, yaralanmış ve çok daha fazlası da aç ve çıplak bir halde batıya sürgün edilmişlerdir. Bu dönemde yapılan zulüm ve vahşet akıl almaz boyutlara ulaşmıştır.³⁴⁸

HÜDA PAR, Kürtler ve Türklerin geçmişte Bizans'a karşı ortak savaştığını, sonrasında bu topraklarda kardeşçe yaşadığını, ancak İttihat ve Terakki ile başlayan ve Cumhuriyet'in kurulmasıyla devam eden uygulamalar sonucunda bu kardeşliğin bozulmaya başladığını iddia etmektedir. Parti, Cumhuriyet rejiminin kuruluşundan sonra Kürtlere verilen sözlerin yerine getirilmediğini ve Kürtlerin yok sayıldığını savunmaktadır. Bu nedenle, Kürtlerin hem İslami değerlerinin hem de kimliklerinin yok sayıldığı görüşünü benimsemektedir. Hür Dava Partisi kurucu lideri Mehmet Hüseyin Yılmaz 1. Olağan Genel Kongre'de yaptığı konuşmada bu tezin altını şu şekilde doldurmaktadır:

Türk olanların dışında, tüm kavimlerin varlığını reddettiler. İnkâr ve asimilasyon politikalarıyla Türklüğü ve Türkçülüğü dayattılar. Faşizan uygulamalarıyla, kardeşi,

³⁴⁷ “HÜDA PAR Genel Başkanı Yapıcıoğlu Erbil Forumu'nda konuştu”, erişim 14 Mayıs, 2025,

[https://ilkha.com/siyaset/huda-par-genel-baskani-yapicioglu-erbil-forumunda-konustu-\(tamami\)-444698](https://ilkha.com/siyaset/huda-par-genel-baskani-yapicioglu-erbil-forumunda-konustu-(tamami)-444698)

³⁴⁸ “Parti Programı”.

kardeşe öldürttüler Yüzyıllarca kardeşçe bir arada yaşayan Türkleri ve Kürtleri birbirine kırdırttılar.

Yine projenin gereği olarak, İslam'a ve İslami değerlere de savaş açıldı. İnancını yaşamak isteyenler, yıllarca hakaretlere, işkencelere ve zulümlere maruz kaldılar. Yeni cumhuriyetin, asli değerlerinden uzaklaştırılmasına karşı çıkan âlimleri, şeyhleri ve halkı katlettiler. İsyancı diyerek, İstiklal mahkemeleri eliyle birçok âlimi idam ettirdiler. Yine birçoğunu sürgüne gönderdiler. Yıllarca ezan yasaklandı. Camiiler kapatıldı. Birçoğu ahırlara çevrildi. Medreseler kapatıldı. Kuran-ı Kerim'in okunması, okutulması yasaklandı ve toplatılıp yakıldı. Bu inkârcı ve asimilasyoncu Rejimin katliamları ve zulümleri burada saymakla bitmeyecek kadar çoktur. Şu bir gerçektir ki; bu ülkedeki tüm zulümlerin, yasakların kaynağı Türk Ulus Devlet projesidir.³⁴⁹

Yılmaz'ın açıklamalarından da anlaşılacağı üzere, Kürtlerin en büyük sorununun kaynağı olarak Türk ulus-devlet projesi görüldüğü ve bu proje ile İslami değerlerin ve Kürt kimliğini yok saydığı vurgulanmaktadır. HÜDA PAR, Cumhuriyet döneminde gerçekleşen Kürt ayaklanmalarını hak arama isyanı olarak değerlendirmekte; bu ayaklanmaları yöneten kişileri âlim ve şeyh olarak nitelendirmektedir. Parti, ayrıca bu kişilere zulüm yapıldığını ve devletin bunu kabul etmesi gerektiğini savunmaktadır:

Dersim katliamı, katliamlarla dolu Cumhuriyet tarihinin en acımasız ve en vahşi katliamlarından birisidir. Altında bakanlar kuruluna başkanlık eden M. Kemal'in imzası bulunan 4 Mayıs 1937 tarihli bakanlar kurulu kararı ile "Tunceli Tenkil Harekâtı" başlatılmış ve on binlerce masum insan barbarca katledilmiştir. Havadan ve karadan yürütülen operasyonlar neticesi, mağaralara sığınan masum siviller çocuk, kadın, yaşlı ayırımı yapılmaksızın dönemin Malatya Emniyet müdürü ve eski dışişleri bakanı İ. Sabri Çağlayangil'in itirafı ile ordu tarafından zehirli gaz yani kimyasal kullanılmak sureti ile zehirlenilerek katledilmişlerdir. İnsanlığa karşı işlenen suçlar kapsamına alınması gereken bu katliam için ilk adım olarak parti programımızda da belirttiğimiz gibi, Seyit Rıza'nın mezar yeri ve diğer ilgili bütün belgeler bir an önce açıklanmalı, Dersim ismi tekrar iade edilmeli ve katliamın cellatlarından biri olan Sabiha Gökçen ismi bir an önce İstanbul'daki havaalanından kaldırılmalıdır.³⁵⁰

Bütün etnik unsurlarını bir ve beraber yapan aziz İslam'ın hükümlerini ortadan kaldırma girişimlerine izzetli bir başkaldırı'nın adı olan Şeyh Said Kıyamını selamlıyor, katillerini ve uşaklığını yaptıkları necis zihniyeti lanetliyoruz.³⁵¹

Yapılan açıklamalara bakıldığında, HÜDA PAR, geçmişte yaşanan isyanların bastırılmasında meydana gelen olayların devamı niteliğinde, bugün de genel olarak Kürtlere yönelik baskı ve zulümlerin farklı şekillerde sürdüğünü düşünmektedir:

Bu zulüm ve katliamlar geçmişte yaşanıp biten olaylar değil. Bunlar sadece Tarih sayfalarında kalan acı olaylar değil. Bu gün farklı şekillerde devam ediyor. Geçmişte olduğu gibi, bugün de Devlet eliyle katliamlar işlenmekte ve yetkililerce üzeri örtülmektedir. İşte size Roboski Katliamı. Katliamla ilgili süreç ve geldiği aşama ortadadır. Devletin savaş uçaklarıyla sivil halk çocuk, genç, yaşlı demeden bombalanıyor. Cesetleri paramparça ediliyor. Hukuk devletinde olmayacak olan oluyor. Fail yok. Sorumlu yok. Açıkça fail veya failler gizleniyor, himaye ediliyor. Devlet aklı kasıt yok deyip, kan parası

³⁴⁹ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 11.

³⁵⁰ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 281-282.

³⁵¹ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 322.

yani tazminat verip dosyayı kapatmaya çalışıyor. Kasıt olsa da olmasa da hukuk devletinde suçlu yargıya teslim edilir ve cezalandırılır.³⁵²

Tüm bu söylemlerden anlaşılacağı üzere, HÜDA PAR, sorunun devletin Kürtlere bakış açısı ve uygulamalarıyla ilgili olduğunu ve sistematik olarak sorunun devam ettiğini savunmaktadır. Ayrıca, sorunun sadece devletin değil, genel olarak Türklerin de bu konuda Kürtlere karşı zulüm yaptığı ve empati kurmadığı düşüncesindedir.

Türk kardeşlerimizin bazıları bu konuda sistem gibi düşündüler. Türk milliyetçiliği sistemin ilkeleri arasında olduğu için bunu hemen benimsediler. Böylece kardeşliğin şekli ve ölçüsü değişti. Türk olduğunu kabul etmeyen ve Türkçülük yapmayan Kürtler dışlandı. Kürtlerin, İslami ve insani haklarını istemesi dahi ırkçılık sayıldı. Oysaki binlerce yıldır Kürdistan adı verilen coğrafyada yaşayan Kürt halkı, toprağını, ekmeğini paylaştığı Türk kardeşleri tarafından katliamlara uğradı, asimile için dili yasaklandı. Tehcirlerle, sürgünlere gönderildi ve zorunlu iskâna tabi tutuldu. Anadilini konuşan kişiler Kürtçü diye damgalandılar. Müslüman Kürtler bu nedenle yıllarca, Türk kardeşleri kendilerini yanlış anlamasın diye Kürt olduklarını yanlarında telaffuz etmediler. Anadillerini dahi konuşmadılar. Maalesef aynı hassasiyetti kardeşlerinden görmediler.³⁵³

4.2.2.2.Kürtlerin Sorunları ile İlgili Çözüm Önerileri

Hür Dava Partisi'nin Kürtlerin sorunlarına yaklaşımında temel görüş, Türk milletine tanınan hakların aynı oranda Kürtlere verilmediği ve Kürtlerin yok sayıldığı şeklindedir. Bu ayrımın Cumhuriyet'ten önce başlayıp, Cumhuriyet'in ilanından sonra artarak devam ettiği ve 1982 Anayasası ile de perçinlendiği savunulmaktadır. Bu nedenle, sorunun çözümünün özünde anayasanın değiştirilmesinin talebi yatmakla birlikte, çözüm için sembolik söylem ve eylemlerin ortadan kaldırılması savunulmakta, bunun yanında devletin ve Türklerin bakış açısını değiştirerek, Kürtlerin geçmişten günümüze kadar gelen taleplerinin karşılanması gerektiği ve bu taleplerin çok yönlü olduğu görülmektedir.

Bu konuda Genel Başkan Zekeriya Yapıcıoğlu şu ifadeleri kullanmıştır:

[Kürtler] Kürt meselesinin kaynağını oluşturan zihniyetin bir ürünü olan darbe anayasasının değiştirilmesini, anayasanın etnik vurgulardan arındırılmasını, eşit vatandaşlık temelinde yeniden kaleme alınmasını, herkesin 'Türk' olduğu nitelemesinden vazgeçilmesini; devlet diline hâkim olan ırkçı, dışlayıcı ve inkârcı söylemlerin mevzuattan ayıklanmasını istiyorlar. Ekonomik, siyasi, sosyal, kültürel ayrımcılık ve ayrıcalıklara son verilmesini istiyorlar. Dil üzerindeki baskıların son bulmasını, sadece kendilerine değil herkese anadilde eğitim hakkının tanınmasını ve Kürtçenin de ikinci bir resmi dil olabilmesinin önünün açılmasını istiyorlar.³⁵⁴

³⁵² HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 11.

³⁵³ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 14.

³⁵⁴ “HÜDA PAR Genel Başkanı Yapıcıoğlu: Kürt Meselesinde Çözüm İsteniyorsa Şimdi Tam Zamanı”, erişim 17 Kasım, 2024, <https://www.ilkha.com/siyaset/huda-par-genel-baskani-yapicioglu-kurt-meselesinde-cozum-isteni-yorsa-simdi-tam-zamani-298760>

4.2.2.2.1 Vatandaşlık

HÜDA PAR, parti programında vatandaşlık tanımına ilişkin olarak Anayasa'nın 66. maddesinde yer alan 'Türk Milleti' tanımına karşı çıkmakta; aynı zamanda, başka ülke vatandaşı olan Kürtlerin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına geçişinin kolaylaştırılmasını da talep etmektedir:

Türkiye Cumhuriyeti devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkesin Türk olduğu nitelenmesinden vazgeçilerek Kürtlerin varlığı anayasal olarak tanınmalı, Türkler ve Kürtler, ülkenin asli kurucu halkları olarak kabul edilmelidir.

Vatandaşlığa kabul işlemlerinde başka ülke vatandaşı olan Kürtlere de Batı Trakya ve diğer bölgelerden gelen Türk kökenli kişilere sağlanan kolaylık ve ayrıcalıklar tanınmalıdır.³⁵⁵

HÜDA PAR'ın, Türk ve Türkçülük söylemlerine katı muhalefet ettiği, taleplerinden anlaşılmaktadır. Sorunun kalıcı çözümünün en başında, ırka dayalı terimlerin çıkarılması önerilmekle birlikte, toplumun bütünleşmesi için bir üst kimliğe ihtiyaç olmadığı, olacaksa da bu kimliğin İslam olması gerektiği vurgulanmaktadır:

Halkının yüzde 99'u Müslüman olan bir ülkede, halkın inancını yaşaması engelleniyorsa, faşizan ve ırkçı söylemler ve uygulamalar devam ediyorsa, halen dağlara, taşlara “Ne Mutlu Türküm Diyene” ve “Bir Türk Dünyaya Bedeldir” gibi ırkçı yazılar yazılıyorsa, okullarda okutulan andlarda çocuklarımızın varlığı “Türk varlığına armağan ve kurban” ediliyorsa, bu ülkede Türk olmayanların hakkı, Türklere hizmetçi ve köle olmaktır anlayışı halen devam ediyorsa, değişimden, toplumsal barıştan, kardeşlikten söz edilemez. Toplumsal barışın ve kardeşliğin tesis edilebilmesi için, ülkedeki tüm sorunların kaynağı olan Ulus Devlet Projesi sonlandırılmalı ve tarihin çöplüğüne atılmalıdır.³⁵⁶

Ulus devlet projesini reddeden HÜDA PAR, birleştirici unsurun bir ırk değil, İslamiyet olduğunu ve sorunun, İslami çatı altında birleşilerek çözülebileceğini savunmaktadır. Sorunun aynı zamanda birbirine komşu ülkelerin ortak sorunu olduğu ve bu konunun, birbiri aleyhine kullanılmadan çözülmesi gerektiği düşünülmektedir:

Düşüncemizde; Toplumsal barışın ve kardeşliğin gerçekleşmesi için inanç bağı çok önemlidir. Ortak paydalar toplumu bir arada tutar ve dağılmasını engeller. Halkı Müslüman olan bu ülkede Türk'ün de, Kürd'ün de, Arab'ın da vs. tüm halkların ortak paydası, İslam'dır, İslami değerlerdir. Ülkedeki farklı etnik yapıları bir arada tutacak olan, İslam'dan daha güçlü bir ortak bağ yoktur. İslam dışında hiçbir ideoloji veya başkaca değer toplumu bir arada tutamaz. İslam, üst kimlik olarak kabul edilmeli, tüm halklar İslam ortak paydasında buluşmalıdır. İslam kardeşliği, inanç kardeşliği yeniden tesis edilmelidir. Bunun için de Devlet, İslam ile İslami değerlerle ve Müslümanlarla barışmalıdır.³⁵⁷

Birlikte aynı coğrafyayı paylaşan Türklerin, Arapların ve Farsların Kürtlerle en önemli ortak paydalarının İslam olduğunu hatırlatarak Türk, Arap ve Fars kardeşliğinin kendilerine Müslümanca muamele etmesini istiyorlar. Kürt meselesinde çözümün ulus devlet paradigmasının ve milliyetçi liberal bakışın dışına çıkılarak İslami bir bakış açısı ve tarihi tecrübesiyle bakılmasını istiyorlar. Türkiye, İran, Irak ve Suriye'nin Kürt meselesinin

³⁵⁵ “Parti Programı”.

³⁵⁶ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 13.

³⁵⁷ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 15.

birbirlerinin aleyhine kullanma hesapları yapmadan çözüm için birbirlerine yardımcı olmalarını, olabileceklerini düşünüyorlar ve istiyorlar.³⁵⁸

4.2.2.2.2 Resmi Dil

HÜDA PAR gözünden bakıldığında, milliyetçilik kavramından Türk ırkı çıkarımı yapılması ve resmi dil olarak Türkçenin kabul edilmesi, çözüm konusundaki en büyük engeller olarak durmaktadır.

Kürtçe, Türkçe ile beraber ikinci resmi dil olarak kabul edilmeli, Kürtçe aynı zamanda eğitim dili olmalıdır. Yeterli talep olması halinde anadili farklı olan diğer vatandaşların da kendi dillerinde eğitim alabilmelerinin önü açılmalıdır.³⁵⁹

HÜDA PAR birçok açıklamasında, Kürtçenin ikinci resmi dil olarak kabul edilmesi yönünde taleplerini dile getirmektedir.³⁶⁰ Bu taleplerin doğal bir uzantısı olarak, anadilde eğitim hakkı da gündeme gelmektedir. Parti, bu konuda açık bir şekilde, “Anadilde eğitim, herkes için doğal ve insani bir haktır. Çocukların anlamadıkları bir dilde eğitime zorlanması, eğitimde fırsat eşitliğine de aykırıdır”³⁶¹ diyerek, bu hakkın evrensel bir değer olduğunu savunmaktadır. Anadilde eğitim meselesi, HÜDA PAR’ın temel ve vazgeçilmez ilkelerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Kürt halkının dil bağı aracılığıyla bir arada tutulmasının önemini vurgulayan parti, ortak dil kullanımının toplumsal hafızanın korunması açısından da kritik bir rol oynadığına inanmaktadır. Parti sözcüsü Yunus Emiroğlu, ortaokullarda seçmeli ders olarak okutulan Kurmancî ve Zazakî derslerinin tercih edilmesi gerektiği konusunda yaptığı açıklamada, bunun önemine şu şekilde vurgu yapmıştır:

Aziz Milletimiz! Dilini yaşatamayan bir milletin, değerlerini birer birer kaybederek yok olması kaçınılmazdır. Dilimizi yaşatmadan geleceğe güvenle bakamayız. Dillerimiz, bizi birbirimizden ayıran değil; tanıştıran, kaynaştıran vasıtalarlardır.³⁶²

Bu bağlamda, HÜDA PAR, asimilasyon politikalarına maruz kaldığını düşündüğü Kürt halkının, kendi kültürüne ve kimliğine daha güçlü bir şekilde bağlı kalabilmesi için anadilde eğitim hakkını sürekli olarak gündemde tutmakta ve bu konunun hayata geçirilmesi gerektiğini dile getirmektedir.

³⁵⁸ “HÜDA PAR Genel Başkanı Yapıcıoğlu: Kürt Meselesinde Çözüm İsteniyorsa Şimdi Tam Zamanı”.

³⁵⁹ “Parti Programı”.

³⁶⁰ “Parti Programı”.

³⁶¹ “Parti Programı”.

³⁶² “Partimizden Seçmeli Derslerden Kürtçe ve Zazaca Ana Dili Seçme Çağırısı!”, erişim 21 Kasım, 2024, <https://hudapar.org/haberler/partimizden-secmeli-derslerden-kurtce-ve-zazaca-ana-dili-secme-cag%C4%B1r%C4%B1s%C4%B1>

Türkiye’de yaşayan 25 milyon Kürdün dilinin seçmeli ders olarak okutulması onlar için bir ayıptır. Resmi dil olmalıdır. 2012’de partiyi kurduğumuzda programımızda Türkiye’de Kürtçenin ikinci resmi dil olması gerektiğini söyledik. İkincisi okullarda Kurmanci ve Kırmancki’nin eğitim dili olması, Kürt çocuklarının kendi dillerinde eğitim görmesi gerekiyor. Ama bugün Türkiye’deki yasalar buna izin vermiyor. Yaşayan Diller adı altında seçmeli ders olarak okutuluyor. Bununla yetinmemiz mümkün değil.³⁶³

Ana dilde eğitim konusunda zaman zaman farklı açıklamalar ve etkinlikler düzenleyen HÜDA PAR, 2024 Ocak ayında Diyarbakır’da düzenlemiş olduğu “Ana Dilimi Seçiyorum” paneli ile bu konuda farkındalık oluşturmaya çalışmıştır. Panelde konuşan Batman Milletvekili Serkan Ramanlı şu ifadeleri kullanmıştır:

Hiçbir dilin diğer dilden üstünlüğü yoktur, her dil kendine göre değerlidir. Allah-u Teâla bu dili bizlere armağan etmiş. Bölgemizde gün geçtikçe dilimiz kayboluyor. Ana dilimiz diyoruz ama şu an hangi evde annemiz Kürtçe konuşuyor? Ne şekilde asimile olduğumuzun farkında değiliz. Bugün ne yazık ki Diyarbakır sokaklarında Kürtçe ve Zazaca konuşulmuyor. Bu da asimilasyonun göstergesidir, bizler için büyük bir ayıptır. Ondan dolayı Allah’ın bizlere hediye ettiği armağana sahip çıkmalıyız. Nitekim dilimiz varlığımızın ve istikbalimizin teminatıdır. Biz dilimize sahip çıkmazsak gün be gün kendi benliğimizi de kaybederiz.³⁶⁴

Serkan Ramanlı’nın da ifadelerinden anlaşılacağı üzere, bu konu Kürtlerin kimlik meselesi olarak düşünülmekte olup; ortak bir ülkeyi paylaşan farklı halkların, farklı dillerde eğitim alarak nasıl bir bütünlük oluşturacağı ise düşünülmesi gereken bir diğer konudur. Ana dilde eğitimim bir bölünmeye yol açıp açmayacağı ile ilgili sorumuza HÜDA PAR yetkilileri şu cevabı vermiştir:

Ana dilde eğitim demek, eğitimin tamamının başka bir dilde verilmesi demek değildir. Bugün birçok üniversitede derslerin yarısı veya daha az bir kısmı farklı bir dilde verilebilmektedir. Bu model, ana dilde eğitim için de uygulanabilir niteliktedir. Ülkedeki ortak işleyişin sağlanabilmesi için tüm vatandaşların resmî dili bilmesi gerekir. En azından kamu görevi ifa edenlerin resmî dile vakıf olması gerekir. Ayrıca bir insanın Kürtçeyi öğrenmesi, Türkçeyi unutması anlamına da gelmez. Her iki dili bilen biri, ülkenin farklı bölgelerinde görev yapabilir. Bu tür çoğulculuk, hizmeti zayıflatmaz; tam tersine güçlendirir.³⁶⁵

4.2.2.2.3 Kültürel Asimilasyon

HÜDA PAR, Cumhuriyet’in ilanıyla birlikte Kürtlerin organize bir şekilde yok sayıldığını; dilleri ve kimlikleri dâhil olmak üzere tüm benliklerinin unutturulmaya çalışıldığını savunmaktadır. Bu organize sürecin bir sonucu olarak, tüm vatandaşların “Türk” sayıldığı ve anadillerin unutturulmaya çalışıldığı ileri sürülmektedir. Bu

³⁶³ “HÜDA PAR’lı Yılmaz’dan "Kürtçe" ve "İttifak" Açıklaması!”, erişim 19 Kasım, 2024, <https://dogruhaber.com.tr/haber/894042-huda-parli-yilmazdan-kurtce-ve-ittifak-aciklamasi/>

³⁶⁴ “Seçmeli Ana Dil Dersine Yönelik Farkındalık Oluşturmak Amacıyla Diyarbakır’da "Ana Dilimi Seçiyorum" Başlıklı Bir Panel Düzenledik”, erişim 21 Kasım, 2024, <https://hudapar.org/haberler/secmeli-ana-dil-dersine-yonelik-fark%C4%B1ndal%C4%B1k-olusturmak-amac%C4%B1yla-diyarbak%C4%B1r-da-ana-dilimi-seciyorum-basl%C4%B1kl%C4%B1-bir-panel-duzenledik>

³⁶⁵ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, yazılı görüşme, 2025

nedenle, kültürel asimilasyona karşı devletin belirli adımlar atması gerektiği ifade edilmektedir:

- İlköğretim öğrencilerine okutulan, ırkçılık kokan ‘Andımız’ ve benzeri metinler kaldırılmalıdır. Muhtelif yerlerde yazılan ‘Ne Mutlu Türküm Diyene’ gibi yazılar silinmeli, "Bir Türk dünyaya bedeldir." şeklindeki ırkçı söylemlere son verilmelidir.
- Başta vatandaşlık tanımı olmak üzere, anayasa ve sistemin bütün resmi literatürüne hâkim olan Türklük esaslı dışlayıcı ve ayrımcı söylem terk edilmelidir.
- Medreseler iyileştirilmeli, asli fonksiyonlarına kavuşturulmalı ve medreselerde verilen icazetlere resmi statü tanınmalıdır.
- İsimleri değiştirilen yerleşim yerlerine eski adları geri verilmelidir.³⁶⁶

4.2.2.2.4 Devletin Geçmişle Yüzleşmesi

HÜDA PAR nezdinde, Kürt meselesinin çözümünün esasen Kürtlerin her alanda Türklerle eşit şartlarda kendilerini ifade edebilmelerinden geçtiği görülmektedir. Bir anlamda, çözüm için Kürtlere gereken iade-i itibarın yapılması gerekmektedir. “Kurtuluş Savaşı’nı Türklerle birlikte veren Kürtler, Cumhuriyet’in asli kurucu unsuru olan bir halktır. Adalet yerini bulmalı, Kürtler yeni devlet yapısında kurucu unsur, Kürtçe ise devletin ikinci resmi dili olmalıdır.”³⁶⁷

- Öncelikle bugüne kadar yapılan zulümlerden dolayı devlet adına özür dilenmeli ve mağdurlara tazminat ödenmelidir.
- Zulüm ve ayrımcılık uygulamış olan tarihi şahsiyetlerin isimlerini taşıyan okul, kışla, cadde, sokak ve benzeri yerlerin isimleri derhal değiştirilmelidir.
- Bölgede çok yönlü sorunlara yol açan koruculuk sistemi derhal lağvedilmeli, ancak mağduriyetlere de sebebiyet verilmemelidir.
- Sayısı binleri bulan kayıpların akıbeti açıklanmalı, faili meçhul cinayetlere ilişkin soruşturmalar ciddiyetle yürütülmeli ve sorumlular bulunup cezalandırılmalıdır.
- Köy yakma ve zorunlu göç olaylarının hesabı sorulmalıdır. Ergenekon, jitem ve benzeri yapılanmaların bölgede yaptığı hukuksuzluklar derinlemesine soruşturulmalıdır.
- Başta Şeyh Said olmak üzere Kürtlerin büyük bir saygı ile andıkları Kürt âlimlerine zulmedildiği resmen kabul edilmeli, yakınlarından ve bütün halktan özür dilenmelidir.
- Said-i Nursi, Şeyh Said ve Seyyid Rıza gibi şahsiyetlerin mezar yerleri açıklanmalı, İstiklal Mahkemeleri ile ilgili arşivler derhal açılmalıdır.
- Siyasi nedenlerle uğradıkları takibat veya aldıkları cezalar nedeniyle yurt dışına çıkmak zorunda kalmış olanların ülkeye, siyasi düşüncelerinden dolayı cezaevlerinde tutulan kişilerin de toplumsal hayata dönebilmeleri için siyasi af çıkarılmalıdır.³⁶⁸

4.2.2.2.5 Yerel Yönetimler, Eyalet Sistemi ve Özerklik

HÜDA PAR’ın genel söylemlerine bakıldığında bağımsız bir Kürt devleti istendiğine dair açık bir talep görünmemektedir. Bunun yerine, merkezi yönetimin çatısı altında özerk yapılanma fikri öne çıkmaktadır. Bu nedenle parti programında, “Katı

³⁶⁶ “Parti Programı”.

³⁶⁷ “Parti Programı”.

³⁶⁸ “Parti Programı”.

merkeziyetçi yönetime son verilerek yerel yönetimler güçlendirilmeli ve tüm yerel yöneticiler halk tarafından seçilmelidir.” denilmektedir.³⁶⁹

Yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve tüm yerel yöneticilerin halk tarafından seçilmesinin talep edilmesi, Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerin eyalet tarzı bir sistemle yönetilmesinin benimsendiğini göstermektedir:

Mevcut merkezi ve yerel devlet organizasyon yapısının ıslahı ile beraber, mevcut yapının tabu olarak kabulünden vazgeçilerek olumlu ve olumsuz tüm yönleri ile eyalet sistemi, özerklik, federasyon gibi yönetim modelleri üzerinde serbestçe tartışılabilir. Toplumun huzur, refah ve güveni için gerekli olduğunun toplumun çoğunluğu tarafından kabulü halinde bu modeller uygulanabilir.³⁷⁰

HÜDA PAR Genel Başkanı Zekeriya Yapıcıoğlu Şubat 2025 tarihinde katıldığı Erbil Forumu’nda kendisine federasyon konusunda sorulan soruya şu cevabı vermiştir:

Bunun tartışılmasının zemini bile yok. Aslında Türkiye’de böyle bir ihtiyaç da yok. Parti programımızda yazdığımız şey şudur. Daha önce farklı yerlerde buna benzer cümleleri de kurduk. Dedik ki: Şiddete silaha, terör yöntemlerine başvurmadan farklı siyasi fikirler serbestçe dile getirilebilir. Federasyon da dâhil her şey tartışılabilir. Bu tartışma eğer siyaset zeminde olacaksa bu serbest olmalı. Bizim dediğimiz şey budur. Yoksa Türkiye’deki durum federatif bir yapıya çok müsait değil hatta buna bir ihtiyaç da yok. Yani ne coğrafi olarak bir federasyonu ne de korporatif olarak bir federasyonu Türkiye müsait değil. Neden? Türkiye’deki şartlar farklı. Mesela Irak Kürdistan Bölgesi’nin şartları farklıdır. Suriye’deki Kürtlerin içinde bulundukları durum ya da İran’daki Kürtlerin durumu farklıdır. Türkiye’deki Kürtlerin yaklaşık yarısı Kürt nüfusunun yoğun yaşadığı illerin dışında batıya göç etmiş oralarda yaşıyorlar. Oralarda iş kurmuşlar, akrabalıklar kurmuşlar, mülk edilmişler ve oraya yerleşmişler. Dolayısıyla coğrafi manada bir federasyona Türkiye’deki Kürtlerin de %90’ından fazlası karşıdır. Kıbrıs’taki ya da Belçika’daki örneklerin de olduğu gibi korporatif yani cemaat bazlı bir federatif yapı da Türkiye için çok uygun değil. Bize göre Türkiye’deki Kürtlerin çok önemli bir kısmı eşit vatandaşlık temelinde birlikte yaşamaktan yana.³⁷¹

4.2.2.2.6 Ekonomi

HÜDA PAR, sorunun siyasi yönlü çözümleri yanında ekonomik yönlü çözümlerin de beraberinde yapılması gerektiğinden bahisle, bölgenin uzun yıllardır her alanda geri bırakıldığını, refah seviyesinin yükselmesi için, bölgeye pozitif ayrımcılık uygulanması gerektiğini savunmaktadır.³⁷² Özellikle bölgenin terör nedeniyle güvensiz bir bölge olarak nitelendirilerek yatırım yapılmamasının devletin sorunu olduğu, devletin güvenliği sağlayarak yatırım yapılmasını sağlaması gerektiğine ve bölgede yüksek işsizlik oranlarına dikkat çekilmektedir.

³⁶⁹ “Parti Programı”.

³⁷⁰ “Parti Programı”.

³⁷¹ “HÜDA PAR Genel Başkanı Yapıcıoğlu Erbil Forumu’nda konuştu”, erişim 14 Mayıs, 2025, [https://ilkha.com/siyaset/huda-par-genel-baskani-yapicioglu-erbil-forumunda-konustu-\(tamami\)-444698](https://ilkha.com/siyaset/huda-par-genel-baskani-yapicioglu-erbil-forumunda-konustu-(tamami)-444698)

³⁷² “Parti Programı”.

Çıkarılan tüm teşvik yasalarına rağmen özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesine yeterli miktarda yatırım yapılmadığı, bu nedenle de bu bölgelerdeki işsizlik oranının Türkiye ortalamasının çok üzerinde olduğu açıktır. Ülkeyi idare edenler ise bunun sebebinin güvenlik zaafiyeti ve şiddet olayları olduğunu belirterek bir nevi sorumluluktan kurtulmaya çalışmaktadırlar. Sermayenin ürkek olduğu, yeterli güvenliğin olmadığı, riskli ve istikrarsız bölgelerden kaçtığı doğrudur. Ancak güvenlik ve istikrarı sağlamakla görevli olanların, güvenlik zaafiyetini kendi kusurları olarak görmeleri gerekirken, aksine bir başka kusurları olan işsizlik ve geri kalmışlığa mazeret olarak göstermeleri laf cambazlığından başka bir anlam taşımamaktadır. Devlet ve onu idare edenler, her şeyden önce vatandaşlarının can ve mal emniyetini sağlamak ve ardından da onlara iş ve aş temin etmekle yükümlüdürler. Başta Doğu ve Güneydoğu olmak üzere geri kalmış bölgelere özel bölgesel kalkınma planları uygulanmalıdır. Devlet, özel sektörün girmediği bölgelerde ve alanlarda bizzat yatırımlar gerçekleştirerek vatandaşlarına iş imkânı sağlamak durumundadır. Bu bölgeler geniş tarım ve hayvancılık imkânlarına sahiptir. Petrol, sadece bu bölgelerden çıkarılmaktadır. Tarıma dayalı sanayi tesisleri, petrokimya sanayi ve et-balık tesisleri devlet tarafından kurularak bölgenin sanayileşmesi ve kalkınmasına öncülük edilmelidir. Seracılık desteklenmeli, proje ve yatırım konusunda danışmanlık hizmetleri verilmeli ve kredi sağlanmalıdır. Yılan hikâyesine dönüştürülen GAP ve DAP projelerine ağırlık verilerek bir an önce bitirilmelerinin acil eylem planı olarak belirlenmesi gerekir. Dicle ve Fırat Nehirleri üzerinde kurulu baraj göllerinde balık üretimi teşvik edilmelidir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri, geniş bir sınır ticareti potansiyeline sahip olduğu halde bu potansiyelden istifade edilmesinin önü kapatılmıştır. Irak, İran ve Suriye sınır bölgelerinde serbest ticaret bölgeleri kurulmalı, sınır ticaretinin artırılması için yeni sınır kapıları açılarak Kıbrıs ve Gürcistan'a olduğu gibi bu komşu ülkelere de pasaportsuz geçiş imkânı tanınmalıdır.³⁷³

HÜDA PAR, özellikle Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı sınır bölgelerinde ticaretin her şekilde geliştirilmesini, birbirine sınır bölgelerde yaşayan Kürtler arasındaki kendi ifadeleriyle yapay sınırların kaldırılarak bütünleşmenin sağlanmasını istemektedir. Bunun, hem ekonomik hem de insani yönlü olarak değerlendirildiği anlaşılmaktadır.

... anayurtlarında yaşadıkları halde suni sınırlarla dört parçaya ayrılan, aralarına tel örgüler ve mayınlar döşenen Müslüman Kürtlerin de eskiden olduğu gibi bir halk ve bir millet olarak görülüp suni sınırların kaldırıldığı, ekonomik, kültürel, sosyal dayanışma, siyasal yardımlaşma ve sılayı rahim hukukunun yerine getirilmesi için gerekli adımların atılması gerekir. Bir halk ve yakın akraba olan Müslüman Kürtlerin birbirleri ile yabancılaştırılması ve ötekileştirilmesi büyük bir zulümdür. Siyasi ve idari şekiller ne şekilde olursa olsun kardeş ve akraba olan Müslüman Kürt halkı arasındaki her türlü sınır ve bölünme kaldırılmalı, insani ilişkilerin rayına oturtulması için gerekli her türlü tedbir alınmalıdır.³⁷⁴

4.2.2.2.7 Yeni Anayasa

Hür Dava Partisi'nin Parti Programı'nda yer alan yeni anayasa önerisinde, Kürtlerin sorunlarıyla bağlantılı göze çarpan maddeler şunlardır:

- Vesayetten ve ideolojiden arınmış, sivil bir anayasa.
- Etnik vurgu yapılmaksızın, insani hak ve özgürlüklere kuvvetli bir vurgu yapılması.
- Yeni anayasada herhangi bir ideolojinin dayatılmaması; bu çerçevede, hem seçilecek milletvekillerinin hem de devletin değişik kademelerinde görev alacakların yemin metninin değiştirilmesi. Hiç kimsenin bir ideolojiye bağlılık üzerine yemin etmemesi, ama herkesin bu toplumun faydasına çalışacağına dair yemin etmesi.³⁷⁵

³⁷³ “Parti Programı”.

³⁷⁴ “Parti Programı”.

³⁷⁵ “Parti Programı”.

Bunların yanında, Hür Dava Partisi'nin 2024 yılındaki Yeni Anayasa tartışmalarında da gündeme gelen ve tartışmalara yol açan en önemli talebi, “Anayasanın hiçbir maddesinin değiştirilemez olmaması”³⁷⁶ olmuştur.

4.2.2.3.Hür Dava Partisi ve Çözüm Süreci

HÜDA PAR'ın Kürt söylemi çıkışlı politikalarına karşı en büyük rakibi, politikanın hedef kitlesi olan Kürtler konusunda politika üreten partiler ve Kürtlerin hakları için mücadele ettiğini iddia eden terör örgütü PKK olmuştur. Kürt halkı bazında bakıldığında, “Senin diğerinden yeni ne söylediğin ve bunu yaptırma gücünün ne olabileceği” sorularına cevap aranmaktadır. Bu verili durumda bölgede, zaten iktidar partisi olan ve Kürt sorunun çözümü için belli başlı talepleri yerine getiren AK Parti'nin yanında, bölgede yıllardır siyaset yapan ve arkasına terör örgütü PKK'yı alan, DEM Partisi iki kutbu oluşturmaktadır.

HÜDA PAR kurulduğu 2012 yılında, Türkiye’de Kürt sorununa çözüm bulma amacıyla AK Parti ile BDP arasında "Çözüm Süreci"olarak bilinen bir dönem başlamıştı.³⁷⁷ Bu süreçte, kurulduğu günden itibaren Kürt seçmenlerin teveccühünü her seçimde kazanan AK Parti ile Kürt nüfusun yoğun yaşadığı bölgelerde hatırı sayılır bir oy tabanına sahip BDP, sürecin en önemli aktörleri oldu. HÜDA PAR Aralık 2012’de kurulurken, Türkiye gündeminde iki önemli konu tartışılıyordu: Dış politikada Suriye'deki iç savaş, iç politikada yürütülen Çözüm Süreci. Her iki konunun da etnik olarak Kürtlerle bağlantılı olması, HÜDA PAR'ın bu süreçlere ilgisini doğal olarak artırdı.

28 Aralık 2012’de Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın PKK lideri Abdullah Öcalan ile devlet yetkililerinin çözüm için görüşmeler gerçekleştirdiğini açıklamasıyla Çözüm Süreci resmen başladı.³⁷⁸ Bu süreçle eşzamanlı olarak kurulan HÜDA PAR, Kürt sorununun çözümüne dair politik söylemlerini bir süreliğine geri planda bırakmak zorunda kaldı. Süreç boyunca HÜDA PAR, Çözüm Süreci’ni desteklediğini ancak, yalnızca BDP ve PKK’nın muhatap alınmasının Kürtleri temsil etmekte yetersiz kaldığını sık sık vurguladı.

Kürt meselesinin çözümü ile ilgili bölge sorunlarının tespiti ve çözüm önerilerinin müzakeresi kapsamında Başbakan Yardımcısı Beşir ATALAY’ın Diyarbakır’da

³⁷⁶ “Tamamen Yeni, Sivil ve Adil Bir Anayasa”, erişim 10 Nisan, 2024, <https://hudapar.org/yayin-detay/448s5k8p4r1fv41chmcpahaym9-YeniAnayasa> Erişim Tarihi: 12.11.2024

³⁷⁷ “Çözüm Süreci”, erişim 18 Aralık, 2024, https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87%C3%B6z%C3%BCm_S%C3%BCreci

³⁷⁸ “Başlangıçtan bugüne gün gün çözüm süreci”, erişim 18 Aralık, 2024, <https://www.cnnturk.com/turkiye/baslangictan-bugune-gun-gun-cozum-sureci-438484>

gerçekleştirdiği toplantıya dar bir çevrenin davet edilerek toplumun önemli bir bölümünün temsilcileri olan farklı görüş ve kanaat sahibi çok sayıda kişi ve kurumun görmezden gelinmesini doğru bulmuyoruz.³⁷⁹

HÜDA PAR olarak İmralı görüşmelerini iki açıdan değerlendirmekteyiz. Elinde silah bulunduran taraf PKK olduğu için silahlı çatışmaların durdurulması ve sonlandırılması için yapılan girişimleri olumlu bulmaktayız. Ancak Kürtlerin sadece bir kısmını temsil eden PKK'nın, Kürtlerin tek temsilcisi olarak görülmesini ise yanlış görmekteyiz. Özellikle belirtmek isteriz ki, PKK'nın çıkarları uğruna bütün Kürtlerin ve hakların feda edilmesinin tamamen karşısındayız.³⁸⁰

HÜDA PAR, çözüm süreci boyunca kendilerinin de masada olması gerektiğine atıfta bulundu. Şüphesiz ki, çözüm sürecinin taraflarından birinin HÜDA PAR olması, PKK-BDP tarafından kabul edilmesi imkansız bir durumdu. Masada oturan devletin karşısında muhatap alınan eli güçlü olan demektir ve sürecin başarılı olması, bu gücün daha da artmasına sebep olacaktı. Tam tersine, değil masada oturmak, HÜDA PAR'ın 2013 yılında sahneye çıkmış olması, önceki Hizbullah-PKK, daha sonra Mustazaf-PKK çatışmasının yeni bir boyuta evrilerek, HÜDA PAR-PKK çatışmasına dönüşmesine neden olmuştur. Geçmişte birbirine düşman Hizbullah ve PKK terör örgütünün devamı niteliğindeki partiler ve yöneticilerinin birbirini düşman olarak görmesi gayet doğal bir durumdur. Bu düşman algısı, özellikle silahlı eylemlerinden 2000 yılından sonra vazgeçerek legal yollardan kendini anlatmaya çalışan Hizbullah'a yakın isimlerin saldırılara uğramasına neden oldu. Bu saldırıların bir diğer nedeni ise PKK ile ilişkilerini kesemeyen, hatta onun siyasi bürosu olarak görev yapan BDP'nin, kendisine bölgedeki siyasi alanda zaten var olan AK Parti gibi güçlü bir rakibin yanında daha fazla rakibin çoğalmasını istememesi olmuştur. Bu nedenle 2013 yılı itibarıyla çatışmalar artık fiili olarak gün yüzüne çıkmıştır.

HÜDA PAR, kendini yasa dışı alana çekmek isteyen PKK'ya genel olarak karşılık vermeyerek, kendilerine göre oluşan çatışmasızlık ortamının korunmasına yönelik açıklamalar yapmıştır. Bunun en büyük nedeni, hiç şüphesiz Hizbullah'ın yaptığı faaliyetlerin HÜDA PAR'ın ayağında bir pranga gibi dururken, ikinci bir pranganın kendisine siyasi olarak çok daha ağır faturalar çıkaracağını görülmesidir. PKK, bu nedenle özellikle HÜDA PAR'ı çatışma ortamına çekerek onun yasal alanda büyümesini engelleyeceğini düşünmüş ve HÜDA PAR'ı köşeye sıkıştırmak, siyasi alandan tasfiye edilmesini sağlamak için çeşitli girişimlerde bulunmuştur.

HÜDA PAR'ın kuruluşundan kısa bir süre sonra, 8 Nisan 2013 tarihinde Dicle Üniversitesi'nde, Hizbullah'a yakın öğrencilerden oluşan Bilge Gençlik Kulübü'nün, Kutlu Doğum Haftası etkinlikleri kapsamında düzenlenecek olan konferans için bildiri

³⁷⁹ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 50.

³⁸⁰ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 54.

dağıttığı sırada, PKK-BDP çizgisindeki öğrencilerin müdahalesi sonrası başlayan olaylarda çok sayıda öğrenci yaralandı. HÜDA PAR, genel olarak olayların büyümemesi için itidal çağrısında bulundu. HÜDA PAR Genel Başkanı Mehmet Hüseyin Yılmaz yaptığı açıklamayla olayların Kürt olmayan kişiler tarafından çıkarıldığını iddia ederek, "PKK-Hizbullah çatışması yaratılmak isteniyor" dedi.³⁸¹ Yılmaz, çözüm sürecini desteklediklerini belirterek, Hizbullah ile PKK arasında barış sağlanması gerektiğini söyledi. Öcalan'ın Diyarbakır'da düzenlenen Nevruz kutlamaları sırasında okunan mektubunda "İslam vurgusu" yapmasını önemsediklerini belirten Yılmaz, "PKK ve Hizbullah'ın fiili ateşkesi kalıcı olmalı, iki taraf helalleşmelidir" diye açıklamada bulundu.³⁸²

Mehmet Hüseyin Yılmaz, yaptığı bu açıklamayla HÜDA PAR'ın çatışma istemediğini göstermiş oldu. Olaylar, üçüncü günün sonunda yavaşlamış ve iki taraftan yapılan itidal çağrıları, olayların durması konusunda etkili olmuştur. Zaten içinde bulunulan Çözüm Süreci ile devlet karşısında masaya oturmuş ve haklar talep eden örgütle yeniden çatışma ortamına girmenin, çözüm sürecinin HÜDA PAR tarafından baltalanması anlamına geleceği ve siyaset sahnesine girmeye çalışan, Kürt sorununun çözümü konusunda söylemleri olan bir partinin politikalarına ters düşeceği aşikardır. PKK ile çatışma yaşanırken BDP'li belediyelerden de aynı konuda farklı engellemeler yapılmaya çalışılmıştır.

HÜDA PAR tarafından yapılan açıklamalara göre, BDP'li Bağlar Belediyesi, Hüda Par'a yakın Peygamber Sevdalıları Platformu'nun Diyarbakır Nevruz Parkı miting alanında, gerçekleştireceği Kutlu Doğum Mevlidini, alanda sadece Nevruz Kutlamaları yapılabileceği gerekçesiyle engellemeye çalışmıştır. BDP'li Mardin Kızıltepe Belediyesi ise Kızıltepe'de yapılacak Kutlu Doğum Mevlidi için sabit platformu vermeyerek, mevlidin camilerde yapılmasına yönelik açıklama yapmıştır.³⁸³ Yine de 22 Nisan 2013'te Kutlu Doğum Haftası nedeniyle Diyarbakır'da Nevruz Parkı'nda HÜDA PAR'a yakın Peygamber Sevdalıları platformu tarafından düzenlenen etkinliğe binlerce kişi katıldı.³⁸⁴ Bu, aynı zamanda Peygamber Sevdalıları Platformu üzerinden HÜDA PAR'ın da bir gövde gösterisi olmuş oldu.

Kutlu Doğum Programı'ndan kısa bir süre sonra, HÜDA PAR Ceylanpınar ilçe başkanlığı binasına molotoflu saldırı düzenlendi. Saldırı sonrası ilçeye gelen HÜDA

³⁸¹ "HÜDA PAR Başkanı Hüseyin Yılmaz: Hizbullah ile PKK Helalleşmeli", erişim 20 Eylül, 2024, <https://t24.com.tr/haber/huda-par-baskani-huseyin-yilmaz-hizbullah-ile-pkk-helallesmeli,227546>

³⁸² "HÜDA PAR Başkanı Hüseyin Yılmaz: Hizbullah ile PKK Helalleşmeli".

³⁸³ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 77.

³⁸⁴ "Peygamber Sevdalıları", erişim 25 Eylül, 2024, <https://tv.haberturk.com/tv/gundem/video/peygamber-sevdalilari/87851>

PAR Genel Başkan Yardımcısı Zekeriya Yapıcıoğlu tarafından yapılan basın açıklamasında şu sözleri söylemiştir:

Birileri bizi tahrik etmek ve oyunların içine çekmeye çalışıyor olabilirler ama istekleri hiçbir zaman gerçekleşmeyecek. Biz sükûnetimizi muhafaza etmeye devam edeceğiz. Biz provokasyona gelmeyeceğiz. Biz hiçbir zaman karanlık ruhlu insanlarla aynı derekeye düşmeyeceğiz. Biz bunu halkımıza ve karanlık ruhlu olanlara bunu bir kez daha buradan deklere ediyoruz.³⁸⁵

Bu saldırıların devamında, saldırıların hedefi bu kez Silvan İlçe Başkanlığı olmuştur. İlçe binası taşlanmış, parti üyesi bir şahıs Yüksekova İlçesi Yenişık Köyü'ndeki ikametinden kaçırılmıştır.³⁸⁶

HÜDA PAR tarafından yapılan açıklamaya göre, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın çözüm süreci konusunda görüşüldüğü açıklanmıştır.

Hafta içinde Genel Başkanımız Sn. Zekeriya YAPICIOĞLU, Genel Başkan Yardımcımız Sn. Sait ŞAHİN ve Genel Sekreterimiz Sn. Mehmet YAVUZ'dan oluşan bir heyet, Ak Parti genel merkezine nezaket ziyaretinde bulunarak Sn. Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN ile görüştü. 1 saat 10 dakika süren görüşmede çözüm süreci ile ilgili görüş, talep ve eksiklikler, son dönemlerde sivil halka yönelik artış gösteren saldırılar ve devlet eliyle yapılan hukuksuzluklar, kanunsuzluklar ve yaşanan mağduriyetler paylaşıldı.³⁸⁷

HÜDA PAR'ın Batman ili İpragaz Mahallesi'nde parti tanıtım çalışması yaptığı sırada, kalabalık bir grubun taşlı ve sopalı saldırısına uğraması sonrası, akşam saatlerinde sokak düğünü yapılan bir alana yapılan silahlı saldırı sonrası bir kişi yaşamını yitirmiş, iki kişi de yaralanmıştır. Saldırıları sonrası BDP Eş Başkanı Gülten Kışanak şu açıklamayı yapmıştır:

Hüda-Par'ın broşür ve silahlarıyla o mahalleye geldikleri biliniyor. Bu olay Hüda-Par'ın sorumluluk ve vebali altındadır. Elbette bu olayın aydınlanması polisin işidir ama en azından onlar kadar Hüda-Par'lılar da sorumlulardır. Hüda-Par katili yakalayıp teslim ettiği an sorumluluktan da kurtulacaktır. Batman benzer olayları 90'lı yıllarda da yaşadı. Bu tezgâhları hemen bozabiliriz. Yeni bir çatışma ve kaosu önüne herkes geçmeli. Sağduyulu olacağız. Örgütlü davranacağız. Yanlıslara da izin vermeyeceğiz. Sağduyulu davranıp katilleri ortaya çıkarmakta Hükümet, Başbakan, İçişleri Bakanı, Batman Valisi ve Emniyet'e düşer. Başbakan bir süre muhatap aldığı bu partinin genel başkanını kabul etmişti. Bir an önce İçişleri Bakanı 'Bu olayı aydınlattık. Katili yargıya teslim ettik' demelidir.³⁸⁸

³⁸⁵ “Ceylanpınar, HÜDA PAR'a Saldırısı Telin Etti”, erişim 25 Eylül, 2024, <https://hurseda.net/gundem/77386-ceylanpinar-huda-par-a-saldiri-yi-telin-etti.html>

ceylanpinar-huda-par-a-saldiri-yi-telin-etti.html

³⁸⁶ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 185.

³⁸⁷ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 208.

³⁸⁸ “Kışanak, Batman'daki Cinayet İçin HÜDA PAR'ı İşaret Etti”, erişim 26 Eylül, 2024, <https://www.agos.com.tr/tr/yazi/5951/kisanak-batmandaki-cinayet-icin-huda-pari-isaret-etti>

HÜDA PAR Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Hüseyin Yılmaz açıklaması da şu şekilde olmuştur:

Bu olay partimizi yıpratmaya yöneliktir. Maalesef Batman Emniyeti bu konuda sınavı başarılı veremedi. İşin kolayına kaçtı. BDP/PKK çevresinin partimize yönelik suçlamalarını baz alarak yine yalancı tanık ifadesiyle bir üyemizin tutuklanması sağlandı. Sadece ve sadece yalancı tanığın beyanı var. Başkada hiç bir delil, ispat yok. Bu da kirli bir tezgahın olduğunu gösteriyor ama bu komploju da ortaya çıkarmak için elimizden geleni yapacağız.³⁸⁹

Mehmet Hüseyin Yılmaz'ın yaptığı bu açıklamadan anlaşılmaktadır ki, saldırılardan devlet sorumlu tutulmaktadır. Nitekim HÜDA PAR tarafından 28 Kasım 2013 tarihinde yapılan açıklamada, derin devletin Kürtleri çatıştırmak istediği iddia edilmiştir. Açıklamada şu ifadeler kullanılmıştır: “Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü ve İstihbarat Şubesi’nde görevli kimi polislerin, şehirde PKK ile İslâmî kurum ve kuruluşları karşı karşıya getirmek için, söz konusu grupların arasına ajan sokarak karşılıklı eylem yaptırmak istediği ortaya çıktı.”³⁹⁰

Bir yandan HÜDA PAR Çözüm Süreci’ne dahil olmak isterken, diğer yandan da PKK ve derin devletin saldırıları ile sahada var olmak için uğraşmaktaydı. Çözüm Süreci, partinin en önemli propagandalarından birini sekteye uğratmış ve bu konuda atılan adımları uzaktan izlemekle yetinmişti. Bu sırada AK Parti hükümeti, Kürt sorununun çözümü konusunda sözlü aşamadan fiilî aşamaya geçmiş; “Ana Dilde Savunma Hakkı”³⁹¹, “Kürtçe Hutbe”³⁹² gibi adımların ardından “Demokratikleşme Paketi” adı altında HÜDA PAR’ın da Kürt sorununun çözümü için sunduğu önerilerin bir kısmını içeren değişikliklerin hayata geçirileceği, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan tarafından açıklanmıştır. Yapılan açıklamada, “Demokratikleşme paketimizdeki maddelerin bir kısmı yasal düzenleme gerektiriyor, bir kısmı da Bakanlar Kurulu kararı, yönetmelik değişikliği, genelgeyle hayata geçebilecek”³⁹³ denilmiştir.

Demokratikleşme paketi kapsamında adımlar atan AK Parti Hükümeti, HÜDA PAR’ın da parti programında yer alan taleplerden biri olan ilkokullarda okutulan Andımız uygulamasını kaldırmıştır.³⁹⁴

³⁸⁹ “Batman'daki Silahlı Saldırı Olayı HÜDA PAR Gen. Bşk. Yrd. Yılmaz”, erişim 30 Eylül, 2024, https://www.haberler.com/politika/batman-daki-silahlı-saldırı-olayı-huda-par-gen-bsk-5300052-haberi/?ref=amp_more

³⁹⁰ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 229.

³⁹¹ “Ana Dilde Savunma Hakkı Yasalaştı”, erişim 17 Aralık, 2024, <https://www.haberexpres.com.tr/ana-dilde-savunma-hakki-yasalasti-13133h.htm>

³⁹² “Ana Dilde Savunma Hakkı Yasalaştı”, erişim 17 Aralık, 2024, <https://www.sabah.com.tr/gundem/2013/02/22/diyarbakir-kurtce-hutbe>

³⁹³ “Diyarbakır’da Kürtçe Hutbe”, erişim 14 Aralık, 2024, <https://www.ntv.com.tr/turkiye/iste-demokratikleşme-paketi,E5m3xY2fFEeYMJ7ZCLopSA>

³⁹⁴ 8 Ekim 2013 tarihli ve 28789 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan "Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" ile hayata geçirilmiş ve böylece 27 Ağustos 2003

TBMM Genel Kurulu'nda kabul edilen ve "Demokratikleşme Paketi" olarak bilinen, Temel Hak ve Hürriyetlerin Geliştirilmesi Amacıyla Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapan Kanun, Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. HÜDA PAR'ın çözüm konusuyla doğrudan ilişkili taleplerinden, Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 58. maddesi değiştirilerek; Kürtçe propaganda yapılabilmesinin önü açılmıştır.

2923 sayılı Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi ile Türk Vatandaşlarının Farklı Dil ve Lehçelerinin Öğrenilmesi Hakkında Kanunun 2. maddesi değiştirilerek; Kürtçe eğitim ve öğretim yapmak amacıyla özel okulların açılabilmesine imkân tanınmıştır. 5237 sayılı Kanunun 122. maddesindeki değişikliklerle; nefret ve ayrımcılık suçunun kapsamı genişletilmiş ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun 2. maddesindeki değişikliklerle; köylerin eski isimlerini alabilmelerinin önü açılmıştır.³⁹⁵

Çözüm Süreci bir yandan hükümet tarafından yasal altyapıyla güçlendirilmeye çalışılırken, diğer yandan devletin operasyonlarına ara vermesini fırsat bilen PKK, artık

tarhli ve 25212 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmeliğin 12. maddesi yürürlükten kaldırılmıştır "Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" Bkz. , erişim 14 Aralık, 2024, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/10/20131008-12.htm>

³⁹⁵ MADDE 1 – 26/4/1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 58 inci maddesinin başlığı "Propaganda yayınlarına ilişkin yasaklar ve propagandada kullanılacak dil:" şeklinde ve ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Siyasi partiler ve adaylar tarafından yapılacak her türlü propaganda, Türkçe'nin yanı sıra farklı dil ve lehçelerde de yapılabilir."

MADDE 11 – 14/10/1983 tarihli ve 2923 sayılı Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi ile Türk Vatandaşlarının Farklı Dil ve Lehçelerinin Öğrenilmesi Hakkında Kanunun 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan "625 sayılı" ibaresi yürürlükten kaldırılmış ve aynı bende aşağıdaki cümleler eklenmiştir.

"Ayrıca, Özel Öğretim Kurumları Kanunu hükümlerine tabi olmak üzere, Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerle eğitim ve öğretim yapmak amacıyla, özel okul açılabilir. Bu kurumlarda eğitimi ve öğretimi yapılacak dil ve lehçeler Bakanlar Kurulu kararıyla tespit edilir. Bu kurumların açılmasına ve denetimine ilişkin esas ve usuller, Millî Eğitim Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir."

MADDE 15 – 5237 sayılı Kanunun 122 nci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Nefret ve ayrımcılık

MADDE 122 – (1) Dil, ırk, milliyet, renk, cinsiyet, engellilik, siyasi düşünce, felsefi inanç, din veya mezhep farklılığından kaynaklanan nefret nedeniyle;

- a) Bir kişiye kamuya arz edilmiş olan bir taşınır veya taşınmaz malın satılmasını, devrini veya kiraya verilmesini,
 - b) Bir kişinin kamuya arz edilmiş belli bir hizmetten yararlanmasını,
 - c) Bir kişinin işe alınmasını,
 - d) Bir kişinin olağan bir ekonomik etkinlikte bulunmasını,
- engelleyen kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

MADDE 16 – Bu Kanunun yayımı tarihi itibarıyla;

- a) 10/6/1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (D) bendinde yer alan "Ancak; Türkçe olmayan ve iltibasa meydan veren köy adları, alakadar Vilayet Daimi Encümeninin mütalaası alındıktan sonra, en kısa zamanda Dahiliye Vekaletince değiştirilir." cümlesi,

- b) 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 43 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "ve Türkçe'den başka dil ve yazı kullanamazlar" ibaresi,

- c) 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun 13 üncü ve 36 ncı maddeleri ile 28 inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan "hükümet komiserine veya yardımcılara veya hükümet komiseri tarafından" ibaresi ve 37 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan " , hükümet komiseri ve yardımcılarının" ibaresi,

- d) 29/5/1986 tarihli ve 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununun 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi,

- e) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 222 nci maddesi,

yürürlükten kaldırılmıştır. Bkz. "Temel Hak ve Hürriyetlerin Geliştirilmesi Amacıyla Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun", erişim 14 Aralık, 2024, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/03/20140313-15.htm>

bölgede istemediği HÜDA PAR'a bir anlamda yıldırma operasyonu düzenliyordu. HÜDA PAR tarafından yapılan açıklamaya göre, sadece 1 Ocak 2014-28 Mayıs 2014 tarihleri arasında HÜDA PAR'a yönelik 40 saldırı gerçekleştirilmiştir.³⁹⁶

HÜDA PAR, 28 Mayıs 2014'te gerçekleşen silahlı saldırı ve adam kaırma olaylarının ardından, saldırıların sonunun gelmediğini ve çözüm sürecinin kullanıldığını belirterek, Genel Başkanı Zekeriya Yapıcıoğlu aracılığıyla bir açıklama yaptı. Yapıcıoğlu, Çözüm Süreci ile bölgenin PKK'ya bırakıldığını, Dicle İlçe Başkanı Ercan Alparslan'ın serbest bırakılmaması durumunda barış sürecinden bahsedilemeyeceğini, bunun savaş ilanı olduğunu belirterek PKK ve BDP'ye üstü kapalı tehdit mesajı yollamıştır:

Hep siyaset yapmamız gerektiğinden bahsettik, kendileri de siyaset yapmaktan bahsediyorlar ama alttan alta savaş ilanında bulunuyorlar. Daha önce çok sayıda saldırı yapıldı. bu saldırıları, BDP'nin daha önce seçimlerde uyguladığı gerginlik stratejisinin bir parçası olarak değerlendirdik. sürekli tabanımızı sükunete davet ettik. olayların boyutu büyürse ve iş çıkırından çıkarsa, bundan sonra olacak olayların önüne geçemeyiz, gücümüz bir yere kadardır.³⁹⁷

PKK, Çözüm Süreci'nin başlaması ile devlete karşı olan eylemlerini rafa kaldırmak zorunda kalmıştır. Suriye'de devam eden iç savaşta, Kürt halkının yoğun olarak yaşadığı Kobani'nin DEAŞ terör örgütü tarafından kuşatılması ile PKK, Çözüm Süreci'ni farklı bir yola sokmuştur. Kobani'de DEAŞ'a karşı savaşan PYD'ye destek verilmesi için bölgedeki diğer Kürt şehirlerinden "koridor açılması" taleplerinin karşılık bulmaması, bunun yanında TSK'ya Irak ve Suriye'de operasyon yapabilmesi için tezkere ile yetki verilmesi ile PKK çözüm süreci ortamını gerginleştirmiştir.³⁹⁸

PKK'nın telkinleriyle, HDP tarafından yapılan açıklama ile "Kobani'nin düşmesi durumunda Çözüm Süreci'nin biteceği" belirtilmiş, hükümetin tehditlere karşı kayıtsız kalması ile başlayan gösteri ve protestolar, 6 Ekim'de şiddetlenerek artmaya devam etmiştir.³⁹⁹ Bu sırada HÜDA PAR ile DEAŞ'ın, din temelli bir algı ile aynı düşünce yapısına sahip olduğu ve HÜDA PAR'ın DEAŞ'a destek verdiği yönündeki PKK-BDP yaklaşımı sonucu, özellikle Güneydoğu'daki birçok HÜDA PAR teşkilatı ve üyeleri hedef alınmıştır. HÜDA PAR'a yönelik özellikle 6-7 Ekim tarihlerinde çok sayıda

³⁹⁶ "HÜDA PAR'a Yönelik Saldırıları, erişim 30 Eylül, 2024, <https://www.aljazeera.com.tr/haber/huda-para-yonelik-saldirilar>

³⁹⁷ "HÜDA PAR'dan BDP ve PKK'ya Uyarı", erişim 1 Ekim, 2024, <https://www.aljazeera.com.tr/haber/huda-pardan-bdp-ve-pkkya-uyari>

³⁹⁸ "Demirtaş: Uçuşa Yasak Bölge Kimin Uçağını Engellenecek", erişim 17 Aralık, 2024, <https://www.milliyet.com.tr/siyaset/demirtas-ucusa-yasak-bolge-kimin-ucagini-engellenecek-1946814>

³⁹⁹ "Çözüm Süreci".

saldırı düzenlenmiştir. Saldırıları sonucunda birçok ölüm, yaralanma ve maddi hasar meydana gelmiştir.

Hafızalarda en çok yer edinen saldırı ise, Yasin Börü ve arkadaşlarının sığındıkları bir apartman dairesinde vahşice katledilmesi olmuştur. Bu kişiler saldırıdan korunmak için girdikleri binanın üçüncü katından aşağı atılmışlardır. Yasin BÖRÜ'nün bedeninin üzerinden arabayla geçilmiş, başı taşlarla ezilmiş, en son benzin dökülerek yakılıp vahşice katledilmiştir. Yusuf ER adlı arkadaşları ise bu saldırıdan yaralı kurtulmuştur.⁴⁰⁰

Yaşanan saldırılar sonucunda, HÜDA PAR tarafından yapılan açıklamada arabulucu STK'ların girişimleriyle eski milletvekili DTK Genel Başkanı Hatip Dicle ile görüşüldüğü, bu görüşmenin kendilerinin diyaloga kapalı olmadığına gösterilmesi ve saldırgan tarafa mesajların doğru iletilmesi için yapıldığı belirtilmiştir.⁴⁰¹

HÜDA PAR Genel Başkanı tarafından yapılan açıklamada, 22 Ekim'de Karlıova'da HÜDA PAR üyesi Fethi Yalçın'ın evinin önünde öldürüldüğü, 6-7 Ekim olayları ile birlikte toplam 16 kişinin İslami kimliği veya siyasi duruşu nedeniyle katledildiği, olaylar esnasında HÜDA PAR tarafından gösterilen sağduyulu ve izzetli duruşun olayların daha fazla büyümesine ve camianın topyekûn imha kalkışmasına geçit verilmediği belirtilmiştir.⁴⁰²

Saldırıların devamında, Kobani'de öldürülen YPG militanlarının cenazelerinin Cizre'ye getirilmesinden sonra PKK'nın gençlik yapılanması YDG-H ve HÜDA PAR üyesi bir grup arasında silahlı kavga çıkmış, olaylarda üç kişi ölmüş ve iki kişi yaralanmıştır.⁴⁰³ Her iki taraf da birbirini suçlayıcı açıklamalarda bulunmuştur. HDP Eş Genel Başkanı Figen Yüksekdağ şu açıklamayı yapmıştır:

Bugün Cizre'de yine karanlık bir provokasyon tezgahlandı. İki insanın yaşamını yitirmesine neden olan bir karanlık tezgahla, bir kışkırtma ve provoke etme saldırısıyla karşı karşıya kaldık. Cizre'de bugün yaşanan budur. Sayın Abdullah Öcalan ve Kürt halkı bu sürecinin hızlandırılması için ve partimizi barış sürecinin bağlı bir şekilde yaşama geçebilmesi için bütün çabamız ve sorumluluk duygumuzla kendimizi ortaya koyarken bu kez de Cizre'de karşımıza bir saldırganlık pratiği çıkarılıyor. Kendisine HÜDA-PAR adı veren ve kendisini bir siyasi parti olarak adlandıran bir mekanizmanın, bir yapının bir kışkırtma makinesi gibi devreye sokulmasıyla yaşanmış bir olaydır bu gelişmeler. Biz bugün haklı olarak şu soruyu soruyoruz. 6-8 Ekim direnişi boyunca bu direnişin ve halkımızın haklı taleplerinin, haklı eyleminin ve bundan ortaya çıkan sonuçları ortadan kaldırmak için suçu, faturayı partimize yüklemeye çalıştınız. Partimizi hedef tahtasına oturtunuz. Irkçı, linç gruplarının saldırı

⁴⁰⁰ “HÜDA PAR'dan 6-7 Ekim Olayları Raporu”, erişim 5 Eylül, 2024, <https://hurseda.net/gundem/131325-huda-par-dan-6-7-ekim-olaylari-raporu.html>

⁴⁰¹ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 360.

⁴⁰² HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 361.

⁴⁰³ “Şırnak Valiliği: Olaylarda 3 Kişi Öldü 2 Kişi Yaralandı”, erişim 19 Aralık, 2024, <https://www.ntv.com.tr/turkiye/2-kisi-oldu-3-kisi-yaralandi,Cr1b02GGK0SLFzX0F1C31w#>

odağı haline getirdiniz. Bir linç ve provakasyon kampanyası yürüttünüz. Şimdi soruyoruz, Cizre'deki bu saldırı, bu kışkırtma hareketinin yaşanan ölümlerin sorumlusu kimdir?⁴⁰⁴

HÜDA PAR Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin Yılmaz yaptığı açıklama şöyledir:

Türk solunun gazına gelerek burada dindar Kürtleri tasfiye etmeye çalışıyorlar. Uluslararası güçlerin Kobani ve başka yerlerde onlara verdiği uluslararası desteğe duyulan minnet gereği burada laikçi olmayan mütedeyyin Kürtleri ve örgütlü yapılarını tasfiye etme görevi verilmiş bazılarına. Yapılan da bölgede mütedeyyin Kürtleri tasfiye projesidir. HÜDA-PAR üzerinden bunu yapıyorlar çünkü en örgütlü yapı HÜDA-PAR'dır.⁴⁰⁵

2015 yılına gelindiğinde, HÜDA PAR'a yönelik saldırılar seyrekleşse de devam etmiştir. Bu seyrelmenin en büyük nedeni, devlet ve PKK arasında yürütülen Çözüm Süreci'nin karşılıklı açıklamalar neticesinde durma noktasına gelmesi ve çatışmanın devlet-PKK şekline dönüşmesidir. Nitekim Dolmabahçe Sarayı'nda yapılan açıklamada, HDP'liler ve devlet yetkililerinin farklı açıklamalar yapmıştır.⁴⁰⁶ Daha sonra "Öcalan'ın serbest bırakılmasıyla PKK'nın silah bırakabileceği" gibi açıklamalar neticesinde, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından Dolmabahçe görüşmelerinin doğru bulunmadığı ve mutabakat metinlerinin birbirinden farklı metinler olarak açıklandığı söylemesi üzerine çözüm süreci resmi olarak bitmiş oldu.⁴⁰⁷ Çözüm Süreci'nin bitmesiyle PKK'nın saldırıları tekrar devlete yönelmiş, HÜDA PAR'a yönelik saldırılar azalma göstermiştir.

HÜDA PAR'a yönelik 2015 yılındaki en önemli saldırı, Haziran ayında Diyarbakır'da Yeni İhya Der Başkanı ve HÜDA PAR üyesi Aytaç Baran'ın silahlı saldırıda yaşamını yitirmesi oldu. Saldırıya karşılık verilmesi sonucu üç kişi öldürülmüştür.⁴⁰⁸

Saldırının en önemli yanlarından biri, uzun zamandır saldırılara karşı sadece savunma refleksi gösteren hatta saldırılara karşı sessiz kalmayı tercih ederek kendilerinin illegal alana çekilmek istediğine dair açıklama yapan HÜDA PAR'ın, bu saldırıya karşılık verilmesine müdahale etmemesi veya edememesi olmuştur. Bunu farklı bir yönden okursak, devletin çözüm süreci nedeniyle olaylara ses çıkarmamasını fırsat bilen PKK için, istismarın sonuna gelinmiş, devletin yeniden gücünü

⁴⁰⁴ "Cizre'de Gerginlik: 3 Ölü 2 Yaralı", erişim 6 Ekim, 2024, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/cizrede-gerginlik-3-olu-2-yarali/89093>

⁴⁰⁵ "Cizre'de Gerginlik: 3 Ölü 2 Yaralı".

⁴⁰⁶ "Ortak Açıklamanın Tam Metni", erişim 18 Aralık, 2024, <https://www.aljazeera.com.tr/haber/ortak-aciklamanin-tam-metni>

⁴⁰⁷ "Erdoğan: 10 maddenin neresini kabul edeyim?", erişim 18 Aralık, 2024, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/03/150322_erdogan_dolmabahce

⁴⁰⁸ "Diyarbakır'da Kanlı Gün! 4 Ölü Var", erişim 6 Ekim, 2024, <https://www.milliyet.com.tr/gundem/diyarbakirda-kanli-gun-4-olu-var-2071572>

hissettirmeye başlamasıyla HÜDA PAR yanlıları da cesaretlenmiştir. Bu sefer geri adım atma sırası HDP’lilere gelmiş, HDP yöneticileri saldırıyı kınamıştır.

HDP Eş Genel Başkanları Selahattin Demirtaş ve Figen Yüksekdağ başsağlığı mesajı yayımlamıştır:

Saldırıyı açıkça kınadığımızı, lanetlediğimizi belirtiyoruz. Saldırıda katledilen Aytaç Baran’a Allah’tan rahmet, Yeni İhya Der camiasına ve ailesine başsağlığı diliyoruz. Saldırının sorumlularının hiç bir tereddüde yer bırakmayacak şekilde ortaya çıkartılmasını bekliyoruz. Halkımızı karşı karşıya getirmeye çalışan hiç bir anlayışa pirim verilmemesini diliyoruz.⁴⁰⁹

Saldırı sonucu, iki taraftan da itidal çağrısı yapılması ve saldırıyı PKK dâhil hiç kimsenin sahiplenmemesi, yaşanan olaylarda kontrolün kimde olduğu noktasında akıllarda soru işareti bırakmıştır. Sonuç olarak, çatışma ortamının tekrar geri gelmesi konusunda her iki tarafın da bu durumu istemediğini göstermesi, önemli bir gelişme olmuştur.

Sonuç olarak, Kürt sorununun çözümü adına başlatılan Çözüm Süreci’nde, devletin sunduğu çözüm fırsatını kendi çıkarına kullanmak isteyen PKK terör örgütü ve HDP’nin tavırlarıyla Kürt sorununda çözüme ulaşılamamıştır. Bu süreçte, HÜDA PAR’ın süreç içerisinde sık sık vurguladığı; çözümün karşı tarafının sadece PKK olmaması gerektiği yönündeki açıklamalarında haklılık payı olduğu ortaya çıkmıştır.

4.3. Hür Dava Partisinin Toplumsal Karşılığı: Seçim Sonuçları ve Mecliste Temsili

HÜDA PAR, kuruluşunun yaklaşık altı ay sonra, 30 Haziran 2013 tarihinde birinci olağan kongresini gerçekleştirmiştir. Bu kongrede, siyasi partilerde sıkça karşılaşılmayan bir durum yaşanmış ve kurucu Genel Başkan Mehmet Hüseyin Yılmaz, Hür Dava Partisi’nin Genel Başkanlığını, Genel Başkan Yardımcısı Zekeriya Yapıcıoğlu’na devretmiştir. Mehmet Hüseyin Yılmaz ise partinin Genel Başkan Yardımcısı olmuştur.

Bu değişim, Hür Dava Partisi’nin bir lider partisi değil, bir görüş partisi olduğunu ve bu görüşe hizmet eden herkesin Genel Başkanlık dâhil olmak üzere her görevi devralabileceğini ortaya koymuştur.

⁴⁰⁹ “Demirtaş ve Yüksekdağ Saldırısı Kınadı”, erişim 7 Ekim, 2024, <https://www.trthaber.com/haber/turkiye/demirtas-ve-yuksekdag-saldiri-yi-kinadi-189184.html>

HÜDA PAR, teşkilatlanmasını tam olarak tamamlayamadan, kendisini seçim atmosferinin içinde bulmuştur. 31 Mart 2014 tarihinde yapılacak olan yerel seçimler için kollar sıvanmış, ilk defa sandıkta halkın huzuruna çıkmak için hazırlıklar başlamıştır. Partinin tam olarak teşkilatlanmasını tamamlayamaması ve seçime hazırlık için sürenin çokta uzun olmaması nedeniyle, seçimlere dar bir seçim çevresinde girme kararı alınmıştır. Bu seçim çevreleri, daha çok partinin geçmişinin bulunduğu Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki il ve ilçelerden belirlenmiştir.

30 Mart 2014 tarihinde yapılacak yerel seçimler için HÜDA PAR, Aralık 2013 itibarıyla seçime gireceği seçim bölgeleri için aday tanıtım toplantıları yapmaya başlamıştır. HÜDA PAR; Diyarbakır, Van, Batman, Muş, Ağrı, Şanlıurfa, Bitlis, Şırnak, Adıyaman, Bingöl, Mardin olmak üzere özellikle Kürt nüfusun yoğun olarak yaşadığı 11 il merkezinde ve 74 ilçede aday göstermiştir. Diyarbakır aday, Genel Başkan Yardımcısı ve kurucu Genel Başkan Mehmet Hüseyin Yılmaz, Batman aday, Hizbullah davasından 3,5 yıl ceza alan ve babası Salih Gök, Mardin aday, yine Hizbullah davalarında çeşitli hapis cezaları alan Mahmut Kılınç gibi Hizbullah bağlantılı kişilerden oluştuğu görülmüştür.⁴¹⁰

HÜDA PAR'ın adaylarına bakıldığında, adaylarını kendi öz evlatlarından oluşturmaya çalıştığı anlaşılmaktadır. Buradaki amaç, seçimleri kazanmaktan ziyade, kendi politik duruşunun ortaya konulmasıdır. Bu nedenle, HÜDA PAR aday tanıtımları ile ilgili yaptığı açıklamada istikameti şu şekilde belirlemiştir:

“Dürüst Siyaset Gerçek Adalet” sloganıyla başladık, “Dürüst Belediyecilik Gerçek Hizmet” parolası ile yolumuza devam ediyoruz. Yerel seçimlerde adayımızı belirlerken emaneti ehline verme düsturu ile hareket etmeyi amaç edindik. “Yanlış Adaylarla Seçim Kazanmaktansa Doğru Adaylarla Seçim Kaybetmeyi Tercih Ediyoruz” anlayışının sahipleriyiz. Seçildiği makamları şahsi menfaatine alet edip halkına ihanet etmeyecek, halkın malını yetim malı gibi sahiplenip koruyacak ve halkına asla yalan söylemeyecek, dürüst, güzel ahlak sahibi, işinin ehli olduğuna inandığımız kadrolarla halkımıza hizmete talibiyiz.⁴¹¹

HÜDA PAR, siyaseti sadece kendi kazanmasına yönelik yapmadığını, aynı zamanda kendileri dışında, İslami kesime yakın kim varsa ona oy verilmesi gerektiğini, Genel Başkan Zekeriya Yapıcıoğlu yaptığı açıklama ile duyurmuştur:

Bismillahirrahmanirrahim Bütün partili arkadaşlarıma ve partimize gönül vermiş kardeşlerime çağırımdır! Mutlaka sandığa gidip oylarını kullansınlar. Oy mesuliyettir. Yönetimin ehil olmayanların eline geçmemesi için seçime girmediğimiz yerlerde de yine sandığa gitmelerini istiyoruz. Seçime girmediğimiz yerlerde mevcut adaylar arasında,

⁴¹⁰ “Türkiye Yerel Seçim Belediye Başkan Adayları”, erişim 7 Mayıs, 2024, <https://www.yenisafak.com/yerel-secim-2014/hudapar-belediye-baskan-adaylari>

⁴¹¹ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 238.

İslami hassasiyeti en yüksek, ahlaki yönden en iyi durumda olan kim ise onu desteklesinler.⁴¹²

30 Mart 2014 yılında yapılan seçim sonucunda, HÜDA PAR hiçbir belediye kazanamamıştır. Bir anlamda, kendisi için ilk seçim deneyimi yaşayan parti, bu süreçte kendisini tanıtmak için çaba harcamıştır. HÜDA PAR, seçimden kendisi için bir sonuç çıkarmış olduğunu, Genel başkan Zekeriya Yapıcıoğlu şu şekilde ifade etmiştir:

Halkımızın çoğu bu seçimde HÜDA PAR ile ilk defa tanıştığı halde bize sadece oy değil, muhabbet de vermiştir, ümit vermiştir. Sandıkta istediğimiz sonuçları alamayıp tam olarak bilinmediğimizi ve bundan sonraki süreçte daha çok çalışarak bunu gidermemiz gerektiğini göstermiştir.⁴¹³

Seçime girilen il merkezlerinde alınan oylar şu şekilde olmuştur.⁴¹⁴

Tablo 1. 30 Mart 2014 seçim sonuçları

İl Adı	Oy Sayısı	Oy Oranı	Parti Sıralaması
Ağrı	30	%0.06	10
Batman	13.212	%8.08	3
Bingöl	1508	%3.06	4
Bitlis	1294	%5.89	3
Diyarbakır	33256	%5.89	3
Mardin	7817	%2.25	4
Muş	529	%1.35	5
Siiirt	729	%1.16	4
Şanlıurfa	6595	%0.84	6
Şırnak	718	%2.62	4
Van	3255	%0.72	6

HÜDA PAR, girdiği ilk seçimde büyük bir başarı elde edememiş olmasına rağmen, özellikle Batman, Bitlis ve Diyarbakır’da aldığı oylarla üçüncü parti olması; partinin iktidar partisi AK Parti ve BDP’den sonra bölgede yeni bir alternatif parti olabileceğini göstermiştir.

30 Mart 2014 yerel seçimlerinin ardından, Türkiye yeni bir seçim heyecanına girmiştir. 2007 yılında referandumla yapılan anayasa değişikliğiyle Cumhurbaşkanı’nın halk tarafından doğrudan seçilmesinin önü açılmıştır. Yapılan değişiklik sonrası gerçekleştirilecek olan ilk Cumhurbaşkanlığı seçimi tarihi, YSK tarafından ilk tur 10 Ağustos 2014, ilk turda adaylardan birinin yeterli oyu alamaması durumunda ise ikinci tur oylamanın 24 Ağustos 2014 tarihinde yapılması kararı alınmıştır.⁴¹⁵

⁴¹² HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 269-270.

⁴¹³ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 271.

⁴¹⁴ “30 Mart 2014 Yerel Seçimleri/Belediye Başkanlıkları Türkiye Geneli”, erişim 9 Mayıs, 2024, <https://secim.hurriyet.com.tr/30-mart-2014-yerel-secimleri/secim-sonuclari/>

⁴¹⁵ “Yüksek Seçim Kurulu”, erişim 22 Aralık, 2024, <https://www.ysk.gov.tr/onikinci-cumhurbaskani-secimi/3456>

Cumhurbaşkanlığı adaylığı için gerekli şartları yerine getirerek aday olan, Recep Tayyip Erdoğan, Ekmeleddin Mehmet İhsanoğlu ve Selahaddin Demirtaş isimlerinden birine destek olunup, olunmayacağı konusunda Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Hüseyin Yılmaz yaptığı açıklamada şu ifadeleri kullanmıştır:

Seçmenleri tercihleriyle baş başa bıraktıklarını, seçilecek Cumhurbaşkanının İslami hassasiyetleri dikkate alması gerektiğini anlatan Yılmaz, Cumhurbaşkanı adayları arasında partilerinin misyonunu temsil eden birinin olmadığını vurguladı. HDP'nin Cumhurbaşkanı adayı Selahattin Demirtaş'ın Kürtlerin adayı olmadığını ifade eden Yılmaz, Demirtaş'ın Türkiye partilerinin adayı olduğunu söyledi⁴¹⁶

Mehmet Hüseyin Yılmaz, yaptığı bu açıklamayla her ne kadar kime oy verileceğine yönelik bir tercih yapılmadığını belirtse de, kime oy verilmeyeceğini işaret eden bir açıklama yapmış oldu. Genel olarak PKK ve onun desteklediği HDP'yi İslami çizginin dışında gören ve İslamiyet'e düşmanlıklarını her seferde deklare eden HÜDA PAR'ın, özellikle Selahattin Demirtaş'ın Kürtlerin adayı olmadığını belirterek, hem İslami duruş hem de etnik köken bakımından desteklenecek bir yanının olmadığını altı çizilmek istenmiştir.

10 Ağustos 2014 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanlığı Seçimi sonucunda, ilk turda geçerli oyların %51,79 unu alan Recep Tayyip Erdoğan, Türkiye Cumhuriyeti'nin 12. Cumhurbaşkanı seçildi.¹⁰⁷ HDP adayı Selahattin Demirtaş %9,77 oranında oy alarak, HDP'nin özellikle Güneydoğu ve Doğu Anadolu'da partisinin yükselen eğilimde olduğunu göstermiş oldu. Özellikle çözüm süreci, oyların artmasına katkı sağlarken, HDP'nin siyasi gücünün arttığını görmesi, HÜDA PAR gibi alanda istenmeyenlere olan baskının artmasına katkı sağlamış oldu. Nitekim 6-8 Ekim olaylarıyla bu durum fiili olarak yaşanmış, daha sonra Selahattin Demirtaş ve HDP yöneticileri bu olaylar kapsamında tutuklanarak, çeşitli hapis cezalarına çarptırılmıştır.

Türkiye'de 10 Ağustos 2014'teki Cumhurbaşkanlığı seçimi yapıldıktan bir süre sonra, 7 Haziran 2015 Milletvekiliği Genel Seçimleri hazırlığına başlandı. HÜDA PAR, %10 seçim barajı nedeniyle seçimlere 9 ilde bağımsız adaylarla girme kararı aldı. Bu kararı kamuoyuna duyuran HÜDA PAR Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Hüseyin Yılmaz “Temsilde adaleti engelleyen bu baraj zulmünü aşabilmek için parti olarak değil, bağımsız adaylarla seçimlere katılma kararı almış bulunuyoruz” açıklamasını yapmıştır.⁴¹⁷

⁴¹⁶“HÜDA PAR Cumhurbaşkanlığı Seçiminde Kararı Seçmene Bıraktı”, erişim 1 Ağustos, 2024, <https://www.milliyet.com.tr/yerel-haberler/diyarbakir/huda-par-cumhurbaskanligi-seciminde-karari-secmene-birakti-10318595>

⁴¹⁷“O Parti Seçimlere Bağımsız Adaylarla Girecek”, erişim 1 Ağustos, 2024, <https://www.milligazete.com.tr/haber/894894/o-parti-secimlere-bagimsiz-adaylarla-girecek>

Diyarbakır'da Genel Başkan Zekeriya Yapıcıoğlu, Batman'da Belediye Başkan adayı da olan Aydın Gök, Bitlis'te yine Belediye Başkan adayı olan Cengiz Karakaya, Adana'da HÜDA PAR kurucu üyesi Salih Demir, Şırnak'ta HÜDA PAR kurucu üyelerinden Şehzade Demir, Van'da HÜDA PAR kurucu üyesi Mehmet Mehdi Oğuz, Şanlıurfa'da Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Yavuz, Bingöl'de HÜDA PAR kurucu üyesi ve parti sözcüsü olan Sait Şahin ve Mardin'de daha önce belediye başkan adayı olan Mahmut Kılınç aday gösterildi.⁴¹⁸

Yerel seçimlere kurulduktan kısa bir süre sonra katılarak pek varlık gösteremeyen HÜDA PAR için genel seçimler büyük önem arz etmiştir. Partinin ilk defa girdiği genel seçimlerde aldığı oy ve bulduğu karşılık merak edilirken, %10'luk baraj problemi yine partinin oyunun tam olarak görülmesindeki en büyük engeli teşkil etmiştir. Nitekim 9 ilde aday gösteren partinin, adaylarının bağımsız olarak seçime girmesi, seçmen tarafından bağımsıza oyun verilmesi, bağımsızların küçük puntolarla yazılması veya birkaç tane bağımsız olması durumunda isimlerin karıştırılması, okuryazarlık oranı açısından Türkiye ortalamasının altında olan bir bölge için oldukça riskli ve zor bir durum olmuştur.

Bu riskler seçim sonucunda bir kez daha teyit edilmiştir. Seçim sonucunda bazı illerde yerel seçimlerde alınan oyun dahi altında oy alınması kötü bir tecrübe olmuştur. HÜDA PAR'ın seçime girdiği 9 ilde aldığı sonuçlar şu şekilde olmuştur:⁴¹⁹

Tablo 2. 7 Haziran 2015 seçim sonuçları

İller	Aday Adı	Geçerli Oy Sayısı	Aldığı Oy Sayısı	Oy Oranı
Adana	Salih Demir	1.229.817	3118	%0.25
Batman	Aydın Gök	263.604	14551	%5.52
Bingöl	Sait Şahin	130.658	5424	%4.15
Bitlis	Cengiz Karakaya	154.536	1709	%1.10
Diyarbakır	Zekeriya Yapıcıoğlu	805.652	27537	%3.4
Mardin	Mahmut Kılınç	378.023	5312	%1.4
Şanlıurfa	Mehmet Yavuz	763.380	6551	%0.86
Şırnak	Şehzade Demir	220.373	2826	%1.3
Van	Mehmet Mehdi Oğuz	492.582	3093	%0.63

Genel olarak tabloda görüldüğü üzere, HÜDA PAR yerel seçimlerde yaşadığı hezimetini bir kez daha yaşamış oldu. Bunun başlıca nedeni, hem bağımsız adayların pusuladaki yer ve yazılışları hem de çözüm süreci ile başlayan HDP oylarındaki

⁴¹⁸ “HÜDA PAR Milletvekili Adaylarını Açıkladı”, erişim 1 Ağustos, 2024, <https://hurseda.net/gundem/142638-huda-par-milletvekili-adaylarini-acikladi.html>

⁴¹⁹ “Yüksek Seçim Kurulu”, erişim 2 Ağustos, 2024, <https://sonuc.ysk.gov.tr/sorgu>

yükselişin, 7 Haziran seçimi ile tavan yapması olmuştur. HDP, parti logosuyla girdiği bu seçimde %13.12 oy oranıyla 80 milletvekili çıkarmıştır. Seçimlerin sonucunda, AK Parti %40,87 oy oranı ile 258 milletvekilinde kalmış, tek başına hükümet kurmak için gerekli 276 milletvekili sayısına ulaşamamıştır. Bu sonuçların ardından koalisyon hükümeti kurmak için yapılan görüşmelerin başarısız olması sonucu, 25 Ağustos 2015 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak seçimlerin yenilenmesine karar verildi. Bu gelişme üzerine, seçim tarihi YSK tarafından 1 Kasım 2015 olarak belirlenmiştir.

7 Haziran seçimlerinden hemen sonra, 11 Temmuz’da KCK barajların kültürel soykırım ve askeri amaçlı olduğunu öne sürerek, ateşkes sürecinin bittiğini açıklamıştır.⁴²⁰ Devamında, 20 Temmuz’da Suruç’ta DEAŞ tarafından SGDF’lilere yönelik yapılan saldırı sonucu 31 kişinin ölmüştür.⁴²¹ Aynı gün Adıyaman’da PKK tarafından bir askerin şehit edilmesi, Suruç saldırısına misilleme olarak 22 Temmuz’da Ceylanpınar’da iki polisin evinde öldürülmüştür.⁴²² Bunun üzerine çözüm süreci tamamen bitmiştir. Olaylar PKK’nın asker-polis şehit etmesi, yol kesme, tünel ve siper oluşturma, ayaklanma çağrılarıyla devam etmiş; Türkiye’nin çeşitli bölgelerinde ve özellikle Güneydoğu bölgesinde PKK tarafından yapılan saldırılar ülkeyi savaş alanına döndürmeye başlamıştır.

Seçim takvimi açıklandıktan sonra, seçime girebilecek partiler listesi YSK tarafından açıklandı. YSK, HÜDA PAR’ın yeterli teşkilat sayısını sağlayamadığı için parti olarak seçime giremeyeceğine hükmetti.⁴²³ HÜDA PAR, bu süreçte Güneydoğu bölgesinde sağlıklı bir seçim yapılamayacağı, YSK’nin kararı gibi gerekçeler sunarak, 1 Kasım’da yapılacak olan milletvekili seçimine katılmama kararı aldı. Karar, Genel Başkan Zekeriya Yapıcıoğlu tarafından açıklanmıştır:

Halkımızın nispi huzurunun ve kısmi kazanımlarının uluslararası güç odaklarının menfaatlerine kurban edildiği, seçmen iradesinin sağlıklı bir şekilde sandığa yansımayacağı bir ortamda, niteliğin düştüğü, partilerin nicelik olarak yükselmek için katıldığı bir yarışa girmenin çok anlamlı olmadığını düşünüyoruz. Bu nedenle YSK kararı nedeniyle parti olarak katılamayacağımız 1 Kasım seçimlerine bağımsız adaylarla veya seçim ittifakı yoluyla başka partilerin listelerinde yer almak suretiyle de katılmama kararı aldık⁴²⁴

1 Kasım 2015 seçimleri sonucu, AK Parti %49,49 oy oranı ile 317 milletvekili kazanarak tekrar tek başına hükümet kuracak çoğunluğu elde etmiş oldu. Aynı süreçte

⁴²⁰ “KCK Ateşkesi Bitirdi: Barajlar Hedefte”, erişim 22 Aralık, 2024, <https://www.haber3.com/guncel/kck-ateskesi-bitirdi-barajlar-hedefte-haberi-3424286>

⁴²¹ “Suruç’ta Katliam: 31 Ölü, 104 Yaralı”, erişim 21 Aralık, 2024, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/07/150720_suruc_saldiri

⁴²² “Şanlıurfa’da 2 Polis Şehit Oldu, Saldırısı Terör Örgütü PKK Üstlendi”, erişim 22 Aralık, 2024, <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/sanliurfada-2-polis-memuru-olduruldu-29609535>

⁴²³ “HÜDA PAR’dan YSK’ya Seçim İtirazı”, erişim 21 Aralık, 2024, https://www.yeniasya.com.tr/politika/huda-par-dan-ysk-ya-secim-itarazi_355492

⁴²⁴ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e., s. 413.

HDP'nin oy oranı %10,76 ile 59 milletvekilinde kalmıştır. HÜDA PAR'ın özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki en büyük rakibi HDP'nin gücünün bir nebze de olsa azalması HÜDA PAR için girmedeği seçimde tam anlamıyla olmasa da, istediği sonucun alınması anlamı taşımaktadır.

Kasım 2015 seçimlerinden sonra, tüm Türkiye'de özellikle de Doğu ve Güneydoğudaki DEAŞ ve PKK terör örgütü eylemleri zirveye ulaşmıştır. 15 Mayıs 2016'da HÜDA PAR, 2. Olağan Büyük Kongresini gerçekleştirmiş, Zekeriya Yapıcıoğlu tüm delegelerin oyunu alarak tekrar Genel Başkan seçilmiştir.

15 Temmuz 2016 tarihinde Türkiye, FETÖ terör örgütünün darbe tehdidi ile karşı karşıya kalmıştır. Darbenin püskürtülmesi konusunda HÜDA PAR gerekli çağrılar yaparak, darbe karşısında durulmasına yönelik açıklamalarda bulunmuştur.⁴²⁵ Darbe karşıtı yapılan gösteriler ve açıklamalar, siyasette partiler arası diyalog ve yumuşama zeminini güçlendirmiştir. Bu diyalog zemini sonrası, AK Parti'nin daha önce de değiştirmek istediği, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi dâhil, anayasanın 18 maddesinin değiştirilmesi için MHP'nin desteği ile, 16 Nisan 2017 tarihinde referandum yapılması kararı alınmıştır.

Yapılacak Anayasa değişikliği ile Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçilmesi, en önemli değişiklik olarak dikkat çekmiştir.⁴²⁶ Muhalefet partilerinin çoğunluğu, özellikle Cumhurbaşkanın partili olmasının, tarafsızlık ilkesine aykırı olduğu gerekçesiyle değişiklik tekliflerine hayır oyu vermiştir. Teklifin Anayasayı doğrudan değiştirecek çoğunluğa ulaşamaması nedeniyle, teklif referanduma götürülmüştür. Mecliste sandalyesi bulunmayan HÜDA PAR ise Anayasa değişiklik tekliflerinin referanduma gidecek olmasından dolayı, referandumda değişiklik tekliflerine evet oyu verileceği Genel Başkan Zekeriya Yapıcıoğlu tarafından açıklamıştır:

Değerlendirmeler ışığında, milletin tercihine sunulan değişikliklere karşı takınılacak olumsuz tavrın, herkesin değiştirilmesi gerektiği noktasında hemfikir olduğu darbe ürünü anayasanın ömrünü uzatmaya sebep olacak bir zemin oluşturabileceğini düşünüyoruz. Bu nedenle yapılacak değişiklikleri eksik ve yetersiz bulmakla birlikte tümüyle yeni, sivil bir anayasa için atılmış bir adım olması temennisiyle referandumdaki tercihimizi 'evet' olarak açıklıyoruz. Darbe anayasası, temel felsefesi ve kurumlarıyla varlığını koruyorken, sadece sisteminin değişmesi her derde deva olmayacaktır. Başta Siyasi Partiler Kanunu ve Seçim

⁴²⁵ “Medya ve Tanıtım Başkanlığımızın Hazırlamış Olduğu 15 Temmuz Darbe Girişimi Belgeseli”, erişim 10 Ağustos, 2024, <https://www.facebook.com/HurDavaPartisi/videos/medya-ve-tan%C4%B1t%C4%B1m-ba%C5%9Fkanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1m%C4%B1z%C4%B1n-haz%C4%B1rlam%C4%B1%C5%9F-oldu%C4%9Fu-15-temmuz-darbe-giri%C5%9Fimi-belg/1558619550827335/>

⁴²⁶ “2017 Türkiye Anayasa Değişikliği Referandumu”, erişim 10 Ağustos, 2024, https://tr.wikipedia.org/wiki/2017_T%C3%BCrkiye_anayasa_de%C4%9Fi%C5%9Fikli%C4%9Fi_referandumu

Kanunu olmak üzere, diğer bazı yasalarda da en kısa sürede değişiklik yapılması zorunlu hale gelmiştir.⁴²⁷

HÜDA PAR'ın darbe karşıtı söylemlerinden sonra, referandum kararı mecliste sandalyesi bulunmamasına rağmen referandum için önemli bir destek olmakla birlikte, HÜDA PAR'ın hükümet kanadına yaklaşmasına neden olmuştur. Referandum sonucu, Anayasa değişikliği teklifi %51,43 evet oyu olarak kabul edilmiştir. Yapılan Anayasa değişikliğinin kabulü ile Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçilmesi için ilk adım atılmıştır.

2017 yılında siyasetteki yaklaşmanın ilk meyvesi olarak Kasım ayında MHP ve AK Parti arasında ittifak yapma önerileri ile başlayan süreç, 2018 Şubat ayında AK Parti ve MHP'nin Cumhur İttifakı altında yaklaşmasıyla sonuçlanmıştır. MHP lideri Devlet Bahçeli'nin 17 Nisan 2018'de partisinin grup toplantısında, 3 Kasım 2019 da yapılması gereken Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin erkene alınmasına yönelik, “26 Ağustos'un Malazgirt'in yıl dönümünde yeni bir zafer ruhu ile Cumhurbaşkanını seçmeli ve en makul ve mantıklı yoldur.”⁴²⁸ Bahçeli'nin bu çıkışı ile siyaset sahnesi yeniden hareketlenmiş, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın teklife sıcak yaklaşması ile seçim süreci başlamıştır.

“Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimlerinin yenilenmesine ve seçimin 24 Haziran 2018 Pazar günü yapılmasına, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 20.04.2018 tarihli 89'uncu Birleşiminde karar verilmiştir” kararın Resmi Gazete'de yayınlanması ile seçim tarihi netleşmiştir.⁴²⁹

TBMM'nin seçim kararı sonucu, seçim takviminin işlemesi ile ilgili iş ve işlemler YSK tarafından yürütülmeye başlanmıştır. YSK, 22 Nisan'da aldığı karar ile on siyasi partinin seçime katılma yeterliliğine sahip olduğuna karar vermiş, bu on parti arasında HÜDA PAR yer almamıştır. Daha sonra HÜDA PAR'ın itirazı üzerine, 24 Nisan 2018 tarihinde YSK'nın, “Kurulumuzun 22/04/2018 tarihli ve 2018/264 sayılı kararı ile belirlenip ilan olunan siyasi partilerden ayrı olarak, Hür Dava Partisi'nin de 24 Haziran 2018 tarihinde birlikte yapılacak olan Cumhurbaşkanı seçimi ve 27. Dönem Milletvekili Genel Seçimlerine katılabileceği tespitiyle”⁴³⁰ HÜDA PAR'ın seçime parti olarak girmesindeki engel kalkmış oldu.

⁴²⁷“HÜDA PAR'dan Referandum Kararı”, erişim 12 Eylül, 2024, <https://www.aa.com.tr/tr/politika/huda-pardan-referandum-karari/750906>

⁴²⁸“Bahçeli: 26 Ağustos 2018 Günü Seçim Yapılmalıdır”, erişim 12 Eylül, 2024, <https://www.bloomberght.com/haberler/haber/2112963-bahceli-secim-icin-2019-u-beklemek-mumkun-degil>

⁴²⁹“Türkiye Büyük Millet Meclisi Seçimlerinin Yenilenmesine Dair Karar”, erişim 16 Eylül, 2024, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/04/20180420m1-1.htm>

⁴³⁰“Yüksek Seçim Kurulu”, erişim 15 Eylül, 2024, <https://www.ysk.gov.tr/doc/karar/dosya/77547/2018-287.pdf>

Seçim takvimi bir yandan işlerken, bir yandan da partilerin ittifak görüşmeleri de hızlanmış, AK Parti ve MHP'nin kurduğu Cumhuri İttifakı'na BBP katılmış⁴³¹, karşısında da Ana Muhalefet Partisi CHP'nin başı çektiği İYİ Parti, SP ve DP'nin oluşturduğu Millet İttifakı adı altında birleşmeye karar vermiştir.⁴³² Başka bir ittifak arayışı ise Kürdistan Demokratlar Platformu (KDP-Bakur), Kürdistan İşlami Hareketi (Azadi Hareketi), Kürdistan zgrlk Partisi (PAK), Kürdistan Sosyalist Partisi (PSK) ve Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi (KDP-T) temsilcileri yaptıkları toplantıda, 24 Haziran'da yapılacak olan seçimlerde birlikte hareket etmeye ve çalışmaya karar vermiş, bu doğrultuda HÜDA PAR ve HDP ile görüşüldüğünü belirten PAK Başkanı Mustafa zelik şu açıklamayı yapmıştır:

İlk görüşme 2 Mayıs 2018 günü HÜDA-PAR Genel Başkanı Sayın Zekeriya Yapıcıoğlu başkanlığındaki heyetle Diyarbakır'da gerçekleştirildi. HÜDA-PAR ilk görüşmede, 'HDP'den randevu talebinde bulunduk, ama henüz bir yanıt alamadık. Seçim ittifakı için HDP ve sizlerle görüşme yapabiliriz' dedi. 4 Mayıs 2018 tarihinde Diyarbakır'da HDP Eş Genel Başkanı Sayın Pervin Buldan başkanlığındaki HDP heyeti ile görüştük. Onlara da HÜDA-PAR'a olduğu gibi, siyasi prensiplerimizi içeren bir mektubu illettik. HDP ile yaptığımız bu ilk görüşmenin hemen ardından sayın Pervin Buldan basına yaptığı açıklamada, 'Kürdistanı Seçim İttifakı'nın dile getirmiş olduğu talepler, zaten programımızda olan, bizim de taleplerimizdir' dedi. HDP, bu aşamada HÜDA-PAR ile bir seçim ittifakına hazır olmadığını bize beyan etti. Biz de bu beyanı 7 Mayıs günü HÜDA-PAR ile paylaştık. HÜDA-PAR, Kürdistanı Seçim İttifakı'nın bu girişimlerine büyük değer verdiğini dile getirdi.⁴³³

HÜDA PAR, yapılan bu ittifak teklifine ret yanıtı vermeyerek diyaloga açık olduğunu beyan etmiş; HDP ise HÜDA PAR'a kapıları kapatarak diğer partilerle ittifak yapılabileceği sinyalinı vermiş oldu. Bu ittifak görüşmelerinin sonuçsuz kalması zerine, HÜDA PAR, kendi yolunu çizerek 79 ilde kendi adayları ve logosu ile, Diyarbakır ve Batman'da seçimlere bağımsız adaylarla girme kararı almıştır.

Diyarbakır'da bağımsız milletvekili adayı Zekeriya Yapıcıoğlu olarak belirlenmiş, Yapıcıoğlu'nun milletvekili adayı olması nedeniyle Genel Başkanlığa Mehmet Yavuz vekâleten getirilmiştir. Batman adayı ise partinin GİK yesi Aydın Gök olmuştur.

Seçimlere ilişkin kararı açıklayan Genel Başkan Mehmet Yavuz, şu şekilde açıklamada bulunmuştur:

HÜDA PAR olarak Diyarbakır ve Batman'da bağımsız adaylar, 79 ilde ise tam liste olmak üzere 81 ilde milletvekili seçimlerine parti olarak katılıyoruz. Bu doğrultuda "nce İnsan ncelik Adalet" diyen partimiz HÜDA PAR'ın mecliste temsiliyetini sağlamak için bütün

⁴³¹“BBP 'Cumhuri İttifakı'na Katıldı”, erişim 26 Aralık, 2024, <https://www.aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/bbp-cumhuri-ittifakina-katildi/1134371>

⁴³²“Erken Seçim 2018: CHP, İYİ Parti, Demokrat Parti ve Saadet Partisi Seçim İttifakında Anlaştı”, erişim 26 Aralık, 2024, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-43971206>

⁴³³“Kürt Partilerinin İttifak Görüşmeleri Sonuçsuz Kaldı”, erişim 15 Eylül, 2024, <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/170520183>

vatandaşlarımızı 24 Haziran milletvekili genel seçimlerinde HÜDA PAR'a oy vermeye davet ediyoruz⁴³⁴

Bu kararın yanı sıra, HÜDA PAR'ın Cumhurbaşkanlığı seçiminde Recep Tayyip Erdoğan'ı destekleyeceklerini Genel Başkan Mehmet Yavuz şu sözlerle açıklamıştır:

24 Haziran'da yapılacak olan Cumhurbaşkanlığı seçiminin alt yapısı 16 Nisan 2017 referandumuyla oluşturulmuştu. Bu referandumla getirilmek istenen Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin parlamenter sisteme göre ülke şartlarına daha uygun olduğuna karar verip desteklemiştik. Bu yeni sistemin doğru bir zemin ve doğru bir temelde şekillendirilmesi için 16 Nisan referandumunda parti olarak ortaya koyduğumuz ilkesel duruşumuzu devam ettiriyoruz. Bundan hareketle mevcut şartları göz önünde bulundurarak Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemini devam ettirme yönünde irade beyanında bulunan Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ı destekleme kararı aldık.⁴³⁵

24 Haziran seçimleri sonucunda, %52,38 oy oranı ile Recep Tayyip Erdoğan yeniden Cumhurbaşkanı olarak seçilmiştir. HÜDA PAR, Türkiye genelinde 155.538 oy ile %0,30 civarında oy oranına ulaşmıştır. HÜDA PAR destekli bağımsız adaylardan Diyarbakır'da Zekeriya Yapıcıoğlu 35.239 oy, Batman'da Aydın Gök 15.998 oy alarak vekil seçilmek için yeterli oyu alamamıştır. HÜDA PAR bağımsız adayların oylarının da toplanmasıyla Türkiye Geneli toplam 206.775 oy alarak tarihindeki en yüksek oy sayısına ulaşmıştır.⁴³⁶

24 Haziran seçimleriyle birlikte Türkiye genelindeki oylar bir anlamda gözler önüne serilmiş, HÜDA PAR'ın yavaş yavaş yükselişe geçtiği ve toplumda karşılık bulmaya başladığı açıkça görülmüştür. Seçim sonuçlarına ilişkin değerlendirmede bulunan Genel Başkan Vekili Mehmet Yavuz ise açıklamasında şu şekilde ifade etmiştir:

24 Haziran seçimlerinde Türkiye genelinde 300 bin civarında oy almayı hedeflemiştik. Türkiye geneli ilk seçim tecrübemiz olan bu süreçte Diyarbakır ve Batman bağımsız adaylarımızın elde ettiği oy oranları ile birlikte 210 bin civarı oy aldık. Türkiye'nin her tarafından ve her kesiminden oy almış olmayı bir başarı olarak gördüğümüzü; ancak beklentimizden biraz daha düşük oy aldığımızı söyleyebilirim.⁴³⁷

Zekeriya Yapıcıoğlu'nun milletvekili olabilmek için genel başkanlıktan istifası sonucu genel başkanlığı bir süre Mehmet Yavuz vekâleten yürütmüştür. Partinin 7 Ekim 2018 tarihinde gerçekleştirdiği 3. Olağan Büyük Kongresi'nde tek aday olarak belirlenen Avukat İshak Sağlam genel başkanlığa seçilmiştir.

⁴³⁴ “HÜDA PAR Ne Diyor 2016 - 2018”.

⁴³⁵ “HÜDA PAR Ne Diyor 2016 - 2018”.

⁴³⁶ “Yüksek Seçim Kurulu”, erişim 16 Eylül, 2024, <https://sonuc.ysk.gov.tr/sorgu> Erişim Tarihi:16.9.2024

⁴³⁷ HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı, a.g.e.,

24 Haziran seçimlerinden sonra Türkiye, 31 Mart 2019'daki yerel seçimlere hazırlanmaya başlamıştır. Ancak HÜDA PAR, 31 Mart 2019'da yapılacak yerel seçimlere katılmama kararı aldığını açıklamıştır:

Genel İdare Kurulumuz, uzun bir süreden beri teşkilatlarla yaptığı istişareler neticesinde var olan çalışmalarımızın niteliğini artırmak, daha etkili bir siyasetle yolumuza devam etmek, bundan sonraki seçimlere daha güçlü girebilmek amacıyla teşkilat, kadro ve eğitim alanlarına yoğunlaşmak için 31 Mart 2019 Yerel Seçimlerine katılmama kararı almıştır.⁴³⁸

Hiç şüphesiz, HÜDA PAR'ın bu kararı almasında yerel seçim sonucunda başkanlık kazanma beklentisinin düşük olması etkilidir. Ancak, HÜDA PAR'ın seçimlere katılmama kararına rağmen, son seçimde elde ettiği oyların yönelimi ve bunun seçim sonuçlarına olası etkileri konusunda bir farkındalık yaratmak amacıyla, aynı zamanda kamuoyuna seçimlerdeki rolünü vurgulamak için Genel Başkan İshak Sağlam bir açıklamada bulunmuştur:

Seçimlerde hangi adaya oy verileceğinin tespiti, bunun belirlenmesi bize göre hizmettir. Hangi aday halkın değerlerine, örfüne, adetine, gelenek ve göreneklerine bağlıysa daha iyi hizmet edeceğini düşünüyorsak, seçimlerde ondan yana tavır takınacağız. Halkımız bu konuda yanlış yapmayacağımızdan emin olsun. Halkımıza en iyi hizmet edecek aday kimse o yönde bir karar alırız. Seçime daha 2 ay var. Elbette sadece propagandalara, adaylara göre karar vermeyeceğiz. Her adayın bir geçmişi vardır, kişiliği, durduğu yer ve duruşu vardır. Biz de her adayla ilgili çalışma yaptıktan sonra bir karar alacağız. Ama bunu kamuoyuna ilan eder miyiz veya etmez miyiz ayrı bir konudur. Biz seçmenlerimizi ve tabanımızı en uygun adaya yönlendireceğiz.⁴³⁹

HÜDA PAR, 31 Mart 2019 seçimlerinde açıkça bir aday destekleme açıklamasında bulunmamış, sadece kendilerine yakın gördükleri adaylara oy verme konusunda genel bir politika izlemiştir. HÜDA PAR, yerel seçimlere girmemesine rağmen Şubat 2020'de, Batman'ın Gercüş ilçesine bağlı Kayapınar Beldesi Belediye Başkanı Samir Özhan ve 3 meclis üyesinin Saadet Partisi'nden istifa ederek HÜDA PAR'a katılmasıyla, ilk defa bir belediye başkanlığı elde etmiştir.⁴⁴⁰ Bu durum, Belde düzeyinde olsa da HÜDA PAR'ın yönetim anlayışının sahada görülebilmesi açısından önemli bir gelişme olmuş, bu gelişmenin parti tarafından memnuniyetle karşılandığı Genel Başkan İshak Sağlam tarafından şöyle ifade edilmiştir.

Samir Başkana 'Evinize hoş geldiniz' diyoruz. Rabbim hayırlı hizmetlere vesile kılsın. İnşallah bugünden itibaren HÜDA PAR'ın hizmet anlayışını beldemizde en güzel şekilde

⁴³⁸“HÜDA PAR Yerel Seçimlere Katılmama Kararı Aldı”, erişim 2 Aralık, 2024, <https://www.aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/huda-par-yerel-secimlere-katilmama-karari-aldi/1362624>

⁴³⁹“HÜDA PAR Genel Başkanı Sağlam: Tabanımızı En Uygun Adaya Yönlendireceğiz”, erişim 2 Aralık, 2024, <https://www.aa.com.tr/tr/politika/huda-par-genel-baskani-saglam-tabanimizi-en-uygun-adaya-yonlendirecegiz/1382455>

⁴⁴⁰“Saadet’li Başkan HÜDA PAR’a Geçti”, erişim 2 Aralık, 2024, <https://islamianaliz.com/haber/7452201/saadetli-baskan-huda-para-gecti>

göstereceğiz. Gece gündüz demeden her anımızı halkımızın hizmetinde olacak şekilde geçireceğiz. HÜDA PAR'ın hizmet anlayışında mesai kavramı olmaz. Ne zaman ihtiyaç duyulursa biz hizmete hazır vaziyette olacağız inşallah.⁴⁴¹

HÜDA PAR, 2 Haziran 2021 tarihinde 4. Olağan Büyük Kongresini gerçekleştirmiştir. Kongrede mevcut Genel Başkan İshak Sağlam aday olmamış, yerine eski Genel Başkan Zekeriya Yapıcıoğlu tek aday olarak tekrar genel başkan seçilmiştir.⁴⁴²

31 Mart 2022 tarihinde AK Parti ve MHP oylarıyla TBMM Genel Kurulu'nda kabul edilen ve 6 Nisan 2022 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren, kanunla, seçim kanunlarında önemli değişiklikler yapılmıştır. En önemli değişiklik, HÜDA PAR'ın da aslında tamamen kaldırılmasını savunduğu %10'luk seçim barajının %7'ye indirilmesi olmuştur. Bununla birlikte, ittifakların oy hesaplaması ve siyasi partilerin seçime katılması için yerine getirmesi gereken şartlarda değişiklikler yapılmıştır.⁴⁴³

Türkiye'de siyasetin gündeminde 2022 yılında yapılan kanun değişiklikleri sonrası erken seçim olup olmayacağı, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın tekrar aday olup olamayacağı konuları konuşulmaya başlanmış, bir anlamda yeniden seçim atmosferine girilmiştir. Seçim kanunlarında yapılan değişikliklerin üzerinden bir yıl geçmeden yürürlüğe giremeyeceğinden dolayı muhalefetin erken seçim beklentileri boşa düşmüştür.

Daha önce Millet İttifakı'nı oluşturan CHP, İYİ Parti, Saadet Partisi, Demokrat Parti'ye, Demokrasi ve Atılım Partisi ve Gelecek Partisi de katılmış; 12 Şubat 2022 tarihinde yapılan ilk toplantı ile 'Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem Mutabakat Metni' imzalanmıştır.⁴⁴⁴ Böylece Millet İttifakı, 6 Partiden oluşan bir ittifaka dönüşmüştür.

Haziran 2022'de Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Cumhurbaşkanlığı seçimi için mevcut ittifaklardan Cumhuriyet İttifakı'nın adayının kendisi olduğunu açıklamıştır.⁴⁴⁵ Bu sırada Millet İttifakı adayı açıklanmamış, ittifakı oluşturan partiler

⁴⁴¹ "Saadet'li Başkan HÜDA PAR'a Geçti"

⁴⁴² "HÜDA PAR Genel Başkanlığına Zekeriya Yapıcıoğlu Seçildi", erişim 2 Aralık, 2024, <https://www.aa.com.tr/tr/politika/huda-par-genel-baskanligina-zekeriya-yaSicioglu-secildi/2261813>

⁴⁴³ "Milletvekili Seçimi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun", erişim 2 Aralık, 2024, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/04/20220406-1.htm>

⁴⁴⁴ "Ankara'da Tarihi Gün: 6 Liderden Ortak İmza", erişim 27 Aralık, 2024, <https://www.duzcepusula.com/ankara-da-tarihi-gun-6-liderden-ortak-imza/20624/>

⁴⁴⁵ "Cumhurbaşkanı Erdoğan: İşte Söylüyorum, Cumhuriyet İttifakı'nın Adayı Tayyip Erdoğan", erişim 26 Aralık, 2024, <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/cumhurbaskani-erdogan-iste-soyluyorum-cumhuriyet-ittifakinin-aday-tayyip-erdogan/2609799>

Cumhurbaşkanlığı seçimi sonrasındaki süreci belirlemek için toplantılar yapmaya devam etmiştir.⁴⁴⁶

Temmuz 2022’de Siirt programında ittifak konusunda açıklama yapan HÜDA PAR Genel Başkanı Zekeriya Yapıcıoğlu şu değerlendirmede bulunmuştur:

Mevcut seçim sistemi partileri ittifak yapmaya zorluyor. Baraj endişesi taşıyan partilerin barajı aşmak için ittifak yapma ihtiyacı hissetmeleri gündeme geliyor. HÜDA PAR sadece barajı aşmak için, 'Ne pahasına olursa olsun, bir ittifak içerisinde yer alacağız.' diyen bir parti değildir. HÜDA PAR, ilkelerine uygun, milletin, memleketin menfaatine olabileceğini düşündüğü bir ittifak teklifi olursa bu ittifakın içerisinde yer alabilir. Fakat 'Ne olursa olsun bir ittifak içerisinde yer alacağız.' diye bir duruşumuz yok."⁴⁴⁷

Bu açıklamadan, HÜDA PAR’ın ittifak konusunda kapısının açık olduğu ve gelen teklifleri değerlendireceği anlaşılmaktadır.

24 Eylül 2022’de HDP, Emek Partisi (EMEP), Türkiye İşçi Partisi (TİP) Emekçi Hareket Partisi (EHP), Toplumsal Özgürlük Partisi (TÖP), Sosyalist Meclisler Federasyonu (SMF) bir araya gelerek Emek ve Özgürlük İttifakı’nı kurduklarını açıklayarak Türkiye’de üçüncü ittifakı duyurdu.⁴⁴⁸

Siyasette en çok konuşulan konulardan biri, Cumhur İttifakı tarafından PKK’nın siyasi uzantısı olarak nitelendirilen HDP’nin kime destek olduğu konusuydu. Bu konuda Cumhur İttifakı, Millet İttifakını HDP/PKK ile pazarlık yapmak ile suçluyordu.⁴⁴⁹ Özellikle HDP ile ilgili CHP yetkililerinin “‘HDP’ye Bakanlık verilebileceği” açıklanmıştır.⁴⁵⁰ İYİ Parti’den gelen “‘HDP’nin olduğu masada biz olmayız çıkışı”⁴⁵¹ ile Millet İttifakı’nın kafası karışmış, Cumhur İttifakı’nın da Millet İttifakı-HDP ilişkisi söylemlerine dayanak olacak bir koz eline geçmişti.

Cumhur İttifakı HDP kozunu elinde tuttuğu sırada, beklenmedik bir çıkışla 5 Ocak 2023’de Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, HÜDA PAR Genel Başkanı Zekeriya Yapıcıoğlu ve parti heyetleri görüşme gerçekleştirmiş, görüşmede ittifak dâhil, seçimlerin konuşulduğu Zekeriya Yapıcıoğlu tarafından açıklanmıştır.⁴⁵²

⁴⁴⁶ “‘6’lı Masa Toplantısında Neler Konuşuldu, Hangi Adımlar Kararlaştırıldı?’, erişim 27 Aralık, 2024, <https://www.bbc.com/turkce/articles/c4nz1kpd8pxo>

⁴⁴⁷ “‘HÜDA PAR Genel Başkanı’ndan ‘İttifak’ Açıklaması”, erişim 27 Aralık, 2024, <https://www.memurlar.net/haber/1033907/huda-par-genel-baskani-ndan-ittifak-aciklamasi.html>

⁴⁴⁸ “‘Emek ve Özgürlük İttifakı Kuruldu: 3. İttifakın Deklarasyonu ve Yol Haritası Açıklandı’”, erişim 21 Aralık, 2024, <https://www.indyturk.com/node/556381/siyaset/emek-ve-%C3%B6zg%C3%BCr%C3%BCk-%CC%87ttifak%C4%B1-kuruldu-3-ittifak%C4%B1n-deklarasyonu-ve-yol-haritas%C4%B1>

⁴⁴⁹ “‘Zillet İttifakının Akıl Hocası HDP’dir, PKK’dır, Terör Yedekleridir’”, erişim 21 Aralık, 2024, <https://www.youtube.com/watch?v=k62ztc-v4zw>

⁴⁵⁰ “‘Gürsel Tekin HDP’ye Bakanlık Açıklaması’”, erişim 27 Aralık, 2024, <https://www.haberler.com/soguk-haber/gursel-tekin-hdp-ye-bakanlik-aciklamasi-video-15242907-haberi/>

⁴⁵¹ “‘Meral Akşener: HDP’nin Olduğu Masada Biz Olmayız’”, erişim 27 Aralık, 2024, <https://www.birgun.net/haber/meral-aksener-hdp-nin-oldugu-masada-biz-olmayiz-401678>

⁴⁵² “‘Cumhurbaşkanı Erdoğan, HÜDA PAR Genel Başkanı Yapıcıoğlu’nu Kabul Etti’”, erişim 27 Aralık, 2024, <https://www.aa.com.tr/tr/politika/cumhurbaskani-erdogan-huda-par-genel-baskani-yapicioglunu-kabul-etti/2780808>

İlerleyen günlerde bir açıklama yapan Zekeriya Yapıcıoğlu, kendilerine birkaç yerden ittifak teklifi geldiğini ve kendilerinin kimsenin arka bahçesi olmadığını, kimseye de kayıtsız şartsız destek vermediklerini belirtmiştir.⁴⁵³ Yapılan açıklamalarla AK Parti ile HÜDA PAR arasındaki görüşmelerin sürdüğü belirtilmiştir.⁴⁵⁴ Bu süreçte iktidar partisi adayını açıklamış henüz muhalefet partileri bir aday belirleyememişti.

2 Şubat'ta TRT'de yayınlanan programda soruları cevaplandıran Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, “Cumhur İttifakı genişleyebilir mi?” sorusuna cevap olarak , “Türkiye'nin bekası için yerli ve millî bir anlayışla siyaset yapan herkese kapılarının açık olduğunu” açıklamıştır.⁴⁵⁵ Cumhurbaşkanı'nın bu açıklaması, bir yandan PKK terör örgütü ile bağıni koparamayan HDP'ye mesaj niteliği taşıırken, diğer yandan Hizbullah terör örgütü ile ilişkilendirilen, ancak kendisinin Hizbullah ile herhangi bir bağlantısı olmadığını belirten HÜDA PAR'a, terör örgütlerinden uzak duran partilere kapılarının açık olduğu mesajını vermektedir.⁴⁵⁶

Siyasilerin birbirine ittifak mesajları devam ederken Türkiye, 6 Şubat'ta Kahramanmaraş merkezli 11 ilin etkilendiği depremle sarsılmıştır.⁴⁵⁷ Türkiye'nin seçim gündemi değişmiş, gündem depremdeki yaraların sarılmasına yoğunlaşmıştır.

6 Mart'ta Millet İttifakı'nın adayı olarak Kemal Kılıçdaroğlu açıklanmıştır.⁴⁵⁸

10 Mart'ta Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan Anayasa'nın 116'ncı maddesinin verdiği yetkiyle 18 Haziran'da yapılması gereken cumhurbaşkanı ve milletvekili seçimlerinin; 18 Haziran tarihinin üniversite sınav tarihiyle çakışması, Hac farızasının yerine getirildiği bir döneme denk gelmesi ve okulların tatil olması gibi nedenlerle yaklaşık bir ay erkene alınması ve seçimlerin 14 Mayıs'ta yenilenmesi kararını imzalayarak yeni seçim takvimini başlatmıştır.⁴⁵⁹

Seçim takviminin netleşmesi ve hem Cumhur İttifakı hem de Millet İttifakı'nın Cumhurbaşkanı adayının açıklanması ile siyaset sahnesi hareketlenmiştir. Bu

⁴⁵³“Cumhurbaşkanı Erdoğan ile Görüşen HÜDA PAR Genel Başkanı Yapıcıoğlu: Biz Ne Kimsenin Arka Bahçesiyiz Ne De Kimseye Kayıtsız Şartsız Destek Veren Bir Partiyiz”, erişim 27 Aralık, 2024, <https://medyascope.tv/2023/01/11/cumhurbaskani-erdogan-ile-gorusen-huda-par-genel-baskani-yapicioglu-biz-ne-kimsenin-arka-bahcesiyiz-ne-de-kimseye-kayitsiz-sartsiz-destek-veren-bir-partiyiz/>

⁴⁵⁴“HÜDA PAR'dan Açıklama Geldi: AK Parti İle Görüşmeler Sürüyor”, erişim 27 Aralık, 2024, <https://www.medyarota.com/haber/13795582/huda-pardan-aciklama-geldi-ak-parti-ile-gorushmeler-suruyor>

⁴⁵⁵“Cumhurbaşkanı Erdoğan, TRT Canlı Yayınında Soruları Yanıtladı”, erişim 27 Aralık, 2024, <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/cumhurbaskani-erdogan-trt-canli-yayininda-sorulari-yanitladi>

⁴⁵⁶“HÜDA PAR Açıkladı: Hizbullah ile Bir Bağlantımız Yok”, erişim 28 Aralık, 2024, <https://www.turktime.com/haber/HUDA-PAR-acikladi-Hizbullah-ile-bir-baglantimiz-yok/647750>

⁴⁵⁷ “6 Soruda 6 Şubat Depremleri”, erişim 28 Aralık, 2024, <https://www.bbc.com/turkce/articles/cnen1eep0e1o>

⁴⁵⁸ “Millet İttifakı'nın Cumhurbaşkanı Adayının Kemal Kılıçdaroğlu Olduğu Açıklandı”, erişim 21 Aralık, 2024, <https://www.aa.com.tr/tr/politika/millet-ittifakinin-cumhurbaskani-adayinin-kemal-kilicdaroğlu-oldugu-aciklandi/2838700> Erişim Tarihi:26.12.2024

⁴⁵⁹“Cumhurbaşkanı Erdoğan: Seçimlerin 14 Mayıs'ta Yenilenmesi Kararını İmzaladım”, erişim 28 Aralık, 2024, <https://www.aa.com.tr/tr/politika/cumhurbaskani-erdogan-secimlerin-14-mayis-ta-yenilenmesi-kararini-imzaladim/2842071>

hareketlilik, Cumhurbaşkanlığı seçim tarihi kararının ertesi günü kendisini göstermiş, HÜDA PAR Genel Başkanı Zekeriya Yapıcıoğlu, partisinin 14 Mayıs 2023 Cumhurbaşkanlığı seçiminde Cumhuriyet İttifakı adayı Recep Tayyip Erdoğan'ı destekleme kararı aldığını duyurmuştur.⁴⁶⁰

Cumhurbaşkanlığı seçiminde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ı destekleme kararı konusunda değerlendirmelerde bulunan HÜDA PAR Sözcüsü Serkan Ramanlı, bu kararı verirken milletin menfaatini düşündüklerini, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın ülkeye çok daha iyi hizmetler vereceğini, Cumhuriyet İttifakı içinde sayılmak için Milletvekili seçiminde de ittifakın olması gerektiğini ifade etmiştir.⁴⁶¹

HÜDA PAR'ın Cumhurbaşkanlığı kararı sonrası 13 Mart'ta AK Parti Genel Başkanvekili Numan Kurtulmuş ve Seçim İşlerinden Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı Ali İhsan Yavuz, HÜDA PAR Genel Başkanı Zekeriya Yapıcıoğlu'nu ziyaret ederek milletvekili seçiminde de işbirliğini görüşmüştür.⁴⁶²

HÜDA PAR Genel Başkanı Zekeriya Yapıcıoğlu, Cumhurbaşkanı Erdoğan ile Ocak ayında yaptıkları görüşmede Cumhuriyet İttifakı'na katılma teklifi aldıklarını, Parlamento seçimine birlikte girebileceklerini, görüşmelerin ilkeler bazında devam ettiğini, HÜDA PAR'ın seçim dengelerini bozacağını, kendi duruşlarından vazgeçmeyeceklerini, görüşmelerin milletin menfaatine uygun şekilde sonuçlandırıp açıklama yapılacağını belirtmiştir.⁴⁶³

Milletvekili seçimi için AK Parti ile görüşmelerini devam ettiren HÜDA PAR Genel Başkanı Zekeriya Yapıcıoğlu'nun, 24 Mart'taki açıklamasıyla, Mecliste Cumhuriyet İttifakı'nın daha çok milletvekili çıkarabilmesi amacıyla yapılan çalışmalar neticesinde seçimlere parti olarak değil, AK Parti listelerinden girmeye karar verdiğini duyurmuştur.⁴⁶⁴ HÜDA PAR'ın AK Parti listelerinden seçime gireceğinin açıklanmasıyla, Millet İttifakı için HDP/PKK söylemlerinin rövanşının alınmasının önü

⁴⁶⁰“Genel Başkanımız Sayın Zekeriya Yapıcıoğlu, 2023 Seçimleri Hakkında Açıklamalarda Bulundu: Cumhuriyet İttifakı Adayı, Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ı Destekleme Kararı Aldık.”, erişim 28 Aralık, 2024, <https://X.Com/Hurdavapartisi/Status/1634590753086160897>

⁴⁶¹“HÜDA PAR Sözcüsü Serkan Ramanlı A Haber'e Konuştu! Cumhuriyet İttifakı Genişliyor Mu? Fatih Erbakan Ne Karar Verecek?.”, erişim 28 Aralık, 2024, <https://www.ahaber.com.tr/ozel-haberler/2023/03/11/huda-par-sozcusu-serkan-ramanli-a-habere-konustu-cumhuriyet-ittifaki-genisliyor-mu>

⁴⁶²“AK Parti Genel Başkanvekili Kurtulmuş: Biz Süreci Pazarlıklardan Ziyade, İlkeler Etrafında Bütünleşme Olarak Görüyoruz”, erişim 28 Aralık, 2024, <https://www.aa.com.tr/tr/politika/ak-parti-genel-baskanvekili-kurtulmus-biz-sureci-pazarliklardan-ziyade-ilkeler-etrafinda-butunlesme-olarak-goruyoruz/2844605>

⁴⁶³“HÜDA PAR İttifaka katılacak mı? Zekeriya Yapıcıoğlu yanıtladı”, erişim 28 Aralık, 2024, <https://www.youtube.com/watch?v=d8aAAeKn49o>

⁴⁶⁴“HÜDA PAR Milletvekili Seçimlerine AK Parti Listesinden Girecek”, erişim 28 Aralık, 2024, <https://tr.euronews.com/2023/03/24/huda-par-milletvekili-secimlerine-ak-parti-listesinden-girecek>

açılmış oldu. Özellikle MHP'nin Türklük söylemlerine katı muhalefet eden HÜDA PAR ile nasıl bir ittifak içerisinde olacağı tartışılmaya başlandı.⁴⁶⁵

MHP tarafından, HÜDA PAR'ın resmi olarak ittifak protokolünde yer almadığı, yapılanın ittifak değil seçim işbirliği olduğu, bunun amacının Erdoğan'ın kendisine destek verecek tabanı genişletme olduğu şeklinde değerlendirme yapılmıştır.⁴⁶⁶

Aslında HÜDA PAR için de durum MHP'den pek farklı sayılmazdı; MHP gibi Türk milliyetçisi bir parti ile aynı çatı altında bulunmanın istenmeyen bir durum olduğu aşikârdır. Hatta bu konuda daha önce 2020 yılında açıklama yapan eski HÜDA PAR Genel Başkanı İshak Sağlam, AK Parti'yi MHP'ye benzemekle eleştirmiş, bu şekliyle milliyetçiliğin bölücülük ve yıkıcılık olduğunu belirterek, AK Parti'nin bir anlamda MHP'den uzaklaşmasını, milliyetçi dilinden vazgeçmesini istemiştir.⁴⁶⁷

Asıl olarak AK Parti ve MHP'nin Cumhuriyet İttifak'ını HÜDA PAR'ı da içine alacak şekilde genişletmesindeki en önemli nedenlerinden biri, HDP'nin karşısında HÜDA PAR'ın konumlandırılması, HDP'nin Doğu ve Güneydoğu'daki gücünün kırılması ve sandık güvenliğinin sağlanması olarak yorumlanabilir.

Yapılan ittifakta HDP ile HÜDA PAR'ın aynı kefeye konulmamasının en büyük nedeni ise HDP'nin hâlihazırda Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı terör eylemlerine devam eden PKK'nın uzantısı olarak siyaset yapması ve HDP'nin PKK saldırılarını kınadığına veya terörün bitmesine yönelik bir açıklaması olmayışına mukabil, tam tersine HDP'li yöneticilerin PKK'nın faaliyetlerine açık açık destek vermesi olmuştur.⁴⁶⁸ HÜDA PAR'ın ise Hizbullah nitelendirmesine karşı, Hizbullah bağlarını kabul etmeyişi, geçmişte böyle bir bağ olmuş olsa dahi, Hizbullah'ın 20 yılı aşkın bir süredir, devlete karşı aktif bir eylemi olmayışı olarak değerlendirilmektedir.

Bu konuda açıklama yapan MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli şu ifadelerde bulunmuştur:

Hizbullah terör örgütüyle HÜDA PAR arasında berrak bir ilişkiye, bu çerçevede ikna ve tevsik edici bir bilgiye bu zamana kadar tesadüf edilmemiştir. Fakat HDP'nin PKK ile ilişkisini bilmeyen, duymayan, şahit olmayan kalmamıştır. CHP ile İYİ Parti'nin HDP ile beraberliği eş zamanlı olarak PKK/YPG/PYD ile birlikteliği demektir ve her şey meydandadır. HDP'nin bir defa da olsa terörü lanetlediği görülmüş şey değildir. HDP'nin

⁴⁶⁵ “Sinan Oğan: HÜDA PAR ile Yan Yana Durmaz Bir Türk Milliyetçisi”, erişim 28 Aralık, 2024, <https://www.youtube.com/shorts/SsOqJ4yhX28>

⁴⁶⁶ “MHP, AK Parti'yle Ortak Liste ve Hüda Par'la İttifaka Nasıl Bakıyor?”, erişim 28 Aralık, 2024, <https://www.bbc.com/turkce/articles/cpw941y5px9o>

⁴⁶⁷ “HÜDA PAR Genel Başkanı Sağlam: Hiçbir Şekilde Cumhuriyet İttifakı'na Destek Vermedik; Milliyetçilik Bölücüdür, Yıkıcıdır”, erişim 28 Aralık, 2024, <https://www.indyturk.com/node/275046/r%C3%B6portaj/h%C3%BCda-par-genel-ba%C5%9Fkan%C4%B1-sa%C4%9Flam-hi%C3%A7bir-%C5%9Fekilde-cumhuriyet-ittifak%C4%B1na-destek-vermedik>

⁴⁶⁸ “Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanı Altun, HDP-PKK İlişkisini Anlatan Video Paylaştı”, erişim 28 Aralık, 2024, <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/cumhurbaskanligi-iletisim-baskanialtun-hdp-pkk-iliskisini-anlatan-video-paylasti> Erişim Tarihi:28.12.2024

bir kez de olsa PKK'yı kınadığına, aralarında hiçbir bağın olmadığını itiraf ettiğine hiç kimse, hiçbir millet evladı tanık olmamıştır. Ancak HÜDA PAR terörü tümenden reddetmiş, hiçbir yasa dışı örgütle bağının olmadığını eğip bükmeden milletimizle paylaşmıştır. MHP ve Cumhuriyet İttifakı için bu tutum ve duruş yeterli ve değerlidir.⁴⁶⁹

HÜDA PAR'ın Hizbullah'ın devamı olup olmadığına dair önemli bir açıklama da İçişleri Bakanı Süleyman Soylu'dan gelmiştir. Soylu, “HÜDA PAR'ın bir terör örgütüyle ilişkisini belirtebilecek bir yapılanma içerisinde olduğunu görmediğini”⁴⁷⁰ belirtmiştir.

10 Nisan'da YSK'ya teslim edilen AK Parti milletvekili aday listelerinde, dört HÜDA PAR'lı isim yer almıştır. HÜDA PAR Genel Başkanı Zekeriya Yapıcıoğlu İstanbul 3. bölge 4. sıra, HÜDA PAR Genel Sekreteri Şehzade Demir Gaziantep 6. sıra, HÜDA PAR Parti Sözcüsü Serkan Ramanlı Batman 2. sıra, HÜDA PAR GİK Üyesi Faruk Dinç, Mersin 4. sıra milletvekili adayı olarak gösterilmiştir.⁴⁷¹

Seçimlere “yerli ve milli” söylemlerle gidilirken, HÜDA PAR Genel Başkanı Zekeriya Yapıcıoğlu, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve MHP lideri Devlet Bahçeli ile birlikte açılış programlarına katılmaya başlamıştır.⁴⁷² Açılışı yapılan TCG Anadolu uçak gemisi gibi projelerin, Türkiye'nin yerli ve milli savunma sistemleri konusundaki eserleri olması ve törenlere HÜDA PAR Genel Başkanı'nın katılması, HÜDA PAR'ın devletle barışık olduğu algısını oluşturmuştur.

Yapılan programlarda, MHP ve HÜDA PAR liderlerinin, samimi bir görüntü vermemeye dikkat ettiği görülmüştür. MHP, her ne kadar lider Devlet Bahçeli, HÜDA PAR'ın terörle açık bir ilişkisi olmadığını dile getirse de, özellikle parti programında yer alan Türklük ve Anayasa ile ilgili söylemler nedeniyle HÜDA PAR ile kurulan ilişkiye temkinli yaklaşmıştır.

Bunun en net göstergelerinden biri de, MHP tarafından açıklanan Ramazan Bayramı bayramlaşma programına Cumhuriyet İttifakı'nın diğer ortakları AK Parti, BBP, YRP, DSP ve Millet İttifakı'ndan CHP dâhil edilmesine rağmen HÜDA PAR'ın dâhil edilmemesi olmuştur.⁴⁷³

⁴⁶⁹“MHP Lideri Bahçeli, HÜDA PAR'ın İttifak Destegini Savundu: Terörle Bağı Yoktur”, erişim 28 Aralık, 2024, <https://tr.euronews.com/2023/03/26/mhp-lideri-bahceli-huda-parin-ittifak-destegini-savundu-terorle-bagi-yoktur>

⁴⁷⁰“Soylu: HÜDA PAR'ın Bir Terör Örgütüyle İlişkisini Belirtebilecek Bir Yapılanma İçerisinde Olduğunu Görmedim”, erişim 28 Aralık, 2024, <https://www.trthaber.com/haber/gundem/soylu-huda-parin-bir-teror-orgutuyle-iliskisini-belirtebilecek-bir-yapilanma-icerisinde-oldugunu-gormedim-763710.html>

⁴⁷¹“HÜDA PAR'lı 4 İsim Ak Parti Milletvekili Listesinde Yer Aldı: İşte O İsimler”, erişim 28 Aralık, 2024, <https://www.yenisafak.com/huda-parli-isimler-nereden-aday-gosterildi-h-4522053>

⁴⁷²“Devlet Bahçeli ve HÜDA PAR Lideri Zekeriya Yapıcıoğlu Yine Beraber!”, erişim 28 Aralık, 2024, <https://www.youtube.com/watch?v=BCgahikXRIU>

⁴⁷³“MHP'nin Bayramlaşma Programı Belli Oldu: CHP Var, HÜDA PAR Yok”, erişim 29 Aralık, 2024, <https://t24.com.tr/haber/mhp-nin-bayramlasma-programi-belli-odu-chp-var-huda-par-yok,1105472>

Bu tavırdan da anlaşılacağı gibi MHP, HÜDA PAR'ın Cumhur İttifakı'na dâhil olmadığını; AK Parti ile HÜDA PAR arasında bir ittifak olduğu tezini savunmuş, bu nedenle bir anlamda Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın hatırı için HÜDA PAR'la yapılan seçim işbirliğini sineye çekmiştir.

Nitekim bayramlaşma programından çok geçmeden, MHP İstanbul Milletvekili Celal Adan bu durumu açıklamasında şu sözlerle dile getirmiştir:

Cumhur İttifakı'yla ilgisi yok HÜDA PAR'ın. HÜDA PAR'ın adayları AK Parti'den milletvekili aday, ittifakın içinde değil. Bizden buradan bir şey çıkmaz, HÜDA PAR'la müdaparla biz ne görüşürüz ne beraber oluruz. Aday olarak gösteriliyorlar, onlar da teröre karşıyız diyorlar, birtakım şeyler söylüyorlar. Bir ittifak değil, AK Parti listelerinden milletvekili adayları.⁴⁷⁴

MHP Milletvekili Celal Adan'ın bu açıklamasından iki gün önce bir televizyon programında açıklama yapan HÜDA PAR Genel Başkanı Zekeriya Yapıcıoğlu'nun, "Türk Bayrağı" yerine "Türkiye Bayrağı" denilmesi gerektiği ve "Milletvekili seçilmeniz durumunda yemin edecek misiniz?" sorusuna "Bakacağız" demesi dikkat çekmiştir.⁴⁷⁵

Bu söylemden de anlaşılacağı üzere, HÜDA PAR seçime giderken ve bir şekilde Cumhur İttifakı'na dâhil olmuşken, özellikle "Türklük" ve "Anayasa" değişikliği söylemlerini yumuşatma eğilimine girmemiş; bu konudaki parti ideolojisinin arkasında olduğunu göstermiştir.

Cumhur İttifakı'nın ortaklarından BBP Genel Başkanı Mustafa Destici bu konuda bir televizyon programında, "HÜDA PAR'ın bir takım düşüncelerine katılmıyorum. 'Hizbullah terör örgütüdür' demeleri lazım. Türk bayrağına yeni isimler aramak doğru değil"⁴⁷⁶ açıklamasında bulunmuştur.

14 Mayıs seçim sonuçlarına göre Cumhurbaşkanı seçilebilmek için yeterli oy oranına hiçbir aday ulaşamamış; milletvekili seçiminde ise HÜDA PAR'ın AK Parti listelerinden aday gösterdiği dört isim de milletvekili seçilmiştir.⁴⁷⁷

AK Parti'nin 2018 seçimlerinde aldığı yüzde 42,56 olan oy oranı, 2023'te yüzde 35,58 düşmüş; bunun neticesinde milletvekili sayısı da 295'ten 267'ye gerilemiştir.⁴⁷⁸

⁴⁷⁴ "MHP'li Celal Adan: HDP ve Yeşiller Sol Kapatılmalı, HÜDA PAR'la Görüşmeyiz", erişim 29 Aralık, 2024, <https://www.indyturk.com/node/627441/haber/mhp-li-celal-adan-hdp-ve-ye%C5%9Filler-sol-kapat%C4%B1lmal%C4%B1-h%C3%BCda-parla-g%C3%B6r%C5%9Fm%C5%9Fmeyiz>

⁴⁷⁵ "HÜDA PAR Genel Başkanı Zekeriya Yapıcıoğlu Soruları Yanıtlıyor...", erişim 29 Aralık, 2024, [https://www.facebook.com/HaberturkTV/videos/h%C3%BCda-par-genel-ba%C5%9Fkan%C4%B1-zekeriya-yap%C4%B1c%C4%B1o%C4%B1o%C4%B1o-sorular%C4%B1-yan%C4%B1tl%C4%B1yor/132670839784586/](https://www.facebook.com/HaberturkTV/videos/h%C3%BCda-par-genel-ba%C5%9Fkan%C4%B1-zekeriya-yap%C4%B1c%C4%B1o%C4%B1o%C4%B1o%C4%B1o-sorular%C4%B1-yan%C4%B1tl%C4%B1yor/132670839784586/)

⁴⁷⁶ "BBP Genel Başkanı Destici: HÜDA PAR'ın Bir Takım Düşüncelerine Katılmıyorum", erişim 21 Aralık, 2024, <https://www.ntv.com.tr/turkiye/ntv-ozel-bbp-genel-baskani-desticihuda-parin-bir-takim-dusuncelerine-katilmıyorum,KO3NbP-u2kyC9pkBAVOuGg>

⁴⁷⁷ "HÜDA PAR Meclis'e Dört Milletvekili Gönderiyor", erişim 29 Aralık, 2024, <https://www.yenisafak.com/huda-par-milletvekili-kazandi-mi-huda-parin-hangi-ismi-meclise-girdi-h-4531094>

AK Parti'nin oy oranında yaklaşık 7 puanlık ve 28 vekillik bir düşüş olmasına rağmen; HÜDA PAR'lı dört ismin aday gösterildiği İstanbul 3. Bölgede bir milletvekilliği düşüşü olmuş, Gaziantep ve Mersin'de milletvekili sayısı korunmuş, Batmanda ise 2018 de bir olan milletvekili sayısı ikiye çıkmıştır.⁴⁷⁹

Diğer üç ilde, HÜDA PAR ile AK Parti'nin seçim işbirliğinin seçim sonuçlarına etkisinin analiz edilmesi zor olsa da, Batman özelinde HÜDA PAR'ın 2. Milletvekilini kazandıracak bir etki yaptığını söylemek yanlış olmaz.

Cumhurbaşkanlığı seçiminin ikinci turu 28 Mayıs 2023 tarihinde yapılmış, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan geçerli oyların %52,18'ini alarak tekrar Cumhurbaşkanı seçilmiştir.⁴⁸⁰

Seçim sonuçlarının açıklanmasıyla, HÜDA PAR Genel Başkanı Zekeriya Yapıcıoğlu, Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'nde Cumhur İttifakı'na destek veren liderlerle birlikte katılarak el ele görüntü vermiştir.⁴⁸¹ Bu durum, birlik beraberliğin vurgulanması açısından önemli bir gelişme olmuştur.

Seçim sonuçlarından sonra şüphesiz HÜDA PAR hakkında en çok merak edilen konulardan biri ise milletvekilliği yemin töreninin 1991'deki yemin krizine⁴⁸² dönüşüp dönüşmeyeceği olmuş hatta bu konuda açıklama yapan CHP yetkilileri, milletvekili yemin töreninin HÜDA PAR nedeniyle ertelendiğini iddia etmiştir.⁴⁸³ Ancak bu konuda açıklama yapan Zekeriya Yapıcıoğlu şu ifadeleri kullanmıştır:

Artık seçim de geçti, bunun sebebi ciddi bir düşmanlık değilse bundan sonra umarız bu yalanları söyleyenler, bu iftiralara atanlar ya da yanıltıldığı için böyle konuşanlar bundan sonra vazgeçerler diye bir temennimiz vardır. Asla öyle bir şey bizim gündemimizde olmadı. Evet, 'bakacağız' dedik ama orada 'biz yemin etmeyeceğiz' diye biz bir şey söylemedik. Bazen, özellikle basın açısından merak biraz iyidir. Merak uyandırmak için bir iki kelime söylemek gerçekten dikkatleri celbediyor. Fakat birileri özellikle yanlış tarafa çekti, onları ayırıyorum; yanlış bilgilendirmeden dolayı böyle düşünenler için buradan bir kez daha söylüyorum; gündemimizde öyle bir şey yoktur, yeminimizi yapacağız ve parlamentodaki görevimize başlayacağız. Milletimize en iyi şekilde hizmet etmek için buraya geldik. Şov yapmaya gelmedik.⁴⁸⁴

⁴⁷⁸ “Yüksek Seçim Kurulu”, erişim 29 Aralık, 2024, <https://sonuc.ysk.gov.tr/sorgu>

⁴⁷⁹ “AK Parti'nin Seçim Karnesi”, erişim 29 Aralık, 2024, <https://www.aa.com.tr/tr/politika/ak-partinin-secim-karnesi/2897999>

⁴⁸⁰ “2023 Cumhurbaşkanlığı Seçimi 2. Tur”, erişim 30 Aralık, 2024, <https://www.haberturk.com/secim/secim2023/cumhurbaskanligi-secimi-2-tur>

⁴⁸¹ “Cumhur İttifakı Balkonda - Seçim Özel 28 Mayıs 2023 ”, erişim 30 Aralık, 2024, <https://www.youtube.com/watch?v=wSrlkhSPka8>

⁴⁸² “1991'deki Yemin Krizi Süreci 10 Yıl Hapisle Sonuçlanmıştı!”, erişim 30 Aralık, 2024, <https://t24.com.tr/haber/1991deki-yemin-krizi-sureci-10-yil-hapisle-sonuclanmistisi,316967>

⁴⁸³ “Özgür Özel'den Bomba İddia: Milletvekili Yemin Töreni HÜDA PAR'ın Türklük İtirazı İle Ertelendi”, erişim 30 Aralık, 2024, <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/ozgur-ozelden-bomba-iddia-milletvekili-yemin-toren-huda-parin-itarazi-ile-ertelendi-667088h.htm>

⁴⁸⁴ “HÜDA PAR Lideri Yapıcıoğlu'ndan Yemin Metni Açıklaması: Şov Yapmaya Gelmedik”, erişim 29 Aralık, 2024, <https://anlatilaninotesi.com.tr/20230530/huda-par-lideri-yapicioglundan-yemin-metni-aciklamasi-sov-yapmaya-gelmedik-1071802815.html>

HÜDA PAR'lı vekiller 2 Haziran 2023'teki milletvekili yemin töreninde yeminlerini ederek görevine başladı.⁴⁸⁵ HÜDA PAR'lı isimlere ilk çağrı, HDP eski Eş Genel Başkanı Selahattin Demirtaş'tan gelmiş ve Demirtaş, çağrısında Cumhurbaşkanlığı Külliyesindeki törene atıfta bulunarak şu ifadeleri kullanmıştır:

HÜDA PAR Genel Başkanı Zekeriya Bey'i avukatlık yıllarımdan tanırım, kendisine şunu belirtmek isterim: Kürdün eli, Saray'ın bahçesinde bir Kürt siyasetçi için idam sloganları atılırken tuttuğunuz Mustafa Destici'nin elinden kıymetsiz değil. Bugün gidip tutmanız gereken el, Meclis'te HDP'lilerin elidir. Hiçbirimiz artık kirli oyunlara prim vermeden halkımızın çıkarlarına odaklanmalıyız. Umarım bu mesajlarım, tarihsel önemi itibarıyla karşılık bulur.⁴⁸⁶

Selahattin Demirtaş'ın bu mesajı, daha önce HÜDA PAR ile bir araya gelmeyi kesin olarak reddeden HDP'nin, siyasi olarak konumunu güçlendiren HÜDA PAR ile işbirliği yapmak için zeytin dalı uzatması anlamı taşımaktadır. Bu çağrıya karşılık veren HÜDA PAR Genel Başkanı Zekeriya Yapıcıoğlu şu açıklamada bulunmuştur:

Şiddetle aralarına mesafe koysunlar. Elleriindeki Kürt kanını yıkasınlar. Dilleri ellerinden daha kirli onu da temizlesinler. Dilleri ve söylemleri ile yüzbinlerce insanı mağdur ettiler, binlerce insanın kanına girdiler. Meşru zemine gelsinler ve kendilerine ait bir iradelerinin olduğunu ortaya koysunlar o zaman belki konuşabiliriz, o da belki. Şu anda ne konuşacağız onlarla?⁴⁸⁷

Zekeriya Yapıcıoğlu'nun “Şiddetle aralarına mesafe koysunlar”, “meşru zemine gelsinler” ve “kendi iradelerini ortaya koysunlar” söylemleri, ülkedeki terörün bitmesi yönünden önemli bir çağrı olup, kendisi de yasadışı Hizbullah örgütü ile anılan HÜDA PAR'ın bu konuda gerekli adımı attığı veya atacağı anlamı taşımaktadır.

AK Parti listelerinden milletvekili seçilen HÜDA PAR'lı dört isim, kısa bir süre sonra AK Parti'den ayrılarak kendi partilerine dönüş yapmıştır.⁴⁸⁸

Meclis faaliyetlerine öncelikli olarak sivil anayasa isteği ile başlayan HÜDA PAR, daha sonra Gazze'de yaşanan soykırıma tepki söylemleriyle öne çıkmıştır. Bu konuda meclise verdiği, savaş suçu işleyenlerin vatandaşlıktan çıkarılması kanun teklifi ve yaptığı konuşmalarla Gazze konusunun gündemden düşmemesi için mücadele verilmiştir.⁴⁸⁹

⁴⁸⁵“İşte 4 HÜDA PAR'lı Vekilin Yemin Etme Anları! Meclis'te Neler Yaşandı?”, erişim 29 Aralık, 2024, https://www.youtube.com/watch?v=BfsU_qpLj0c

⁴⁸⁶“Utanmadan Neler Söylüyor Neler! Demirtaş'tan Hüda Par'a Fıkra Gibi Çağrı”, erişim 30 Aralık, 2024, https://www.yeniakit.com.tr/haber/utanmadan-neler-soyluyor-neler-demirtastan-huda-para-fikra-gibi-cagri-1763564.html?utm_source=relation&utm_medium=news&utm_campaign=1769143

⁴⁸⁷“Yapıcıoğlu'ndan Demirtaş'ın Çağrısına Yanıt”, erişim 30 Aralık, 2024, <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/turkey/060620238>

⁴⁸⁸“HÜDA PAR'lı Vekiller AK Parti'den Ayrılıyor”, erişim 30 Aralık, 2024, <https://www.haber3.com/guncel/politika/huda-parli-vekiller-ak-partiden-ayriliyor-haberi-6135461>

⁴⁸⁹“Galeri Haber”, erişim 30 Aralık, 2024, <https://hudapar.org/galeri-haber?limit=9&skip=162>

31 Mart 2024 tarihinde yapılacak olan yerel seçimlerde ittifak yapılıp yapılmayacağı ile ilgili kararını açıklayan HÜDA PAR, birkaç seçim bölgesinde AK Parti'yi destekleyeceklerini, diğer seçim bölgelerinde kendi adaylarıyla seçimlere gireceklerini açıklamıştır.⁴⁹⁰ Daha sonra seçimlerde işbirliği yapılacak seçim bölgelerini açıklayan HÜDA PAR, bu bölgelerin İstanbul, Ankara, İzmir ve Bursa Büyükşehir Belediye Başkanlıkları seçimi olduğunu; bu illerin ilçe belediye başkanlığı dâhil diğer tüm seçim bölgelerinde kendi adayları ile seçime gireceğini açıklamıştır.⁴⁹¹

31 Mart 2024 yerel seçim sonuçlarına göre HÜDA PAR, seçime girdiği 77 il belediye başkanlığında toplam 253.648 oy almış, sadece elinde bulundurduğu Batman ili Gercüş ilçesi Kayapınar Belde Belediyesini tekrar kazanabilmiştir.⁴⁹² Seçim sonuçlarına göre HÜDA PAR, dört büyükşehir belediye başkanlığında seçime girmemesine rağmen, Türkiye genelinde ulaştığı oy sayısının, 24 Haziran 2018 seçimlerinden sonra en yüksek seviyeye çıktığı görülmektedir. Aynı zamanda Cumhur İttifak'ına dâhil olmasından sonra HÜDA PAR'ın kamuoyundaki tanınırlığın arttığını ve bir kısım seçmen tarafından politik söylemlerinin karşılık bulduğu anlaşılmaktadır.

HÜDA PAR 7 Temmuz 2024'te gerçekleştirdiği 5. Olağan Büyük Kongre'de, Zekeriya Yapıcıoğlu geçerli oyların tamamını alarak yeniden genel başkanlığa seçilmiştir.⁴⁹³

Bitlis Ahlat'ta, Malazgirt Zaferi'nin 953. yıl dönümü kutlamalarında çekilen hatıra fotoğrafıyla HÜDA PAR bir kez daha gündeme oturdu. Törende halkı selamlamak için sahneye çıkan protokol üyeleri el ele tutuşarak selamlama yapmış; daha önce partiler arası bayramlaşma programı dahi yapmayan, birlikte görüntü vermekten imtina eden MHP lideri Devlet Bahçeli ile HÜDA PAR lideri Zekeriya Yapıcıoğlu'nun el ele tutuşması, muhalif kesimlerin eleştirisine neden olmuştur.⁴⁹⁴ Bu fotoğrafın eleştirilmesine karşılık HÜDA PAR, yaptığı açıklamada şu değerlendirmelerde bulunmuştur:

Rahatsız oldular çünkü: Malazgirt ruhuna veya Çanakkale'deki dayanışmaya vurgu yapmak, ötekileştirmeyi tarih sanan zavallıların sefaletini izhar etmektir. Kürdü, Arabı, Çerkezi ve diğer etnik unsurları yok sayan ceberrut anlayışın arkasına gizlendiği sahte maskeleri indirmektir. Kutuplaştırma siyasetinden ekmek yiyen siyaset bezirgânlarının gerçek yüzünü ifşa etmektir. Malazgirt ruhuna vurgu yapmak, bu topraklarda kan ve ter

⁴⁹⁰“HÜDA PAR Yerel Seçim Kararını Açıkladı”, erişim 21 Aralık, 2024, <https://www.sozcu.com.tr/huda-par-yerel-secim-kararini-acikladi-p12846>

⁴⁹¹“HÜDA PAR, Seçimlere kendi logosu ve İsmiyle katılacak”, erişim 30 Aralık, 2024, <https://www.tgrthaber.com/politika/huda-par-secimlere-kendi-logosu-ve-ismiyle-2933193>

⁴⁹²“Türkiye Geneli Yerel Seçim Sonuçları”, erişim 30 Aralık, 2024, <https://secim.trthaber.com/>

⁴⁹³“HÜDA PAR Genel Başkanı Yeniden Yapıcıoğlu Oldu”, erişim 30 Aralık, 2024, <https://www.ilkha.com/siyaset/huda-par-genel-baskani-yeniden-yapicioglu-oldu-403399>

⁴⁹⁴ “Bahçeli ve Yapıcıoğlu Güç Birliği Gösterisi mi Yaptı? İsmail Saymaz'dan Çarpıcı Analiz”, erişim 30 Aralık, 2024, <https://www.youtube.com/watch?v=MIHbBeMBMbK>

dökmüş tüm unsurların varlığını, hakkını ve kardeşlik hukukunu tarihsel referanslarla inkârcı müfsidlerin gözüne sokmaktır. Bu ruh, Kürtlerin bazı kesimlerce halen kabullenilmeyen varlıklarını ırkçı bölücülerin beyinlerine kazımaktır. Bu ruh, İslam inancının batıl ideolojiler karşısında ne denli kuşatıcı ve sorun çözücü olduğunun kanıtıdır.⁴⁹⁵

HÜDA PAR, yaptığı bu açıklamayla bu fotoğrafın dayanışma ruhunun gösterilmesi açısından verildiğini belirtmiştir. Bu fotoğrafın farklı bir açıdan değerlendirilmesi şu şekilde yapılabilir: Özellikle geçmişteki Hizbullah terör örgütüyle olan bağları ve MHP'nin milliyetçi çizgisine ters düşen görüşleri olmasına rağmen, MHP lideri Devlet Bahçeli'nin HÜDA PAR'ın terör örgütleriyle arasına mesafe koymasıyla birlikte, Türkiye Cumhuriyeti'nin düşmanlarına karşı içeride birlik sağlamak amacıyla iç tartışmaları bir kenara bırakıp birlik ve beraberlik mesajı verdiği şeklinde yorumlanabilir.

HÜDA PAR, zaman zaman ifade ettiği görüşleriyle eleştirilerin odağında olmasına rağmen ülkenin birlik ve beraberliği konusunda vermiş olduğu mesajlarla bu konuda ayrılıktan yana olmadığını sorunları çözmekten yana olduğunu deklare etmektedir. Özellikle Kürt meselesinin çözümünde silaha karşı olan tutum en önemli politik duruşlardan biri olarak göze çarpmaktadır.

⁴⁹⁵“Ne Kadar Boş Beleş Tayfa Varsa HÜDA PAR’a Saldırıya Geçti”, erişim 21 Aralık, 2024, <https://hudapar.org/haberler/ne-kadar-bos-beles-tayfa-varsa-huda-par-a-sald%C4%B1r%C4%B1ya-geci>

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

HÜDA PAR tarihsel olarak nispeten uzun ve karmaşık maziye sahiptir. Süreç içerisinde cemaat, örgüt, dernek gibi aşamalardan geçmiştir. Bu aşamalardan geçerken bölgesel dinamiklerden ve Türkiye'nin dönemsel koşullarının etkisi altında kalmıştır.

HÜDA PAR'ın geçmişini oluşturduğu değerlendirilen Hizbullah, ilk etapta Hüseyin Velioğlu liderliğinde Batman merkezli bir cemaat yapısıyla yola çıkmıştır. Zaman içerisinde ilk olarak Doğu ve Güneydoğu illerine yayılmış; ilerleyen yıllarda Diyarbakır merkez seçmiş, daha sonra İstanbul, Konya, Mersin gibi daha büyük illerde faaliyetler ini yaygınlaştırılmıştır. Cemaat, hücre sistemi ile büyümesini gizli şekilde yürütmeyi başarmıştır. Bu büyümenin sonucu olarak doksanlı yıllara geldiğinde, Hizbullah cemaati adeta bir “deri değişimi” yaşayarak örgüt yönünü ortaya koymuştur.

Örgüt yönünün ortaya çıkmasıyla, ilk olarak kendisinin yakından tanıdığı, aynı bölgede faaliyet yapan cemaatlere çeşitli sebeplerle savaş açılmış ve alandan bir şekilde tasfiyeleri sağlanmıştır. Bununla birlikte, özellikle aynı bölgede devlete karşı savaşan PKK terör örgütüyle de bir güç mücadelesine girilmiştir. PKK'nın ilk zamanlar önemsemediği örgüt, PKK'ya önemli kayıplar verdirmesiyle, devlet dâhil tüm gözleri üzerine çekmiştir. Örgütün PKK'ya karşı yapmış olduğu eylemlerden, devletin kârlı çıkması, doğal olarak örgütün önünü açmış; bir süre devlet bu durumu uzaktan izleme yolunu tercih etmiştir. Ancak, örgütün doksanların sonlarına doğru, artık iyice kontrolden çıkması ve PKK terör örgütü liderinin yakalanması sonrası, sıra Hizbullah'a gelmiştir.

17 Ocak 2000 tarihinde yapılan operasyon sonucu Hizbullah lideri Hüseyin Velioğlu'nun öldürülmesi ile başlayan süreçte, örgütün yaklaşık yirmi bin sayfalık arşivi ele geçirilmiş ve bu arşivde örgüt elemanlarının dahil isimlerinin bulunmasıyla örgüt büyük bir darbe almış, binlerce üyesi tutuklanmıştır. Bu durumun sonucunda örgüt bir süre sessizliğe bürünmüştür. Örgütün yargılamalar sonucunda hâlâ karanlık yüzü tam olarak aydınlatılamamıştır. Bunun en büyük nedenleri arasında örgütün yapılanma modeli ve devletin bazı konularda gerekli şeffaf açıklamayı yapmaması yer almaktadır.

2004 yılına gelindiğinde, Hizbullah örgütü ile bir şekilde yolu kesişen kişiler tarafından Mustazaflar ile Dayanışma Derneği adı altında bir dernek kurulmuştur. Dernek, yaptığı Kutlu Doğum etkinlikleri ve Danimarka'da Hz. Muhammed'e karşı yapılan hakaret içerikli karikatür çizimleri sonrası, Diyarbakır'da düzenlenen protesto

eylemlerine 100 binin üzerinde insanın katılması ile gündeme gelmeyi başarmıştır. 2010 yılında Diyarbakır 2. Asliye Hukuk Mahkemesi, Mustazaf-Der'in, yasadışı Hizbullah örgütü ile iltisaklı olması nedeniyle feshedilmesi kararını vermiş; Mayıs 2012 tarihinde bu kararın Yargıtay tarafından onanması ile dernek kapatılmıştır.

Aralık 2012 tarihinde Mustazaflar ile Dayanışma Derneği kurucusu Mehmet Hüseyin Yılmaz tarafından HÜDA PAR kuruluş dilekçesinin İçişleri bakanlığına verildiği duyurulmuştur. Parti, kuruluşundan itibaren Hizbullah'ın devamı olarak görülmüş; bu nedenle Hizbullah'ın düşmanı PKK ve uzantıları tarafından baskı altına alınmaya çalışılmıştır. Parti kuruluşunda açıkladığı parti programına sıkı sıkıya bağlı kalmayı başararak adeta kendisi için ideolojik kırmızı çizgisini oluşturmuştur.

İdeolojisinin temelinde İslamcılık görüşünü belirleyen parti, özellikle Hizbullah'ın oluşturmuş olduğu bölgesel referansın etkisi ve kurucu iradesinin Kürt kimliğinin öne çıkmasıyla İslamcılığın yanında Kürt vurgusunu da zaman zaman dile getirmektedir. Parti, ideolojik olarak İslamcılığı referans alması dolayısıyla, ekonomiden aileye, adaletten eğitime, dış politikaya kadar birçok alanda İslami referans alan siyasi çözümler ve öneriler sunarak politika geliştirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu nedenle parti, ekonomide faizsiz sistemi savunmakta; aile, eğitim, adalet gibi konularda İslami ölçülere göre yaşanması ve dış politikanın özellikle İslam ülkeleriyle sıkı ilişkiler kurulması ve batılı ülkelerle ilişkilerin ölçülü yapılması gerektiğini belirtmektedir.

HÜDA PAR, Kürt kimliği konusunda, Türklerin ve Kürtlerin Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda ortak rol oynadığını; bu nedenle eğer birinin ismi zikrediliyorsa diğerrinin de zikredilmesi gerektiğini, ayrıca Kürtçenin ikinci resmi dil olarak kabul edilmesi dâhil Kürtlerin, Türkler ile her alanda eşit şartlarda muamele görmesini savunmaktadır.

HÜDA PAR'ın illegal olaylardan uzak kalmaya çalışması, partinin imajını düzeltmede yeterli etkiyi sağlayamamış; bu durum seçim sonuçlarına da yansımıştır. Bunun en büyük nedenlerinden biri, Hizbullah ile olan ilişkiler konusunda net olunamaması ve bu konuda sorulan sorulara kaçamak cevaplar verilmesi olarak söylenebilir.

HÜDA PAR'ın 2023 seçimlerinde AK Parti ile ittifak yapmasının ardından Cumhur İttifakı'yla kurulan bağlar çerçevesinde milli değerlere sahip çıkma görüntüleri, imajına olumlu katkılar sağlamıştır. Ancak, 2024 yılındaki Anayasa değişikliği tartışmalarına Anayasa'nın ilk üç maddesini koruyan dördüncü maddesinin kaldırılmasını istemesiyle adeta kurulan köprüler atılmıştır.

Parti, esas olarak 2012 yılındaki kuruluşunda parti programından her alanda ayrılmadığını, siyasi çizgisinin ne denli sağlam olduğunu TBMM’de parti milletvekillerinin yaptığı konuşmalarda programın okunarak dile getirilmesiyle göstermektedir. Bu durum, partinin ideolojik çizgisinden taviz vermediğinin önemli bir göstergesidir.

KAYNAKÇA

- Acar, Ö. (2023). Kuruluşundan Bugüne Lübnan Hizbullah'ı: Lübnan'a Verdikleri ve Lübnan'dan Aldıkları, Güvenlik Çalışmaları Dergisi, 25(1), 66-88.
- Akdağ, S. (2009). Said Nursî Ve Siyasî Düşünceleri. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi. İstanbul.
- Aksakal, C. B. (2015). Seyyid Kutub ve Müslüman Kardeşler. Akademik Hassasiyetler Dergisi. 2(3). 65-81.
- Aktaş: HÜDA PAR Kadının Çalışmasına Karşı Değil, Aksine Kadının Gelişimine Çokça Katkı Sunuyor. 23 Aralık 2024 tarihinde <https://www.youtube.com/watch?v=y3DOGp1nc2Y&t=7s> adresinden erişildi.
- Âlimler Birliği Sonuç Bildirgesi Açıklandı. 26 Aralık 2024 tarihinde <https://ilkha.com/gundem/limler-birligi-sonuc-bildirgesi-aciklandi-11635> adresinden erişildi.
- Bal, B. (2017). Aydın siyaset ilişkisi bağlamında Hürriyet Partisi. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Bayraktar, Ö. (2020). Mısır'daki Hür Subaylar Darbesi ve Türkiye'deki 27 Mayıs Darbesi'nin Karşılaştırılması, Kesit Akademi Dergisi, 6(25), 608-621.
- Bir Alim ve Aydın Olarak İzzeddin Yıldırım. 19 Aralık 2024 tarihinde <https://www.indyturk.com/node/309526/t%C3%BCrki%C3%87yeden-sesler/bir-alim-ve-ayd%C4%B1n-olarak-i%C3%87zzeddin-y%C4%B1ld%C4%B1r%C4%B1m> adresinden erişildi.
- Camide PKK katliamı. 8 Ocak 2025 tarihinde <https://gazetearsivi.milliyet.com.tr/liste?tarikh=1992.06.27> adresinden erişildi.
- Cezalar HÜDA PAR'ı Siyasetten Tasfiye Girişimidir. 7 Mayıs 2024 tarihinde <https://www.cinarinsesi.com/cezalar-huda-pari-siyasetten-tasfiye-girisimidir-30566h.htm> adresinden erişildi.
- Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan Suriye Açıklaması: Hiçbir Ülkenin Çakıl Taşında Dahi Gözümüz Yok. 24 Aralık 2024 tarihinde <https://www.bbc.com/turkce/articles/cjwl33vz82eo> adresinden erişildi.
- Çakır, R. (2001). Derin Hizbullah İslamcı Şiddetin Geleceği, İstanbul: Metis Yayınları.
- Çiftçi, A. (2005). Kazım Karabekir'in Siyasal Hayatı, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Dârülerkam. 16 Aralık 2024 tarihinde <https://islamansiklopedisi.org.tr/darulerkam> adresinden erişildi.

Diyarbakır'da Mustazaf-Der'e Destek Mitingi Kaynak: Diyarbakır'da Mustazaf-Der'e Destek Mitingi. 19 Aralık 2024 tarihinde <https://www.haksozhaber.net/diyarbakirda-mustazaf-dere-destek-mitingi-29912h.htm> adresinden erişildi.

Diyarbakır'daki Gizli Güç: Mustazaflar. 15 Nisan 2024 tarihinde <https://www.haber3.com/guncel/diyarbakirdaki-gizli-guc-mustazaflar-haberi-64130> adresinden erişildi.

Diyarbakır Emniyet Müdürü Gaffar Okkan ve 5 Polis Memurunun Şehit Edilmesi hk. 18 Aralık 2024 tarihinde <https://tccb.gov.tr/basin-aciklamalari-ahmet-necdet-sezer/1720/4489/diyarbakir-emniyet-muduru-gaffar-okkan-ve-5-polis-memurunun-sehit-edilmesi-hk.html> adresinden erişildi.

Dönemin İçişleri Bakanı Konuştu. 4 Aralık 2024 tarihinde <https://www.pamukovahaber.com/siyaset/donemin-icisleri-bakani-konustu-h405.html> adresinden erişildi.

el-Benna, H. (2014). Hatıralarım Müslüman Kardeşler. (M. B. Eryarsoy ve O. Arpaçukuru, Çev.). İstanbul, BY: 1939.

Emirdağ Lahikası-II(246/272)/120.~139.Mektuplar(28/29). 30 Ekim 2023 tarihinde <http://www.erisale.com/#content.tr.10.612> adresinden erişildi.

Erdoğan, Esad İle Görüşme Konusunda Umutlu Olduğunu İfade Etti. 24 Aralık 2024 tarihinde https://www.iletisim.gov.tr/turkce/dis_basinda_turkiye/detay/erdogan-esad-ile-gorusme-konusunda-umutlu-oldugunu-ifade-etti adresinden erişildi.

Erdoğan'dan Iraklı Kürtlere: Tır'lar Gitmeyince Yiyecek, Giyecek Bulamazsınız. 24 Aralık 2024 tarihinde <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-41396969> adresinden erişildi.

Ertüren, E. (2018). Şark İstiklal Mahkemesi: Şeyh Said İsyanı. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi. Ankara.

Faize Dayalı Ekonomik Sistem Terk Edilmeli, İslami Ekonomik Sistem Uygulanmalıdır. 19 Aralık 2024 tarihinde <https://x.com/HurDavaPartisi/status/1458732012567678981> adresinden erişildi.

Filistin Yönetimi: Trump Büyükelçiliği Tel Aviv'den Kudüs'e taşıma niyetini bildirdi. 17 Aralık 2024 tarihinde <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-42240416> adresinden erişildi.

- Gonca Kuriş Neden Öldürüldü. 7 Nisan 2024 tarihinde <https://www.cnnturk.com/yasam/diger/gonca-kuris-neden-olduruldu-232372> adresinden erişildi.
- Gökcan, Ö. (2018). Suriye'nin Kürt Meselesinin Tarihsel Seyri (1946-2011). Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi. 5(2), 159-190.
- HAMAS heyetinden HÜDA PAR'a ziyaret. 17 Aralık 2024 tarihinde <https://ilkha.com/gundem/hamas-heyetinden-huda-para-ziyaret-53900> adresinden erişildi.
- Hasan el-Bennâ. 22 Aralık 2024 tarihinde <https://islamansiklopedisi.org.tr/hasan-el-benna> adresinden erişildi.
- Hizbullah Cemaati'nin Manifesto Şerhi Yayınlandı. 19 Nisan 2024 tarihinde <https://ilkha.com/gundem/hizbullah-cemaati-nin-manifesto-serhi-yayimlandi-195545> adresinden erişildi.
- Hizbullahçılar İran'a mı Kaçtı. 15 Nisan 2024 tarihinde <https://www.milliyet.com.tr/siyaset/hizbullahcilar-iran-a-mi-kacti-1339488> adresinden erişildi.
- Hizbullah Davasında Ölümüne Karar. 25 Aralık 2024 tarihinde <https://www.milliyet.com.tr/gundem/hizbullah-davasinda-olumune-karar-1504630> adresinden erişildi.
- Hizbul-Kontra'yı Kuran Da Benim. 20 Nisan 2025 tarihinde <https://arsiv.turkiyegazetesi.com.tr/gundem/hizbul-kontrayi-kuran-da-benim-39255>
- Hizbullah Tarafından Öldürülen Zehra Vakfı Başkanı İzzettin Yıldırım'ın Sorgu Videosu. 12 Nisan 2024 tarihinde https://www.reddit.com/r/Turkey/comments/1330e7g/hizbullah_taraf%C4%B1ndan_%C3%B6ld%C3%BCr%C3%BClen_zehra_vakf%C4%B1/ adresinden erişildi.
- Hizbullah Üyeleri Tahliye Oldu. 15 Nisan 2024 tarihinde <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/hizbullah-uyeleri-tahliye-oldu-16675670> adresinden erişildi.
- HÜDA PAR'dan Diyarbakır'da Kudüs mitingi 17 Aralık 2024 tarihinde <https://hurseda.net/gundem/196856-huda-par-dan-diyarbakir-da-kudus-mitingi.html> adresinden erişildi.
- HÜDA PAR Genel Başkanı: Erken Yaşta Evlilik Toplumun Gerçeği. 21 Aralık 2024 tarihinde <https://www.hurriyet.com.tr/yerel-haberler/antalya/hudapar-genel-baskani-erken-yasta-evlilik-topl-40290748> adresinden erişildi.
- HÜDA PAR Genel Başkanı Sağlam: Hiçbir Şekilde Cumhur İttifakı'na Destek Vermedik; Milliyetçilik Bölücülüktür, Yıkıcılıktır. 2 Aralık 2024 tarihinde

<https://www.indyturk.com/node/275046/r%C3%B6portaj/h%C3%BCda-par-genel-ba%C5%9Fkan%C4%B1-sa%C4%9Flam-hi%C3%A7bir-%C5%9Fekilde-cumhur-i%C5%9Fttifak%C4%B1na-destek-vermedik> adresinden erişildi.

HÜDA PAR Genel Başkan Yardımcısı Yavuz hayatını kaybetti. 17 Aralık 2024 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/politika/huda-par-genel-baskan-yardimcisi-yavuz-hayatini-kaybetti/1553223> adresinden erişildi.

HÜDA PAR Genel Başkanı Yapıcıoğlu: Hizbullah Bana Göre Bir Terör Örgütü Değil. 28 Aralık 2024 tarihinde <https://www.yenisafak.com/video-galeri/gundem/huda-par-genel-baskani-yapicioglu-hizbullah-bana-gore-bir-terror-orgutu-degil-2232408> adresinden erişildi.

HÜDA PAR Genel Başkan Yardımcısı Yılmaz ve Ailesinden CHP'ye Tepki. 23 Aralık 2024 tarihinde <https://www.youtube.com/watch?v=cfukOfbb19o> adresinden erişildi.

HÜDA PAR Heyeti Ebu Merzuk'la Görüştü. 16 Aralık 2024 tarihinde <https://dogruhaber.com.tr/haber/79926-huda-par-heyeti-ebu-merzukla-gorustu/> adresinden erişildi.

HÜDA PAR'ın AKP Listelerinden Meclis'e giren dört Milletvekili yemin etti. 19 Aralık 2024 tarihinde <https://www.bbc.com/turkce/articles/c168k9z1l2go> adresinden erişildi.

HÜDA PAR Meclis'e dört milletvekili gönderiyor. 29 Aralık 2024 tarihinde <https://www.yenisafak.com/huda-par-milletvekili-kazandi-mi-huda-parin-hangi-ismi-meclise-girdi-h-4531094> adresinden erişildi.

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı. (2016). HÜDA PAR Ne Diyor 2012-2015. 15 Mayıs 2016 (İstanbul Matbaacılık). İstanbul.

HÜDA PAR Ne Diyor 2016 – 2018. 25 Aralık 2024 tarihinde <https://hudapar.org/yayin-detay/431p98ezkxctb4categvmjwzd1-H%C3%9CDAPARNED%C4%B0YOR2016-2018> adresinden erişildi.

HÜDA PAR Programında Yer Alan Bir Madde Daha Kısmen Hayata Geçirildi. 18 Aralık 2024 tarihinde <https://dogruhaber.com.tr/mobil/haber/323966-huda-par-programinda-yer-alan-bir-madde-daha-kismen-hayata-gecirildi/> adresinden erişildi.

Hür Dava Partisi Kuruldu. 19 Aralık 2024 tarihinde <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/hur-dava-partisi-kuruldu-22177260> adresinden erişildi.

- Hüseyin Velioğlunun Hayatı ve Mücadelesi. 20 Eylül 2023 tarihinde <https://huseyni-sevdam.tr.gg/Huseyin-Velioglunun-hayati-ve-mucadelesi> adresinden erişildi.
- Işık, M. (2024). Kürt Muhalefet Partisi Olarak Hür Dava Partisi'nin (Hüda Par) Kürt Meselesine Yaklaşımı. Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 14(28), 1098-1124
- 2023 Seçim Vizyon Belgesi. 21 Aralık 2024 tarihinde <https://hudapar.org/yayindetay/4660qva3tcdtj0vvbjr5ac2n5t2023Se%C3%A7imVizyonBelgesi> adresinden erişildi.
- İlk Dönem Eserleri Takdim. 30 Ekim 2023 tarihinde <http://www.erisale.com/#content.tr.15.371> adresinden erişildi.
- İşte Hizbullahçı HÜDA PAR'ın Sicili. 18 Aralık 2024 tarihinde <https://halktv.com.tr/siyaset/iste-hizbullahci-huda-parin-sicili-723960h> adresinden erişildi.
- İsrail Durdurulmazsa Golan Tepeleriyle Yetinmeyecek!. 24 Aralık 2024 tarihinde <https://hudapar.org/haberler/israil-durdurulmazsa-golan-tepeleriyle-yetinmeyecek> adresinden erişildi.
- İtirafçılarla Hizbullah Gerçeği. 12 Aralık 2024 tarihinde <https://www.youtube.com/watch?v=JWc5fhRzGE4> adresinden erişildi.
- İttihad'ın Amacı İslami Hayatı Yeniden Canlandırmak. 25 Aralık 2024 tarihinde <https://www.ilkha.com/gundem/ittihadin-amaci-islami-hayati-yeniden-canlandirmak-1991> adresinden erişildi.
- İttihadul Ulema Alimler ve Medreseler Birliği. 25 Aralık 2024 tarihinde <https://ittihadululema.org/> adresinden erişildi.
- Kalafat, Y. (1992). Şark Meselesi Işığında Şeyh Sait Olayı, Karakteri, Dönemindeki İç ve Dış Olayalar. Ankara: Boğaziçi Yayınları.
- Kaya, M. A. (2012). Asırların Rehberleri Mücedditler ve Kıyamet Alâmetleri, Deccal-Mehdi. İstanbul: Yeni Asya Yayıncılık.
- Kur'an'da Hidayet ve Hüda. 18 Aralık 2024 tarihinde <https://iktibasdergisi.com/2019/07/23/kuranda-hidayet-ve-huda/> adresinden erişildi.
- Kur-an'ı Kerim. 4 Aralık 2024 tarihinde <https://kuran.diyanet.gov.tr/tefsir/M%C3%A2ide-suresi/720/51-ayet-tefsiri> adresinden erişildi.

- Kuriş'in Cesedi Teşhis Edildi. 19 Aralık 2024 tarihinde <https://www.evrensel.net/haber/119921/kuris-in-cesedi-teshis-edildi> adresinden erişildi.
- Kurt, M. (2018). Din Şiddet ve Aidiyet Türkiye'de Hizbullah, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kutup, S. (1997). Yoldaki İşaretler. (M. Özel Çev.). İstanbul, ÖY: 1965.
- Mahkeme, İslami STK Temsilcileri ve Gazetecilere Ceza Yağdırdı. 7 Mayıs 2024 tarihinde <https://dogruhaber.com.tr/haber/81136-mahkeme-islami-stk-temsilcileri-ve-gazetecilere-ceza-yagdirdi-guncellendi/> adresinden erişildi.
- Mercan, M. H. (2017). İslami Hareketin Kurumsallaşma Sorunu Işığında Müslüman Kardeşler. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Metiner, Mehmet. (2008). Yemyeşil Şariat Bembeyaz Demokrasi, İstanbul: Karakutu Yayınları.
- Mevdûdî. 21 Ekim 2023 tarihinde <https://islamansiklopedisi.org.tr/mevdudi> adresinden erişildi.
- Mevsimlik Tarım İşçileri İzleme Raporu. 27 Aralık 2024 tarihinde <https://tafsilat.hudapar.org/media/StatikIcerikGorselleri/Yayinlar/PdfDosyaları/mevsimlik-isci.pdf> adresinden erişildi.
- Milletvekili Öldürüldü. 8 Ocak 2025 tarihinde <https://gazetearsivi.milliyet.com.tr/liste?tarih=1993.09.05> adresinden erişildi.
- Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. 14 Aralık 2024 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/10/20131008-12.htm> adresinden erişildi.
- Mustazaf-Der'in Kapatılmasına Yargıtay'dan Onay. 15 Nisan 2024 tarihinde <https://www.haberturk.com/gundem/haber/741601-mustazaf-derin-kapatilmasina-yargitaydan-onay> adresinden erişildi.
- Müstaz'af. 13 Nisan 2024 tarihinde <https://islamansiklopedisi.org.tr/mustazaf> adresinden erişildi.
- Necmettin Erbakan'ın Ekonomi Vizyonu ve Havuz Sistemi. 24 Nisan 2025 tarihinde <https://www.milligazete.com.tr/haber/1524386/necmettin-erbakanin-ekonomi-vizyonu-ve-havuz-sistemi> adresinden erişildi.
- Onat, H. (2013). İran İslam Devrimi ve Şiîlik. e-makâlât Mezhep Araştırmaları Dergisi. 6(2). 223-256.

Öldürülen Gazeteciler ve Cezasızlık Halit Güngen Cinayeti. 8 Ocak 2025 tarihinde <https://bianet.org/haber/halit-gungen-cinayeti-141915> adresinden erişildi.

Parti Programı. 1 Mayıs 2024 tarihinde <https://hudapar.org/yayindetay/4cfk2bgfs5ssmy1r0qwq917m4cPartiProgram%C4%B1T%C3%9CRK%C3%87E> adresinden erişildi.

Parti Tüzüğü. 15 Nisan 2024 tarihinde <https://files.hudapar.org/media/StatikIcerikGorselleri/Yayinlar/PdfDosyalar/tuzuk.pdf> adresinden erişildi.

PKK Yandaşları Mustazaf-Der Üyesini Öldürdü. 19 Aralık 2024 tarihinde <https://www.timeturk.com/tr/2011/05/05/pkk-yandaslari-ile-hizbullahcilar-catisti-1-olu.html> adresinden erişildi.

Said Şahin Haberturk'te Türkiye'nin Nabzı'nda Soruları Cevapladı. 1 Mayıs 2024 tarihinde <https://www.youtube.com/watch?v=pkIuXGjH8X4> adresinden erişildi.

Suriye'de 2020'ye Bahar Kalkanı Harekatı Damgasını Vurdu. 24 Aralık 2024 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/bahar-kalkani-harekatı/suriyede-2020ye-bahar-kalkani-harekatı-damgasını-vurdu/2092130> adresinden erişildi.

Suriye'de Yeni Dönem: Esad Devrildi, Muhalifler Şam'da... Esad Rusya'ya Kaçtı. 24 Aralık 2024 tarihinde <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/suriyede-yeni-donem-esad-devrildi-muhalifler-samda-esad-rusyaya-kacti-42619822> adresinden erişildi.

Sünühat rüyada bir hitabe. 30 Ekim 2023 tarihinde <http://www.erisale.com/#content.tr.15.334> adresinden erişildi.

Şahiner, N. (1974). Bilinmeyen Taraflarıyla Bediüzzaman Said Nursi, İstanbul: Yeni Asya Yayınları.

Şentürk, H. (2019). Türkiye'de İslâmî Oluşumlar ve Siyaset İslamcılık. İstanbul: Çıra Yayınları.

Tahiri Mutlu (1900-1977). 4 Nisan 2025 tarihinde https://www.yeniasya.com.tr/enstitu/tahiri-mutlu-1900-1977_103949 adresinden erişildi.

Taziye mesajı. 22 Aralık 2024 tarihinde <https://hudapar.org/haberler/taziye-mesaj%C4%B1> adresinden erişildi.

T.B.M.M. zabıt ceridesi(1338) , Devre.1, Cilt. 24, İçtima.135, 09.11.1338.

TBBM 1908'den Günümüze Tutanaklar. Nisan 2025 tarihinde <https://www.tbmm.gov.tr/kutuphane-tutanaklara-erisim> adresinden erişildi.

Temel Hak Ve Hürriyetlerin Geliştirilmesi Amacıyla Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. 14 Aralık 2024 tarihinde

- <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/03/20140313-15.htm> adresinden erişildi.
- Turan, Abdulkadir. (2011). Kürtlerde İslami Kimliğin Gelişmesi, İstanbul: Dua Yayıncılık.
- Tutar, İskender. (2017). Cemal'im, İstanbul: Dua Yayıncılık.
- Ümit Özdağ, HÜDA PAR'ın Batman Mitingi Hakkında Savcılara Seslendi. 20 Aralık 2024 tarihinde <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/turkey/131120232> adresinden erişildi.
- Yaşaroğlu, T. (2015). Kür İslamcılığının Dönüşümü; Hür Dava Partisi Örneği. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Şehir Üniversitesi, İstanbul.
- Yay, Serdar. (2014). Tarihsel Süreçte Türkiye'de Sosyal Devlet, 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Dergisi, 3(9), 147-161.
- Yeni Asya Neşriyat. (2013). Bediüzzaman Said Nursi. Ağustos 2013 (YAN Yay. no.1155). İstanbul
- Yılmaz, M. H., Tutar, C., Varol, M. (2011). Hizbullah Ana Davası: Savunmalar, İstanbul: Dua Yayıncılık.
- Yüksek Seçim Kurulu. 22 Aralık 2024 tarihinde <https://www.ysk.gov.tr/tr/onikinci-cumhurbaskani-secimi/3456> adresinden erişildi.
- Yürürlüğe Girdi: Asgari Ücrete Vergi Muafiyeti Resmi Gazete'de. 18 Aralık 2024 tarihinde <https://www.birgun.net/haber/yururluge-girdi-asgari-ucrete-vergi-muafiyeti-resmi-gazete-de-370656> adresinden erişildi.

EKLER

Ek 1. Mayıs 2025 tarihinde HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı ile internet üzerinden yapılan soru-cevap görüşmesi

Gökhan Saral: Partinize yöneltilen en büyük eleştiri, geçmişteki Hizbullah'ın yaptığı eylemler üzerinden yürütülmektedir. Hizbullah'la olan bağınız var mı varsa hangi düzlemde? Sosyolojik mi tarihsel mi yoksa düşünsel mi? Parti olarak bu döneme ilişkin bir özeleştiri veya en azından bir analiz yapmayı düşünüyor musunuz?

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: Bismillahirrahmanirrahim Öncelikle şunu belirtmek gerekir ki Türkiye’de siyasetin dili ve üslubu ne yazık ki olması gereken düzeyde değildir. Siyasetin dili ve üslubu çoğunlukla yıkıcıdır, manipülasyona yöneliktir. Makyavelist siyaset anlayışı ve üslubu ağır basmaktadır. Çoğu zaman rakip olarak görülen parti ve oluşumlara karşı “nasıl devre dışı bırakabilirim, nasıl karalayıp yenebilirim” düşüncesiyle hareket edilmektedir.

HÜDA PAR, “Dürüst Siyaset, Gerçek Adalet” şiarıyla siyaset sahnesine çıktı. İlk günden beri dürüst siyaset yapmaya çalıştık. Siyasete yeni bir ses, yeni bir soluk getirdik. Tarih boyunca toplumları ıslah etmeye çalışanlar, hiçbir dönemde toplumun tüm kesimlerinden tam destek görmemiştir. Çünkü ıslah etmek isteyenlerin karşısında, ifsadı yaymak isteyen güçlü yapılar her zaman olmuştur. Yalan ve iftira üzerine inşa edilen düzenlerini kaybetmekten korkan bu yapılar, gerçeklerin gün yüzüne çıkmasını engellemek için sürekli yeni söylemler geliştirmekte ve yeni algılar oluşturmaktadırlar.

Resmî açıklamalarımızda defalarca vurguladık. Biz, hiçbir parti veya oluşumun devamı, mirasçısı, yandaşı, öncülü, ardılı değiliz. HÜDA PAR, kendi kimliğiyle, kendi ilkeleriyle hareket eden özgün bir partidir. Türkiye’de oluşan siyasi boşluğu doldurmak için kurulmuştur. Bu husus, parti programımızda da açık ve net bir şekilde ifade edilmiştir. Dileyen herkes, Parti Programımızın “Yeni Bir Partiye İhtiyaç Var mı? Neden Hür Dava Partisi?” başlıklı bölümünü inceleyerek bu gerekçeleri doğrudan görebilir. Orada, hangi toplumsal ve siyasal ihtiyaçlardan hareketle bu partinin kurulduğu ayrıntılı biçimde izah edilmiştir.

Gökhan Saral: Hizbullah’ı terör örgütü olarak gördüğünüz veya onu eleştirdiğinize dair hiçbir açıklamınıza rastlanılmamaktadır. Hizbullah’ı terör örgütü olarak görmemenizin altında hangi faktörler yatmaktadır?

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: HÜDA PAR, parti programında yer alan müspet siyaset anlayışını ve yol gösterici üslubunu ilk günden bu yana kararlılıkla sürdürmektedir.

Bizim söylemimiz, birilerinin yönlendirmesiyle ya da dayatmasıyla şekillenmez. HÜDA PAR, duruşunu kendi ilke ve hedefleri doğrultusunda belirler; bu ilkeler partimizin programında açık ve net bir şekilde ortaya konmuştur. Bugüne kadar da bu duruşumuzdan sapmadan, aynı ilkeli çizgide siyaset yaptık. Bundan sonra da aynı hassasiyetle yolumuza devam edeceğiz.

“Terör” ve “Terörist” kavramları, özünde hukukî tanımlardır. Hem dünyada hem de ülkemizde bu kavramlara dair çeşitli tanımlar yapılmaktadır. Tanımı yapılan terör eylemlerini, faillerine bakmaksızın, açıkça ve net bir şekilde kınamaktan çekinmeyiz. Ancak bir yapının ya da oluşumun ‘terörist’ olarak tanımlanması, başkalarının beyanlarıyla değil, kendi ilke ve ölçülerimize göre değerlendirilir. Bizim inancımız, ahlakî ilkelerimiz ve siyasi ölçülerimiz bellidir. Bu değerlere göre açıkça bir terör eylemi varsa, kimden gelirse gelsin kınarız. Ancak hakikati tahrif eden, siyasal çıkar için kavramları keyfi biçimde kullanan yaklaşımların parçası da olmayız.

Bugün ABD ve İsrail, HAMAS’ı ve onun yürüttüğü faaliyetleri "terör" ve "terörist eylemler" olarak tanımlamaktadır. Hatta bu tanımlar, uluslararası belgeler ve sözleşmelere de çeşitli şekillerde yansıtılmaktadır. Ancak objektif ölçülerle değerlendirildiğinde, terör tanımına asıl uyan eylemlerin çoğu kez bizzat İsrail ve ABD tarafından gerçekleştirildiği açıkça görülmektedir. Buna rağmen, mevcut uluslararası siyasi konjonktür nedeniyle sadece sınırlı sayıda çevre İsrail’e “terör devleti” demekte ya da onun eylemlerini “terörist faaliyetler” olarak nitelendirebilmektedir. Bugün gelinen noktada, “terör” ve “terörist” kavramları siyasetin bir aracı hâline getirilmiş, hukukî ve evrensel bağlamından koparılmıştır. Böylece, bu kavramların içi boşaltılmış, sübjektif ve çifte standartlı bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır.

Gökhan Saral: Hizbullah mensubu olan kişilerle ilgili yapılan yargılamaların adil bir şekilde yürütüldüğünü düşünüyor musunuz? Geçmişte yaşanan olayların aydınlatılmayan tarafları var mı sizce?

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: Türkiye’de adalet sistemi ve adalet kurumu, cumhuriyetin ilk günlerinden bu yana sürekli eleştiri konusu olmuştur. Yüz yılı aşkın bir süredir, adaletin tam anlamıyla işlediği ve toplumsal güvenin tesis edildiği bir dönem yaşanmamıştır. Toplumun hemen her kesimi, farklı dönemlerde adaletin işleyişinden şikâyetçi olmuştur.

Özellikle de 1990'lı ve 2000'li yıllarda kendisini dindar olarak tanımlayan kesimler, sistematik bir şekilde baskıya maruz kalmıştır. Bu baskılar sadece toplumsal hayatta değil, yargı süreçlerinde de açıkça kendini göstermiştir. Ergenekon yargısı, 28 Şubat yargısı ve daha sonra FETÖ'nün etkisinde şekillenen yargı süreçleri, dindar kesimlerin ağır mağduriyetler yaşamasına neden olmuştur.

Bu bağlamda, diğer dindar gruplarla birlikte Hizbullah davalarında yargılanan şahıslar da ciddi hukuksuzluklara uğramış, adil yargılanma hakkı defalarca ihlal edilmiştir.

Bugün dönüp baktığımızda, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın (DİB) rutin faaliyetleri arasında yer alan camilerde Kur'an dersi verme gibi çalışmalar bile 'örgüt üyeliği'ne delil sayılarak yüzlerce insan brifingli yargı kararlarıyla ağır cezalara çarptırılmıştır. Hukuk yerine ideolojik reflekslerin öne çıktığı bu dönemler, toplumun geniş kesimlerinde adalet duygusunu zedelemiştir.

Gökhan Saral: Sık sık şiddeti bir yöntem olarak benimsemediğinizi belirtmenize rağmen sürekli geçmiş üzerinden partinize karşı yapılan eleştirileri nasıl karşılıyorsunuz? Burada tek faktör geçmiş mi yoksa başka nedenler de var mı? Bu anlamda size karşı bir haksızlık yapıldığını düşünüyor musunuz? Sol ideolojiye sahip bir parti olsaydınız aynı dozda eleştirilerle karşılaşır mıydınız?

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: HÜDA PAR, 2012 yılında kurulmuştur ve kuruluşundan itibaren söylemleri açık, net ve ilkeseldir. Biz hem İslam toplumu içerisinde hem de ülke genelinde şiddetin asla bir mücadele yöntemi olmaması gerektiğini savunuyoruz. Meşru müdafaa haricinde, hiçbir şart altında şiddetin meşrulaştırılamayacağına inanıyoruz.

İnsanlar veya topluluklar arasında bir anlaşmazlık doğduğunda izlenecek yol, arabuluculuk ve ıslah olmalıdır. Bu, bizim medeniyetimizde ve inancımızda temel bir ilkedir. Ne yazık ki ülkemizde hâkim olan makyavelist siyaset anlayışı nedeniyle, bazı çevreler karalama amacıyla bu tür ilkeli duruşları farklı göstermeye çalışmaktadır. HÜDA PAR'a yöneltilen mesnetsiz iddialar da bu anlayışın bir yansımasıdır. Altını özellikle çizmek isteriz: HÜDA PAR'ın ne geçmişinde ne de bugününde şiddeti bir dil, araç veya yöntem olarak kullanmak söz konusu olmamıştır. Bizim mücadelemiz fikirle, sözle ve siyasetle yürütülmektedir.

Açıkça ifade etmek gerekir ki, Türkiye'de siyasete ve siyasi partilere bakış çoğu zaman ideolojik zemine göre şekillenmektedir. Sol ideolojiye sahip partiler bazı çevrelerde daha "meşru" ya da "eleştiriye kapalı" olarak görülürken, inanç temelli,

muhafazakâr veya İslamî değerleri önceleyen partilere karşı daha sert ve önyargılı bir tutum sergilenebiliyor. Bu da uygulanan çifte standardın açık bir göstergesidir.

Gökhan Saral: Parti kurmadaki amaç neydi? Parti kurarken etkilenilen bir parti ve fikir var mı? Müslüman Kardeşler veya Refah Partisi gibi.

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: Siyasi partiler, toplumda doğan ihtiyaçlara cevap vermek üzere kurulur. HÜDA PAR da Türkiye’de uzun yıllardır siyasette temsil edilmeyen geniş bir halk kesiminin sesi olmak, onların beklentilerini ve değerlerini siyaset sahnesine taşımak amacıyla kurulmuştur. Partimiz, bu anlamda ülkedeki önemli bir siyasi boşluğu doldurmak üzere yola çıkmıştır.

İnsanoğlu sosyal bir varlıktır; elbette bireyler ve kadrolar çevrelerinde gelişen olaylardan, fikirlerden ve şahsiyetlerden etkilenebilir. HÜDA PAR’ın kurucu kadroları da çeşitli kişi, kurum veya düşünce akımlarından etkilenmiş olabilir. Ancak bu etkileşim, taklit anlamına gelmez. HÜDA PAR, kendisinden önce gelen hiçbir parti ya da yapının devamı değildir. Ne bir takipçidir ne de bir taklitçidir. Tam aksine, kendi özgün ilkeleri, hedefleri ve siyaset anlayışıyla ortaya çıkmış, tamamen kendine ait bir siyasi kimlik inşa etmiştir.

Gökhan Saral: Partinin idealindeki ülke modeli var mı? Hangi ülkenin hayalinize yakın olduğunu düşünüyorsunuz?

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: Her ülkenin kendine özgü tarihî, toplumsal ve kültürel şartları vardır. Biz de siyasetimizi, inancımızdan, tarihimizden ve köklü medeniyet değerlerimizden ilham alarak Türkiye’nin gerçeklerine uygun biçimde şekillendiriyoruz.

“Hikmet, mü’minin yitiğidir; onu nerede bulursa alır” anlayışıyla, dünyada yaşanan gelişmeleri ve tecrübeleri elbette izliyor, uygun olanlardan istifade ediyoruz. Ancak hiçbir ülkeyi bütünüyle bir model olarak almak gibi bir yaklaşımımız yoktur. Biz, en zayıfın dahi en güçlüden hakkını korkmadan talep edebildiği ve hakkını alabileceği bir ülke hayal ediyoruz. Adaletin yeniden tesis edildiği, herkesin kanun önünde eşit olduğu, kimsenin kayırılmadığı ve ayrımcılığa da maruz kalmadığı bir ülke istiyoruz. Emek sömürsünün ortadan kaldırıldığı, servet ve imkânların adilce paylaşıldığı bir toplum hedefliyoruz. Dini, dili, mezhebi ne olursa olsun, her bir vatandaşın canının, malının, dininin, aklının ve neslinin güvence altında olduğu bir ülke olsun istiyoruz.

Gökhan Saral: Ana dilde eğitim genel olarak, ilkokuldan başlayarak bütün eğitim sürecinin ilgili etnik dilde yapılması anlamına gelmektedir. Anadilde eğitim talebinizi bu bağlamda mı düşünmemiz gerekiyor yoksa kendinize ait farklı bir

modeliniz var mı? Bütün eğitim sürecinin ilgili dil üzerinden yürütülmesini istiyorsanız bu talep zihinsel olarak ülkeyi bölünmeye/ayrışmaya götürmez mi? Öte yandan birtakım pratik/teknik zorluklar da var. Mesela sadece Kürtçeyi öğrenen birisi Türkiye'nin farklı bir bölgesinde nasıl görev yapacak ya da Kürtçe bilmeyen bir Türk memur olarak Hakkâri...

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: Ana dilde eğitim, yeni ortaya çıkan bir durum veya sorun değildir. Bu meselenin tarihsel bir arka planı ve ciddi bir müktesebatı vardır. Geçmişte örnekleri olduğu gibi günümüzde de birçok ülkede farklı etnik gruplara ana dillerinde eğitim hakkı tanınmaktadır. Bu uygulama, sanılanın aksine bir ayrışmayı değil; birleşmeyi, bütünleşmeyi ve toplumsal büyümeyi beraberinde getirmektedir.

Ana dilde eğitim talebi, belli bir toplumsal yoğunluk ve ihtiyaç üzerine şekilleniyorsa, bu talebin karşılanması bir hak olarak görülmelidir. Kürtler, Türk kardeşleriyle beraber ülkenin asli kurucularıdır. Cumhuriyetin kuruluş sürecinde bu gerçek açıkça kabul edilmiştir. Bugün sayısal olarak Türkiye nüfusunun en az dörtte birini Kürtler oluşturmaktadır.

Kürtlerin yanı sıra ülkede Araplar başta olmak üzere farklı etnik topluluklar da yaşamaktadır. Eğer bu topluluklar da kendi ana dillerinde eğitim görmek istiyorlarsa ve yeterli bir talep söz konusuysa, aynı hak onlara da tanınmalıdır. Ana dilde eğitim demek, eğitimin tamamının başka bir dilde verilmesi demek değildir. Bugün birçok üniversitede derslerin yarısı veya daha az bir kısmı farklı bir dilde verilebilmektedir. Bu model, ana dilde eğitim için de uygulanabilir niteliktedir.

Ülkedeki ortak işleyişin sağlanabilmesi için tüm vatandaşların resmî dili bilmesi gerekir. En azından kamu görevi ifa edenlerin resmî dile vakıf olması gerekir. Ayrıca bir insanın Kürtçeyi öğrenmesi, Türkçeyi unutması anlamına da gelmez. Her iki dili bilen biri, ülkenin farklı bölgelerinde görev yapabilir. Bu tür çoğulculuk, hizmeti zayıflatmaz; tam tersine güçlendirir. Dünyada pek çok örnekte görülmektedir: Tüm vatandaşların eşit ve birinci sınıf vatandaş olarak görüldüğü ülkelerde bölünme değil, aksine aidiyet, sahiplenme ve bütünleşme gelişir.

Gökhan Saral: Anayasanın 4. Maddesinin kaldırılarak, ilk üç maddenin tartışılabilmesini istiyorsunuz. Burada ilk 3 madde ile ilgili temel olarak itiraz noktalarınız nelerdir? Hangi maddelerin ne şekilde değişmesini istiyorsunuz?

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: Anayasa konusunda dile getirdiğimiz görüşler, ne yazık ki çoğu zaman makyavelist siyaset anlayışının etkisiyle çarpıtılmakta, kamuoyunun dikkatinden uzaklaştırılmaktadır. Oysa bizim bu konudaki duruşumuz ve önerilerimiz son derece açık ve yapıcıdır.

Her şeyden önce, biz “yeni” bir anayasa yapılması gerektiğini savunuyoruz. Bu da sadece mevcut anayasadaki bazı maddeleri yerinde bırakıp geri kalanlarını değiştirerek değil; tamamen boş bir sayfa açarak baştan bir anayasa yazmakla mümkündür. Elbette, geçmişteki anayasalardan bazı hükümler, aynen ya da küçük değişikliklerle yeni metne aktarılabilir. Ancak anayasa yapım sürecine ‘şu maddelere asla dokunulamaz’ ön şartıyla başlamak, yeni bir anayasa yazımının ruhuna aykırıdır. Biz diyoruz ki; herkes kendi anayasa taslağını bir kenara koysun ve birlikte sıfırdan, toplumsal mutabakatla yeni bir anayasa yazalım.

Bu bağlamda özellikle “değiştirilemez maddeler” anlayışına da karşı çıkıyoruz. Çünkü en iyi, en ideal anayasa metni dahi zamanla toplumsal ihtiyaçlara cevap veremez hâle gelebilir. Sosyal ve siyasal hayat dinamiktir; hukuk da bu dinamizme ayak uydurmak zorundadır. Bugünün şartlarına göre yazılmış bir anayasa, gelecek nesiller için uygun olmayabilir. Bu nedenle gelecek kuşakların anayasa yapma iradesine ipotek koymamak gerekir. Biz, bugünden sonra gelecek olan nesillerin, nasıl bir yönetimle idare edilmek istediklerine kendilerinin karar vermesi gerektiğini savunuyoruz.

Kısacası, yeni anayasa demek: özgür iradeyle, toplumsal katılımı, ön koşulsuz ve sıfırdan bir toplumsal sözleşme demektir. HÜDA PAR olarak biz, işte böyle bir anayasanın inşa edilmesi gerektiğini söylüyoruz.

Gökhan Saral: Diyelim ki, ilk üç maddede tartışıldı ve sizin istediğiniz gibi bir sonuç çıkmadı Mecliste. Bundan sonraki yol haritanız ne olacak? Bu taleplerinizden vaz mı geçeceksiniz?

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: İlk üç madde ile ilgili ne istediğimizi söylemedik ki. Yeni anayasa yapım süreci, madde madde görüşülecek bir süreçtir. Süreç başladığında, her siyasi parti kendi teklifini dile getirecek, görüşler ortaya konacak ve ardından ortak bir uzlaşma zemini aranacaktır. Ortaya çıkacak metin, büyük ihtimalle hiçbir partinin birebir metni olmayacaktır. Önemli olan, toplumun geniş kesimlerinin kabul edebileceği, adaletli ve kapsayıcı bir toplumsal sözleşmenin ortaya konmasıdır. İnancımız, ilkelerimiz ve siyasi duruşumuz başından beri bellidir. Biz doğruları söylemekten, olması gerekeni göstermekten çekinmeyiz. Ama aynı zamanda şunu da çok iyi biliyoruz: Anayasa gibi temel metinler, mutabakatla yapılır. Her konuda bizim önerimizin kabul edilmesini beklemiyoruz elbette. Bu, gerçekçi de değildir. Ancak sürece katkı sunmaya, toplumsal uzlaşma için sorumluluk almaya hazırız.

Gökhan Saral: Türkiye’de düzenin ne şekilde değişmesini istiyorsunuz? Şeriat istiyorsanız bunun çerçevesini çizebilir misiniz? Biz, halkın inancıyla barışık, adaleti esas alan, insan onurunu merkeze alan bir düzenin inşasını istiyoruz.

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: Bizim temel amacımız hakkın ve adaletin hâkim olduğu bir düzen kurmaktır.

“Şeriat” kelimesi, etimolojik olarak nötr bir anlam taşır. Sözlük anlamı itibariyle ‘yol’, ‘doğru yol’, ‘hukuk’ demektir. Kavramsal olarak ise İslam’ın hukuk düzenini, yani İslam Hukuku’nu ifade eder. Bu anlamıyla, şeriat, sadece ceza hukukundan ibaret dar bir yapı değil; hayatın tüm yönlerini kapsayan bir hukuk sistemidir.

Kendini Müslüman olarak tanımlayan, Allah’a ve Peygamberine iman ettiğini söyleyen bir kişinin, İslam’ın ortaya koyduğu hukuk sistemini istememesi düşünülemez. Elbette her Müslüman, inancının gereğini yerine getirebileceği, İslam’ın hükümlerine uygun bir toplumsal düzende yaşamak ister. Bu, inançla doğrudan bağlantılı tabii bir beklentidir. Ancak bugün “şeriat” kavramı, maalesef kasıtlı çarpıtmalarla kamuoyunda olumsuz bir algıya indirgenmiştir. Biz bu kavramı, bağlamından koparılmış propaganda dilinin değil; inancın, hukukun ve adalet arayışının bir parçası olarak ele alıyoruz.

Gökhan Saral: Cumhuriyet rejimi karşında kendinizi nerede konumlanıyorsunuz?

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: Cumhuriyet, bir yönetim biçimidir. En temel tanımıyla halkın yöneticilerini seçtiği bir sistem olarak ifade edilir. Ancak diğer yönetim biçimlerinde olduğu gibi, cumhuriyet rejiminin de tarihte hem olumlu hem de olumsuz örnekleri mevcuttur. Dolayısıyla cumhuriyet, her şart ve her uygulamada ‘mutlak doğru’ olarak kabul edilemez.

Nitekim Hafız Esad ve oğlu Beşşar Esad’ın yönettiği Suriye, anayasal olarak bir cumhuriyet olmasına rağmen, uygulamada baskıcı ve despot bir rejimdi. Bunun gibi, halkın iradesiyle yönetildiği iddia edilen ama aslında zorbalıkla hükmeden başka cumhuriyetler de olmuştur. Öte yandan, tarihte halkına adaletle hükmeden bazı krallıklar, sultanlıklar da vardır. Özellikle İslam medeniyet tarihinde halifeler dönemi hem halkın desteği hem de adalet ilkesi temelinde şekillenmiş yönetim anlayışının güzel örneklerini sunar. Halifeler çeşitli yöntemlerle de olsa seçilerek iş başına gelmişlerdir; bu, İslam siyaset geleneğinde meşruiyetin temel unsurlarındandır.

Bugün biz de yöneticilerin halk tarafından seçildiği bir yönetim biçimini savunuyoruz. Halkın iradesinin tecelli ettiği bir sistem, adalet ve denetim mekanizmalarıyla desteklendiğinde daha meşru ve sağlam bir yönetime zemin hazırlar. Bu yönüyle, seçimle iş başına gelen bir yönetimi, veraset yoluyla devam eden saltanat rejimlerine tercih ettiğimizi açıkça ifade ediyoruz.

Gökhan Saral: Türk bayrağı söylemine karşı mısınız? Karşı iseniz bunun nedeni nedir? Türk söyleminin bir üst kimlik olmadığını mı düşünüyorsunuz?

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: “Türk” kelimesinin bir kavim ismi olduğu konusunda tarihî ve bilimsel bir ihtilaf bulunmamaktadır. Aynı zamanda tarihî süreç içerisinde, özellikle Avrupa’da, uzun yıllar boyunca ‘Müslüman’ anlamında da kullanıldığı da bilinen bir gerçektir. Bununla birlikte, yüzyıllarca İslam coğrafyasında birlikte yaşayan Araplar, Kürtler, Farslar, Arnavutlar, Boşnaklar gibi farklı Müslüman kavimler, kendilerini “Türk” olarak tanımlamamışlardır. Öte yandan, bazı tarihçilerin “Turanî kavimler” olarak nitelendirdiği Azeriler, Kazaklar, Kırgızlar, Özbekler gibi halklar, kendilerini hem etnik hem kültürel olarak Türk kabul etmektedir.

Bu bağlamda, “Türk” tanımı onlar için bir üst kimlik teşkil edebilir. Ancak dikkat edilmelidir ki bu kavimlerin her biri ayrı bir devlete ve ayrı bir bayrağa sahiptir. Benzer şekilde, bugün 22 ayrı Arap devleti vardır ve her birinin ayrı bayrağı vardır. Hiçbirinin bayrağına “Arap bayrağı” denmemektedir. Bu bağlamda, Türkiye Cumhuriyeti’nin şekli ve hukuken tanımlanmış bayrağı da 86 milyon vatandaşın ortak bayrağıdır. Bu bayrak, sadece belli bir kavmin değil, Türküyle, Kürdüyle, Arabıyla, Lazıyla, Çerkeziyle bu ülkenin tüm vatandaşlarının bayrağıdır.

Gökhan Saral: Türkiye’den sonra en çok Kürt nüfusu İran’da bulunduğu halde neden politikalarınızda İran’daki Kürtler hakkında bir açıklamanız yok. Buradaki Kürtler istediğiniz şekilde mi yönetiliyor?

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: HÜDA PAR, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde yürürlükte olan kanun ve mevzuatlara uygun şekilde kurulmuş bir siyasi partidir. Tüm siyasi faaliyetlerimizi ve teşkilat çalışmalarımızı bu çerçevede sürdürmekteyiz.

Bununla birlikte, sadece ulusal değil, aynı zamanda bölgesel ve küresel düzeydeki gelişmeleri de yakından takip etmekteyiz. Özellikle insan hakları gibi konularda duyarlılık göstermekte; gerektiğinde açıklamalarda bulunmakta ve çeşitli etkinlikler düzenlemekteyiz. Çünkü biz, adaletin ve hakkaniyetin yalnızca bir coğrafyayla sınırlı olmadığını, evrensel bir değer olduğunu savunuyoruz. Bu çerçevede hem ülkemizde hem de dünyada barışı, hakkı ve adaleti savunmaya devam edeceğiz.

Gökhan Saral: Parti programında “eyalet, özerklik, federasyon gibi modellerin toplumun çoğunluğu tarafından kabulü halinde, bu modellerin uygulanabileceği” söyleniyor. Burada toplumdan kastınız, Türkiye’de yaşayan Kürtler mi yoksa toplumun tamamı mı?

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: Elbette burada kasıt, toplumun tamamıdır. Dile getirdiğimiz söylem, herkesin şiddete ve zora başvurmadan, inandığı değerleri dilediği yerde ifade edebilme hakkına sahip olması gerektiği yönündedir.

Hiç kimse, düşüncesini açıklama hakkından dolayı baskıya uğramamalıdır. Herkesin fikirlerini özgürce ifade edebildiği bir ortamda silahlar değil fikirler konuşur; çatışma yerine diyalog gelişir ve toplum için en uygun yol ve yöntemler bulunabilir.

Bu çerçevede HÜDA PAR olarak bizim dile getirdiğimiz husus, herhangi bir politik veya ideolojik tercih değil, fikir ve düşünce özgürlüğüdür.

Gökhan Saral: Parti programında, “Katı merkeziyetçi yönetime son verilerek yerel yönetimler güçlendirilmeli ve tüm yerel yöneticiler halk tarafından seçilmelidir.” yer almaktadır. Buradaki yerel yöneticilerden kastettiğiniz kimlerdir? Türkiye’nin demografik yapısını düşündüğümüzde böyle bir durum ülkenin bölünmesine yol açmaz mı? Malum özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da bazı belediyelerin terör eylemlerine destek olduğu belirlenmiş durumda.

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: Giderek artan ve çeşitlenen toplumsal ihtiyaçlar, farklı coğrafi bölgelerde farklı talepleri beraberinde getirmektedir. Yöreden yöreye değişen bu taleplerin yerinde tespit edilmesi ve çözüme kavuşturulması, etkin bir kamu yönetimini zorunlu kılmaktadır.

Merkezi yönetimlerin, ülkenin en ücra köşelerindeki sorunları doğru tespit etmesi ve önceliklendirmesi çoğu zaman yerel gerçekliklerle örtüşmemektedir. Bu nedenle, katı merkeziyetçi bir yönetim anlayışındansa, yerel yönetimlerin yetki, kaynak ve sorumluluk bakımından güçlendirilmesi daha sağlıklı bir yönetim modelidir.

Yerel yönetim denildiğinde yalnızca belediyeleri değil, il genel meclisleri gibi diğer yerel yönetim organlarını da kapsayan bir yapıdan söz ediyoruz. Bugün birçok yerel mekanizma, valiliklerin idari denetimi ve gözetimi altında çalışmaktadır.

Söz konusu kurumların daha etkin hale gelmesinin, yerel sorunlara kalıcı ve yerinde çözümler üretilmesine katkı sağlayacağına inanıyoruz. Bu, hizmette verimliliği de artıracaktır.

Gökhan Saral: Kürdistan söylemlerinizdeki Kürdistan nereleri kapsamaktadır? Ulus devlet ve milliyetçi duyguların yoğun olduğu bir iklimde böyle bir söylem bir ayrışma diline hizmet etmez mi? Kürdistan tanımlaması beraberinde Türkistan tanımlamasını getirmez mi?

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: “Kürdistan” kavramı tarihsel köklere sahip, coğrafi bir tanımlamadır. Bu kavram, idari veya siyasi sınırları değil; tarih boyunca Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı coğrafyayı ifade etmektedir. HÜDA PAR olarak bu kavram üzerinden “Kürdistan neresidir, sınırları nerelere uzanır?” gibi tartışmalara girme niyetimiz yoktur. Zira bu tür tartışmalar çoğu zaman demagojik bir zemine kaymakta ve hakikatin üstünü örtmektedir.

Tarihî örneklerden bakacak olursak; nasıl ki “Trakya” kelimesi, Trakların yaşadığı bölgeyi tanımlamak için kullanılıyor ve bugün bu kullanım hiç kimse tarafından “bölücülük” olarak algılanmıyorsa, “Kürdistan” kavramı da benzer şekilde değerlendirilmelidir.

Bu coğrafyada bin yılı aşkın süredir Kürtler, Türkler, Araplar ve diğer halklar bir arada yaşamış, medeniyetler kurmuş, kültürel zenginliği birlikte inşa etmiştir. Bugün de bu birlikteliğin devam etmesi en büyük arzumuzdur. Biz, kavramlara ideolojik önyargılarla değil, tarihsel ve sosyolojik gerçeklikler temelinde yaklaşılmasından yanayız.

Gökhan Saral: İslami olarak milliyetçiliğe karşı olduğunuzu dile getiriyorsunuz, fakat tersinden siz de Kürt milliyetçiliği yapmıyor musunuz? Politikalarınızda Kürtler bir hayli fazla yer tutuyor bunun nedeni nedir? Benzer sorunlar Türkiye’nin farklı bölgelerinde yok mu?

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: Türkiye Cumhuriyeti, Türklerin ve Kürtlerin birlikte kurduğu bir devlettir. Her iki halk da bu devletin kurucu unsurlarıdır. Bu birliktelik, savaşın dayattığı bir zorunluluk değil; bin yılı aşkın süredir devam eden İslam kardeşliğinin doğurduğu gönüllü bir beraberliktir. Ortak inanç, kültür ve dayanışma ruhu, bu birlikteliğin temelini oluşturmuştur.

HÜDA PAR’ın siyasi söyleminde Kürt meselesinin ağırlıklı olarak yer alması, herhangi bir etnik milliyetçiliğe olan yakınlığından değil; bu meselenin yıllardır olması gereken zeminde ele alınmamasından kaynaklanmaktadır. Biz, sorunun temel kaynağına iniyor ve çözümün de bu kaynağın dikkate alınmasıyla mümkün olabileceğini savunuyoruz.

Kurtuluş mücadelesi, İslam kardeşliği ve ortak değerler etrafında verildi. Ancak zamanla, bu değerler terk edildi ve birlikteliği sağlayan inanç temelli kardeşliğin yerine etnik kimlikler üzerinden yapılan ayrıştırıcı politikalar geçirildi. Bugün yaşanan sorunların önemli bir kısmı, işte bu temel sapmadan kaynaklanmaktadır.

Biz, müspet milliyetçiliğe karşı değiliz. Her ferdin kendi milletini sevmesi, ona hizmet etmesi tabii ve fitrîdir. Ancak başka halklara düşmanlık besleyen, zulme göz yuman veya üstünlük iddiası taşıyan ve ırkçılık olarak da tarif edilen menfi milliyetçilik anlayışına kesinlikle karşıyız. Evet, Türkiye'nin farklı bölgelerinde başka halklar ve gruplar da mağduriyetler yaşamaktadır. Biz tüm bu meselelerde hak ve adalet ölçüsünde, kim olursa olsun mağdurun yanında durmayı görev biliyoruz.

Gökhan Saral: Irak'ta veya Suriye'de bağımsız bir Kürt devleti kurulması fikrine nasıl yaklaşıyorsunuz. Böyle bir devletin kurulması Türkiye için tehdit oluşturur mu? Özellikle Kuzey Irak'ta bağımsız bir Kürt Devletini destekliyor musunuz?

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: Değişik vesilelerle bu konudaki düşüncelerimizi ifade ettik. Ümmeti oluşturan halkların ayrı ayrı küçük, güçsüz devletler kurması yerine, birleşerek güçlü ve etkili devletler oluşturması çok daha hayırlıdır. Ne yazık ki, bugün yakın coğrafyamızdaki devletlerin hiçbiri kendi iradesiyle kurulmamış; tarihsel, sosyolojik ve siyasi zorunluluklar nedeniyle şekillenmişlerdir.

Birliğin bozulmadan devam edebilmesinin temel şartı, adaletin tam anlamıyla tesis edilmesidir. Çünkü adalet, mülkün yani devletin temelidir. Eğer adaletten sapılırsa, kardeşlik hukukuna aykırı uygulamalar hayata geçirilirse, anlaşmalar ve karşılıklı mutabakatla kabul edilen kurallara uygulanmazsa, bu büyük birliğin muhafazası mümkün olmaz.

Gökhan Saral: Barzani ile olan ilişkileriniz göze çarpıyor. Buradaki ilişkilerin temel amacı ne?

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: Coğrafi ve kültürel olarak Irak ve Irak Bölgesel Yönetimi ile aramızda bir yakınlık bulunmaktadır. HÜDA PAR olarak, çevremizdeki tüm sosyal ve siyasi oluşumlarla iyi diyalog ve iş birliği içinde olmayı, sorunların çözümü için dayanışma ve yardımlaşmayı temel ilke olarak benimsiyoruz.

Bu bağlamda, çevremizdeki benzer oluşumlarla olduğu gibi, Kürdistan Bölgesel Yönetimi ile de olumlu ilişkiler geliştirmeyi amaçlıyoruz. Irak Anayasası uyarınca Kürdistan Bölgesel Yönetimi, ülkenin resmî ve anayasal bir unsurdur. Bu doğrultuda, Barzani yönetimi ve Irak Bölgesel Yönetimi ile aramızda iyi ilişkiler bulunmaktadır. Erbil'de resmî temsilciliğimiz faaliyet göstermektedir.

Gökhan Saral: İsrail'in Suriye'deki Kürtler üzerinden bir "birader" devlet kurma arayışı içerisinde olduğunu düşünüyor musunuz?

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: İsrail, tabii bir devlet olmaktan ziyade, işgalci ve yayılmacı politikaya sahip bir yapıdır. Bulunduğu coğrafyada işgalci konumda olması sebebiyle kendisini sürekli tehdit altında hissetmektedir. Varlığını korumak amacıyla, çevresindeki devletlerin zayıf ve mukavemet edemeyecek durumda olmasını istemektedir.

Bu nedenle kendisi için "arz-ı mev'ud" vadedilmiş topraklar olarak gördüğü ülkelerde barış ve huzurun tesis edilmesini engellemekte, bölgede kaos ve karışıklık çıkararak işgal edilmiş toprakların kurtarılması yerine ülkelerin kendi iç sorunlarıyla meşgul olmalarını sağlamaya çalışmaktadır. Bahsettiğiniz şekilde Suriye'de kendisine

“birader devlet” kurulmasının kendi amacına hizmet edeceğini düşünürse bunu yapmakta tereddüt etmez. Ancak asıl saik asla Kürtlerin haklarına kavuşması veya rahat etmesi değildir. Zira siyonizm, son derece tehlikeli ve sapıkça ırkçılığı açıkça savunan hastalıklı bir zihniyettir. Kendilerinden başkasına insan muamelesi bile yapmaz. İyi geçinmeye çalıştıkları Hristiyanlarla geliştirdikleri iyi ilişkiler bile taktikseldir.

Gökhan Saral: Parti programında belirtilen “Vatandaşlığa kabul işlemlerinde başka ülke vatandaşı olan Kürtlere de Batı Trakya ve diğer bölgelerden gelen Türk kökenli kişilere sağlanan kolaylık ve ayrıcalıklar tanınmalıdır.” maddesini bize açar mısınız, burada hangi Kürtler var, neden böyle bir öneriye ihtiyaç duyuluyor.

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: Türkiye, Osmanlı bakiyesi, İmparatorluk bakiyesi bir ülkedir. İmparatorluklar bilindiği üzere tek bir ulus ya da kavim esasına dayanmaz; çok uluslu ve çok kültürlü yapılarıyla öne çıkarlar. İmparatorlukların ulus devlete dönüşmesi, beraberinde bazı unsurların dışlanması ya da görmezden gelinmesini getirmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti, tarihî olarak Osmanlı İmparatorluğunun devamı olan bir devlettir. Bu itibarla sadece bir ulusu değil birçok ulus ve kavmi barındıran bir coğrafyayı kapsamaktadır. Dolayısıyla, vatandaşlarını oluşturan tüm kavimlere eşit mesafede durarak adil bir yönetim sergilemek zorundadır.

Cumhuriyet'in kuruluşundan itibaren vatandaşlık tanımı ve vatandaşlığın kazanılmasında sadece etnik unsur olarak Türklük esas alınmıştır. Ülkede yaşayan diğer kavimler yok sayılmıştır. Vatandaşlığın kazanılmasında Türk kavminden olanların doğal vatandaş olarak kabul edilmesi ancak yüzyıllardır ülke coğrafyasında yaşayan diğer kavimlere bu kolaylığın sağlanmaması tarihsel gerçekliğe uymadığı gibi adalet ve eşitlik ilkesine de aykırıdır. Kurtuluş savaşı verilen devletlerin çizdiği ülke sınırlarına göre sınır dışında kalan yakın akrabalar bir anda başka bir ülkenin vatandaşı durumuna düştüler. Türkler itibarıyla bu sorun vatandaşlığın kolaylaştırılması ve nüfus mübadelesi bakımından bir nebze aşıldı. Ancak sayıları yüzbinleri aşan Kürtler ve Araplar sınırın bu tarafındaki kardeşleri ve yakın akrabalarla insani ilişkileri bakımından halen sorunlar yaşanmaktadır. Türkiye tarihî geçmişi ile yüzyıllarca idare ettiği, yönettiği coğrafyada yaşayanlara bu bakımdan kolaylık sağlamalıdır. Bu talep, eşit vatandaşlığın ve asli kurucu halk olmanın tabii bir neticesidir.

Gökhan Saral: Kürtler arasındaki yapay sınırların kaldırılması gerektiğini belirtmektesiniz. Gerçek anlamda bu mümkün mü? Burada tam olarak neyi kastediyorsunuz?

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: Örneğin, günümüzde Türkiye ile Gürcistan arasında, pasaportsuz geçiş dâhil olmak üzere önemli kolaylıklar sağlanmış durumdadır. Oysa Türkiye'nin Irak, Suriye ve İran ile olan ilişkileri tarihsel, kültürel, sosyolojik ve inanç düzeyinde çok daha derin ve köklüdür. Bu ülkelerle ortak geçmişimiz, kültürümüz, örf ve adetlerimiz; sınırların iki tarafında yaşayan insanların birbirine yakınlığını hâlen canlı tutmaktadır. Ayrıca bu coğrafyalarda yaşayan milyonlarca insan arasında güçlü akrabalık bağları da mevcuttur. Dolayısıyla, Gürcistan'a tanınan kolaylıklarının Irak, Suriye ve İran gibi komşu ülkelere de sağlanması; sadece insani ilişkilerin güçlenmesine değil, aynı zamanda ekonomik, sosyal ve kültürel bağların gelişmesine büyük katkı sağlayacaktır.

Bu tür bir adım, sınırları birer engel olmaktan çıkarıp birer bağa dönüştürür. Komşuluk hukuku ve tarihî sorumluluk gereği, bu kolaylıkların sağlanması hem Türkiye'nin hem de sınırın her iki tarafındaki kardeşlerimizin yararına olacaktır.

Gökhan Saral: Kadın hakları hakkında ne düşünüyorsunuz? İstanbul Sözleşmesine bakışınızı izah eder misiniz? Evlilik yaşının 18 olması ile ilgili bazı açıklamalarınız insanların aklında soru işaretleri oluşturuyor. Evlilik yaşı ile ilgili düşünceleriniz nedir?

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: İnsanlar, kadın ve erkek olmak üzere iki cins olarak yaratılmıştır; biri diğèrinin yardımcısı ve tamamlayıcısıdır. Kadın, erkek olmadan hayatını sürdüremez; erkek de kadınsız yapamaz. Neslin devamı ve insanlığın huzuru için her iki cinsin varlığı gereklidir. İnsanlığın fitratı bunu gerektirir. İki cins dışında üçüncü bir cins yoktur.

Haklar meselesine gelince kadının erkek üzerinde erkeğin de kadın üzerinde hakları vardır. Her iki cinsin yaratılışı, yani fitratı farklıdır. Erkeğin yaratılışına uygun işleri kadına yüklemek kadına zulüm olduğu gibi kadının yaratılışına uygun işleri erkeklerden beklemek de erkeklere zulüm olur. Bizim kadın ve erkek haklarından anladığımız, her iki cinsin de yaratılışlarına/fitratlarına uygun olan işler yapması ve bu fitrata uygun bir hayat tarzı benimsemesidir.

Küresel bazı güçler bu fitratı bozup insanlık nesli ve cinsiyetler üzerinde oyunlar oynamaktadırlar. Oyunun sonunda insanlık neslinin azaltılması ve insanlığın sözde seçkin bir zümreye kul ve köle yapılması üzerinde hesaplar yapılıyor. Küresel sermayeye hâkim olan bu güçler uluslararası sözleşmeler ve kurullar eliyle emellerine ulaşmak istiyorlar.

İstanbul Sözleşmesi'nin içerdiği bazı kavramlar, üçüncü bir cinsiyetin oluşturulması ve sapkınlığın normalleşmesi üzerine kurgulanmıştır. Aile kurumunu yok

etmeye, erkek ve kadın cinsiyetinin yok sayılmasına yönelik hükümler içermektedir. Ancak bal kâsesinde zehir sunumu gibi “kadına yönelik şiddeti önleme” kılıfı altında hazırlanarak sözleşmeye masumiyet gömleği giydirilmeye çalışılmıştır. Sözleşme, kadına yönelik şiddetin önlenmesi, kadına pozitif ayrımcılık gibi müspet denilebilecek bazı düzenlemeler içermekle birlikte “toplumsal cinsiyet” kavramı ile kadın ve erkek cinsini yok saymaktadır. “Cinsel yönelim” kavramı ile cinsel sapkınlığın normal karşılanması ve korunmasını, “ev içi şiddet” kavramı ile aile yapısını tehlikeli göstermeyi, evlilik yerine tüm sapkın ilişkileri normalleştirmeyi ve koruyup yayılmasını amaçlamaktadır.

İstanbul Sözleşmesi, “Kadınların aşağı bir cins olduğu veya erkekler ile kadınlar için alışlagelmiş rollerin bulunduğu düşüncesine dayanan önyargıları, örf ve adetleri, gelenekleri ve her türlü uygulamaları yok etmek amacıyla kadınların ve erkeklerin sosyal ve kültürel davranış kalıplarının değiştirilmesi için gerekli tedbirleri alır.” gibi hükümlerle bir milleti millet yapan değerler olan örf, adet, gelenekleri yok ederek kadınlık ve erkeklik vasıflarını ortadan kaldırmayı amaçlayan bir sözleşmedir. Öte yandan kadınları şiddete karşı koruma adı altında aile içinde kadın ve erkek birbirine rakip ve düşman olarak konumlandırılmaktadır. Ama kadına yönelik şiddetin altında yatan en önemli sebep olan alkol ve kumar gibi kötülöklere ve bunların zararlarını önlemeye ilişkin tek bir kelimeye yer verilmemiştir.

İstanbul Sözleşmesi ve buna dayanarak çıkarılan 6284 Sayılı yasanın kadını korumadığı, bu kanunun yürürlöğe girmesinden sonra kadına yönelik şiddetin, boşanmaların arttığı görölmektedir.

İstanbul Sözleşmesi ve atıfta bulunduğu öncöl “CEDAW ve LANZAROTE” gibi sözleşmeler ile bağılı metinler de kadını korumaktan ziyade kişiliğı yerine cinsiyetini ön plana çıkarmak suretiyle birbirinin tamamlayıcısı olan her iki cinsi birbirinin rakibi ve düşmanı gibi kabul ettirmeye çalışmaktadır. Hatta kadının bedeni üzerinden servet biriktirmeye zemin hazırlamaktadır. Ayrıca İslam toplumlarına evlilik için 18 yaşı dayatanlar, bu sözleşmelerle “cinsel rıza” diye bir kavram geliştirerek daha küçük yaşlarda gayrimeşrû cinsel birliktelikleri normalleştirmek için yasal kılıf oluşturmaktadır.

Yaşadığımız toplum bir İslam toplumdur. Sorunlarımız ve çözüm şekli bize özgüdür. Medeniyetimizin oluşturduğu bir müktesebat vardır. Kendi değerlerimiz ve çözüm metotlarımızla kadına yönelik şiddeti de ailenin mahremiyetini de koruyabiliriz. Aile ve toplumsal hayatı bizimle uyuşmayan Avrupa için hazırlanmış metinlerin, toplumumuza huzur ve güven getirme şansı yoktur.

Evlilik yaşı, şu veya bu olsun şeklinde bir beyanımız yoktur. Mevcut yasalara göre 18 yaş, evlilik için uygun bir sınır olarak kabul edilmektedir. Ancak biz, bu konuda esnekliklerin de olabileceği kanaatindeyiz; zira bazı bölgelerimizde ve toplum kesimlerimizde gençlerin daha erken yaşta aile sorumluluklarını üstlenebilecek olgunluğa eriştiği görülmektedir. Dolayısıyla evlilik yaşı tespit edilirken gençlerin fiziksel, ruhsal ve ahlakî olgunlukları mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır. Gençler, biyolojik ve psikolojik olarak kendilerini evliliğe hazır hissediyorlarsa ebeveynleri de bunu uygun görüyorsa 15 yaşından sonra evlenebilmelidirler.

Gökhan Saral: Kadınların eğitime ve çalışma hayatına girmesine bakışınız nedir?

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: Kadınlar, eğitimden sağlığa, ticaretten siyasete kadar sosyal hayatın her alanında kendi tercihlerine bağlı olarak aktif bir şekilde yer alabilmelidir.

Kadınların okur-yazarlık oranı ve eğitim düzeyi artırılmalı, bunun önündeki engeller kaldırılmalıdır. Kadınlarımızın, kızlarımızın maddî ve manevî gelişimleri için her türlü imkân kullanılmalıdır.

Kadın ile erkek arasında çalışma hakkı noktasında bir ayırım yoktur. Kadınlar çalışmak zorunda oldukları için değil, istedikleri için çalışmalıdır. Bununla birlikte kadınların çalışma şartları cinsiyetlerinin gereklerine uygun hale getirilmelidir. Çalışma hayatına katılmak isteyen kadınlar için kolaylıklar sağlanmalı ve kadın, aile yapısına zarar verecek ve annelik görevini yapamaz duruma getirecek tercihlere zorlanmamalıdır. Çalışma hayatında yer almak istemeyen kadınlara sosyal ve ekonomik anlamda devlet desteği sağlanmalıdır.

Çalışmak isteyen kadınların inançlarının gereği olan kılık ve kıyafetleri nedeniyle çalışmalarına engel olunmamalıdır. Eşi olmayan (eşi ölmüş veya boşanmış) dul kadınlar ile eşi çalışamayacak durumda (engelli, tutuklu, hükümlü veya kayıp) olan kadınlardan çalışmak istemeyenlerin nafakaları devlet tarafından karşılanmalıdır.

Gökhan Saral: Türkiye'nin ABD veya AB ile ilişkileri konusunda düşünceleriniz nelerdir? Sizce Türkiye'nin AB'ye girme hedefi doğru bir hedef mi?

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: Ülkemizin tarihî geçmişi ile sosyal, siyasal, teknolojik ve ekonomik yapısı; Avrupa ve ABD'den ziyade, iki milyarlık İslam dünyasıyla entegre olmaya ve bu alanlarda siyasi, ekonomik ve sosyal ilişkiler geliştirmeye daha uygundur. Avrupa Birliği, bir "Hristiyan kulübü" olarak tanımlanmakta ve bu nitelendirme artık açıkça dile getirilmektedir. AB'ye üyelik süreci, netice itibarıyla ülkemiz lehine sonuçlanacak bir ilişki olmayacaktır.

Kültürel ve sosyal yapı bakımından AB ve ABD, bize yabancı; hatta bir tür “gen uyuşmazlığı” olan medeniyetlerdir. Bu nedenle, AB ve ABD yerine İslam dünyasıyla ilişkilerin geliştirilmesi ve Avrupa Birliği benzeri yapılar oluşturulması daha isabetli olacaktır. D-8 oluşumu, bu yönde atılmış önemli bir adımdı; ancak arzu edildiği şekilde sürdürülemedi.

Gökhan Saral: Türk birliğine nasıl bakıyorsunuz?

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: İslam ülkelerinin bir araya gelerek birlikler ve ittifaklar oluşturmalarını destekliyoruz. Türkiye’nin, Türk devletleriyle olduğu gibi, Arap dünyasıyla ve Uzak Doğu ülkeleriyle de çeşitli ad ve amaçlar altında ittifaklar kurması gerekmektedir. İslam ülkeleriyle kurulacak birlikler, “kazan-kazan” ilkesine dayalı olacak ve tüm tarafların fayda sağlayacağı yapılar oluşturacaktır. Batı ile kurulacak birlikler ise her zaman ülkemizin menfaatine olmayabilir.

Gökhan Saral: Hükümetin İsrail politikaları hakkındaki yorumlarınız nelerdir? Sizce İsrail’in katliamlarının durdurulması için hangi adımlar atılmalıdır. Türkiye bu konuda neler yapmalıdır?

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: İsrail, devlet görünümlü yapay, işgalci ve istilacı gayrimeşrû bir yapıdır. İsrail’in bir “devlet” olarak tanınması bize göre doğru değildir. Genel kabul görmüş tanıma göre devlet olabilmek için üç temel şart vardır:

Birincisi, bir milletin, yani halkın varlığıdır. Her ne kadar Yahudiler kendilerini aynı soydan gelen insanlar olarak görseler de İsrail’i oluşturan nüfus; dünyanın farklı ülkelerinden toplanmış, dilleri, kültürleri, örf ve adetleri birbirinden farklı insanlardan oluşmaktadır. Aradan geçen onlarca yıla rağmen tam bir kültür birliği sağlanamamış, ortak bir medeniyet oluşturulamamıştır.

İkincisi, sınırları belli bir toprak parçasının, yani ülkenin varlığıdır. Bugüne kadar İsrail’in Birleşmiş Milletler’e “işte benim sınırlarım” diyerek sunduğu resmî bir haritası bulunmamaktadır. Bulunduğu topraklarda işgalci konumdadır. Hatta “Nil’den Fırat’a” kadar uzanan geniş bir coğrafyayı kendisine vaat edilmiş topraklar olarak görmektedir. Dahası, uluslararası hukuka göre meşru bir biçimde devlet olarak tanınan pek çok ülkenin topraklarını ya tamamen ya da kısmen kendine ait saymakta, fiilen tahakküm kuramadığı bölgelerde dahi hak iddia etmektedir.

Üçüncüsü ise halkın yaşadığı coğrafya üzerinde fiili bir yönetim ve iktidar gücü kullanma yetkisidir. İsrail denilen yapı ise aslında başkalarına — yani Filistinlilere — ait topraklar üzerinde, farklı ülkelere toplanmış insanları bir araya getirerek, hukukî ve ahlakî hiçbir kurala bağlı olmadan, tamamen zorbalık ve terör yoluyla varlığını sürdürmeye çalışan, dünyanın en tehlikeli terör örgütüdür.

Bu yönleriyle değerlendirildiğinde, İsrail, devlet olma vasıflarını taşımayan, uluslararası hukuk açısından meşruiyeti olmayan bir terör oluşumudur. Dolayısıyla, herhangi bir ülkenin — ve özellikle Türkiye'nin — bu yapıyı devlet olarak tanınmasını doğru bulmuyoruz.

İsrail'in sürdürdüğü terör faaliyetlerini sonlandırmasının tek yolu vardır: Varlığını zor ve güç üzerine kurduğu için, onu durduracak yegâne vasıta da yine güçtür. Bu bağlamda, başta komşu ülkeler olmak üzere, Türkiye de İsrail ile tüm siyasi, ekonomik ve askerî ilişkilerini derhal kesmeli; uluslararası hukukun verdiği yetkileri kullanarak soykırıma uğrayan Filistin halkına gerekirse zor kullanarak insanî yardımı ulaştırmalı ve İsrail'in işgaline son verilmesini sağlamalıdır. Sadece ekonomik ilişkilerin kesilmesi bile İsrail'e geri adım attıracaktır. Uluslararası hukuk; aç ve susuz bırakılan, sağlık hizmetlerinden mahrum edilen sivillere karşı bu tür eylemlerde bulunan ülkelere yaptırım uygulama hakkı tanımaktadır. Gerekirse askerî müdahale de bu çerçevede meşru hâle gelmektedir. ABD, Rusya ve diğer birçok ülke bu gerekçelerle çeşitli ülkelere askerî müdahalelerde bulunmuştur.

Gökhan Saral: Programınızda ve açıklamalarınızda, İslam ülkelerinin kendi aralarında aktif olarak iş birliği teşkilatı kurmasını öneriyorsunuz. Sizce reel şartlar açısından bakıldığında böyle birliğin gerçekleştirilmesi mümkün mü?

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: Evet, bu mümkündür. D-8 bu sürecin ilk adımıydı. Ancak 28 Şubat müdahalesi ve sonrasında yaşanan gelişmeler, bu oluşumu atıl ve işlevsiz hâle getirmiştir. Bugün ismen varlığını sürdürüyor olsa da üye ülkelerin içinde bulunduğu siyasi ve ekonomik şartlar nedeniyle, D-8 beklenen katkıyı sağlayamamaktadır.

Eğer süreç kesintiye uğramasaydı, ortak pazar, ortak para birimi ve belki de ortak askerî güç oluşturma aşamalarına geçilmesi mümkün olacaktı. Teorik olarak hâlâ mümkündür ve bu yapı, Avrupa Birliği'nden daha gerçekçi ve daha doğal bir birliktelik potansiyeline sahiptir.

Avrupa ülkeleri, tarih boyunca birbirleriyle yaptıkları savaşlarda on milyonlarca insan kaybetmişlerdir. Kültürleri, dinleri, dilleri ve tarihî geçmişleri birbirinden oldukça farklıdır. Buna karşın, İslam ülkeleri arasında çok daha güçlü tarihî, dinî ve kültürel bağlar bulunmaktadır. Müslümanlar birbirlerini kardeş olarak görürler. Bu açıdan bakıldığında, kardeşlik temeline dayanan bir iş birliği mi daha gerçekçidir, yoksa geçmişte birbirine düşmanlıkta zirveye ulaşmış, çıkarları uğruna her an yeni bir dünya savaşı çıkarabilecek potansiyele sahip ülkelerin oluşturduğu birlikler mi?

Ancak Şu da bir gerçektir ki, Batı dünyası, İslam  lkelerinin kendi aralarında g   l  bir ittifak kurmasını engellemek için her türlü önlemi almaktadır. Bu nedenle, her ittifak giriŐiminde yapay krizler ve bölgesel sorunlar üretilmekte, İslam dünyasının güçlenmesine yönelik tüm çabalar sabote edilmektedir. Bugün İslam  lkeleri arasında beklenen düzeyde bir ittifak ve iş birliği gerçekleŐtirilemiyorsa, bunun en büyük nedeni dış müdahalelerdir.

Gökhan Saral: “Siyasi nedenlerle uğradıkları takibat veya aldıkları cezalar nedeniyle yurt dışına çıkmak zorunda kalmış olanların ülkeye, siyasi düşüncelerinden dolayı cezaevlerinde tutulan kişilerin de toplumsal hayata dönebilmeleri için siyasi af çıkarılmalıdır.” diyorsunuz. Burada kastedilen kişiler Hizbullah  yeleri mi?

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: Parti programımızda gizemli kavramlara veya Őifreli ifadelere yer vermedik. Programımız net, açık ve Őeffaftır. Kullanılan metin de sade ve anlaŐılır bir dille kaleme alınmıştır.

Bugün, siyasi nedenlerle haklarında soruŐtırmalar açılan, yakalanmamak veya işkence görmemek için yurtdışına çıkmak zorunda kalan binlerce vatandaş bulunmaktadır. Bu kişiler çok farklı siyasi düşünce ve görüşlere sahip kiŐilerdir. Hukuk  düzenlemelerin temel ilkelerinden biri de "genellik" ilkesidir; yani yasa ve uygulamalar belli bir kesime değil, herkese eşit Şekilde uygulanmalıdır.

 lke Şartları sürekli deĐiŐmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin ikinci yüzyılına girerken, ter rs z bir Türkiye hedefinden ve i  cephenin tahkim edilmesinden söz edilmektedir. Bunun yollarından biri de siyasi nedenlerle ülke dışına çıkmak zorunda kalan vatandaşların dönüŐünü sağlamaktır. Hangi düşünce ve ideolojiden olursa olsun, ülkesine dönmek isteyen herkese bu kapı açık olmalıdır. EĞer gerçekten yeni bir başlangıç yapılacaksa, bu ancak "beyaz bir sayfa" açarak mümkün olabilir.

Gökhan Saral: Parti olarak çözüm sürecinde derin devletin Hizbullah-PKK  atıŐması çıkarmak istediğini iddia etmiŐtiniz. Sizce böyle bir durum devam ediyor mu? Ya da PKK'nın size karşı böyle bir saldırı ihtimali devam ediyor mu?

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: Türkiye, dünyanın en stratejik coğrafyalarından birinde yer almaktadır. Bu nedenle, insanlık tarihi boyunca bu topraklarda savaŐlar, istilalar ve iŐgaller hep yaşanmıştır. Modern  ağda ise istila ve iŐgaller, artık klasik askerî yöntemlerle değil; sosyal, etnik, din  ve ideolojik argümanlar kullanılarak, kaos ve çatışma ortamı oluŐturulmak suretiyle gerçekleŐtirilmeye çalıŐılmaktadır.

Ülkede huzur ve istikrar olmasını istemeyen çevreler, ellerindeki her türlü aracı kullanarak hedeflerine ulaŐma çabası içinde olacaktırlar. Bunun önünü almanın yolu,

Türkiye üzerinde emelleri olanların kullandıkları argümanları ellerinden almaktır. İç barışı sağlamak ve iç cepheyi tahkim etmek suretiyle, düşmanların ellerindeki malzemeler etkisiz hâle getirilmelidir.

Bugün, kritik bir eşikteyiz. Türkiye'nin ulaşmak istediği hedeflere engel olmak isteyenler, her yolu deneyebilirler. Yakın gelecekte yeniden çatışmalı bir ortamın oluşma ihtimali zayıf görünmekle birlikte, böyle bir olasılığı tamamen dışlamak da mümkün değildir.

Gökhan Saral: Özellikle Hizbullah'ın devamı algısı ile tarafınıza saldırılar olmuştu. Bu algı devam ediyor mu? DEM parti ve PKK ya bakışınız nedir?

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: Yukarıda bu söylemlerin neden dile getirildiğine dair gerekli izahlar yapılmıştır. Makyavelist siyaset anlayışı, HÜDA PAR'ın söylemleri ve duruşu karşısında siyasi zeminde mücadele edemeyeceğini gördüğünde, karalama ve iftira kampanyalarına başvurarak vatandaşların doğru bilgiye ulaşmasını engellemek ve HÜDA PAR ile halk arasında bir mesafe oluşturmak istemektedir. Ancak zamanla bu tür karalama çabalarının etkisini yitirdiği görülmektedir.

DEM Parti, ülkedeki yüzü aşkın siyasi partiden sadece biridir. PKK ise 40 yılı aşkın süredir ülkede şiddet üreten, terör estiren illegal bir örgüttür.

Gökhan Saral: DEM Parti ile HÜDA PAR arasındaki farklar neler? Hangi noktalarda ayrışyorsunuz? DEM Parti ile ittifak yapma ihtimaliniz var mı?

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: Öncelikle inanç ve dünya görüşlerimiz farklıdır. Buna bağlı olarak ülkedeki mevcut sorunlara bakışımız, çözüm önerilerimiz ve siyaset tarzımızda da farklılık vardır. Bizler müspet siyaset tarzını esas alan bir partiyiz. Siyasetimizde ve söylemlerimizde, kişisel ve partisel çıkarlardan ziyade, milletimizin ve ülkemizin maslahatını önceleriz. Sorunları dile getirirken ve çözüm üretirken iktidarı zorda bırakmaktan ziyade, sorunu görmeye ve çözüme zorlama yolunu tercih ederiz.

Biz, İslam ülkelerinin birbirleriyle olan sorunlarının ve iç meselelerinin emperyalizme havale edilmeden diyalog ve siyasi yöntemlerle çözülmesinden yanayız. Türkiye'de de konuşarak çözülemeyecek sorunumuzun olmadığına inanıyoruz. Oysa PKK ve uzantıları, sorunlarımızı Batı Emperyalizminin başı olduğunu herkesin bildiği ABD ve insanlık düşmanı siyonizme götürme konusunda derin bir iştiyaka sahipler. Bu nedenle ABD himayesini hatta İsrail ile yakınlaşmayı nimet biliyorlar. Biz, onların bölge üzerindeki etkilerini felaket bilirken PKK ve uzantıları nimet bilmekteler.

HÜDA PAR Kürtlerin hakları ile ilgilenirken, DEM Parti, PKK'ye alan açmakla ilgileniyor. HÜDA PAR Kemalizm'i ve laikçi ulus-devlet paradigmasını Kürtlerin inkâr

ve imhasının nedeni olarak görüyor, DEM Parti, Kemalistlerle iş birliği içinde Kürtleri sekülerleştirmek için mücadele veriyor.

Hülasa, HÜDA PAR ile DEM Parti arasındaki temel fark şudur: Biz Kürt halkının kültürünün, inanç değerleriyle yoğrulduğunu ve Kürt halkının ancak bu değerleri muhafaza ederek varlığını koruyabileceğini düşünüyoruz. DEM parti ise halkın inanç değerlerine uymayan, kökü Batı'da olan değerleri halkın arasında yaygınlaştırmak, ahlakî olarak Batılı değerleri esas almak gerektiğini söylüyor ve bunu halka dayatıyorlar. Bütün bunlar aradaki görüş ayrılıklarının esaslı ve derin olduğunu gösterir.

İttifak meselesine gelince, DEM Parti mevcut anlayışta olduğu sürece böyle bir şey çok zayıf bir ihtimaldir. Anlayışlarını değiştirirlerse, o zaman yeniden değerlendirme yapılabilir.

Gökhan Saral: 6-7 Ekim Olayları ile ilgili yapılan yargılamalar hakkında ne düşünüyorsunuz?

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: Maalesef, olaylarla ilgili etkin bir soruşturma yürütülemedi. Saldırganların önemli bir kısmı yakalanamadı; yürütülen soruşturma süreci yetersiz kaldığı için mahkemelere yeterli ve sağlam deliller sunulamadı. Bu nedenle, üç gün boyunca onlarca şehirde terör estiren, onlarca masum insanı vahşice katledenlerin önemli bir bölümü yargı önüne bile çıkarılamadı.

Bu vahşeti gerçekleştirenlere talimat verenler, azmettirenler ve bu vahşetin arkasındaki asıl sorumlular ise bugüne kadar herhangi bir şekilde cezalandırılmadı. Öte yandan, şehirleri üç gün boyunca adeta çapulculara terk eden, yardım çılgınlıklarına kulak tıkayan, görevini ihmal eden ya da kötüye kullanan idareciler ve kolluk kuvvetleri hakkında da hâlâ herhangi bir soruşturma başlatılmış değildir.

Gökhan Saral: Özellikle Doğu ve Güneydoğu'da AK Parti ve DEM Partisinin alternatifi olabilme ihtimalini görüyor musunuz kendinizde?

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: Öncelikle şunu ifade edelim: HÜDA PAR, bu milletin vicdanını ve inancını temsil eden bir partidir. Hiçbir yapının alternatifi ya da ardılı değil; bizzat milletimizin bağrından çıkan, medeniyet değerlerini esas alan bir siyasi harekettir.

Siyasetin son derece masraflı ve zahmetli olduğu bir dönemde, sınırlı imkânlarla siyaset sahnesine çıktık. Amacımız, halkımıza hizmet etmek ve kendimizi doğru bir şekilde ifade etmektir. Sahada temas ettiğimiz, görüştüğümüz vatandaşlarımızın önemli bir kısmı HÜDA PAR'ın siyaset anlayışını benimsediğini açıkça ifade etmektedir.

İmkânlarımız arttıkça ve milletimiz bizi daha yakından tanıdıkça, desteğin de artacağına yürekten inanıyoruz. Allah'ın izniyle, milletimiz bir gün HÜDA PAR'a

sadece destek vermekle kalmayacak, bu ülkeyi yönetme sorumluluğunu da emanet edecektir.

Gökhan Saral: HÜDA PAR sizce vatandaşta bir karşılık buldu mu? Seçimlere bağımsız girmeniz durumunda alabileceğiniz oy oranı ne olur? Gelecekte böyle bir karşılık bulunma ihtimali var mı?

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: Siyasette vatandaşlardan karşılık bulmak, onlara ulaşabilme imkânlarınızla doğrudan orantılıdır. İnsanlara ulaştıkça, kendimizi ifade etme fırsatı yakaladıkça halk nezdindeki destek oranımız da artacaktır.

Programımız, duruşumuz ve söylemlerimiz milletimizin duygularını, inancını ve vicdanını yansıtmaktadır. Sesimizi daha çok vatandaşa ulaştırdıkça, desteğimizin de artacağına dair en ufak bir şüphemiz yoktur.

2024 seçimlerinde, seçime giren parti sayısının arttığı ve birçok partinin oy oranlarının önemli ölçüde azaldığı bir ortamda, biz önemli bir oy artışı yakaladık. İnşallah bu yükselişimiz devam edecektir.

Gökhan Saral: HÜDA PAR'ın Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde siyaset yapabilmesi konusunda engellerle karşılaşılıyor musunuz? Varsa engeller bunların kaldırılması için ne gibi çalışmalarınız var? Özellikle Karadeniz bölgesinde bir direnç var sanki size karşı.

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: Ülkenin hiçbir yerinde siyasi çalışmalarımızı durdurmayı gerektirecek bir engelleme bulunmamaktadır. Ancak şu bir gerçektir ki, nasıl bir siyaset yaparsanız yapın, her zaman birileri sizden rahatsızlık duyacaktır. Tarih boyunca tüm insanları memnun etmek mümkün olmamış, bundan sonra da olmayacaktır. Varlıklarını ve siyasi çalışmalarını karşıtlık ve düşmanlık üzerine inşa edenler, mutlaka çatışacakları bir rakip bulup ona saldırırlar. Bize yönelik saldırılar da bu çerçevede değerlendirilebilir.

Seçim çalışmaları sırasında seçim büromuz ve stantlarımıza yönelik saldırı girişimleri yaşandı. Ancak aynı kargaşa ortamında, HÜDA PAR seçmeni olmamalarına rağmen saldırının HÜDA PAR'a yapıldığını gören bazı kişiler destek vermek amacıyla bir araya geldi.

Rutin siyasi çalışmalarımız ülkenin her yerinde devam etmektedir. Elbette her bölgede aynı yoğunlukta ve dozda çalışmalarımız yoktur; ancak genel olarak siyasi faaliyetlerimizi planlandığı şekilde sürdürüyoruz.

Gökhan Saral: AK Parti'yi de MHP ye benzemekle eleştiriyorsunuz. Fakat buna rağmen AK Parti ile bir ittifak yaptınız. Bu ittifakı hangi saiklerden yola çıkarak yaptınız? İttifaka girmek beklentilerinizi karşıladı mı?

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: Bir siyasi parti kurma ihtiyacı hissedilmişse, bu mutlaka mevcut partilerden farklı görüş, duruş ve söylemlere sahip olduğu anlamına gelir. Eğer herhangi bir partiyle tamamen aynı düşünce ve siyasi görüşe sahip olsaydık, yeni bir parti kurmak yerine, o partinin içinde siyaset yapardık.

HÜDA PAR olarak, AK Parti'den, MHP'den ve diğer partilerden bazı konularda aynı görüşte olduğumuz noktalar olduğu gibi, temel meselelerde ayrıştığımız ve farklılaştığımız hususlar da bulunmaktadır.

İttifaklar, farklı görüş ve duruşa sahip partiler arasında kurulur; aynı düşüncede olanlar zaten aynı partinin çatısı altında yer alırlar. Bu anlayışla, farklılıklarımıza rağmen AK Parti ile seçim ittifakı oluşturduk.

Seçim sonrasında da müspet muhalefet anlayışımızı sürdürüyoruz. Doğru bulduğumuz icraatları destekliyor, yanlış bulduklarımızı eleştiriyor ve doğrularını göstermeye çalışıyoruz. HÜDA PAR'ın siyaset anlayışı budur. Bu tavır, seçim öncesinde olduğu gibi seçim sonrasında da devam etmektedir.

Gökhan Saral: Gelecekte yine bir ittifak içinde yer alır mısınız? Özellikle AK Parti ile birlikte?

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: Başkanlık sistemi ve seçim barajı, tüm partileri doğal olarak bir ittifak arayışına yönlendirmektedir. Cumhurbaşkanı adayları %50'den fazla oy alabilmek için, partiler ise barajı aşmak ve daha fazla temsil yetkisi elde etmek amacıyla ittifak kurmak zorundadırlar.

HÜDA PAR olarak biz de siyasetin gereği olarak, halkımıza en iyi şekilde hizmet sunabilmek için uygun gördüğümüz siyasi tedbirleri almaya çalışacağız. Ancak bunu isimlendirmek için henüz erken olduğunu düşünüyoruz.

Gökhan Saral: Türkiye'deki terör sorununun çözümü için yeni bir süreç başlatıldı. Sizce bunun başarılı olma şansı var mı? Daha önce yaşanan çözüm sürecine, sürecin yanlış yönetildiğini belirterek sürecin yönetim şekline karşı çıkmıştınız. MHP lideri Devlet Bahçeli'nin açıklamaları ile başlayan yeni süreci nasıl değerlendiriyorsunuz?

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: Evet, çözüm süreci olarak adlandırılan önceki sürecin yürümeyeceğini, yol ve yöntemin yanlış olduğunu dile getirmiştik; neticede bunun doğru olduğu ve sürecin yürümediği anlaşıldı. Geçen süreçte, Türkiye'deki sorunların çözümü için atılacak adımların PKK'nin silah bırakmasına endekslenmiş olduğu, adım adım PKK'nin atacağı adımlara göre siyaset ve hukukî mevzuatın şekilleneceği ifade edilmekteydi.

Biz ise temel insan haklarının hiçbir şarta bağlanamayacağını, pazarlık konusu yapılamayacağını vurguladık. Terör örgütü olarak kabul edilen bir yapının temsilcilerini masanın bir tarafına oturtup, devleti temsil edenlerin karşı tarafa geçerek temel insan haklarını pazarlık konusu yapmasının yanlış olduğunu dile getirdik. Nitekim devlet, teorik olarak ülkede yaşayan tüm halkların ortak devletidir. Kendi vatandaşlarının haklarını, terör örgütü olarak tanımladığı bir yapı ile pazarlık konusu yapması her açıdan bir hukuk garabetidir. Neticede, zaten silah bırakma niyeti olmayan, görüşmeleri fırsata çevirip silah depolamaya çalışan örgütün sabotajları nedeniyle mesele günümüze kadar taşınmıştır.

Şu anda yaşananların ne olduğunu tam olarak göremiyoruz. İlişkiler ve görüşmeler gizli yürütülüyor. Vatandaşlara yansıtılan ise herhangi bir pazarlık ve müzakerenin olmadığı; örgütün şartsız silah bırakacağı ve silah bırakma işi tamamlandıktan sonra devletin bazı adımlar atacağıdır.

Önceki süreçte söylediğimiz gibi, örgütün silah bırakması için örgütle her türlü görüşme ve müzakere yapılabilir. Silahların nerede ve kime bırakılacağı, silah bırakanlardan herhangi bir suça bulaşmayanlarla ilgili yapılacak işlemler, suç işleyenler hakkında düzenlemeler, üst yöneticiler ve diğer üyelerin hangi kapsamda değerlendirileceği, cezaevindeki tutuklu ve hükümlülerin durumu, farklı ülkelerdeki örgüt üyelerinin akıbeti gibi konular müzakere edilebilir. Hatta örgüt yöneticileri, örgütü feshetme ve silah bırakma karşılığında haklarında uygulanacak hükümler için yasal güvence talep edebilirler. Ancak örgüt üyeleri dışında ülkede yaşayan diğer vatandaşların temel hakları, illegal bir örgüt ile görüşülemez, herhangi bir şarta bağlanamaz ve pazarlık konusu yapılamaz.

Gökhan Saral: Yaşanan son süreçte PKK'nın kendini feshetmesini nasıl değerlendiriyorsunuz? Sizce gerçekten PKK silah bırakır eylemlerine son verir mi?

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: Her şeyden önce şiddet döneminin, silahın ve terörün sona eriyor olması son derece olumlu bir gelişmedir. Biz de çağrılarının yapılmasından çok önce bu yönde sürekli çağrılar yaptık. Silahlar mutlaka susmalıdır; çünkü silah hak arama yöntemi olamaz.

Bu son süreçte böyle bir kararın alınması önemlidir. Çağrı yapıldığında, “Bu yönde atılacak her adımı destekleriz, bunlar önemlidir ve değerlidir” demiştik. Sonuç olarak böyle bir karar çıktı. Şimdi bunu pratiğe döküp dökmeyeceklerini göreceğiz. İnşallah alınan karar doğrultusunda, silah ve şiddet tamamen devre dışı kalır.

Gökhan Saral: Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemini daha önce desteklemiştiniz. Şu an gelinen noktada sistemi artıları veya eksileri ile değerlendirir misiniz? Sizce eksik olan yönleri nelerdir?

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: 1950’den sonra yaklaşık 70 yıl parlamenter sistem denendi ve bu sistemin oluşturduğu sorunlarla mücadele edildi. Farklı yöntemler denendi ancak istenilen sonuç alınamadı. Bunun üzerine, parlamenter sistemden daha uygun olduğu gerekçesiyle Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’ne geçildi. Şu an bu sistemin ikinci dönemindeyiz ve üzerinden henüz 7 yıl geçti.

Bir tarafta, 70 yıl boyunca sorunlarıyla mücadele edilen ve sürekli eksikleri kapatılmaya çalışılan parlamenter sistem var. Diğer tarafta ise 7 yıldır uygulanan, henüz yeni sayılabilecek Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi bulunuyor.

Sorunlu olduğu söylenen bir sistem için, sorunlu olarak görülen kısımlarıyla ilgili düzeltme çabası ortaya konmadan sistem değişikliğinin daha 8 yıl önce %51,5 oyla halkın onayladığı gerçeği de göz ardı edilerek tekrar eski sisteme dönmek istenmesi, bizce doğru değildir. Ayrıca, parlamenter sistemin 70 yıl boyunca eksiklikleri giderilmeye çalışıldığı halde net sonuç alınamamışken, eski sisteme dönüşün mantıklı bir açıklaması olamaz. Olması gereken, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’nin geçen 7 yılda görülen aksaklıklarının tespit edilip bu eksikliklerin giderilmesi için çalışmalar yapılmasıdır. Anayasa ve mevcut idari yapı, parlamenter sisteme göre şekillendiği için, yeni sisteme uyum sağlamakta bazı sorunlar yaşanması tabiidir.

Bizim görüşümüz, bu sorunların tespit edilip gerekli tedbirlerin alınması yönündedir. Öncelikle sistemin aksayan yönlerini düzeltmek için gayret edilmelidir. Ancak mutlaka başkanlık sistemi olmalıdır diye kesin bir duruşumuz yoktur. Parti programımızda, şekilden ziyade adil ve işleyen bir sistemin oluşturulmasına vurgu yapılmaktadır.

Gökhan Saral: Programınızda faizsiz ekonomik sistemi savunuyorsunuz. Bunun sahada uygulanabilirliği sizce nasıl mümkün olabilir? Mesela partinizde olan Kayapınar Belediye başkanlığı bütçesini faize bulaşmadan yürütebiliyor mu? Banka kredisi kullanılmıyor mu? Türkiye’de ekonomik tablonun düzelmesi için sizce neler yapılmalı?

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: Türkiye’de ve dünyada yaşanan ekonomik buhranların büyük kısmı kapitalist sistemin doğal işleyişinden kaynaklanmaktadır. Faiz, ekonomik sorunların hemen hemen tamamının ana sebebidir. Bu yüzden “faizsiz sistem mümkün mü?” diye sormak yerine, “Neden faizli sistem, neden kapitalizm tüm dünyaya hükmediyor?” sorusunu sormak daha doğru olur.

Bugün para, dünyada belli bir kesimin elinde toplanmıştır. Paranın gücünü kullanan bu kesim, neredeyse tüm devletlerin ekonomilerini bir şekilde idare etmektedir. Dünyanın en büyük ekonomileri, aynı zamanda en borçlu ülkelerdir. Çünkü parayı elinde bulunduranlar, devletleri borçlandırmakta; hiç risk almadan, emek harcamadan faiz gelirleriyle sermayelerini katlamaktadırlar.

Vatandaşlar ise tarlalarını sürmek, zanaatlarını yapmak ya da hizmet sektöründe çalışmak için bankalardan, dolayısıyla küresel sermayeden borç almak zorunda kalmaktadır. Faizlerin yüksekliği ve periyodik ödemelerin ağırlaşması sonucu, birçok küçük ve orta ölçekli işletme borcunu ödeyemez hale gelmekte, ellerindeki varlıklarını bankalara devretmek zorunda kalmaktadır.

Yüzyıllardır sürdürülen bu sistemi bir gecede devre dışı bırakmak mümkün değildir. Küçük bir belde belediyesinin bunu yapabilmesi beklenemez. Ancak kasayı devralanlar ilk günden itibaren faizle borçlanmadan işe başlayabilir. Evet, Kayapınar Belediyesi bugüne kadar faizle borçlanmadı, kendi öz kaynaklarıyla hizmet üretmeye çalıştı. Şahsi gayretler ile beldede istihdam imkânları oluşturdu. Yeni kaynaklar oluşturarak halkı rahatlatacak yeni yollar ve caddeler açtı. Belde ölçeğinde park ve dinlenme alanları yaptı. Devlet imkânlarını kullandıkları halde kendilerinden önce yapılamayan birçok hizmeti yapabildi. Bu anlayış, büyükşehir belediyesi ve ülke ekonomisine hâkim olursa elbette daha büyük hizmetleri hiç faizle borçlanmadan yapacaktır.

Parti Programımızda yeni anayasa için önerdiğimiz bir hüküm de savaş gibi olağanüstü bir zorunlu hal olmadıkça devletin borçlanmamasının anayasal güvence altına alınmasıdır. Yeni anayasa için önerilerimizden biri de “Denk Bütçe”nin anayasal bir zorunluluk olmasıdır.

Gökhan Saral: Ekonomi önerilerinize örnek olabilecek bir ülke var mı? Hangi ülkede böyle bir sistem uygulanıyor? Yoksa siz bu konuda ilk mi olmak istiyorsunuz?

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: Maalesef kapitalizm, yüzyıllardır dünyayı etkisi altına almış durumda. Ancak bu sistemin insanlara ve toplumlara verdiği zararlar artık daha net görülmekte ve yüksek sesle dillendirilmektedir. Ülkelerin kaynaklarını ve emek gücünü sömüren küresel sermayeye karşı direnç, yeterince güçlü hale geldiğinde, kapitalist sistemin terk edilmesi mümkün olacaktır.

Her inancın, medeniyetin ve toplumun kendine özgü şartları, değerleri ve birikimi vardır. Ekonomik modeller de her toplumun inancına, değerlerine ve şartlarına uygun şekilde oluşturulur. Biz de bu anlayışla, başka bir ülkeden bir modeli olduğu gibi almak

yerine, kendi ülkemizin toplumsal yapısına ve inanç değerlerine uygun, adil ve sürdürülebilir bir ekonomi modelini hedefliyoruz.

Biz HÜDA PAR olarak, insan onurunu merkeze alan, faizsiz, sömürsüz, paylaşımcı ve üretime dayalı bir ekonomi sistemini savunuyoruz. Böyle bir sistemi kurmak elbette kolay değildir; ancak yeterli toplumsal destek, kararlı bir irade ve güçlü bir yönetimle uygulanabilir hale gelir.

Gökhan Saral: Parti programında Kürt meselesinin çözümünde ekonomik tedbirler olmasını gerektiğini belirtiyorsunuz. Bunlar neler olmalıdır. Bu mesele sadece bir bölge meselesi midir? Yoksa Türkiye genelinde böyle bir sıkıntı var mı?

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: Kürt meselesini sadece kısmen asayiş meselesi ve biraz da ekonomik geri kalmışlık meselesi olarak görmek doğru bir yaklaşım değildir. Bu, sorunu çözmek için yanlış bir başlangıç noktası olur. Ancak “Kürt meselesi” olarak adlandırılan sorun, ulus devletin baskıcı yaklaşımıyla birleştiğinde, özellikle ülkenin doğusu başta olmak üzere bazı bölgelerini ülkenin nimetlerinden yararlanmaktan mahrum bırakmıştır. Bir yanda inkâr, asimilasyon, tehcir ve katliamlar; diğer yanda ise yatırım ve imar hizmetlerinden yoksun bırakma yaşanmıştır.

Öte yandan, özellikle son 40 yıldır devam eden terör ve şiddet sarmalı, bölgede yaşayan herkesi derinden etkilemiştir. Sermaye sahipleri, sanayiciler, toprak sahipleri ve eli iş tutan birçok kişi, bölgeyi terk etmek zorunda kalmıştır. Bir yanda köy boşaltmalar, diğer yanda terör tehdidi nedeniyle insanlar yurtlarını bırakarak ülkenin batısına göç etmiştir. Terör tehdidi tamamen ortadan kalksa bile, insanlar yıllarca büyük emekle kurdukları düzenlerini bozup köylerine dönmek istemeyebilir. Bu nedenle, Doğu ve Güneydoğu Anadolu’nun ülkenin diğer bölgeleri gibi normale dönmesi için ek teşvikler gereklidir. Bölge insanının zorunlu nedenlerle batıda kurdukları tesislerin benzerlerini bölgeye taşımaları, kalkınma için yeterli olacaktır. Bunun için ise ek desteklere ihtiyaç vardır.

Gökhan Saral: İslami çizgide ülkemizdeki en büyük sorun olarak neyi görüyorsunuz? Toplum yapısındaki değişme parti politikalarınızda değişmeyi getirir mi?

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: Ülkenin en büyük sorunu; gelişen teknoloji, şehirleşme ve refah artışına rağmen, yani maddî ilerlemeye karşın manevî yönden geri gidiştir. Yaşanan ahlakî problemler, kültürel yozlaşma ve Batı kaynaklı müdahaleler sonucu genç neslin medeniyet değerlerimizden uzaklaşması ve aile

kurumunun zarar görmesidir. Diğer tüm sorunlar bir şekilde telafi edilebilir. Ancak yeni nesil, bizi biz yapan değerlerden uzaklaşırsa, bu bir medeniyetin yok olması demektir.

Bu topraklarda insanların varlığı tek başına bir anlam taşımaz. Zira iki bin, hatta üç bin yıl önce de bu coğrafyada insanlar yaşıyordu. Bir milletin yok olması, yalnızca dışardan gelen bir istilayla gerçekleşmez; kendi kimliğini yitirip başkalaşması da bir tür yok oluşturmaktır. Bilge Aliya İzzetbegoviç bu durumu şöyle ifade etmiştir: “Savaş, yenilgiye uğrayınca değil, düşmana benzeyince kaybedilir.”

HÜDA PAR olarak adaletin yeniden tesis edilmesi, toplumun temel değerlerinin siyasete taşınarak hâkim kılınması, sistemin toplumun inanç değerleriyle uyumlu hale getirilmesi, bizi biz yapan insanî ve İslamî değerlerin yeniden ihya edilmesi gibi temel ilkeler, siyasetimizin sabiteleridir. Bununla birlikte, toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel yapısında ortaya çıkan yeni ihtiyaçlar veya sorunlar, bu ilkeler çerçevesinde çözümler geliştirmemizi gerektirir elbette.

Gökhan Saral: Meclise girdikten sonra HÜDA PAR’ın söylemlerinde bir değişiklik yaşandı mı?

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: Hayır, HÜDA PAR’ın söyleminde bir değişiklik yoktur. Ancak zaman ve şartlar söylemlere şekil verir. Meclis dışında iken milletin vekilleri “şunu yapmalıdır” diye öneride bulunuyorduk. Şimdi ise vekillerimiz, yapılmasını istediğimiz çalışmalarını bizzat kendileri yapmaktadırlar.

Gökhan Saral: Sizce Türkiye’de acil olarak müdahale edilmesi gereken temel sorunlar nelerdir? Bu sorunların çözümü konusundaki önerileriniz nelerdir?

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: Türkiye, köklü ve çok boyutlu sorunlarla karşı karşıya bulunan bir ülkedir. Hedef hem siyasi hem iktisadî olarak tam bağımsızlık olmalıdır. Yeni anayasa, Kürt meselesi, yargı bağımsızlığı, eğitim sistemi, faize dayalı ekonomik sistem gibi temel konular acil müdahale edilmesi gereken alanlardır. Bu sorunların çözümü; köklü reformlar, hakkaniyetli ve adalete uygun bir yaklaşım ile mümkündür.

- Yürürlükteki 12 Eylül darbe Anayasası toplumun ihtiyaçlarını karşılamaktan oldukça uzaktır. Vesayetten ve ideolojiden arınmış, sivil ve adil bir anayasa acilen yapılmalıdır. Yapılacak yeni anayasada milletin kültürü, inanç değerleri, ihtiyaçları, talepleri ve farklılıkları dikkate alınmalıdır. Yeni anayasanın değiştirilemez hiçbir maddesi olmamalı; aklına ve sağduyusuna güvendiğimiz gelecek nesillerin iradesine ipotek konulmamalıdır.

- Kürt meselesi tarihî, siyasî, sosyolojik, ekonomik, bölgesel ve uluslararası boyutları olan büyük bir meseledir. Bu meselenin sadece güvenlik boyutuyla ele

alınması, bugüne kadar çözüm için izlenen yanlış yol ve yöntemler, meseleyi daha da içinden çıkılmaz hale getirmiştir. Kürt meselesi bir hak ve hukuk meselesidir. Bu nedenle meselenin çözümü şartlara bağlanmamalı ve temel haklar pazarlık konusu yapılamamalıdır. Kürt meselesi ile şiddet sorunu birbirinden ayrıdır. Kürt meselesi, elinde silah olanlarla asla konuşulmamalıdır. Şiddet sorunu ise başka bir konudur. PKK silah bıraksa da bırakmasa da Kürtler de dâhil bütün vatandaşların hakları tastamam tanınmalıdır. Kürt meselesinde muhatap, başta siyasî partiler ve örgütlü yapılar olmak üzere milletin tamamıdır. Hiçbir parti ve yapı tek başına Kürtlerin temsilcisi değildir. Daha önce de defaatle vurguladığımız gibi Kürt meselesinin çözümü ancak hak, hukuk ve kardeşlik zaviyesinde İttihad-ı İslam fikrinin esas alınmasıyla mümkündür. Kardeşliğin sadece edebiyatı yapılmamalı bunun hukuku cari olmalı, Kürtlerle Türklerin adalet temelinde kardeşliği mutlak surette tesis edilmelidir.

- Herkes kanun önünde eşittir. Hakkını arama, her ferdin tartışılmaz hakkıdır. Devlet, vatandaşların kanun karşısında eşitliğini sağlamalı; yargının bağımsızlığını ve tarafsızlığını teminat altına almalıdır.

- Yargı kararları arasındaki çelişkiler giderilmeli, kişiye göre değişmeyen bir yargı düzeni oluşturulmalıdır. Bunun için yargı sistemi içerisinde etkin bir denetim ve düzen oluşturulmalı; ancak bu, yargıyı yürütmenin güdümüne sokmayacak bir düzenleme ile gerçekleştirilmelidir. Yargı siyasetten uzak tutulmalıdır. Siyasi etkilere açık bir yargılama düzeninden kaçınılmalıdır.

- Ülkenin ekonomik bağımsızlığının sağlanması, yoksulluk ve mahrumiyetin kökten kazanması ve insanın ihtiyaçlarının, hürriyeti de korunarak giderilmesi için fitrata ve insani değerlere ters düşen iktisadî sistemlerin terk edilmesi zorunludur. Faize dayalı kapitalist ekonomi modeli terk edilmeli; israf, rüşvet ve yolsuzlukla etkin mücadele edilmelidir. Gelir dağılımında adalet sağlanmalı ve refah tabana yayılmalıdır.

Gökhan Saral: Türkiye'nin savunma sanayisi konusunda yakaladığı ivme konusunda ne düşünüyorsunuz?

HÜDA PAR Medya Tanıtım Başkanlığı: İslam dünyasının ilimde, teknolojiye ve askerî alandaki gelişmesi bizleri sevindirmektedir, elbette. Türkiye'nin savunma sanayisinde yakaladığı ivme bizleri memnun etmektedir. Savunma sanayisinde dışa bağımlılığın azaltılması, yerli üretimin artırılması; ülkemizin hem güvenliği hem de bağımsızlığı açısından stratejik bir gelişmedir.

Filistin'de yaşananlar, İslam coğrafyasının güçlü savunma altyapılarına neden sahip olması gerektiğini bir kez daha göstermiştir. Ayrıca bu teknolojik gücün, sadece

Türkiye'nin değil, ümmetin ortak menfaati doğrultusunda kullanılması gerektiğini düşünüyoruz.

ÖZGEÇMİŞ

Gökhan SARAL, Of İlçe'si Taşhan Lisesi'nden mezun olduktan sonra Erzurum Atatürk Üniversitesi Çevre Mühendisliği bölümünü kazandı. Atatürk Üniversitesi'ndeki eğitim hayatını tamamlayamadı. Daha sonra Anadolu Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi alanında eğitim hayatını devam ettirerek 2014 yılında buradan mezun oldu.

Ata mesleği olan ticaret ve tarım ile uzun yıllar uğraştıktan sonra 2014 yılında girdiği KPSS sınavı sonucuyla 2016 yılında Gençlik ve Spor Bakanlığı Kredi ve Yurtlar Kurumu Gümüşhane İl Müdürlüğü'nde Yurt Yönetim Personeli olarak göreve başladı. Üç yıl Gümüşhane İli Kelkit ilçesinde görev yaptıktan sonra, 2019 yılında Trabzon Of İlçe Spor Müdürlüğü'ne bağlı Aşıkkutlu Yurt Müdürlüğüne tayin oldu. Burada Yurt Yönetim Memuru olarak görev yapmaktadır.